

DİKKAT
AİLE VAR!
18. LGBTT
ONUR HAFTASI
18 - 27 Haziran 2010

*Nefret cinayetleri sonucu kaybettiğimiz
tüm eşcinsel ve trans dostlarımızın anısına...*

Dikkat Aile Var!

18. İstanbul LGBTT Onur Haftası Kitabı

Bu kitap 2010'da Lambdaistanbul öncülüğüyle düzenlenen 18. İstanbul Lezbiyen Gey Biseksüel Travesti Transeksüel Onur Haftası etkinliklerine ilişkin sunumların derlemesi ve kitap için gönderilen metinlerden oluşmaktadır.

www.prideistanbul.org

Lambdaistanbul LGBTT Dayanışma Derneği
İstiklal Caddesi Katip Çelebi Mah. Tel Sok. No:28/5 Kat:4 Beyoğlu - İstanbul
Kültür Merkezi
Tel:0 (212) 245 70 68
www.lambdaistanbul.org
lambda@lambdaistanbul.org

Eşcinsel Danışma Hattı:
0 (212) 244 57 62
e-posta: danisma@lambdaistanbul.org

Hazırlayanlar: Pınar Büyük, Özge Gözke, Özge Kar, Nurgül Öztürk

Tasarım: Hilal Esmer

Kapak fotoğrafı: fotoAkAbA

Arka kapak fotoğrafı: Nurgül Öztürk

Basım: Aralık 2010, İstanbul

Baskı ve cilt: Mutlu Basım Yayın 0 212 577 72 08

Lambdaistanbul yayını bu kitap parayla satılamaz.

Destekleyen kurumlar

**HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ**

Hollanda Dışişleri Bakanlığı - Sosyal Dönüşüm Programı (MATRA)

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Selma Aliye Kavaf'ın, geçtiğimiz Mart ayında, eşcinselliği bir hastalık olarak gördüğüne dair yaptığı talihsiz açıklama, Lambdaistanbul öncülüğünde bir araya gelen Onur Haftası Komisyonu'nun, bu yıl 18.'si düzenlenen Onur Haftası'nın "aile" kavramını çeşitli etkinliklerle gündeme taşımasında etkili oldu. "Dikkat Aile Var!" sloganıyla gerçekleştirilen etkinliklerle, aileden sorumlu bir bakanın aile içi şiddetin yanı sıra, ayrımcılığı ve nefret cinayetlerini körükleyecek açıklamalar yapması bir kez daha protesto edilirken; transfobinin ve homofobinin olmadığı, başka türlü bir aile anlayışının mümkün olabileceği de etkinliklerin ana temasını oluşturdu.

Hafta boyunca gerçekleşen etkinliklerde, farklı biraradalık çeşitleri ve evliliklerimizden ütopyalara, lgbt bireylerin diğer kimlikler ve mücadelelerle ilişkisine, cinselliğimize, açılma sürecimize, ailelerimize ilişkin sözler söyledik; birbirimizi dinledik. Devleti temsil edenlerce, her ne kadar, "hasta" ve "sapkın" olarak görülmeye devam etsek de; panellerde, atölyelerde, partilerde ve son gün beş bine yakın kişinin katıldığı geleneksel Onur Yürüyüşü'nde birarada durmak; yargılanmayacağımız, özgür bir dünya özlemimizi, "hastanede değil sokakta" olduğumuzu haykırmak; hepimizi daha güçlü kıldı.

Bu yıl bir ilki gerçekleştirerek, dolu dolu geçen Onur Haftası'nın kitabını hazırlama düşüncesi de haftanın heyecanını ve paylaştıklarımızı kalıcı kılmak ve daha çok kişiye ulaşma isteğiyle ortaya çıktı. Kitabı hazırladığımız sırada ne yazık ki nefret cinayeti haberleriyle sarsıldık. Hala adli sürecini takip etmekte olduğumuz nefret cinayeti mağduru dostlarımızın anısı ve acısıyla, ayrımcılığa karşı mücadelemize her geçen gün çoğalarak ve sesimizi daha da yükselterek devam ediyoruz. Biz, her zaman olduğu gibi, LGBTT bireylere yönelik ayrımcılığın nefret cinayetlerine zemin hazırladığını eylemlerimizde ve açıklamalarımızda dile getirdik. Bu yıl ilk kez gerçekleşen Trans Onur Haftası ve yürüyüşü ile 'Trans Kimlikler Hastalık Değildir' eylemi de bu sözümüzün yinelenildiği etkinlikler oldu.

18. İstanbul LGBTT Onur Haftası Kitabı, aile üzerine sözlerimizin bir toplamı olmanın yanı sıra, homofobi, bifobi, transfobi, ayrımcılık ve nefret cinayetlerine karşı lgbt bireyler, onların aileleri, aktivistler, hak savunucuları, akademisyenler ve sanatçıların üretimi ve mücadelesinin belgesi olma niteliği de taşıyor. Hafta boyunca gerçekleşen panel, atölye, buluşma ve forumlardaki sunumların, soru ve cevapların derlenmesinin yanı sıra, kitap için özel olarak etkinliklerin düzenleyici ve katılımcılarının yazdığı metinler kitabın içeriğini oluşturuyor.

Bu kitabı Onur Haftası gönüllüleri, katılımcıları ve karşılık beklemeden destek olan tüm arkadaşlarımız olmasa çıkaramazdık. Biz lezbiyen, gey, biseksüel, travesti, transseksüel ve interseks bireylerin ayrımcılığa karşı mücadelesinde sözlerimiz, en az bizi baskılayan toplumda varoluşumuz kadar anlamlı. Ayrımcılığın, nefretin olmadığı, tüm kimliklerin özgürce yaşanabildiği günleri düşleyerek...

DİKKAT
AİLE VAR!
18. LGBTT
ONUR HAFTASI
18 - 27 Haziran 2010

İçindekiler

Aile

Aile Salonu Sergisi

hegemonik erkekliğin başat formu olarak baba ve heteroseksizm

Heteropatriyarkal Aileye Queer ve Feminist Yaklaşımlar

Queer Aile Olasılıkları ve LGBTT Görünürlüğü

Farklı biraradalıklar ve ütopyalar

- Evlensek mi evlenmesek mi?
- Etik bir gönül zenginliği
- Ütopya karşısında queer siyaset
- Geniş Aile

Farklı Ülkeler, Farklı Deneyimler: LGBTT Bireylerin Aileleri Konuşuyor

Açılma Hikayeleri

Trans hareketi

Nefret Cinayetleri ve Trans Örgütlenmesi

Transgender Beden Geçiş Süreci

Sanat ve LGBTT

“Erkekler Ağlamaz” Söyleşiden geriye kalanlar

“Afrikalıkalı, Gururlu ve Transgender” - Gabrielle Le Roux ile söyleşi

Direnişin Ritimleri

Zeki Müren'i Seviniz

- Yakup Kadri Karaosmanoğlu Romanlarında Eşcinsel Duyarlılığın İmasının Olasılıkları
- Yeni Türkiye Sinemasında LGBTT Temsilleri: İmalar, İmkânlar, Sınırlar

DİKKAT
AİLE VAR!
18. LGBTT
ONUR HAFTASI
18 - 27 Haziran 2010

Cadının Bohçası'ndan Çıkanlar - Esmeray ile söyleşi

Voltrans "Kimyam Tenime Uymuyor" performansı

Cinsellik atölyeleri

Kendi dildonu kendin yap

cins'el'liğimizi 'dil'lendirelim

Feminist bir haz aktivitesi olarak seks shop ziyareti

Göç ve LGBTT

Göç ve LGBTT

Türkiye bağlamında LGBTT mülteciler

Dünyada LGBTT

Dünyada LGBTT Hareketi'nin Kazanımları ve Eleştiriler

LGBTT Hareketi Mecliste

Lübnan'dan LBTQ Kadın Öyküleri

Forum

Din ve LGBTT

Hormonlu Domates Homofobi-Transfobi
Ödülleri 2010

"Kazananlar Aslında Kaybediyorlar"

6. Geleneksel Hormonlu Domates Homofobi-Transfobi Ödülleri 2010
Adayları

18. İstanbul LGBTT Onur Haftası Programı

LGBTT Takvimi

Aile

Aile Salonu Sergisi

hegemonik erkeklğin başat formu olarak baba ve heteroseksizm

Heteropatriyarkal Aileye Queer ve Feminist Yaklaşımlar

Queer Aile Olasılıkları ve LGBTT Görünürlüğü

Farklı Biradallıklar ve Ütopyalar

- Evlensek mi evlenmesek mi?
- Etik bir gönöl zenginliğı
- Ütopya karşısında queer siyaset
- Geniş aile

Farklı Ülkeler, Farklı Deneyimler: LGBTT Bireylerin Aileleri Konuşuyor

Açılma Hikayeleri

AİLE SALONU

Milen Nae

Onur Haftası dahilinde organize edilen, altı ülkeden 10 sanatçının katılımıyla gerçekleşen sergimiz 'Aile Salonu', 18-27 Haziran 2010 tarihleri arasında, Sanatorium Sivil Sanat İnisiyatifi çağdaş sanat galerisindeydi. Toplumun en küçük oluşumu ve toplumsal bir değer olmanın çok ötesinde, gerçek hayatların, bireysel deneyimlerin ve insan varoluşunun yansımaları olarak aile olma, veya o aileleri yaratma adına birçok tartışma ve paylaşma ortamına yer yaratan Onur Haftası'nda, bazı ideallerin kişisel bir bakış açılarından örneklen-dirilmesi ve yorumlanması için alan açan bir sergi oldu 'Aile Salonu'. Gündelik hayatımızı ele geçiren, toplumsal bakışın sınırlarını çizdiği alışık olduğumuz aile salonu örneklerinin tersine, sergi posterinde kullanılan Arjantinli sanatçı Oriana Eliçabe'nin fotoğrafıyla anlaşılan önü açık ufka bakan çocukların ve ebeveynlerin, denk ve sevgi dolu olduğu bir aile salonunu paylaşmaktı idealimiz.

Sergi bittikten sonra 'aile salonu' üzerine yaptığımız bir sohbette sanat eleştirmeni bir arkadaşım, serginin genelinde, uğrunda savaştığımız, değiştirmek için çabaladığımız, beğenmediğimiz, korktuğumuz, çekindiğimiz 'aile' kavramına dair hiçbir eleştiriye içermemesi dolayısıyla eleştirilerini bana yansıttı. Bu negatif gerçekliği bu seferlik yansıtmama, eleştirmeme ve bunun yerine pozitif ideale dair bir örneklendirme yaratmanın 'aile salonu' sergisinin niyeti, ideali olduğunu ifade etmiştim. Yani 18. İstanbul LGBTT Onur Haftası'nın aile salonunun, bizi yeren, yıkan, eleştiren ve yanıltan gündelik gerçekliklerimizin bir aynası, tekrarı değil, bütün bu eleştirilere ve yargılara rağmen hayalini kurmaya devam ettiğimiz ve edeceğimiz gerçekliğin bir yansıması, bir umut ışığı olmasıydı amaç.

Levent Duran'ın 'Babamdan bir öpücük' isimli heykeli 'aile salonu'muzun girişinde bize hoş geldiniz diyordu. Geleneksel ailelerimizin uygun gördüğü davranış kodlarını, mesela çocuklarına dokunmaktan onlara sevgi vermekten uzak du-

ran bir babanın, duyguların dışı vurulmasını er-keklikten uzaklaştıran tavrını dönüştürme fırsatını yaratan salonun ilk işaretiydi bu iş. Ardından Nihal Mumcu'nun 'yeni aile modelleri için öneriler' adlı üç fotoğraftan oluşan serisi hayal güçlerimizin aşk ve bütünleşme üzerine kurduğu sonsuz ihtimallere yaptığı göndermeyle gülümsetti bizi. Yeter ki bir ailenin parçası olmak isteyin, ihtimaller sonsuz diyordu bu iş. Ardından karşımıza çıkan fotoğraf kolajı video çalışmasıyla Portekizli sanatçı Joao Leonardo'nun 'we are the sum of all the moments of our life' (hayatımızdaki bütün anların toplamıyız) mottolu işi, cinsel yönelimle-rimiz dolayısıyla parçası olmayı hak etmediğimiz iddia edilen 'aile'nin varoluşsal bir doğallıkla parçası olduğumuzu ve bunu hak etmek için hiçbir anımızın bir ötekinden daha az değerli olmayacağını, kişisel tarihinin bir araya getirişi ve bundan duyduğu gururu görünür kılışıyla ifade ediyordu. Kendisi şöyle tanımlıyor işini "İstanbul Onur Haftası sergisinde gösterilen isim kişisel ve politik. Kendi hikayem, ailem, dostlarım ve aşklarım hakkında bir hikaye. Bir kişinin hayatına doğru görsel bir yolculuk. 30 yıllık bir süreçte çekilmiş her fotoğrafta tekrar eden ve sürekli değişen bir tek yüz. Bazı fotoğrafların kişiselliklerinden dolayı utanacak gibi olsam da tersine özgürlük ve dürüstlük adına bunu sizlerle paylaşmak bence çıplak, kırılğan, insani ve evrensel."

Bir başka eser Litvanyalı sanatçı Ugnius Gelguda'nın işi 'Living together' (Birlikte yaşamak) Litvanya'da Mart 2010'da yürürlüğe giren 'gençleri zararlı etkilere karşı koruma yasası' dolayısıyla sanatçının ülkesi Litvanya'da yasaklı. "Evlilik Litvanya anayasasında bir erkek ve bir kadının birlikteliği olarak tanımlanır. Dolayısıyla aynı cinsiyetten iki kişinin birlikteliğinin kamusal dışavurumu veya eşcinsel evliliğin teşviki, anayasa çerçevesinde yasaklanmıştır. 1 Mart 2010 tarihinde 'Gençleri zararlı etkilere karşı koruma yasası' adı altında yürürlüğe giren yasa ile ilgili olarak Uluslararası Af Örgütü'nden ayrımcılık konusunda uzman olan John Dalhuisen

“Bu yasa cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği sebebiyle birçok ayrımcılığa sebep olacaktır ve ifade özgürlüğünü ihlal eder”, diyor: “Bu eşcinsel ve lezbiyen insanlara sansür ve para cezası ile baskı yaratır ve kendi haklarını savunma hallerini teşhir ederek ayrımcılık ortaya koyar. Bu yasa, Avrupa Birliği’nde bir anakronizmdir.” Ugnius Gelguda ‘Birlikte yaşamak’ ile bize cinsel yönelim, gelenek, yaş gibi birçok sebepten dolayı toplumdan onay almayan, fakat buna rağmen birbirleriyle ‘birlikte’ yaşamaktan dolayısıyla yasal olmasa da bir aile olmaktan duydukları mutluluğu görünür kılmayı endişe ile de olsa sorumluluk bilen yedi aileyi gösterdi. Toplumsal çoğunluğun seçtiği kalıpların yasaları şekillendirmesi ve dolayısıyla bütün azınlıkların yaşama biçimlerini, aşklarını ve hayallerini kontrol altına alışının demokrasi adı altında var edilmesine karşı direnişimizin bir göstergesiydi ‘birlikte yaşamak’.

Ardından Yeşim Ağaoğlu’nun bilgisayar platosu üzerine maket minyatürleri ile uyguladığı işi ‘Başka Aileler’ vardı salonumuzda. Gözle görünmesi zor ama varlıkları reddedilemez minyatür gerçekliklere mercek tutma gereğini, şehrin karmaşıklığı içinde onlara bakma ve varlıklarını görme dürtümümüzü malzeme ve boyut kullanımıyla başarılı olarak harekete geçirerek, lgbt hareketinin görünür-lük üzerine verdiği emeği dile getiriyordu. İtalyan sanatçı Ricardo Attanasio’nun yağlı boya resmi ‘generational’ (kuşaksal) ve ardından yine başka bir İtalyan sanatçı Claus Laus’un iki çalışması ‘the holy trinity’ (kutsal üçleme) ve ‘wedding night’ (gerdek gecesi) aile salonumuzun parçalarıydı. ‘Gerdek gecesi’ İtalyan geleneğinde bakire kızlara aileleri tarafından gerdek gecesinde kullanılmak üzere verilen beyaz iç çamaşırları üzerine (ki bu objeler sanatçının kendi ailesi tarafından ona verilmiş) nakış ile işlenmiş cinsel organların anatomik görüntülerinin sergilendiği bir seriydi. Kelimenin anlamıyla içini dışa vuruyor, ona bekaret dersi veren ailesi ve geleneğine kendinin cinselliği anlama biçimini açıklıyordu Claus Laus.

Azeri sanatçı Babi Badalov’un kolaj çalışması ‘L’homophobie’ (homofobi) naif çizgi kullanımıyla ideal aile görüntüsü sergileyen bir çocuk kitabı resmi üzerine yaptığı Ku Klux Klan (KKK)

posteriyile de ideal aile fikri üzerine samimi ve romantik bir eleştiriyi dile getiriyordu.

Sanatorium Sivil Sanat İnisiyatifi galerisinin ikinci katında, Arjantinli Sanatçı Oriana Eliçabe’nin araştırma ve fotoğraf projesi ‘Lesbian Mothers’ (Lezbiyen anneler) vardı. Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda ve İspanya’dan farklı yasal düzenlemelere rağmen ailelerini kurmuş, birlikteliklerinin, çocuklarının ve hayatlarının en kişisel gerçekliklerinin belgelenmesini politik bir sorumluluk ve değer olarak gören lezbiyen aileler, gündelik hayatlarının detaylarını sanatçı ile geçirdikleri 15 günlük süreçlerde samimice görüntülenmesi sayesinde aile salonumuzun yatak odasındaydı. On fotoğraf’ın büyük 150’den fazla fotoğrafın da aile albümlerinde sergilendiği çalışma, ilham verici ve umut doluydu.

Son olarak da Serpil Odabaşı’nın işi ‘Kutsal Ahlak Düdüğü’ ise bütün diğer işlerden farklı olarak galerinin bir köşesinden aile salonumuzu altın, mükemmeliyetçi gözlükleri arkasından izliyor içeride olan biten her şeyi, eserlerin yarattığı gerçekliği ve sergiyi görmeye gelen ziyaretçileri gözlemliyor her an üzerimizde hissettiğimiz ahlakçı bakış açısından, ahlak bekçiliği düdüğünü çalma-ya hazır bekliyordu.

Sanatçıların işlerini bir araya getiren sergi alanı mukavva ve karton ile yaratılmış ev eşyalarıyla döşenmiş, yarı gerçek bir ev ortamıyla desteklenmişti. Giriş, mutfak, banyo, çocuk odası ve yatak odasını yaratan karton gerçeklik aile salonumuzun ortasındaki parçalanmış dolabın parçalanmasıyla ortaya çıkmış, sanatçılar tarafından yorumlanmış bir ideale işaret ediyordu. İngilizcede ‘coming out of the closet’ (dolaptan çıkmak) olarak kullanılan açılmak terimi, aile hayatlarımızı ve dolayısıyla kendimizi algılayışımızı etkileme biçimi dolayısıyla aile salonunda merkezi bir pozisyonda duruyordu. Yargıyı, utancı, korkuyu, şüphe ve ümitsizliği barındırdığı için dünyadan saklanmamızı sağlayan dolabın içinden çıkmadıkça dışa vurmakta zorlanacağımız onur, inanç, yaratıcılık, umut ve aşkı bizlerle paylaşan sanatçıların katılımı sayesinde ‘Aile Salonu’ nun duvarlarında ve yerlerinde her birimiz vardı.

“hegemonik erkekliğin başat formu olarak baba ve heteroseksizm”

atalay göçer

babalığın hegemonik erkeklik bağlamında tartışılacağı atölyenin 20 haziran “babalar günü”nde gerçekleşmesi ancak jung’cu bir eşzamanlılıkla açıklanabilir. babalar gününe dair kitch bir fotoğraf da şişirilmiş babalığa “cuk” diye oturmasıyla bu ironik karşılaşmaya hizmet eder nitelikte farklı bir anlam kazandı atölye afişimizde. adeta afişteki babanın yüzeyselliğine tezat oluşturarak kendi hayatlarımızda babalarımızla ya da baba olarak çocuklarımızla kurduğumuz ilişkiyi nasıl deneyimlediğimizi konuşup belli başlı konular çerçevesinde tartışma yürüttük.

atölye çalışması, önce; öngörülen 30 kişilik katılımla 6’şar kişiden oluşan 5 gruba sunulan 5 farklı sorunun deneyim aktarımı üzerinden derinleştirilmesine ve akabinde; grup formundan çıkıp dairesel bir alan oluşturacak şekilde bir oturma pozisyonuna geçerek karşılıklı bir tartışma yürütmeye dayanıyordu. böylece küçük gruplarda deneyim üzerinden konuşulan konuların geniş toplamda her grubun moderatörünün grup değerlendirmelerini aktarımı üzerinden farklı bir tartışma zemini oluşturması planlanıyordu. öte yandan katılımın beklenen sayının altında olması atölyeyi iki aşamalı olarak gerçekleştirme ihtiyacını ortadan kaldırdı. deneyim aktarımları ve tartışma birlikte yürütüldü.

atölye katılımcılarına kendi kişisel deneyimlerini aktarırken aşağıdaki noktaları sorunsallaştırmaları önerildi:

- aile içinde ve toplumsal ilişkilerde babalık ya da “baba” figürü (toplumsal babalık),
- toplumsal erkeklik, otorite ve hiyerarşi,
- çekirdek ailenin biyolojik determinist mantığı ile ebeveyn rolleri arasındaki bağlantı,
- üreme temelli cinsellik anlayışı, genel ahlak ve heteroseksizm ilişkisi,
- toplumsal cinsiyet ilişkilerinin sonraki kuşaklara aktarımının kaynağı olarak çekirdek aile.

- transfobi, homofobi ve çekirdek aile mantığı.

tüm bu tartışma konuları çerçevesinde geliştirilen ortak kanı sessiz ve örtük de olsa baba otoritesinin kaçınılmaz olduğu yönündeydi. babalar her ne kadar artık ev içi işlere ortak olsalar ve çocukların bakımında neredeyse anneyle eşit görev paylaşımını üstlenseler de bu elbette kadının kamusal alanda kendini var etme süreciyle doğru orantılıdır. anlatılan deneyimlerden çıkan sonuç, çekirdek ya da geniş ailede hane içi işlerde söz sahibi olan annemiş gibi görünmesine karşın hiyerarşinin baba merkezli olmasıydı. dolayısıyla anne, çocuklarla iletişimde babayla aralarında köprü görevi üstlenmektedir. kimi babayla sadece yüzeysel bir ilişki kurulurken babaların çocuklarıyla kurduğu ilişkinin niteliği ancak babalık deneyimi yaşanmasıyla anlaşılabilirdi. bu düşünce biyolojik determinizme gönderdiği için eleştirildi, zira katılımcılar arasında evlat edinme deneyimi olan bir baba yoktu.

genel kaniya göre aile kurumu doğası gereği homofobik ve transfobikti. cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğini ailesine açan katılımcıların bazılarının deneyimi, aile kurumunun bir model olarak sürekliliğine haneler getiren bu durumun ebeveynler tarafından hoş karşılanmadığı yönündeydi. bazı ebeveynler ise çocuklarının bu durumuyla kolay barınmasa da kabullenmişlerdi. bazı katılımcıların geniş ailede yaşamaları hasebiyle aile büyükleriyle kendi durumlarını paylaşma konusunda çekinceleri vardı.

aile içinde eşit bir ilişkilenemenin mümkün olabileceği bazı deneyimlerle sabitti (gerçi ailenin diğer bileşenleri atölye katılımcısı olarak dinlenmedi). çekirdek ailenin ideal bir biraradalık olmadığına ortaklaşılmasına rağmen hemcins evlilikleri ve bu evliliklerdeki ebeveynliğin ilişkiselikteki eşitliğe etkisi tartışıldı, zira mevcut çekirdek aile kurumu içindeki görev dağılımına

dayalı hiyerarşi, toplumsal cinsiyet rollerinin nihai hedefine dayanıyordu. bu, beraberinde aile bireyleri arasında çıkar ilişkilerinin oluşmasını getiriyordu. bu açıdan ulus devletin aile ile benzerliğine vurgu yapıldı. anavatan (toprak) ve devlet baba (kurumsal otorite) kavramları üzerinden işçi ve asker üreten milletin cinsiyetçi yapısına değinildi.

farklı cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet kimliğine sahip kadın ve erkeklerin katıldığı bu atölyede belli başlı teorik bilgilerin deneyimden gelen bilgiyle birlikte tartışılması, hepsinin burada aktarılması mümkün olmayan pek çok soruyu birlikte cevaplama imkanı yarattığı gibi yeni soru işaretlerinin oluşmasına da neden oldu:

erkek egemenliğinin ve heteroseksizmin kurumsal tezahürü olarak çekirdek aile nasıl antiotoriter olabilir? çekirdek aileyi tamamiyle reddedemeyeceğimize göre hemcins evliliği bir alternatif olabilir mi? eşcinsel hareketin böyle bir talebi olmalı mı? tekeşli olmayan biraradalıklar, farklı akrabalık ya da hane içi ilişkiler mümkün mü? evlat edinme hakkı üzerinden bekar babalık ve bekar annelik için yasal bir zemin oluşturulabilir mi?

tüm bu soruların çerçevesinde benzer bir atölyenin tekrarlanmasının önemine vurgu yapıldı. tekrar görüşmek umuduyla...

Heteropatriyarkal Aileye Queer ve Feminist Yaklaşımlar

Prof. Dr. Zeynep Direk - Felsefe bölümü, Galatasaray Üniversitesi:

Türkçe’de çekirdek aile mevhumunu kullan-
dığımız zaman; anne, baba ve çocuktan oluşan
üçlüyü düşünürüz. Bir de geniş aile kavramı
vardır. Geniş aile deyince de yine biyolojik ola-
rak bağlı olduğumuz akrabalarla oluşmuş daha
büyük bir aile aklımıza gelir; dedeler, nineler,
teyzeler, yengeler, dayılarla aynı evde yaşanan
bir aile. Okullardaki yaygın düşünce de böyle-
dir, eğitimciler velilerle ilişki kurarken bu iki aile
mevhumuyla hareket ederler. Daha başka aile
mevhumu yoktur ya da bu ikisi dışında, ayrılmış
anne-baba vardır. O da ailenin krizi demektir,
ailenin ortadan kalkması manasına gelir. Böyle
bir ailenin çocukları da baştan, potansiyel ola-
rak sorunlu çocuklar olarak görülürler. Burada
boşanmış ailelerin çocukları bile, aslında İngi-
lizcede ‘blended family’ diyebileceğimiz, başka
bir aile nosyonuna başvurularak düşünülmezler.
Başka türlü bir aileye ait kabul edilmezler.

Çocuğun iki ailesi olabilir; iki babası olabilir,
iki annesi, üç annesi olabilir. Ama eğitim sistemi
tarafından anne ve baba tamamen biyolojik bir
mevhum olarak, biyolojik bir biçimde anlaşılır.
Ailenin bu daha komplike, daha karmaşık yapısı
yok sayılır veya mümkün olduğu kadar görmez-
den gelinir diyebiliriz. Özellikle okullarla ilişki
kurduğunuzda, bir çocuğunuz olduğunda veya
bir çocuğun velisi olduğunuzda kurumların na-
sıl bir aile mevhumuyla hareket ettiğini çok daha
iyi görürsünüz. Bir gey aile ya da lezbiyen aile
mevhumuna asla sahip değillerdir. İngiltere’deki
gibi yasalar, kanunlar yoktur, gey ve lezbiyen aile
saygın bir birliktelik değildir, tabi her ne kadar
Stevi ve ben, ailenin kendisini sorgulamaya de-
vam etmek gerektiğini düşünsek de...

Böyle bir çocuğun Türkiye’deki eğitim ku-
rumlarıyla karşılaştığı zaman yaşayacağı dene-
yimleri düşünmek gerekir. Bunlar zor deneyim-
ler; öncelikle kendinizi takdim etme sorunu
yaşayacaksınız. Tabii kendinizi takdim edeme-

diğiniz için de o kuruma, çocuğa ne kadar açık
olmanız gerektiği gibi bir soru çıkıyor burada
ortaya. Çocuğu, kurumlarla gerçeklik arasında
son derece kafası karışmış ve ne zaman açık olup
ne zaman açık olmayacağına kendisinin karar
vereceği zor bir sürecin içine bırakıyor oluyorsu-
nuz. Dolayısıyla sosyal destek olmadığı, kurum-
ların aile mevhumu değişmediği sürece belki de
çocuğa açık olmamak en doğrusu diye düşün-
biliyorsunuz. Bu çok zor bir hayat; çocuğunuzu
gey veya lezbiyen bir çift olarak büyüteceksiniz
ama çocuğunuza açık olamayacaksınız. Çünkü
kurumlar sizi tanımıyor olacak ve çocuğu hiç-
bir sosyal destek olmayan karışık bir hayatın
içine salmak istemiyor olacaksınız. Bunlar zor
tecrübeler. Belki heteroseksüel aileyi her zaman
sorgulamaya devam etmek lazım. Ama ailenin
çeşitli mevhumlarının olduğunu da kurumlara
öğretmek lazım, bu da sivil toplum ve lgbt
örgütler olarak bizim yapmamız gereken bir şey.
Çünkü devletin, çeşitli aile biçimleri olduğunu
ve ailenin illa heteroseksüel biçimde veya çekir-
dek aile biçiminde kurulmuş olmayabileceğini
tanıması lazım.

Bu aynı zamanda çocukların da hayatını ilgilen-
diren bir konu. Örneğin bir lezbiyen ailesiniz
diyelim, belki buna açık olacak birkaç okul bu-
labilirsiniz, ama okul sistemi ile karşılaştığınız
zaman, bu sistem sizi nasıl tanıyacak? Okul,
anne ve teyze olarak tanıyacak en iyi ihtimalle,
veya anne ve annenin kız arkadaşı olarak. Hal-
buki partneriniz çocukla ilişkisinde ikinci anne
olarak davranıyor ve böyle sorumluluk üstleni-
yor olabilir. Dolayısıyla çok büyük bir karmaşa
yaşıyor oluyorsunuz kendi hayatınızda. Belki
Türkiye’de daha az ama fiilen var bu aileler. Yurt-
dışında yasal problemler yavaş yavaş çözülüyor,
5- 10 milyon kişilik ailelerden bahsedebiliriz örneğin
Amerika’da. Türkiye’de bu sayı çok daha
az olsa bile, bu tür tecrübeler büyük sorunlara
sebep oluyor. Sosyal destek yok, bunun burada

bir yokluk olarak yaşanmaya devam ettiğini düşünüyorum.

Bence gey aile, lezbiyen aile, karışık aile, aynı zamanda da seçilmiş aile diye bir mevhum da sokulmalı kurumların hayatına. Çünkü bir çocuk kendisine biyolojik olarak bağlı olmayan ama ebeveyn veya ebeveyne yakın bir konumda sorumluluk üstlenen diğer yetişkinler tarafından büyütülüyor olabilir, kurumların aslında buna da hazırlıklı olması lazım. Aile yalnızca bir takım biyolojik ilişkilerle kurulmuş bir birlik değil, seçtiğimiz kişilerle kurduğumuz -bunlar arkadaşlar da olabilir, eski partnerler olabilir- bir ünite, bir bağlılık, bir takım ilişkisi olarak da düşünülebilir. Aile mevhumunu çeşitlendirmek ve bunu kurumlara öğretmek gerektiğini düşünüyorum. Çünkü asıl problem kurumların heteroseksüel bir aile mevhumuyla hareket ediyor olması. Örneğin iki babası olan bir çocuk benim birinci babam, ikinci babam olarak söz ettiğinde bunu diğer arkadaşları anlamıyor, çünkü buna hazırlıklı değiller. Veya annesinin başka bir kadınla ilişkide olduğunu söyleyemiyor arkadaşlarına çünkü buna hazırlıklı değiller. Çünkü aşk, sevgi her zaman bir kadınla erkek arasında olabilecek bir şeymiş gibi öğretiliyor. Halbuki bu değiştirilebilir.

Aslında müfredatın cinsiyetçi normlardan ayıklandığı gibi, ilkökul müfredatının da heteroseksist normlardan ayıklanması gerekir. Aşkın ve sevginin yalnızca karşı cinsel bir ilişki olmadığını öğreterek başlamak lazım bu işe. Ve burdan da aile mevhumunu çeşitlendirerek devam etmek lazım. Bu tabii ki bize okullar ve kurumlar karşısında daha doğru bir biçimde durma, daha kendimiz olma şansını ve tabii çocuklarımızla dürüst bir hayat yaşama imkanını veriyor. Bu bence en önemlisi. Yani ben çocuğuma kim olduğumu açıklıkla göstermek istiyorum. Çocuğum beni olduğum gibi tanısin istiyorum, ama içinde yaşadığımız sosyal yapılar, yani toplumun, kurumların yapılandırılmış biçimi buna izin vermiyor. Ve bu elbette bir sürü acı, sıkıntı ve haksızlık doğuruyor diye düşünüyorum. Bu politik bir mesele ve bununla sivil toplum olarak uğraşmak lazım. Tabii önümüzdeki yol çok zor. Çünkü aileden

ve kadından sorumlu devlet bakanının eşcinselliğin bir hastalık olduğunu söylediği bir toplumda yaşıyoruz. Daha bu düzeyde bir söylemle karşı karşıyayız. Biraz da dindar eğilimli bir parti olduğunda karşınızda, toleransının sınırı bu gibi görünüyor. Din her zaman yorumlanan bir şeydir ve ben inanıyorum ki dinin çeşitli cinsel yönelimleri dışlamayan bir yorumu da vardır, ama bunu yapacak bir mezhepte, konumda ya da açık fikirlilikte çok az insan var gördüğüm kadarıyla şu anda. Bu da, kurumları dönüştürme mücadelesi içerisinde bir engel oluşturuyor.

Bu süreçte son olarak şundan bahsetmek istiyorum, sosyal destek aynı zamanda da psikolojik rehberlik hizmetleriyle olan bir şey. Özellikle de Türkiye’de psikanalizin en azından entelektüel sahne içerisinde kendisini daha güçlü bir şekilde tesis ettiğini söyleyebiliriz belki ama psikanalizle veya psikolojiyle böyle bir ilişki kurduğunuzda, işin hiç de kolay olmadığını ve kurumlardan aldığınız tepkinin aslında çok daha kurumsallaşmış bir versiyonunun da psikanalizden geldiğini göreceksiniz. Psikanaliz cinsel yönelimleri heteroseksüel olmayan insanlarla çalıştığında çok zorlanıyor gerçekten, ve onların tekillikleriyle nasıl ilişki kuracaklarını çok da bilmiyor. Aslında psikanalistlerin kendilerinin herşeyi yeniden düşünmeleri gerekiyor belki de. Psikanalizin kendisinde heteroseksist bir takım önyargılar var veya heteroseksist kültürün etkisi altında psikanalitik bir pratik içine girdiği söylenebilir bazı psikoterapistlerin. Bu da çok zarar veriyor. İngiltere’de bunun dışına çıkan bazı psikoterapistler var, mesela Noreen O’connor ve Mary Lynne Ellis ‘Questioning Identities’ diye bir kitap yazmışlar. Tam da gey ve lezbiyen bireylerin tekillikleriyle psikanalizi de aşan bir biçimde ilişki kuran bir psikoterapi nasıl olabilir diye düşünüyorlar. Bence bu Türkiye’de de çok eksik. Bu tür sorunlarla boğuşurken psikanalistten veya psikoterapistten yardım almaya kalktığınızda, orada da çok daha büyük problemlerin içine gömülüyorsunuz. Çünkü yine sizin tekil hayatınızla, ve tekil cinsel varoluşunuzla ilişki kurmadan düşünülen veya yazılan bir takım reçeteler veya yapılan saptamalar var. Bu da hiç yardımcı olmuyor.

Prof. Dr. Stevi Jackson - Kadın Çalışmaları Merkezi Başkanı, York Üniversitesi:

Bu konuşmada heteroseksüelliğin feminist ve queer eleştirilerinden bahsedeceğim, özellikle de feminist bakışla yapacağım bunu. Lgbtt bireyler konusunda vatandaşlık haklarındaki son gelişmeleri de dahil edeceğim, batı ülkelerinde neler olduğundan söz edeceğim, özellikle de benim Birleşik Krallık deneyimlerimden bahsedeceğim. Ortaya atılmış olan bazı problemler var. Bu hakların kazanılma sürecinde bazı olumsuzluklar ortaya çıkmış, hala da dikkat gerektiren meseleler var.

Queer ve feminist yaklaşımların ne ortaklığı var? Heteroseksüelliğin kendisini sorgulamak, onun doğallığını yok etmek bakımından ve onu bir norm olarak ortaya koymanın karşısına geçmek açısından oldukça önemli bir mesele. Heteroseksüelliği doğal olarak, normal olarak gösterenlerin karşısına bunun neden normal olarak görüldüğünü, nasıl kabul edildiğini koymalıyız ilk olarak. Kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal cinsiyet farkını, heteroseksüel homoseksüel karşıtlığını ortadan kaldırmayı düşünürken, kadın/erkek, heteroseksüel/homoseksüel arasındaki ikili karşıtlıkların doğa tarafından verilmekten ziyade bir şekilde inşa edilmiş ayrımlar olduğunu görüyoruz. Ama burda bir vurgu farkı var queer ve feminizm arasında. Bu fark şu, queer özellikle heteronormatifiğe, heteroseksüelizmin bir norm olarak nasıl sürdürüldüğüne odaklanırken, feministler çoğunlukla heteroseksüellik içindeki cinsiyet hiyerarşisine odaklanmışlardır. Ana akım queer teorileri heteroseksüel ilişkilerin içerisinde neler olup bittiğini incelerken, feministler de bu alanı inceliyor. Bunu yaparken iki yaklaşımın ortaklaştığı noktalar var, çünkü bazı feministler kendilerini queer olarak tanımlarken, bazı queerler kendilerini feminist olarak tanımlamaktalar. Bu nedenle ikisinin örtüştüğü noktalar olduğunu söyleyebiliriz.

Feminist eleştirinin kökenlerine bakalım; heteroseksüellik eleştirisi Batıdaki ikinci dalga feminizmle, 1960'ların sonundaki ve 1970'lerin başındaki yıllarda ortaya çıktı ve heteroseksizm pek çok farklı açıdan eleştirildi. Kadınların ev içi emek süreçlerini ve aynı zamanda ev içinde kadın erkek arasındaki adaletsiz iş bölümünü

ve bunla ilişkili olabilecek her şeyi, örneğin kadınların aile içinde erkeklere bağımlı oluşu vs gibi konuları ele aldılar. Dolayısıyla feministler kadını feminist eleştirinin odağına aldılar ve heteroseksüellik eleştirisini o kadar da açık bir şekilde ortaya koymadılar. Heteroseksüel aileyi onun heteroseksüelliğine vurgu yapmadan eleştirdiler. Diğer taraftan son dalga feministler bu bağlantıyı daha açık bir şekilde kurmaya başladılar. Adrian Rich çok önemli bir katkı yaparak zorunlu heteroseksüellik adını verdi buna. Rich çalışmasında dedi ki, heteroseksüellik kadınları aşağıda tutmanın yollarından bir tanesidir, onu aile içinde madur hale getirmenin yollarından bir tanesidir. Onu zorunlu heteroseksüelliğin sınırlarında tutma işlevini görmektedir. Belki şu an bu bize çok açık görünebilir ama kadınların heteroseksüelliğe zorlandığının dillendirilmesi o zamanlar için önemli sorulardan bir tanesiydi, dolayısıyla bu önemli bir katkıydı gerçekten. Normal olan bu muydu normativite anlamında? Doğal olması anlamında konuşuyorum. Böylece heteroseksüelliği normalleştiriyordu aile içinde. Materyalist eleştiriler, örneğin radikal feminist eleştiriler 1970'lerde Marksist metodolojiyle çalıştılar. Radikal feminist analizleri Marksizm üzerinden yapmaya çalıştılar ve hem kadın erkek arasındaki farklılıkları hem homoseksüel heteroseksüel ikiliğini radikal bir şekilde sorguladılar. Dediler ki kadınlık ve erkeklik sosyal inşalardır, sosyal gruplardır, hiçbir şekilde doğal değildir. Burdan yola çıkarak kadın ve erkeğin var olması için doğal bir temel yoktur, dediler. Aynı şekilde homoseksüel heteroseksüel ikiliği için de böyle bir doğal temel yoktur. Monique Wittig "Efendiler olmadan köleler olamaz" diyor ünlü bir alıntısında.

Toplumsal cinsiyeti bir toplumsal hiyerarşi olarak yorumladılar ve onu Marksist analizdeki sınıf hiyerarşisinin bir yansıması olarak okudular. Bunun bir uzantısı olarak heteroseksüel ve homoseksüel arasındaki duvarları da sorgulamaya başladılar.

Aynı zamanda kadın hareketi sahaya iniyordu yavaş yavaş, aynı şekilde gey kurtuluşu da söz ko-

nusu olmaya başladı. Kadınların kurtuluşu ve gey kurtuluşu pek çok yönden heteroseksüel patriyarkal aileyi ve ataerkil aileyi sorgulamaya başladı. Bir şekilde bu iki hareket arasında bir tür ittifak oluştu ama bu ittifakın yanında çelişkiler de vardı çünkü gey kurtuluşu çoğunlukla erkeklerin hakimiyeti altındaydı. Feminist yaklaşımda geylere büyük bir olumlama gerçekte vardır. Bir kimliğin, daha önceden stigmatize edilen kimliğin geri kazanılması söz konusudur burda. Bir değişiklik vardır artık, gey kurtuluş gündemiyle queer gündemi arasında bir farklılaşma olmaya başladı.

Queer kurtuluşu 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında ortaya çıkmaya başladı. Gey kurtuluşu burda onaylanıyordu ama en azından queer teorisi kimlik nosyonunun kendisini sorgulamaya da başladığından, sabit bir gey kimliği özcül bir tanım oluyordu. Bu tanım bir şekilde öncü sabitlenmiş gey kimliğinden bahsediyordu ya da tam tersi onun karşısında yaratılmış heteroseksüel kimliğini yaratıyordu. Toplumsal yapılara dayalı Marksist tipte analizlerle bu kimlikler sorgulandı ve daha ziyade heteroseksüelliği bir norm olarak gören ve queerleri ötekileştiren, marjinalleştiren tartışma süreçlerine odaklandı. Toplumsal cinsiyet ikilikleri, homoseksüel heteroseksüel ikilikleri eşitlik içerisinde görülmemeyen şeylerdi. Burada bir devrim politikasından ziyade bir tür maduniyet politikası ortaya çıktı. Tabi Foucault'nun fikirleri yatıyor bunun temelinde, çünkü aynı zamanda kişiler, kimlikler arasında iktidar ilişkilerine odaklanıyordu.

1990'larda heteroseksüelliğin feminist eleştirileri de oldu. Bunların en önemlilerinden bir tanesi heteroseksüelliğin yalnızca cinsellikle ilişkili bir tutku olmadığından bahsediyordu. Heteroseksüellik bir kurumdu onlara göre. Dolayısıyla önceki teorilere yaslanarak, bu eleştirileri daha da ileri taşıdılar ve heteroseksüelliğin bir kurum olarak sürdürüldüğünden bahsetmeye başladılar. Benzer bir şekilde heteroseksüel pratikleri de, heteroseksüel kimlik meselelerini de analiz ettiler ve çok hayati ve açık bir şekilde şunu ortaya koydular: Heteroseksüellik artık bir kurum olarak eleştirilecekti. Bu artık daha önceden yapıldığı gibi heteroseksüel bir feministin, heteroseksüel bireylerin eleştirisi değildi.

Tüm bunlar devam ederken reformist bir gey hareketin yükseldiğini, ortaya çıktığını görmeye başlıyoruz. Aslında hareket her zaman oradaydı ama giderek güçlenmeye başladı. Billhassa milenyumun başından itibaren giderek kendini daha çok göstermeye başladı. Gey lezbiyen haklarında bazı ilerlemeler oldu, lgbtt hakları daha geniş bir biçimde tanınmaya başlandı bu süreçte. Bu reformist hareket çoğunlukla queer teori içerisinde, hem de feminist fikirler içinde yerleşmeye başlayan bir reformist hareket oldu. Çünkü hem feministler hem queerler, reformist gey politikalarından farklı olarak, heteroseksüelliğin doğallığını bozmaya çalıştılar ve zorunlu heteroseksüelliği sorguladılar.

Burada altı çizilen temel meselelerden bir tanesi, reformist hareketin doğal olana geri dönmeye başlaması. Geyler ve lezbiyenler bu şekilde doğarlar demeye başlandı. Bu da Batıdaki anaakım politikada nerdeyse bir bilgelik olarak görülür oldu. Sık sık politikacıların gey haklarını onayladıklarını belirterek, bunu eskiden bir sapkınlık ya da hastalık olarak düşündüklerini, ama şimdi bunların doğal olduğunu anladıklarını söylemeye başladılar. Bu şekilde reformist gey aktivistler ortaya çıkmaya başladı ve bu politik bir strateji olarak çok başarılı oldu. Çünkü şu anlama geliyordu bu hareket: Gey erkekler ve lezbiyenler topluma karşı bir tehlike oluşturmazlar. Bu şekilde biyolojik bir determinizme yaslanarak, gey ve lezbiyen kimlikler sürekli azınlık konumuna getirmeye başlandı. Dediler ki, bunlar artık heteroseksüel çoğunluğu hiçbir şekilde tehdit etmez, önemsizdirler. Tabii anaakım politikacılar mutlulukla kucakladılar bu durumu, bu bir cinsel farklılıktı onlara göre, aile formlarının farklılığıydı ve hiçbir şekilde, bu bir Britanya ifadesidir, çok fazla sorun yaratmalarına müsaade etmeden bunları toplum içinde barındırabileceklerdi.

Feminist ve queer eleştiriler açısından bizim yapmak istediğimiz şey heteroseksüelliğin kendisini, heteroseksüel ailenin kendisini sorgulatmaktır oysa. Bu özellikle vatandaşlık hakları ve gey evliliği konusunda çekişmeli bir mesele oldu. Birleşik Krallık sivil ortaklığında (bu İngiltere'de 2004'te kabul edildi ama bazı ülkelerde evlilik biçiminde dahi kabul görmüştür) iki tane tartışma

ortaya çıktı. Bunlardan bir tanesi mantıksal bir tartışmaydı. Bu mantıksal tartışma da lezbiyen, gey evlilikler etrafında döndü. Bir yanda bunu homoseksüelleri heteroseksüel bir kuruma gömmek, yani gey ve lezbiyenlerin queerlerin heteroseksüel bir kuruma dahil edilmesi olarak gördüler. Diğerleri de bu ortaklık haklarının bir şekilde queer teorinin bu kurumlara sokulması ya da bunların daha az ataerkilleştirilmesi için bir fırsat olarak düşündü. Böyle diyenler, evet ama burda asıl olan şey lezbiyen ve geylerin bir aile projesinin içerisine çekilmesidir, dediler. Bu da sağ kanat neoliberal politikalarla doğrudan ilişkilidir. Yani lezbiyen ve geyler yalnızca saygın iyi aile hayatları sürerlerse heteroseksüeller gibi olurlarsa toplum içine kabul edilebilirler diyordu. Pratik meseleler de vardı elbette burda, hiçbir şüphe yok ki bu ortaklık haklarının ve diğer tüm hakların genişletilmesi elbette lezbiyen hakları, evlat edinme hakları, aynı zamanda rıza yaşının artırılması, ayrımcılıkların cinsel yönelim temelinde ortadan kaldırılması gibi gelişmelerin hepsi bir bütünden baktığımız zaman lgbt'ler için hayatı kolaylaştırdı. Çünkü bazı durumlarda kendilerini saklamak zorunda kalıyorlardı. Elbette tüm bunlar hayatı daha yaşanabilir kıldı, ama yine bu insanlar eşitsizlik duygusuyla yaşamayı sürdürdü.

Pratik meseleler yine bu konular üzerinde de tartışıldı. Şunu demeliyim ki bu kazanımlar bazı yönünden çok muazzamdır, çünkü 20 yıl önce Birleşik Krallık hükümeti yerel otoritelerin eşcinsellerin sanki aile içinde yaşıyormuş gibi davranmasının cesaretlendirilmesinin önüne geçmeye çalıştı, yerel hükümetlerin eşcinsel ilişkilere destek vermesini yasakladı ama 20 sene içerisinde ters yüz edildi bunlar. Olumlu bir yanından bakacaksak artık ortak ebeveynlik yapmak çok daha kolay lezbiyen bir çift olarak, bir akraba statüsü kazanabiliyorlar, miras bırakabiliyorsunuz, ebeveynleriniz öldüğünde size onlardan miras kalıyor.

Ama bilhassa Birleşik Krallık refah devleti bağlamında, pratik anlamda negatif sonuçları da oldu. Negatif sonuçlar her zaman sınıf eşitsizliklerini yansıtmaktadır ve biz bunu asla unutmamalıyız. Özellikle iyi kazanan gey erkekler bundan çok

fazla yararlandılar, vergi ödemeden miras bırakabiliyorlar. Öte yandan yoksul lezbiyenler çok daha az yararlanabildiler bundan. Şunu hatırlamamız gerek; sınıf ve toplumsal cinsiyet birbiriyle kesişiyor. Kadınların kazancı erkeklerden daha az. Erkek çiftler yani ortalama erkek geyler her zaman ortalama lezbiyen kadınlardan çok daha fazla kazanmaya başladılar. Ama unutmamamız gereken bir şey de elbette işçi sınıfından da gey erkeklerin olduğu. Bu partnerlik haklarının kabul edilmesi lezbiyen ve gey çiftlerin heteroseksüel çiftler muamelesi görmesine neden oldu. Ekonomik karşılıklı bağımlılık sanki yokmuş gibi davranıldı bunlarda. Lezbiyen çiftler ekonomik bağımsızlıklarını sürdürmeyi çok istiyorlar, çok daha hevesliler, daha ortak bir varlık sürdürmek istiyorlar. Bunun da sorunları var. Bazı durumlarda, örneğin tam zamanlı çocuk bakımı söz konusu olduğunda devletin kendilerine verdiği bazı yararlardan yararlanamıyorlar. Örneğin işlerinden geri çekilmek zorunda kalıyorlar. Çocuk bakmak söz konusu olduğunda partnerlerine bağımlı hale geliyorlar.

Yalnızca lezbiyenlerde değil aynı şekilde geylerde de oldu bu. Sizin resmi bir sivil ortaklığa girmenizde cinsiyetiniz farketmiyor. Ne olursa olsun aile olduğu zaman bir şekilde bağımlılık ilişkisi de geliyor. Dolayısıyla lezbiyenler heteroseksüel ilişkinin, heteroseksüel aile yapısının içine çekilmiş oldu. Bir de fakir lezbiyenler ve bazı geyler aslında kendilerini giderek daha kötü koşullarda buldular. Bunun başka sonuçları neler oldu. Bu haklar çoğunluğa daha çok saygı duyulabilirlik ve aile perspektifinden ele alındığı için bu haklar yeni bir dışlama ortaya çıkardı. Bir dizi eleştirmen, UK'de Diane Richardson, ABD'de Steven Seidman, bu hakların yeni dışlama hatları yarattığını söylediler. Yalnızca Britanya bağlamında söyleyecek olursam, (çok rahat olarak konuşmasalar da) sağcı başbakanlar bile gey ve lezbiyen evlilikleri konusunda aile çeşitliliği gibi iyi şeyler de diyor. Açıkça görebileceğimiz üzere burda devam etmekte olan birşey var: Monogam çiftler eğer heteroseksüeller gibi aileler içinde yaşamaya başarlarsa onlara biraz daha fazla saygı duyulabilir olmaya başlamıştır. Bu da dışlama hatlarında bazı değişiklikler getirmiştir.

Yrd. Doç. Virginie Descoutures - Sosyoloji Bölümü, Galatasaray Üniversitesi:

Benim konuşmam lezbiyen aileler ve ebeveynlik deneyimleri araştırmama dayanıyor. Öncelikle neden ben aynı cins ebeveynler hakkında araştırma yaptığımı açıklamak istiyorum, daha sonra bazı sonuçlar sunacağım size.

Bu araştırma bir sürecin son parçası, bu süreç genel olarak 'aile'yi sorgulama özelliği taşıyordu. Stevi Jackson'ın da söylediği üzere heteroseksüel ailenin sorgulanması projesinin bir parçasıydı ve dolayısıyla heteroseksüel ebeveynliği de sorguluyordu. Kurumlara, iktidar ilişkilerine, hakimiyet ilişkilerine ve genel olarak da meşrutiyyetin toplumsal kullanımına dair teorik bir ilgi duyuyordum. Fransa'da yakın zamanda sivil dayanışma antlaşmaları (PACS - Le pacte civil de solidarité) üzerine bir tartışma oldu. Bu pakt evlilik değil, düzenleme hakkında. Heteroseksüel düzenleme ve aynı cinsiyetten olan insanların birbirine açılması konusunda bir pakt, 10 sene önce Fransa'da gerçekleşen bir hareket bu. Bir politik kriz anında ortaya çıktı. Bu kriz, paktı destekleyenlerle ona karşı olanlar arasında bir siyasi anlaşmazlık yarattı. Aynı cinsiyetten olan birlikteliklerin legalleşmesi Fransa'da lezbiyen ve gey ebeveynler evlatlık konusunda nasıl görülecekleri konusunu gündeme getirdi. Bu tartışmaların ötesinde gerçeğin de bilinmesi gerekiyordu; merak ettiğim Fransa'da böyle ailelerin durumunun ne olduğuydu. Teorik ve politik tartışmalara müdahil olduğumda bana önemli görünen şeylerden bir tanesi de, aynı cinsiyetten insanların bir araya geldiklerinde ailenin içinde evlatlık konusunda nasıl ilişkilere sahip oldukları ve kendilerini tam olarak ebeveyn olarak tanımlamak konusunda neler yaşadıklarıydı. Özellikle kadınlar etrafında döndü bu tartışma, çünkü bana önemli geldi bu, lezbiyenliğin ortaya koyduğu farklılığa nasıl yorum getiriliyordu ve iki kadının aynı anda annelik ya da ebeveynlik yapması nasıl deneyimleniyordu.

Toplumsal cinsiyet meselesi açısından yaklaştım çalışmaya. Fakat benim çalışmam anneliğin algılanmasına ilişkin ilginç bir katkı da getirdi, annelik bu çalışmada artık toplumsal bir fenomen olarak görülüyordu. Bu toplumsal araştırma takımları annelik ve lezbiyenlik üzerine odaklandı.

Lezbiyenlik toplumsal olarak cinsiyet normlarının bir aşınması, ihmali, cinsiyetler ve cinsellikler arasındaki hiyerarşinin bir kırılması anlamına geliyor. Annelik kadınlar için bir roldür, toplum da onlardan bu annelik rolünü bekler. Ama biz aynı cinsten birlikteliklere baktığımız zaman, o zaman bazı çelişkili durumlar karşımıza çıkıyordu. Bu görünüşteki çelişkiler bir yandan onların normatif içeriklerini ortaya koyacaktı. Benim çalışmamın amacı da normların sınırında durarak, evlatlık meselesi ve bu çiftlerin cinselliklerinin ve erkek hakimiyetinin olmadığı yerlerde bu normların nasıl işlediğini incelemektir.

Çok kapsamlı görüşmeler yapıldı. Çift halinde yaşayan 48 kadınla görüşme yaptım. Bu çiftler ailenin meşruluğu konusunda incelendiler, onların nesnel varoluşlarından yola çıktım. Acaba aile kurumunun kendisi nasıl sorgulanabilir ve bu cinsiyet normları ailenin içinde ne durumda sorularını sorarak ilerledim burdan yola çıkarak. Bunu günlük hayatlarında nasıl uyguladıklarını araştırdım.

Lezbiyen ebeveynliği çalışmak benim için şunu sormaktı, lezbiyenler heteronormatif normlarla, bu daha hakim modellerle nasıl baş ediyorlardı, heteronormatif bir dünyada bununla nasıl başa çıkıyorlardı? Ama diğer yandan kadın olarak nasıl bir model teşkil ediyorlardı? Cinsiyet farklılığı, toplumsal cinsiyet farklılığı yok çünkü lezbiyen bir ilişki içerisinde. Bu çiftler lezbiyen ebeveynlik çerçevesi içerisinde incelendi ve onların heteronormatif olan çerçeveye bağlantıları araştırıldı.

Bir çiftin 2 bireyiyle de konuşuldu. Dolayısıyla her ikisinin de ebeveynliği göz önünde bulunduruldu. Nasıl bir ebeveynlik projesi ve nasıl roller benimsediler evlat edinme konusunda ve ortak ebeveynlik konusunda, bunlar konuşuldu. Aynı cinsiyetten insanların bir çocuğu yetiştirmeye karar vermesi ve bu süreç, heteroseksüel olan çiftlerden nasıl ve nerede farklılaşıyor?

Tüm bu soruların cevaplarını ebeveynlik bağlamında inceledik. Çocuğun bakış açısı göz önüne alınmadı. Hedefimiz öncelikli olarak bu çelişkili

norm durumlarını, özellikle de görüşme yapılan ebeveynler açısından incelemektir. Ama bu bireyler hem anne hem de lezbiyenlerdi, nasıl olacaktı bu... Yasal bir statüye sahip olmadan hem lezbiyen hem anne olmak nasıl olacaktı? İki modelle de yapıldı bu görüşmeler. Çiftin iki üyesiyle de ayrı ayrı gördüm. Burda benim yaptığım analiz, deneyim çeşitlilikleri üzerine odaklanmak değil, çift için karar alma, proje geliştirme süreçlerinde nasıl benzerlikler olduğuydu. Yöntemsel olarak şu soruyu yakalamak çok önemliydi: Statükocu olmayan bir model nasıl yakalanabilirdi? İngiliz literatüründe çok sık gördüğümüz bir şey vardır; ikinci anne, diğer anne de denilir. Ve diğer anneyi hiyerarşiyle isimlendirmek istemedim, ikinci demek istemedim ona. Ama bu statükocu olmayan dil de ister istemez hiyerarşi kuruyor, bunun yerine koyacak birşeyimiz yok çünkü. Fakat ben altını çizmek istedim bu problemin. Varmak istediğim sonuç, günlük hayatta nasıl işlediği idi bu toplumsal normların. Bazen siyasi olanla toplumsal olan arasında bağlantı kurmak zor olabiliyor. Bizim burda yaptığımız şey, günlük hayatta toplumsal olanla siyasal olanın bu çiftler tarafından nasıl bağdaştırıldığını bulmaktır.

Bu ebeveynlik meselesine lezbiyen modeller özelinde nasıl yaklaşacaktım peki. Bu ailelere kendilerini konumlandırmaları, nosyonları benimsemeleri empoze edilmeyecekti. Bir yandan ebeveynlik nosyonu empoze edilmeyecekti, onlar önce kendileri tanımlayacaklardı bir ebeveynin ne olduğunu. Bu da özellikle heteronormativite üzerinden tanımlanıyor olacaktı bize göre. Modellerin ebeveyn olmak için neler yaptığını araştırmak istedim. Örneğin bir defter tuttum, hafta içi bir gün ve hafta sonu bir gün olmak üzere ebeveynlik çalışmalarını not aldım, hangi görevleri yerine getirdiklerini öğrendim. Bir model olma sürecinde nasıl bir hayat sürüyorlardı, bunu araştırdım. Çünkü bu çoğunlukla doğallaştırılmıştır, gizlenmiştir. Bunun ifade edilebilir olması zordur.

Benim araştırmam üç noktaya yakından değiniyor. Öncelikle heteronormatif çerçeveyi ortaya koyuyor. Evlatlık ve ebeveynlik konusunda lezbiyen çiftler ister istemez heteronormative içerisinde gelişiyor ve burda babalık kurumu ortaya çıkmaya başlıyor. Psikolojik hassaslık, gerçek bir ailenin na-

sıl olacağı bilgisi ve diğer türden biyolojik bağların nasıl ele alınacağı gibi konularda derinleşildiğinde, bu kadınlarda erkeklere yönelik de bir nefret ortaya çıkıyordu.

Temel öğeler ailenin kurulumunun her aşamasında annenin durumunu etkiliyor. Kendi ebeveynlik projelerinden tutun da, aile hayatının gündelik işlerini yapmaya, yeniden doğurma meselelerine kadar tüm yaklaşımlarda etkili bu. Örneğin aile üzerine bir sosyal hizmetler uzmanı, bir doktor ve bir sosyologla görüşmeler yapıldı. Aynı cinsiyetten olan çiftlerin neden normlara uymadığı üzerine sorgulamalar yapıldı. Burda eşcinsel ebeveynlik referanslarında, heteroseksüel ailelerde sürekli ortaya çıkan ebeveynlik kanıtlarının olmadığı kabulü vardı. Karşı tarafın söylemine bakacak olursak lezbiyen modellerden bir tanesi bu meseleyi içselleştirmişti: 'heteroseksüel ailelerde kurulan türden bir bağın olmayışı, homoseksüelliğin bir skandalıdır' diyordu. Bu kadınların anneliği, anne olmalarına rağmen lezbiyen oldukları için toplumsal tanıma girmeyişiyle sonuçlanıyordu.

Judith Butler'ın da dediği üzere homoseksüellikleri nedeniyle kadın olmaları sanki mümkün değilmiş gibi görülüyordu. Yasal olmayan modellerde de gördüğümüz üzere diğer annelerden daha az annemiş gibi görülüyorlardı. Çünkü biyolojik çocukları ve bunu telafi edecek yasal durumları yoktu. Bu yüzden de çifte bir çaba göstermeleri gerekiyordu. Bu da sosyal zorunlulukları söz konusu ediyor ve annelik bilgisi daha da görünmez hale geliyordu. Öte yandan karşılaştırdığım gündelik hayat bir öğrenme süreci ve Butler'ın analiz ettiği şekilde söyleyecek olursak insanlar toplumsal cinsiyeti kendi cinselliğinin içerisine sokuyorlar ve aynı zamanda bir tür kabul görmek için iyi öğrenciler gibi davranıyorlar. Bütün annelerin oynaması gereken bu oyunu oynarken, yoksun bırakıldıkları kabulü elde etmek için; annelik, ebeveynlik yeteneklerini kanıtlamaya çalışıyorlardı. Burada annelik güdüsünü çok doğal bir şeymiş gibi görünür hale getirmeye çalışıyorlar.

Lezbiyen anneler ister yasal olsunlar ister olmasınlar toplumsal cinsiyet ve cinsiyet arasında bir gerilim yaşıyorlar. Anneliğin kabulüne yönelik çabaları çifte çaba haline geliyor. Ve bu ikilikte tam

anneler ve tam kadınlar olarak kabul görmek için çifte çaba göstermeleri gerekiyor. Aynı zamanda kendi cinselliklerine tekabül eden bir toplumsal cinsellik tekabülü yaratmaya çalışıyorlar. Bazı ailesel kopuşlar var ve çeşitli ailelerle temas haline geçmeye çalışıyorlar, seçilmiş hayatlar var burada. Ve seçtikleri hayatları, aileleri açısından daha anlaşılabilir kılmaya çalışıyorlar.

Vurgulamak istediğim ikinci nokta da şu: gündelik ebeveynlik normları. Araştırmam şunu gösteriyor ki lezbiyen anneler sadece normları yansıtmakla kalmıyorlar, günlük hayatları içinde heteronormatif çerçeveyi yansıtmaya da çalışıyorlar. Bir yandan her gün bunu yeniden tanımlamaları gerekiyor pratik olarak, yasal ve sembolik olarak imkansız olan bir şeyi her gün pratik olarak yeniden kanıtlamaya çalışıyorlar kendi ebeveynlik çabaları içinde. Örneğin annelerin çoğunun cinsel farklılık normlarına karşı önemli bir şeyleri var.

Çocuklarla olan gündelik deneyimlerinde cinsel farklılıkları algılamaya çalışıyorlar. Nasıl söyleyeceğimi çok da bilemiyorum ama ilk çocukta anne biyolojik annesini anne diye çağırıyordu ve diğerini başka bir isimle çağırıyordu, mamu gibi. Anne ya da annecik gibi iki ayrı isimle çağırıyordu. İkinci çocuk biyolojik olarak ilkinin yasal olmayan annesinin çocuğuydu ve burada günlük farklılıklar erişiyordu, yani anne annecik başka bir deyim haline geliyordu. Annelerin her ikisi de anne olarak çağrılmaya başlanıyordu ve aslında isim farklılığının çocuklar arasında herhangi bir anlamı yoktu. Aynı zamanda çocuklar için anlamlı olmaması, bunun anneler açısından da anlamını ortadan kaldırıyor.

On yıl önce, kadınlar son derece korkuyorlardı bu ortaya çıkan karmaşıklık konusunda. Bu psikanalitik söylemlerde de ortaya çıkıyor aynı zamanda. Çünkü analizler, bu söylemlerin çocuk açısından belirli bir karmaşa yaşanacağını ortaya çıkarıyor. Eğer farklı şekillerde anlam verirsiniz birine –anne, annecik gibi- çocuklar hangisinin gerçek anne olacağı noktasında belirli bir karmaşa yaşayabilir. Gündelik pratikler esasında doğaları etkileyebiliyor. Öte yandan bu aileler esasında normlar üzerinden davranıyorlar, çünkü sadece varlıkları imkansız olanı yeniden tanımlıyor,

gördüğüm şey böyle bir şey oldu araştırmamda. Yani aynı cinsiyetten anneler Fransa'da yasa tarafından kabul edilmiş olsalar bile, açıkçası birçok ülkede lezbiyen annelerin hayatında çok önemli sorunlar, sonuçlar ortaya çıkıyor. Kurumları temsil eden insanlar dolayısıyla, örneğin okullardaki öğretmenler gibi, bu sorunlar yeniden ortaya çıkıyor. Görüştüğüm annelerden hiçbirisi, gerçi olmadıklarını söylemeyeceğim ama, aile hayatlarının okuldaki öğretmenler tarafından sorgulandığını söylemediler. Tabii toplumun ve öğretmenlerin heteronormatif yaklaşımları var, ama yine de lezbiyen anneler çocuklarının okuluna gidebiliyorlar ve her ikimiz de annemiz, her ikimiz de bu çocuğun annesiyiz ve bunu dikkate almalısınız okulunuzda diyebiliyorlar.

Lezbiyen ebeveynlik olasılığı, bu ailelerin var olma olasılığı, gündelik tanımla stigma arasındaki gerilim ile ortaya çıkıyor. Aynı zamanda ilerici bir yasal düzenleme de var, tüm bunların ortasında ortaya çıkıyor. Son bir noktayı vurgulamak istiyorum, lezbiyen modeller hakkında yaptığımız incelemede şu ortaya çıkıyor ki, bu çiftler arasında cinsel iş bölümü yapılmıyor ama bu, bireyler arasındaki toplumsal ilişkilerin ortadan kaybolduğu anlamına gelmiyor.

Lezbiyen çiftler içerisinde heteroseksüellerde olduğundan daha büyük bir eşitlik beklense de, böyle bir karşılaştırma benim çalışmam çerçevesinde ortaya çıkan bir sonuç değil. İstatistiksel olarak yeteri kadar kapsayıcı sonuç çıkmadı, çünkü perspektif karşılaştırmalı bir perspektif değildir. Çoğu zaman görevler bir kişi tarafından ötekine verilebiliyor. Günlük organizasyon bu şekilde ayarlanıyor. Yani belli başlı bazı görevler öncelikle biri, ya da diğeri tarafından sürekli olarak sahiplenilebiliyor ama eşitlikçi bir söylemi sürdürebiliyorlar yine de. Görev paylaşımı her zaman eşitlikçi olmayabiliyor ve bu paylaşım daha az geliri olan kadın tarafından yapılmıyor, dolayısıyla evde daha az vakit geçiren partner daha az iş yapıyor. Ev görevlerinin tekrarı, örneğin bazı saatlerde aynı işlerin yapılması ve bazı görevlerde uzmanlaşılması söz konusu, böyle bir şey heteroseksüel çiftlerde mevcut olan bir model olsa da, tam olarak cinsel tekrar modeline, heteroseksüel ilişkilerdeki modele uymuyor.

Heteroseksüel çiftlerdeki uzmanlaşma ve eşitlikçilik, çocuğun yaşı büyüdükçe artıyor ama lezbiyen çiftlerde çocuğun büyümesi ev içi işlerin iyice paylaşılması anlamına geliyor. Lezbiyen çiftler söz konusu olduğunda, iki partnerin aynı işleri tekrar etmesi konusunda giderek daha büyük özgürlük alanları sağlamakta olduklarını görüyoruz.

İki hipotezim var, lezbiyen beraberlikte bir taraftan toplumsal cinsiyet farklılıklarının ve bir erkek hakimiyetinin olmaması, erkek ve kadın arasında paylaşılan bazı işlerin giderek ortadan kalkmasına ve bunların erkek ya da kadın işleri olarak ayrılmasına bir meşruiyet sağlıyor. Bu da partnerler arasında özgürlüğü çoğaltıyor. Diğer taraftan da şunu düşünebiliriz, bu daha büyük hareket alanı iki partner arasındaki çıkar ortaklığına da yaslanıyor olabilir, bunlar artık iki kadından ibaret değiller, iki anneler, ortak çıkarları var dolayısıyla. Heteroseksüel çiftlerde bir çocuğun ortaya çıkması kadın ve erkek arasındaki eşitliği güçsüzleştirirken, lezbiyen çiftlerin ikisi de anneyi oynadığı için çıkarları ortak ve eşit konumda bulunuyorlar. İkinin de iyi anne olma zorunluluğu doğuyor. Toplumsal temsiliyet içerisinde kadınların anne

olmasına yönelik toplum tarafından atfedilen sorumluluk, lezbiyen modellerin toplumda gayri-meşru olarak görülmesiyle daha da güçleniyor.

Özetleyecek olursa iki partnerin çıkarlarının ortaklığı, yakınlaşması, ve çiftlerin birbirleriyle daha iyi müzakere edebiliyor olması iki tane anne ve iki tane kadın olduğu gerçeğiyle güçlendiriliyor. İki partnerin üzerinde de zorba bir hakimiyetin varlığından söz edebiliriz bu çerçevede, çünkü partnerlerin ikisi de kadın. İkinci hipotezim şu, bu hakimiyet çok daha zorba bir hale geliyor, çünkü onlar şüpheli modeller olarak görülüyorlar. Lezbiyen modellerin kanıtlanması gereken daha fazla şey var heteroseksüel modellere kıyasla. Çünkü iyi anne olduklarını iki kere kanıtlamak zorunda kalıyorlar. Modellerden bir tanesinin sözleriyle bitirmek istiyorum konuşmamı. Şöyle diyor: 'Aynı cinsiyetten ebeveynliklerin zorluğu şudur, kendisi stigmatize edildiği için hatalar da stigmatize edilmiştir.' Dolayısıyla oransızlık söz konusudur burda. Aynı cinsiyetten ebeveynlerin ortaya çıkması için, öncelikle hata yapmıyor kimliğinin belgesini edinmiş olmaları gerekiyor malesef.

QUEER AİLE OLASILIKLARI ve LGBTT GÖRÜNÜRLÜĞÜ*

Nurgül, Gülkan, Pınar

Bu sene 18.si düzenlenen LGBTT Onur Haftası'nın hazırlıkları yaklaşık 50 kişilik gönüllü bir ekiple aylar öncesinden başladı. Hazırlık sürecinde Aileden Sorumlu Devlet Bakanı'nın eşcinselliğin hastalık olduğu üzerine açıklamaları, seçilen temanın "aile" olmasının ne kadar isabetli olduğunun bir göstergesi oldu. Aile kurumu gerek kapitalistik, gerek patriyarkal örüntüsüyle eleştirilirken cinsiyetçi, heteronormatif ve otoriter olmayan, kan bağı yerine veya birlikte, seçilmiş olanı koyan, zorunlu tek eşliliğin olmadığı, antihiyerarşik bir biraradalık olarak queer aile olasıliklarının da konuşulabildiği bir hafta oldu.

Organizasyonda en heyecan verici gelişme, farklı üniversite LGBTT oluşumlarından öğrenci arkadaşlarımızın sayıca çokluğu ve sürece dinamik katkılarıydı. Her seferinde deneyim ortaklığı kadar farklılıklarının da olduğu, sayısı azımsanamayacak katılımlarıyla ve saatler süren toplantılarıyla kadın ve transgender komisyonu, birbirinden değerli yazılarıyla kalıcı bir onur haftası hediyesi; onur haftası dergisi, kadınlar arasında cinselliğe dair dolaşıma sokulan broşür, tüm LGBTT bireylerin katılımına açık gerçekleşen futbol maçı, Aile Salonu sergisi ve Afrikalı, Gururlu ve Transgender sergisi... akıldaki kalanlardan bazılarıydı...

Bu sene ilk defa organizasyon ekibi içinde bir kadın grubu oluşturabildik. Bunu yaparken temel amacımız LB kadın görünürlüğü daha doğrusu görünmezliği ile ilgili yaşadığımız sorunu ve kadınların sessizliği meselesini kırmaya çalışmak, hiç değilse bunların üstesinden gelebilmek için hep beraber yeni yollar, çözümler üretebilmektir. Üstelik heteropatriyarkal bir sistemin içinde yaşadığımızı göz önüne aldığımızda, bu yılki tema olan aile, ister istemez en çok kadınların hayatlarını baskı altına alan bir toplumsal kurum olarak önümüzde duruyordu. Onur haftası süresince "kadın kadına cinsellik atölyesi", forum ve kadın çalışmaları, lezbiyen ebeveynlik ve feminizm üzerine yoğunlaşan üç akedemisyenin katıldığı bir panel düzenledik.

Aylar boyunca yaptığımız toplantıların sonucuna baktığımızda, sadece etkinliklerin organizasyonundan öte, ayakları yere basan, bir değil birkaç farklı bakış açısı ortaya koyabildiğimizi görüyoruz. Kadın komisyonu adı altında, otonom bir organizasyon grubu olarak onur haftası içerisinde kadın etkinlikleri organize ederken bir yandan da yaptığımız toplantılardaki fikir değiş tokuşları sayesinde kendimize dönüp bakma ve verili tanımları sorgulama hatta heteronormatif sistemin bizlere biçmiş olduğu bu tanımların ilmeklerini sökme fırsatımız oldu. Onur haftasında düzenlediğimiz partinin adını "Hangi Kadın?" partisi koymamız da tesadüfi değildi. Görünmezlik sorunu ile mücadele eden trans erkekleri ve transgender bireyleri de bazı etkinliklerimize davet etmeyi hem politik bir tavır olarak tercih ettik hem de kadın-erkek ikiliğinin altını deşmeye çalışırken, herkesle farklı farklı kesiştiğimiz yerlerde ortak bir ses çıkarabilme şansımız olsun istedik. Bu noktada adımızı da Kadın ve Transgender Komisyonu olarak değiştirdik ve onur haftası boyunca düzenlediğimiz etkinliklerin altına imzamızı böyle attık. Transgender bireylerin tamamen yok sayılması zaten kabul edemeyeceğimiz bir şeydi. Komisyon içinde de kendini transgender (yani ne kadın ne erkek olarak ya da hem kadın hem erkek olarak) tanımlamayı tercih eden arkadaşlarımız varken, LGBTT camia içinde bile transgender kavramına ne kadar farklı yaklaştığımızı, kimi zaman algılarımızın çatıştığını fark etmiş olduk. Bu bağlamda hem feminist hem queer metodolojilerle bu konu üzerinde tartışmaya devam etme ihtiyacında olduğumuzu fark ettik. Yola devam ediyoruz. Gerek düzenlemiş olduğumuz etkinlikler, gerek yürüyüşteki kadın ve transgender sayısının önceki yıllara göre arttığını görmek bizi daha da heyecanlandırıyor...

*feminist politika dergisi - Yaz 2010 Sayı:7

EVLENSEK Mİ EVLENMESEK Mİ?

Hilal

Bu yazının konusu bir Türk ve eşcinsel olarak İspanya'da partnerimle yasalarca onaylanan bir evliliğe imza atmış olmamızdır. Bu devlet tasdikli evliliğe bakışımızı, algılayışımızı, ilişkimize nasıl yansıdığını, yaşattığı zorlukları, aile kavramını, "kişisel olan politiktir" diyerek farklı biraradallık biçimi ve ütopyalarımız konusu altında paylaşmak istiyorum.

Bu yazıyı yazmama vesile olan evlilik kurumuna ilginçtir ki evliliği yapan her ikimiz de karşıyız. Hal böyleyken niye evlendik sorusu tabii ki cevaplanmalı ve bence bu yazıyı daha ilginç kılmakta. Bu yasal kuruma karşı olmamızın sebebi, herhangi bir ilişkinin bir devlet kurumu tarafından onaylanması gerekliliğine itirazımızdır, bu kurum ile örülen ilişkiler biçimine, toplumsal yapıya uymadığımız, uymak istemediğimiz içindir. Bir bağ kurma ihtiyacımız varsa bunu kendi oluşturduğumuz, bize ait bir ritüelle yapmayı yeğliyoruz. Ama yine de evlendik ve peki evlenince ne oldu?

Biz ilişkimizi eşit bir düzleme oturtmayı öncelikli bir yere koymuştuk lakin farklı altyapılardan ve kültürlerden gelmek bunu bizim için bir yandan daha elzem kılarken öte yandan daha da zorlaştırmıştı. Bunlardan en önemlisi, seyahat ve çalışma özgürlüğüydü, bir Avrupa ülkesi vatandaşı değilseniz, aşılması gereken bürokrasi sizi her anlamda yıldırabilir derecede. Nitekim niye evlendik sorusuna verilebilecek belki en anlaşılır cevap da bu oluyor; bir tür ödün..

Farklı bir ülkede yaşama, birlikte yaşamayı becerme, ekonomik girdi yaratma ise başetmeye çalıştığımız sorunlardı ve evlenme fikrini hayatımıza sokmamızı kolaylaştırdılar. Tabii ki bu kurumun etiketleme, sınırlandırma, bir klasik format ge-

tirmesi gibi negatif etkilerinden korkuyorduk ve evlenme iznimiz çıkmasına rağmen hemen evlenemedik. Ne zaman ki içimiz bu fikre alıştı ve başedebileceğimize inandık – çünkü biliyorduk ki her şeyin kağıt üzerinde kalması pek gerçekçi değildi – evlilik için bir tarih aldık.

İşte her şey o zaman başladı!

Heyecanlandık! Sevindik! Garipti... peki neden oldu bütün bunlar?

Bizim evlenme kararı aldığımızdaki yaşadığımız duygusal etkilenmelerden, bu kurumun bir değer taşıdığını görebildim. Özellikle ailenin işe karışması, yani sosyal kabulün ne denli önemli bir ihtiyaç olarak kendini gösterdiğini deneyimledim. Yani eşcinsel ya da ötekiler olarak bizlerin belki de kabul görmeye daha çok ihtiyacımız olması ve böylesi bir "izin"le bu kabul edilme hissiyatımızın karşılanması değildi sorun ama nereye kabul edildiğimizdi. İşte o neresini iyi çözümllemek ve kabul edilmenin coşkusuyla eleştirmeden kalıp gibi üzerimize geçirmemek önemli bir hale geliyor, yoksa iki aynı cinsin bildiğimiz aynı heteroseksüel toplumsal cinsiyet resmini yeniden üretmesinin bize hiçbir çözüm yaratmayacağı, aksine hep bir kabul edilme ihtiyacı içinde yaşamamıza neden olacağıdır.

Bu nedenle bir sanat işi yaptım: "ilüzyon". Kafamda dolaşan sorular üzerine. Özünde heteroseksüel olan bu kurum eşcinsel olalım olmayalım içimize ne kadar işlemiş, eşcinsel olarak bir "aile" kurma hayalimiz var mı? Varsa nasıl bir "aile" bu? Heteronormatif bir formatı değiştirmek mümkün mü? Eşcinsel aile var mıdır yoksa bir heteroseksüel, o içinde büyüdüğümüz ailenin bir başka kopyası mıdır?

ETİK BİR GÖNÜL ZENGİNLİĞİ

Gülkan

- Çokluaşk ve queer ebeveynlik üzerine bir deneyim -

Başlamadan önce konuşmada kullanacağım bazı kavramları ben kendi adıma, kendi deneyimimde nasıl dolduruyorum onları paylaşmak istiyorum. Çünkü hakikaten poliamori, açık ilişki, özgür cinsellik, one night stand, fuckbuddy gibi ortalıkta dolaşan bir dünya kavram var. En azından benim konuşmamda geçecek kimi kavramları, benim nasıl doldurduğumu paylaşmak istiyorum.

Poliamori, yani çokluaşk, ben ve dünyadaki birçok insan için bir cinsel yönelim. Yeryüzünde bazı insanlar tek bir kişiye aşık olamazlar. Ne yaparlarsa yapsınlar tek bir kişiye aşık yaşayamazlar. Poliamori de tıpkı eşcinsellik ve pek çok diğer yönelim gibi bir cinsel yönelim biçimidir. Muhakkak şunu da eklemek gerekir ki poliamori patriyarkal tekeşli aileye karşı başka türlü bir hayat düzenlemesi de olduğundan bazıları için yönelim olduğu kadar politik bir tercihtir de. Bu anlamıyla poliamori birden fazla kişiyle seks yapma pratiği değil, benim anlatımında böyle geçmeyecek. Benim deneyimimde poliamori, sadece birden fazla kişiyle yaşadığım cinselliği imlemeyecek. Poliamori birden fazla kişiyle gönül ilişkisi, uzun süreli beraberlik, birden fazla sevgili, eş veya partner -artık nasıl tanımlıyorsak- bunların birarada olma durumu olarak tanımlanabilir. Kendi deneyimimde birden fazla gönül ilişkisi diye tanımladığım şeyin içerisine çocuklar, birlikte yaşadığımız hayvanlar ve hatta balkonumdaki aloevera bitkisi de dahil. (Hayır, new age birşeyden değil insanmerkezli olmayan bir sevmeye biçiminden bahsediyor olabiliriz.)

Bu kavramı benim nasıl doldurduğumu anlattıktan sonra, poliamorik ilişkiler yaşayan insanların çok kısa bir tarihçesini sunmak isterim. 60'ların ve 70'lerin başında dünyada büyük bir cinsel devrim söz konusu oldu. Hakikaten burjuva ahlakının bize öğrettiği cinsellikle ilgili o bir çok tabunun dünyanın bir çok yerinde çok farklı biçimlerde deneyimlendiğini biliyoruz. Duyduk

ve okuduk. Fakat bu deneyimlerden sonra, hareketin içerisinde çoğunluğun ya da bazı kişilerin, özellikle beyaz, erkek ve heteroseksüel yani ege-men pozisyonunda olmayan diğer bireylerin suistimal edildiği veya istismara uğradığı duygularına kapıldıklarına dair tartışmalar gelişiyor. Yine aynı dönemden dünyaca ünlü böyle bir kitap var. 'The Ethical Slut' (Etik Sürtükler) kitabını yazan tayfa da yine o dönemden çıkıyor ve şöyle diyorlar; "biz hepimiz özgürleştik, sonra onlar gitti. Biz çocuklarla, zorunlu, ve yer yer zor bir hayat yaşadık. Şükürler olsun ki sonra kendi cinsel yönelimlerimizi keşfettik ve bir dolu kadın, çocukla birlikte özgür cinsellik yaşadığımız, duygusal bağlılıklara yol verdiğimiz deneyimler yaşadık." İlhamları için onlara gerçekten teşekkür de etmek isterim. Bu tartışmalar vs.'den sonra hakikaten cinsel özgürlük yaşıyoruz filan ama ilişkilerde bir takım kırılganlıklar, yıpranmalar, hoyratlıklar var. Bunların nasıl üstesinden gelinir diye yine feminist ve LGBT hareketin, queer hareketin içerisinde tartışmalar dönüyor. Bir süre sonra, 90'ların başında, bu tartışmalar 'non- monogamy relations / tek eşli olmayan ilişkilenebilir' başlığı altında bir yere geliyor. O deneyimin ihtiyaç duyduğu bir etik biraradalık sözleşmesine odaklanıyorlar ve nihayetinde 90'lardan sonra da bunu artık poliamori (çokluaşk) olarak tanımlamaya başlıyorlar. Çok farklı biçimleri var çokluaşk deneyimlerinin. Bir komün olarak yaşayan bir dolu insan hepsi birbirleriyle bir aşk ve bağlılık ilişkisi yaşayabilir. Üç kişi birbirine aşık olabilir. Dört kişi, yani birden fazla kişiyi imliyor çokluaşk. Bazen kişi poliamorik, partneri tek eşli olabilir. Bir kişiyle birden fazla ilişki yaşıyor olması, herkes o ilişki içerisinde çokluaşk yaşamak ya da o yönelime sahip olmak zorunda olacaktır anlamına gelmiyor. Partneriniz tek eşli olabilir, siz çokluaşk yaşıyor olabilirsiniz. Partneriniz sizin ilişkilenelemenize dair bir sorun yaşamıyorsa bu da pekala poliamorik bir deneyim

haline gelebilir. Özetle kavramsal çerçeve olarak bunu söylemek istiyorum.

Queer ebeveynliğe gelirse, queer ebeveynlik diye tariflediğimiz şey de aslında queer biraradalık benim için. Zorunlu ve daimi seks işçiliğinin olmadığı bir birlikteliği imliyorum burada. Birçok kurumsal aile formunda böyle birşeyin söz konusu olduğunu düşünüyorum ben kendi adıma. Hepsı böyledir anlamında söylemiyorum. Zorunlu kavramının sürekli altını çizmemdeki amaç da bu. Gönülsüz ve cinsiyete dayalı ev işleri, çocuk bakımı ve ekonomik girdi sağlama vs. gibi bunların da yine toplumsal cinsiyet rollerine göre düzenlenmediği bir hayatı ifade etmeye çalışıyorum. Aynı şekilde bireylerin birbirlerine davranışında karı-koca olmadığı ve çocukla ilişkilenmede bir kurum olarak annelik yada babalığı performe etmediği, eşit koşullarda sevgi ve bakım işlerinde davrandıkları, dolayısıyla kutsal anne - despot baba ikiliğinden uzaklaşma gayesinde, hakikaten daha özgürlükçü bir ilişkilenme için çabalayan -aşkın özneler olarak değil ama bir deneyimi ifade etmeye çalışacağım.

Geçtiğimiz '5. Homofobi Karşıtı Buluşma'da Judith Butler Ankara'daydı. Hepimiz çok heyecanlandık. Konuşmasında birşey beni çok çarpıttı. Bir kavram kullandı. Gerçekten uzun zamandır üzerinde düşündüğüm birşey. O kavram beni çok etkiledi. Genelde zaten bu tarz farklı biraradalıklarda, biraz evvel Hilal'in de söylediği gibi "Birşey bize orada iyi geldi" hissinı yaşayabiliyoruz, bir çeşit bağlanma, güven duygusu. Biz genelde özgürlükle güven duygusu arasındaki gerilimin ortasında bir yerde savruluyoruz. Ya son derece özgür olacağız, istediğimiz gibi her türlü cinsel deneyimi yaşayacağız ve hiç kimse bize karışmayacak, ya da o kadar özgür o kadar özgür olacağız ki en nihayetinde fevkalade yalnız hissedeceğiz gibi deneyimler de yaşamıyor değiliz. En azından kendi deneyimimde bir süre böyle yaşadığımı biliyorum. Güven duygusu da özgürlük duygusu kadar insanların temel bir ihtiyacıdır. Peki bu iki duyguyu birarada nasıl yaşayacağız? Nasıl biraradalık ihtiyaçlarına sahibiz diye düşündüğümüzde poliamori ve queer kavramları, deneyimimde bana kolaylaştırıcı bir şey sunuyor. Butler'ın bu konuşmasında inatla bireyler arası antitoriter bir akış olarak özgürlük egzersizleri, özgürlük deneyimleri olarak adlandırdığı bir şey var. Bu kişisel özgürlük kavramından biraz farklı. Biliyorum, biraradalığın çok baskın olduğu bir toplumdayız. Birçoğumuzun politikleşme ve

özgürleşme sürecinde bireyleşme bizim için çok değerli birşeydi. Bunu hiç atlamadan, cemaat halinde yaşayan bir toplumda bireyleşmenin bütün sancılarını yaşayarak bir süre sonra geldiğimiz bir yer var. Peki birey olma duygusunu kaybetmeden yeniden bir kolektif hayat, bir cemaat gibi küçük biraradalıklar söz konusu olamaz mı? Artık bireyiz. Özgürlüklerimiz var, özgürlüklerimizi bir başka iradeye teslim etmeden birbirimize belli bir sorumluluk duyamaz mıyız? Ortak rızaya dayalı bir ilişkilenme yaşayamaz mıyız? Bu anlamda tekrar kendi deneyimime dönüyorum. İşte tek başıma yaşam deneyimlerim oldu. Uzun süreli sevgililerimle aynı evde yaşamama kararım vardı. Erkeklerle birarada yaşamama kararım çok netti. Kolektif komün hayat deneyimlerimiz vardı ve bütün bu deneyimlerin hepsinde, adı ne olursa olsun, o çok eleştirdiğimiz ailede yaşanan belli işlerin belli kişilerin cinsiyetinden ya da başka etkenlerden dolayı üstlerinde kaldığı komün deneyimleri de oldu. Yani çoğu zaman hep aslında klasik ailedeki rollerin tekrar tekrar üretildiği şeyleri yaşadık kendi adıma. Anladık ki birşeyin adına komün veya kolektif veya aile vs. demenin kendisinin değil, bizatihi o deneyimin içerisindeki bireylerin arasındaki akışın antitoriter olması çok daha kıymetli ve önemli gibi geliyor. Bu noktada yaklaşık altı yıldır bir partnerim var, birlikte yaşıyoruz. Tabii bu deneyimler bana şunları da öğretti: Bir kadın ve bir erkek demek her zaman heteroseksüel bir ilişki anlamına gelmek zorunda değil. Çocuğu olan bir kadın birisinin karısı, malı ve onun ürünü olmak zorunda değil. Peki bütün bunlar nasıl yaşılanıyor. Tek eşli ilişkilerdeki gibi kıskançlık, kırgınlık, rekabet, zamanın ve mekanın düzenlenmesi gibi bir takım sorunlar elbetteki yaşanıyor. Ama üstesinden gelebilmek için elde birkaç tane yöntem var. Ama bu sorunların hepsi uzun süren tek eşli ilişkilerin de sorunu. En kritik, en önemli şey de, hemen hemen herşeyin, ortak rızaya dayalı olması. Saydığım şeylerin içerisine partnerimle yaşadığım ilişkinin yanına üçüncü kişileri de koyuyorum. Bu çocuk da olabilir. Başka bir aşık da olabilir, aşığının aşığı da olabilir. Temel olarak, ortak rıza çok önemli. Karar süreçlerinde herkesin sözünün değerli olması önemli. Dörtbuçuk yaşında olsanız dahi. Bir de radikal dürüstlük. gerçekten çok zor birşey oluyor. Ama gerçekten radikal dürüstlük bütün süreci çok can acıtmasına rağmen biraz daha özgür kılıyor. Kabaca ben bunları söyleyebilirim: Evet poliamori

bir cinsel yönelim ama toplum içerisinde mono bir kültüre doğduğumuz için hakikaten pratikte sorunlar yaşanabiliyor. Yaşadığınız mahallede çay içmeye gittiğinizde yanınızdaki diğer kişiye soru soran gözlerle bakabiliyorlar. Hele ki o kişi sizin kendi cinsiyetinizden biriye. Böyle bir hayatı yaşayarak, bunu olabildiğince, göze alabildiğimiz kadar açıklıkla insanlarla paylaştığınızda klasik olarak tabir ettiğimiz ailelerin de aslında düşündüğümüz kadar düz, heteroseksüel ve herkesin muhteşem annelik ve babalık, kocalık-karılık performansları yapmadıkları şeyler olduğunu fark ediyorsunuz. Onlar da rahatlamaya başlıyor sizin yanınızda. Açılmalar başlıyor, “biz de aslında tek eşli yaşamıyoruz biliyor musunuz?” ya da “ben de tek eşli yaşıyorum ama böyle sorunlar yaşıyorum.” ya da “biliyor musun ben de biseksüelim” gibi açılmalar başlıyor. Bu ikilik ortadan kalktığında benim kendi adıma öğrendiğim şey şu oldu: Tersinden okursak eğer, hareketin içerisinde de tek eşli olmak çok tukaka birşeymiş gibi ifade ediliyor mesela bazen. Hepimiz çok özgürüz hepimiz çok eşliyiz, herkes oraya varmalıymış gibi bir ayar verme var söylemde. Hayır, bu bir yönelim. Bazı insanların gönlü sadece bir kişiye düşer, bu insanlar o kişiyle yaşadığı ilişkide anti-otoriter bir akış yaşıyorlarsa özgür bir aşk yaşıyorlardır. Yani birden fazla kişiyle ilişki yaşamak özgürlüğün işareti değil tek başına, ya da özgür ilişkinin tek karşılığı bu değil.

İlişkilerin kendi akışı içerisinde, tüm bireylerin kendi varlığını zedelemeyen, hayratlık etmeden birarada olmayı önemsedikleri, bu anlamıyla tüm yönelimlerimizle birlikte özgürce, patriyarkal olmayan, heteronormatif olmayan ve önyargılar oluşturmeyen biraradalıklar diliyorum.

SORU - CEVAP

Soru: Aslında bir soru olarak değil ama kısaca birşeyler söylemek istiyorum, öncelikle çok keyif aldım sunumdan. Teşekkür ediyorum hepinize. Yaklaşık 4-5 aydır aile üzerine çok düşünüyorum ve şunu farkettim, aileden anladığım hep böyle kan bağıyla oluşan, anne, baba, yakın akrabalar... Sonra şunu farkettim aslında bizim hayatımızda olmasını istediğimiz kişilerle paylaşımlarımızla yarattığımız bir ailemiz var, bunların politik olup olmamakla da alakası yok. Biz bunu hemen kabul etmek istemiyoruz. Aile dediğimizde hemen kan bağı geliyor aklımıza, benim annem aslında yeni öğrendi ve öğrendikten sonra

hatta Listag’ın etkinliğine de geldi. Dönüşünde, babamın öğrenip öğrenmemesi konusunda bir kaç hafta tartıştık. Mutlaka öğrenmesi gerektiğini düşünüyordu o. Ben öğrenmesini istemiyordum ve şunu farkettim benim aileden anladığım anne, teyze, abla ailenin bütün kadınları ama bunların içinde hiçbir erkek yok onları saymıyordum. Benim için farklı bir deneyimdi, aslında onu yok sayıyordum. Onlara açıldıktan sonra hemen anlamalarını beklemek bir yerde haksızlık belki de, biz onca zaman uğraştıktan sonra onlara bu fırsatı vermemek. Hala da tartışıyorum, kendi içimde de tartışıyorum. Biz bu konuyu deneyimlemekten de korkuyoruz, mesela evlilik, bunun resmi hale gelmesinin yaratacağı şeyler onu deneyimlemeyi bile eksiltiyor diye düşünüyorum. O korkuyu yenmek gerektiğini düşünüyorum. Paylaşmak istedim.

Gülkan: Hazlardan bahsettik ya hani, o bir takım seramonilerden... Çok kadim zamanlardan beri haz veriyor insanlara, devletin ve kurumların daha ortaya çıkmadığı kadim zamanlardan bu zamana kadar gelen ama sonra bir şekliyle mülkiyet ilişkilerinin devreye girmesiyle hakikaten üstümüzde üst bir irade oluşturan kurumlar haline geliyorlar. Ama bu kadim zamanlardan, pagan zamanlardan şurdan burdan, bazı şeyler kutlanır, bir aradalıklar kutlanır, hazlar kutlanır, ölümlerde yaslar tutulur. Bunların hepsi ama hepsi kolektiftir. Doğum kutlanır. Dolayısıyla aslında bunlarda bir problem yok, bu deneyimler güzel şeyler. 33 yaşındayım ve ben de hayatımın uzun bir dönemini bu hazların bir çoğundan yoksun olarak geçirdim. Çünkü politik doğruculuk Demokles’in kılıcı gibi tepemde, boynumun üstünde bir şekliyle duruyordu. Fakat politik doğru dediğimiz şeyin de yukarıda, hazır, öğretilmiş, x deneyim için fiiks paket olmadığını fark etmek gerekiyor. Yani Diyarbakır’da aynı, İstanbul’da aynı, Londra’da aynı, bilmem nerede aynı, al hazır uygula diye birşey sözkonusu değil aslında. Genelde her deneyimde herşey yeniden şekilleniyor, dolayısıyla denenmiş denemeye ilişkin bir yorum da bu aslında... Her deneyim biriciktir ve her deneyim biricik olduğu için denenmeyi hak eder. Hata her zaman söz konusudur. Cenneti aramıyoruz. Hemen bununla ilgili seremoni, haz anlarından birtanesini paylaşmak istiyorum. Geçenlerde Yağmur, bu kalabalık ailenin kuzusu, 4,5 yaşında, anaokulunda müsameresi vardı, geçen sene de gene kalabalık bir şekilde gitmiştik.

Herkes birkaç kişi giderken biz genelde 10 kişi falan gidiyoruz. Bu 10 kişinin içinde genelde 1-2 kişi biyolojik olarak kan bağıyla aile olduğum kişiler, geri kalanıysa seçilmiş aile dediğimiz kişiler. En son gittiğimizde anneanne, babaanne, dede, Ufuk, Gülkan, eski sevgilim, eski sevgilimin yeni sevgilisi, aşkla sevdiğim canım bir dostum, hepimiz bir aradaydık ve biz kocaman bir aile olarak Yağmur'u sahnede izledik sonrasında gidip çay içtik ve hep beraber sohbet ettik. Onur Haftası'ndan, Drag King Atölyesi'nden bahsettik; anneanneyle babaanne drag king atölyesine epey bir ilgi gösterdiler. Bir arkadaşım Aile Salonu sergisine davet etti. Bu arada içimizde trans bireyler vardı, her türlü şeyden bahsediyorduk. Bu oldukça yeni bir deneyimdi herkes için. Yani onlar ve biz diye bir ayrım yoktu. Hepimiz kendimizi fevkalade aile hissediyorduk, mutlu hissediyorduk. Çok keyifli haz dolu bir andı benim için, onu paylaşmak istedim.

Soru: Queer ebeveynlikten bahsettin. Kendi deneyimlerinden bahsettin ama bir yandan Yağmur'un deneyimlerini de merak ediyorum. Çünkü onun, heteronormativite içerisinde sosyalleşmemiş bir çocuk olarak bundan sonraki tüm hayat pratiklerinde bayağı enteresan deneyimleri olacak. Olumlu anlamda söylüyorum. Hayata çok daha farklı bakacak belki. Ama bir yandan okulda, arkadaşlarıyla ilişkilerinde bir sürü de karşılaşmalar yaşıyor muhtemelen. Okula gidiyor mu gerçi henüz bilmiyorum ama, o yaşadığı karşılaşmalarda ya da parkta vs. nasıl stratejiler üretiyor o? Ya da nasıl diyaloglarınız oluyor? Siz nasıl stratejiler üretiyorsunuz bu gibi durumlara dair? Biraz onlardan bahsedersen sevinirim.

Gülkan: Yağmur okula gidiyor. Yuvaya gidiyor. 2 sene oldu herhalde. Bir kere bir şeyi düzeltelim; Yağmur hem queer bir sosyallığın içine doğan büyüyen bir çocuk hem de heteroseksüel dünyada da var, onun da içinde. Yani her iki sosyallığın içerisinde, ikisinde birden olan biri. Aslında bu ikisi arasında bir ayrım olduğunun da henüz farkında değil. Onun için iki ayrı dünya yok. Bizim adlandırmamız açıkçası bu. Bunlar benim kişisel görüşlerim tabii ki, burada olsaydı kendisi ne derdi bilmiyorum ya da ileride bütün bunları nasıl anacak tabii ki hepsi sonuçta soru işareti. Sadece onunla birarada yol yürüyen Gülkan

olarak söyleyebilirim. Bizim evimiz açık bir alan ve oraya gelen insanlar, dostlarımız var, hepimiz birbirimizi seviyoruz. Bunları ben tanımlıyorum şu an. İşte o eve gelen Ayşe, Fatma, Mehmet vs. herkesi birey olarak, kişi olarak kendi özgünlüğünde algılıyor. O kişilerin cinsel yönelimi ya da cinsiyet kimliği ile ilgili bir ayrımı yok. Dolayısıyla onun için kapıdan giren birisi heteroseksüel, eşcinsel yada transseksüel gibi bir kavramsalılaştırmaya tabi değil. Herkes eşit bu anlamıyla. Ve hani evet, bu evde dileyen dilediğiyle uyuyabiliyor. Bu anlamıyla anne-baba, anne-babanın kutsal yatak odası ve işte hani böyle çok katı, rollerin performe edildiği bir şey olmadığı için şu an böyle her şey onun açısından. "Mmm, tamam. Siz birlikte mi uyuyacaksınız?" Eve gelen kız arkadaşların hemen hepsine "Gülkan'la uyuyacak mısınız?" diye soruyor. "Ben de uyuyacam" diyor. Tamamen kendince eşit bir pozisyondu küçük kıskanmalar filan yaşıyor. Ama hissediyor, bunu görüyorum. Okuldaki diğer çocuklarla ilişkilerinde bir sorun yok, çok sosyal, herkesle arası çok iyi olan bir çocuk. Ama farklılıkları hissediyor. Henüz kavramsallaştıramasa da hissediyor ve sorular soruyor. Ya da üzerine doğru gelen, ondan farklı düşünen, onu rahatsız eden, onu yargılayan birisi ya da bir durum olduğunda, onunla baş ettiğini epeyce gördüm. Yağmur'a çokça sorulan bir soru var. "kız değil mi?" Biraz saçlı uzun bir çocuk, ismi Yağmur, bebek yüzü. Yağmur cevap veriyor: "hayır, erkek" diyor. "Ya erkek adam uzun saçlı olur mu?" dendiğinde ise "olur olur" diyor. Takım tutuyor musun, tutmuyorum, sen ne biçim erkeksin vs. ... Hakikaten yetişkinler bayağı zorluyor çoğu zaman. O da konuyu değiştiriyor. Büyük bir sıkıntı duymadan espri yapıyor, yani mutlaka bir kaçış çizgisi buluyor. Bence iyi gidiyor. Mizah iyi bir direniş aracı gibi duruyor. Şu an için bir sorun yaşadığımızı düşünmüyorum. Çünkü o şu an yaşarken hakikaten sanki bütün bir hayat böyleymiş gibi algılıyor. İleri de 'aa herkesin annesi her istediğiyle yatmıyormuş' diye afallayacak tabi muhtemelen. 'Aa, bu böyleymiş' gibi sorunlar yaşayacağız. Gitgide bütün bir dünyanın bizim evde yaşandığı gibi olduğunu zannetmemeye başladı. Bazen soru sorduğunda, bazı anneler öyle davranmayabilir yada bazı babalar böyle davranabilir gibi yanıtlar veriyorum. Sen o zaman çok kuduran çok yaramaz bir anne misin diye soruyor. Hepimiz yaramazlık yapıyoruz, o kadar da kötü bir şey değil.

ÜTOPYA KARŞISINDA QUEER SİYASET

Erdal Partog

Bütün ütopyalarda bir umudun yansıması vardır. Siyasi olarak baktığımızda günlük hayatımızda hoşnutsuz bir hayat sürdüğümüz andan itibaren geleceğe dair çeşitli hayaller kurma hevesi içerisinde oluruz. Bu hayal kurma ya da hayal gücü dediğimiz şeyler devreye girince tabii ki bizi gerçeklikten ciddi anlamda koparıyor. Güncel sorunları çözme gücümüz hayal gücü karşısında zayıflayabiliyor.

Spinoza peygamberlerin hayal güçleri çok güçlüdür ama anlama güçleri çok zayıftır iddiasında bulunur. Peygamberler hep geleceğe dair topluma umut aşılarlar ve mutlu tasavvurlar ortaya atarlar. Yine de yaşanan sorunları umut ile çözemezler. Spinoza'nın da açmış olduğu umut karşısındaki çizgi, Machiavelli ve onun ardından Hegel çizgisine kadar uzanabiliyor. Bu çizgiyi Marks ve Engels de aynı şekilde bir ütopya karşıtı olarak savunur. Ütopya karşıtlığı farklı bir aradallıklar ve aile bağlamında düşünüldüğünde neden ütopya karşıtı bir çizgide olduğumuz daha iyi anlaşılacaktır.

Campanella'nın Güneş Ülkesi'nde sevgi bakanlığı insanları birbirleri ile eşleştirme erkini kendinde bir hak olarak görür. Kadınların ve erkeklerin kiminle evleneceğine sevgi bakanlığı karar verir. İyi ve soylu bir aile oluşturmak için zayıflar şişmanlarla, şişmanlar zayıflarla evlendirilir. Aynı zamanda kadınlar on dokuz yaşında, erkekler ise yirmi bir yaşında evlenebilir. Sadece bir şartla erkekler erken cinsel ilişkiye girebilir; o da sapkın ilişkilere girmeye teşebbüs eden bir erkek yirmi bir yaşından önce bir kadınla birlikte olmak zorunda kalır. Burada sapkın ilişkiden kasıt tabii ki eşcinselliktir. Eşcinsellikten kurtulmak için erken yaşta cinsel ilişki kanunlarla düzenlenir. Aynı zamanda yirmi yedi yaşına kadar evlenmeyenler kutsanır, evlenmemek de bir gurur meselesi olarak görülür.

Francis Bacon'ın Yeni Atlantis'inde de benzer şeyleri görebiliyoruz. Bensalem adlı ülkede eşcinsellik caiz değil. Kimse böyle bir şeye teşebbüs edemez ve çeşitlilik pek hoş karşılanmaz.

Son dönem ütopyalardan biri Ekotopya ise ekolojik değerleri önde tutan bir ütopya. Diğer birçok klasik ütopya göre daha özgürlükçüdür.

Amerika'dan Ekotopya'ya giden bir gazetecinin hayatı üzerine kurulan bu kitapta aile ilişkileri klasik aile ilişkilerinde farklıdır.

Bu ütopyalar içerisinde en çok konuşulan ve konuşulması gereken William Morris'in Gelecekte Anılar'ıdır. Gerçekten de bu eser belki de geleceğe dair ileri sürülmüş en özgürlükçü ütopya olarak kabul ediliyor. Bu ütopya eşcinsellik özgürdür ancak toplumsal eşcinsellik görünmezdir. Esere baktığımızda sürekli bir heteroseksüel aşkın esas alındığını, bildiğimiz klasik anlamda aile ilişkilerinin sürekli kutsandığını görebiliyoruz. Arica ataerkillik ve erkeklik de zaman zaman devreye girer.

Genel olarak baktığımızda, ütopyaların bize gelecekte güzel, mutlu, huzurlu toplum örneklerini verdiklerini düşünürüz. Ancak ütopyalar da ister istemez yeni sorunlar yeni hiyerarşiler yaratır. Özellikle aile ve cinsellik bağlamında ütopyalar kaş yapayım derken göz çıkarma durumuna sık sık düşer. Gerçekte sorunlarımızı çözdüğüne inanan bir ütopya kendi yarattığı ütopyanın hapisanesine mahkûm olur. Toplum mühendisliğine soyunan ütopyalar ister istemez değişimin çeşitliliği karşısında tutucu kalır.

Bu anlamda bu oturumun başlığının bir biriyle zıt kavramları barındırdığını söylemek yanlış olmasa gerek. Ütopyalara karşı belki de queer aile modellerini ve şimdinin aile farklılıklarını gündeme getirmek, farklılıkları ve özgürlükleri insan hakları adına savunmak daha gerçekçi duruyor. İstediklerimiz bir ütopya değil şu anda yaşamımızın gerçek deneyimleri olarak ortada duruyor.

Siyaset ve devlet ilişkisini kurarken ister aile olsun ister devlet olsun temel almamız gereken unsurun çocukların özgürlüğü, kadınların özgürlüğü, eşcinsellerin özgürlüğü ve daha birçok özgürlüğü kendi içinde farklılaşan, değişen dönüşen bir yapı olduğunu farkına bir nebze de olsa anlayabilmek sorunlarımızı çözmek için bir ilk çaba olabilir. Onun için farklı aileler, farklı modeller ve farklı özgürlükleri queer siyaset adına savunmak ütopya karşısında reel siyasetin ürünüdür.

Farklı Biraradallıklar ve xtopyalar

GENİŞ AİLE

Mehmet Tarhan

Panelin adı biraz alengirli görünüyor, nasıl altını dolduracağım diye düşündüm. Ben Lambdaistanbul Aile Grubu - Listag gönüllüsüyüm ve Listag çalışmaları başladığı andan itibaren hayatım ciddi şekilde değişti. Şu soruyu sordurdu bana Listag; LGBTT hareketinde LGBTT bir birey olarak özgürlüğümü gerçekleştirme, deneyimlemede oyuna nerden başlayacağım? Arkasından da çok şanslı bir insanım, bir adama aşık oldum ve onunla çok mutlu mesut giderken ailelerimiz işin içine girdi, sonra da ufak çaplı trajedi denebilecek bir şeyler yaşadık. Ve bu süreçte normatif aile dediğimiz ve zaman zaman bütün o yapıyla, hani ruhumuzu hapsediyormuş gibi hissettiğimiz ailenin varlığının ve o geleneksel dayanışma mekanizmasının hayatta neleri kolaylaştırdığını biraz deneyimledim. Burada yine eleştirel olduğumu belirtmek isterim.

Öncelikle Listag'dan bahsedeyim. Listag LGBTT bireylerin aileleri, ebeveynler, arkadaşlar, kardeşler, amcalar, kuzenler vb, deneyimleri paylaşıp kendi problemlerini de çözmek üzere bir araya gelmiş bir grup. Lambdaistanbul'un desteği ile yürüyen bir grup ama tamamen özerk gidiyor. Lambdaistanbul'un destekleme nedeni ise şu: Tam da günlük yaşamda Lambdaistanbul gönüllülerinin karşılaştığı ailevi problemler karşısında kavramsal açıklamalar o anda o sorunları gidermeye çok yetmiyordu. Bu kavramsal tartışmalar, gerek gönüllü gerek dışardan yardım talep eden insanların hayatlarında herhangi bir düzelme için çok net bir etki ortaya çıkarmıyordu. Bunun ihtiyacıyla zaten biz de bir aile grubu olsa diye çok isterken birkaç annemiz ortaya çıktı ve onlar bir hareketi başlattılar. Şimdi Onur Haftası'nın ana konusunu aileye dönüştürebilecek kadar iki yıl içerisinde böyle bir etki alanı yarattılar. Tabii bu benim yaşamımda da çok şeyi değiştirdi. O ailelerin yaşamında da çok şey değiştirdi.

Bu ailelerde ne değişti? Bizim her zaman yüzümüzü buruşturarak söylediğimiz klasik aileler bu aileler. Ama birlikte çalışırken fark ettik ki, ilkokul hayat bilgisi kitaplarında bize öğretilen klasik ailenin toplumsal olarak hiçbir karşılığı yok, hiç

öyle bir aile yok. Öyle bir aileyi varsayıyoruz ve kendi ailemizi de birçok yönüyle ona benzeterek; bütün farklılıkları, her bir bireyin farklı duruşunu, farklı ilişkilene biçimini göz ardı ettiğimizi fark ettik bu süreçte.

İlk başta şunu dedik; Listag'daki aileleri, anneleri, babaları, kardeşleri, bu alanda çalışma yapmak isteyen insanları kuramlara boğmayalım, yani bir tedrisattan geçirme derdine düşmeyelim. İnsanların hata yapma lüksünü almayalım ki hata yapma lüksümüz devam edebilsin. Gerçeklikle bağı kopmuş dili çok temiz ama hayatında kendisini bir hücreye kapatan bir aktivist modeline gitmeyelim biz de. Listag'ı Lambda'dan çok koruduk. Tırnak içinde söylüyorum bunu tabii. Oradaki o yılların damıtılmış bilgisi, işte İngilizce okumanın yada o süreçteki aktivizmin getirdiği şeyleri boca etmeme. Ve bir şekilde baktık ki kendi yoluna bırakınca su çatlağını buluyor ve ilerliyor. Çok da keyifli ilerliyor.

Normal bir aile yok dedim. Eğer biz normal aile kavramı üzerinden hareket edersek, insan derken beynimizde bir erkeğin oluşması ne kadar tehlikeliyse aile derken kafamızda bir model oluşturmamız da bir o kadar tehlikeli. Bu kurumların kesinlikle tek parça olmadığını da görmek gerekiyor. Her bir ailenin farklı bir ilişkiler ağı olduğunu gözden kaçırdığımızda bu alanda politika üretemez hale geliyoruz. O yüzden ön kabullerimizi bir kenara bırakmamız gerekiyor.

Ailemizle mutlu bir yaşam nasıl sürebiliriz? Kendi ailemizle, diğer ailelerle çalışırken fark ettik ki bir birey eşcinsel, biseksüel, travesti, transseksüel, queer, interseks artık ne dersiniz, ne tür bir deneyim ya da kimlik olursa olsun, ortaya o hayat bilgisi kitabında uymayan bir şey koyduğunda orada devrimci bir karmaşa ortaya çıkıyor. Buna bekar anneleri de katabilirsiniz, bir sürü şey girebilir. Çok bereketli bir kaos ortaya çıkıyor.

Lgbtt bireylere şunu anlatmaya çalışıyoruz; eşcinsel örneği üzerinden gidelim, lütfen ailenize eşcinsel olduğunuzu söylediğinizde çekip gitme-

yin. Orada kalın, onlarla tartışın, konuşun ve o bereketten hem siz faydalanın hem onlar faydalansın ve bu süreç daha az sancılı geçsin. Belki birbirimize ahkam kesmek çok kolaydır ama o öğrendiğimiz şey vardır ya sizden büyüklere daha saygı duyarsınız.

Kendi hayatımda basit ve sıradan bir hayatı nasıl kuracağımı ihtiyacını hissettim ben. Güvenlik hissi ihtiyacı ciddi bir yere geldi, özgürlükten anladığım şeyin bedensel özgürlük olmaması gerektiği bilgisine bir şekilde artık ulaştım. Bu arada da birine aşık oldum ve onunla gerçekten sıradan bir hayat yaşamak istedim. Yani işte onunla hayal ettiğim şey; ben ona kahve yapacağım o da o sırada gazeteleri alacak kapının önünden.. Böyle basit bir hayat istedik.

İkimiz de çok şanslıydık, ailemize açtık, ayrıca politik argümanlarımızı da konuşmuştuk. Ve ben sevgilimin ailesiyle tanıştım. O benim ailemle tanıştı. Annem benden daha çok sevmeye başladı onu ama bir yapı oluştu. İlk birlikte evimize çıkarken tırnak içinde söylüyorum “kayınvalidem” eşyaları verdi. Benim annem de yardım etti ve bizim yuvamızı birlikte kurdu bu insanlar. Bu beni çok mutlu etti. Aman allahım kurumsallaşıyoruz, aman allahım bilmemne oluyoruz tantanasına hiç düşmeden... Çünkü kimseye zarar vermeyen hazzımı politik argümanlarla zehretmenin hiçbir anlamı yok diye düşünmeye başladım. Şu elimde gördüğünüz bir nişan yüzüğü. Bunun da hikayesini anlatacağım.

Aydın yani sevgilim, bir beyin kanaması geçirdi geçtiğimiz eylül ayında ve şu anda iki aile birlikte bakıyoruz Aydın’a. Geniş de bir aile var ortada; tüm Listag anneleri annemiz, tüm Listag babaları babalarımız, aynı zamanda Lambdaistanbul aktivistleri, gönüllüler... Aydın’ın annesi Alman ve çocukları nedeniyle Türkiye’de yaşıyor. Sosyal çevresi çok geniş değil, evinde yaşamayı seven bir kadın. Hastane bahçesinde şöyle demişti: “Ben ailem olmadığını zannediyordum burada. Kocaman bir ailem varmış.” Aslında biz aile derken bu kocaman aileye odaklansak sanki çok iyi olacak. Ve biz hep birlikte bakıyoruz, Lambdaistanbul da bakıyor Aydın’a... Şimdi biraz düzleme yoluna girdi, birlikte tekrar kendi evimize döndük, olağanüstü hal sona erdi. Yirmiyedisinde de yürüyüşe geleceğiz inşallah.

Aydın yedi ay kadar hiç konuşmadı ve yarı açık

bir bilinci vardı. Kısa süreli hafızasında bir şeyler kalıyordu ama onu birkaç dakika sonra hatırlamıyordu mesela. Konuşmaya ve bununla birlikte bilinci de daha iyi olmaya başladıkça Aydın benim kendisini terk edeceğimi, yalnız kalacağını düşünmeye başladı. Bundan korktuğunu daha çok hissederek.. Çünkü “Neden hala benimlesin? Artık seks yapmıyoruz, vs.” diyordu. İlişki için temel saydığımız birçok şeyin yürümediğini düşünüyor, çünkü diğer bağları çok kuvvetli bulmuyor o bakışta. Ve kız kardeşimden kendisini annesinden istemesini istedi, biraz şaka yolu da olsa söyledi. Ama bu şakayla birlikte Aydın’ın bunun gerçekten istediğini fark ettik birkaç gün sonra. Çünkü her şeyi çok çabuk unutuyordu ama bunu unutmuyordu. Neyse kız kardeşim istedi annesinden ve annesi daha bir şey demeden Aydın ‘verdim gitti’ dedi. Plastik kaplı ambalaj teliyle parmağımıza yüzük taktık, söz yüzükleri, ve orada sözlendik.

İlişkimizin yıl dönümünde de nişan yapacağımızı da unutmadı, insanları davet etti ve nişanı da yaptık. Burada çok ilginç bir şey var; Aydın’ın eniştesi herkesin çok rahatlıkla “klasik” diyebileceği bir insan: eril bir adam, maçlarda çok bağılıyor, sinirlenince çok küfrediyor.. O gitti ve bizim nişan yüzüklerimizi aldı. Düşünün şimdi bir tane kılıklı göbekli bir adam, bir yüzükçüye giriyor ve iki tane erkek yüzüğü alıyor, bunları bir kutunun içine koyduruyor ve ambalajlatıyor...

Şununla bitireceğim, düşüncelerimiz, kavramsal alt yapımız ne olursa olsun, tartışmalarımızı hangi dilde yürütüyor olursak olalım tam burada ve şu anda yaşıyoruz. Bu sırada bazı ilişkilerimiz devam ediyor. Ve bu ilişkilerimizde biz kendimizden daha memnun, salt politik anlamda memnun olmak için kırıncı davranmanın alemi yok. İnsanların ihtiyaçlarını göz ardı etmenin anlamı yok. Radikal dürüstlükteki benim itirazım budur. İnsanları gerçekten üzme neden olacak bir dürüstlük, bazı konularda işe yarayabiliyor. Bundan vazgeçmek demeyeyim de bunu genişletecek bir şey yapmak gerekiyor ve alternatifleri düşünürken kendi içimizdeki problemlili alanları, aile alanındaki klasikten kaçacağız diye bir anti-tez oluşturacağız diye didinme, onun tamamen negatifini almanın çok doğru bir şey olduğunu düşünmüyorum. Birçok arkadaşımın, klasik diyebileceğimiz bu tip ilişkilere bakıyorum ve şunu diyorum: Şeytan bunun neresinde? Buradan hareketle sanırım ailelerimizle ve birbirimiz-

le kurduğumuz ilişkileri de daha kolaylaştırırız gibi geliyor.

SORU: Sizin ortak noktalarınız, benim fark ettiğim ailelerin kabul etmesi, çok güzel bir şey bu. Ama herkesin böyle şanslı deneyimleri olmuyor. Ben mesela kız arkadaşım 5 yıl yaşamıştım, benim annem daha bir pasif oldu bu konuda, karşı çıkmadı hakaret etmedi ama öyle bağına da basıp kızlarım şeklinde de düşünmedi. Kız arkadaşımın annesi babasıysa tamamıyla göz ardı ettiler, yokmuşuz gibi, sadece oda arkadaşlarıymışız gibi. Ben hala bu konuda düşünüyorum, eğitmekle uğraşmalı mıyız ailelerimizi, yoksa böyleler, bunlar değişmeyecekler diye kabul etmeliyiz ve başka insanları mesela Lambda'dan arkadaşlarımızı aile olarak kabul edip de o ailelerde benim şu anda kendi oluşturduğum aileden farklı olarak tamamiyle bağımsız fakat bir bütünün parçası asla olmayacak diye kabul mu etmeliyiz? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

M.T.: Bu konuda net bir karar vermek her zaman çok kolay değil, hatta doğru da değil gibi geliyor bana. Hatta öncelikle burada öncelikle şuna bakmak gerekiyor; aile dediğim şey benim için ne ifade ediyor, ben önemli buluyor muyum, annem olan kişiyi bir şekilde annem değil de başka birinin annesi olarak tanımış olsaydım onu sever miydim, bir işyerinde tanışmış olsaydım ne tür bir ilişkim olurdu? Diğer taraftan aile dediğiniz şeyi tek taraflı feshedemezsiniz, toplumsal olarak bağlı görüyorsunuz birileri tarafından. Ayrıca o bağlılığı da hissediyoruz, yoksa üzülmeyiz kabul etmediklerinde. Arkamızı döner ve çeker gideriz, bir problem olmaz.

Biz Listag'da şunu söylüyoruz: bir LGBT birey kendi kimliğini tanımlamak ve toplumsal kabullere karşı kendi kimliğini pratiğe geçirmek ve bunu deneyimlemek için sürekli çalışır, düşünür, tartar, ve yaşamını örgütler. Acaba gaddar mı davranıyoruz bu konuda; hiçbir deneyimi olmayan ya da olmadığını varsaydığımız, tamamen kapalı birine bir anda söylüyoruz ve benim 20 yıldır cebelleştığım şeyi 5 ayda aşmasını bekliyoruz. Kaldık ki o kişi evliyse bir koca derdi var, karı

derdi, onun ayrıca babalarıyla dertleri var, onun toplumsal açılması meselesi, çocuğunun eşcinsel olduğunu söylemesi meselesi var. O yüzden bizim yöntemimiz bu tip anne babaları diğer anne babalarla tanıştırmak. Elalem ne der korkusundan kurtarmak, çünkü onlara laf söz söyleyecek, arkasını dönecek elalem yerine onları onaylayacak bir elalem yaratmak, dostsuz arkadaşsız kalmayacaklarını, kendilerinin dertlerini paylaşabilecekleri yine aile dostlarının olabileceğini, eskisi gibi gün yapabilecekleri mesela. Böyle bir grubun varlığı bizim LİSTAG'ı üzerine kurduğumuz temel. Bizim birebir yaşadığımız yalnızlık duygusunu ailelerimiz de yaşıyor açıldığımız zaman. Çünkü ailenin açılması diye bir şey var, toplumsal olarak aile de açılıyor ve bu süreci yalnız geçirmemesi gerekiyor. Biz şanslıyız örgütlerimiz kuruldu, daha kurumsal bir yapı oluşturduk ama bir çok aile buna ulaşamıyor. LİSTAG ile Eskişehir'e son gittiğimizde dinleyen tüm aileler ağlıyorlardı, öyle aman aman da bir şeyler söylemiyorduk ama kendileri gibi çocuğu transseksüel olan bir anneyi orada görmek bile başlı başına yetiyordu ve çok şeyi de değiştiriyordu.

SORU: Denenmiş denemek bile lades değil mi biraz da aile kurumu anlamında?

M.T.: Aile dediğimizde ne tür bir aileyi deneyimliyoruz. Burada şu ön kabul ile konuşmuş oluyoruz: Aile şudur ve şöyle bir şeydir, bunun formatı budur, herkes bu şekilde yaşıyor. Hayır benim ailemle Gülkan'ın ailesinin milyonlarca farkı var, içine doğduğu aileden bahsediyorum. Benim 10 yaşındaki olduğum zamanki aile ile şu andaki ailenin birbiriyle ilişki biçimi arasında binlerce fark var; bu sürekli yenilenen bir deneyimleme süreci, o yüzden de denenmiş denemek gibi gelmiyor bana. Bir birlikteliği kurarken orada toplumun onlara verdiği isimler üzerinden değil de bu insanlar bu ilişkileri yürütürken ne kadar eşitlikçiler, ne kadar özgürlükçüler bunlara bakmak gerekir gibi geliyor bana. Yoksa denenmiş denemek, Lambdaistanbul da Anayasa kampanyası yaptı, işe yaramadı ama bu yarın yapmayacağımız anlamına geliyor, çünkü bütün şartlar sürekli değişiyor.

FARKLI ÜLKELER, FARKLI DENEYİMLER: LGBTT BİREYLERİN AİLELERİ KONUŞUYOR

2008 Haziran ayında, iki annenin, İtalyan aile örgütü AGEDO'nun davetiyle, İtalya'ya gitmeleri ve oradaki örgütün çalışmalarını incelemeleri, LİSTAG (Lambdaistanbul Aile Grubu) örgütünün neler yapması gerektiği konusunda ufkunu açmıştı. Hatta, CETAD'la (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği) iş birliğimiz de bu tarihten sonra başladı. Aşağıda okuyacağınız panel bildirileri, 2010 Onur Haftası'nda ülkemize gelmiş olan İngiltere, İspanya, İtalya ve Almanya aile örgütü temsilcilerinin, çalışmalarımızda bize çok ışık tutmuş olan deneyimleri ve aktarımları, gerek panelde, gerekse özel görüşmelerimizde bizlerin şevkini artırdı. Öyle ki, çalışmalarımızı İstanbul'dan başka illere taşımamız da bu deneyim paylaşımlarının sonucunda oldu. Bu da yurt dışındaki örgütlerle iş birliğinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor; biz de bunun geliştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Ömer Ceylan, LİSTAG gönüllüsü

Jenny Broughton (FFLAG - Families and Friends of Lesbians and Gays/ Lezbiyen ve Geylerin Aile ve Arkadaşları, İngiltere): Aile grubumuz FFLAG,1993'te kurulduğunda, sanıyorum ki, AGEDO ve AMPGYL ile benzer bir yapıdaydı. Arkasındaki fikir, halihazırda Birleşik Krallık'ın değişik yerlerinde bulunan danışma hatlarını ve aile gruplarını desteklemek; lezbiyen, gey ve translar için ve onlarla birlikte çalışan değişik örgütlerle bir arada çalışmaktı. Fakat, grubumuzun 1993'den bu yana sahiplendiği ismi transseksüelleri kapsamıyor. Şu anda bunun üzerinde çalışıyoruz ve ismimize, umarım, yakında "T" yi de dahil edeceğiz.

Amacımız ve sunduğumuz şey, lezbiyenlerin ve geylerin ailelerini ve dostlarını desteklemek; özellikle telefon ve destek gruplarımız kanalıyla, onlar için deneyimlerini paylaşacakları güvenli bir alan oluşturmaktı. Bunu, aynı zamanda, eğitim ve enformasyon kanallarıyla da yapıyoruz; bunun yaşamsal olduğunu düşünüyoruz ve bunu yayınlarımızla güçlendirmeyi önemsiyoruz. Birisi ebeveynler, diğeri de genç insanlar için hazırladı-

ğımız broşürlerimiz ve web sitemiz var. Bunlar, ebeveynlerine açılmak isteyen genç insanlar, yani "Açıldığım zaman anneme babama ne söyleyeceğim?" konusunda kaygı duyan arkadaşlar için, ve de aileler için bilgi sunan broşürler. Bunun yanında, yılda iki kere çıkardığımız bir bültenimiz var. Örgütümüzde, esas olarak, yanlış bilgilendirmelerle mücadele etmek amacıyla çeşitli söyleşiler ve atölye çalışmaları, çeşitli eğitim oturumları yapıyoruz ve cinsellik üzerine bilgi sunuyoruz. Ayrıca, FFLAG ebeveynlerinin kendi kişisel öykülerini de sundukları söyleşiler de organize ediyoruz. Bunları yaparken yasal organlarla, gönüllü kurumlarla, sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışıyoruz. Konferanslar, etkinlikler, konsültasyonlar düzenliyoruz ve kendi sözümüzü yaymak için bulabildiğimiz tüm olasılıkları, olanakları kullanıyoruz.

Temel varlık sebeplerimizden bir başkası da, eşitlik için mücadele etmemiz. LGBTT insanlar için, yerel ve ulusal düzeyde ve Avrupa çapında çalışıyoruz. Burada önyargılarla savaşıyoruz, ayrımcılığa karşı savaşıyoruz ve toplumun insan çeşitliliğine saygı duyan bir toplum haline gelmesine yardımcı olmaya çalışıyoruz. On iki yıldır insanlar toplantılara geliyorlar ve bu süreçte ebeveynlerin yaklaşımları da değişti. Daha pozitif tepkiler var, kendine acıma dediğimiz tavırda bir azalma oldu ve esasında, başkalarını acıma tutumunda da bir azalma oldu. Öyle ki, kızım bana açıldığı zaman ben bu konuda herhangi bir sorun yaşamadım; ama toplumun çocuğuma davranması konusunda sorun yaşadım ve öyle şeyler yaşadık ki, homofobik baskı biçimleriyle mücadele edecek bilgilere hakikaten ihtiyacımız varmış; bunu anladık.

FFLAG toplantılarında bazı ebeveynler şöyle söylüyor: "Çocuğum okulda sürekli taciz ediliyor ve bir şey yapılamıyor." Bunlar uzun zamandır oluyor, belki de bazılarının bunları yaşıyor; yaşadı. Bu, mücadele edilmesi, verilmesi gereken bir kavga ve halen önyargı, nefret cinayetleri mevcut. Britanya'da eğitimin daha iyileşmiş olmasına müteşekkir olsak da halen yeterli seviyede değil ne yazık ki. Bizce yasaların onaylanmış olması çok

önemli. Bu yasa, 1987’de muhafazakar hükümet tarafından çok kötü bir şekilde onaylanmış olan bir yasaydı. Bu yasa ile yerel hükümetlerin yetkileri sınırlanmış ve bu da eğitimin içeriğini etkilemişti. Bunun yanında, lezbiyen annelerin toplantılarını kısıtlayan baskılarda bulunulmuştu ve onlara yönelik finansal destekler kısılmıştı. O zaman insanlar eşcinselliği teşvik ettiği için mahkemeye çıkarılabiliyordu; okuldaki herhangi bir öğretmen, belki kendi cinselliğini sorgulayan birini dinleyen ve ona yardım etmeyen bir öğretmen, korkutuluyordu; çünkü o zaman eşcinselliği kendi sınıflarında teşvik etmekle suçlanabilirlerdi. Mücadelemiz uzun zaman aldı, öncesinde üst üste kaybettik ve sonunda İşçi Partisi hükümeti döneminde kazandık. Esasında, halen değişmesi gereken eksiklikler var: Örneğin, eşcinsel çiftler için yaşı 18’den 16’ya indirilmesi konusu.

Çalışmalarımız süresince aynı cinsten bireylerin evlat edinmesi konusunda çok yol kat ettik; Önceki kanun bu hakkı yalnızca tek bir kişiye verebiliyordu; ancak bu şimdi değişti. Artık aynı cinsiyetten olan çiftler, bir çift olarak bir çocuğu evlat edinebiliyorlar. Önemli bir mücadeleden sonra çok sayıda çift açık ve yasal, resmi ilişkilere girebildiler ve çok güzel törenler, partiler yapabildik. Burada kast edilen biz, sadece FFLAG değil; bu yasaları geçirebilmek için Stonewall’a katılan, sempati duyan diğer örgütlerle de çalıştık ve bu kazanımların hiçbirisi mücadelesiz olmadı. Kötü yasa, kendi başına, önemli bir öğedir; çünkü bazı önyargıları yerleştirir ve toplumun ayrımcılığını artırır; ama, inanıyorum ki, yapmayacağı bir şey vardır; o da zihinleri ve kalpleri dönüştürmektir. Bu da hala yapılması gereken, hala üzerinde durulması gereken, tüm toplumu kapsayan bir durumdur.

Sema anne (LİSTAG – Lambdaistanbul Aile Grubu, Türkiye): Grubumuzun kuruluşu iki yıl önce başladı; 2007 Kasım ayının sonunda bir grup kurma fikri, bir ihtiyacın varlığının farkına varılarak, yavaş yavaş ortaya çıktı. Çocuğum bana açıldığında, bundan 10 yıl önce, bunun sıkıntısını çok yaşamıştım. “Bir anne benim hissettiklerimi hissedebiliyor mu, ben doğru mu hissediyorum, duygularım doğru mu?” gibi cevaplanmasını istediğim sorular vardı kafamda ve önümde hiçbir model yoktu. Lambda’ya gidip

gelmeye başladığım zamanlarda, oradaki çocuklarla “bir bilen baba var”, “bir bilen anne daha var” diye konuşurken bu fikir oluşmaya başladı: “Biz de bir grup kursak mı?” ve “Bizim gibi ailelere ulaşsak mı?” Çünkü, Türkiye’de, çocuğunuzla bu türden bir karşılaşmayı lgbtt ailesi olarak yaşamak gerçekten kolay değil. Türkiye’deki baskılarla, önyargılarla, homofobik bakış açılarıyla mücadele ediyorsunuz ve sizler, aile olarak, bunu kabul etseniz bile dışarıda çocuğunuzun başına gelecekleri kestiremiyorsunuz.

Tüm bu deneyimlerimiz sonucunda, aile grubu kurmak gibi bir fikir doğdu. Bir-iki aile ile başladığımız topluluğumuz, bugün, Lambda’nın çatısı altında, gittikçe çoğalan bir grup olma yolunda ilerliyor. Bizler, çekirdek kadro olarak, her hafta toplanıyoruz ve neler yapabiliriz; diğer ailelere nasıl ulaşabiliriz diye konuşuyoruz. Ayda bir yemekler düzenliyoruz. Bu yemeklere yeni aileler katılıyor. Orada bir baba, bir babayla, bir anne, bir anneye derdini paylaşılabiliyor.

Bundan yaklaşık iki yıl önce, altı aylık bir grupken, bizi İtalya’ya davet ettiler. Orada gördük ki çok yol kat etmişlerdi. Geriye dönüş yolculuğumuzda biz de, Türkiye’de, neler yapabiliriz, nasıl daha çok insana ulaşabiliriz diye fikirler üretmeye başlamıştık ve Türkiye’ye döndüğümüzde tam da Onur Haftası sırasıydı. Orada, katıldığımız etkinliklerde, CETAD başkanı Nesrin Yetkin’e fikir sorduk; o da bize “Beraber ortak bir şeyler yapalım,” dedi. O tarihten bu yana, yaklaşık 1,5 yıldır, CETAD’la ortak bir çalışma yürütüyoruz; ayda bir CETAD’da toplanıyoruz; yeni gelen ailelere deneyimlerimizi anlatıyoruz. Böylesine bir paylaşım, bizim kendi süreçlerimizi de çok ileriye taşıdı ve bu paylaşımlar yoluyla yeni gelen aileler de, bilgi edinmek üzere, doğrudan doğru kaynağına ulaşma imkanına sahip oldular; oluyorlar. Çünkü, Türkiye’de çok homofobik bakış açılı doktor ve psikiyatr var; insanlar bunların eline düşebiliyor.

Yakın zamanda yeni bir proje de başlattık; bu projeye yalnızca İstanbul’da kalmak istemedik; diğer LGBTT kuruluşlarının olduğu illere giderek, orada, bize ulaşamayan insanlara kendi grubumuzu nasıl kurduğumuzu anlatmak istedik ve ilk gidişimizi geçen ay Eskişehir’e yaptık; çok ilgiyle karşılandık; oradaki ailelerle tanıştık; deneyimlerimizi anlattık. Sırada İzmir, Ankara

ve Diyarbakır var. Bu bir yıllık projenin sonunda da bütün illeri İstanbul'da toplayarak, büyük bir toplantı yapmayı planlıyoruz.

Hakikaten Türkiye'de kolay değil ortaya çıkmak; ben de kendi sürecimde o kadar tabular altında, baskılar altında, o kadar zor bir dönem geçirdim ki! Kadın olmam, anne olmam, annelik rolünün benim üstüme toplum tarafından koyduğu baskı, hep ötekileştirilmek; bunun sıkıntısını ben de çok yaşamış bir insanım. Ben çocuğumu kazanan bir anne oldum, onunla beraber hayatım çok zenginleşti, bakış açım değişti, aile olarak da artık çok farklı bakıyoruz. Daha önce ne kadar koşullu, ne kadar önyargılarla baktığımı görüyorum; bunu yaşayan başka aileler de var. Bunu kırmaya, bunu ailelere anlatmaya, benim yıllar önce yaşadığım o çaresizliğimin doğal bir süreç olduğunu, yaşadığının bir çok olduğunu, onların da şu anda bu dönemden geçebileceklerini, bunun bir süreç olduğunu, ondan sonra kabullenmeye de geçebileceklerini anlatmaya çalışıyoruz. Bilgilendikçe, önyargı ve korkuların üstesinden gelinebiliyor.

Bahsi geçen, CETAD'la yürüttüğümüz projemizde, bir moderatör eşliğinde, yalnız ailelerle toplanıyoruz. Orada deneyimlerimizi, korkularımızı, endişelerimizi paylaşıyoruz. Öğrenmek istediklerimizi, uzman doktorlarımızın gönüllü katkılarıyla öğreniyoruz; bize ulaşan ailelerin de CETAD eğitimi almış doktorlarla temas kurmalarını sağlamaya çalışıyoruz. Bu yaptıklarımızın geriye dönüşümleri çok iyi oluyor. Ayrıca, okullara gidiyoruz; birkaç ay önce Sabancı Üniversitesi'ne gittik; oradaki çocuklarımıza anlattık.

Tüm bunların yanında, basın-yayın kuruluşlarının "eşcinsellik hastalıktır, tedavi edilmelidir" gibi yanlış yorumlarına tepkisiz kalmıyoruz. Bunlarla ilgili basın bildirisi hazırlıyoruz, çocuklarımızla beraber eylemler yapıyoruz; bizim gibi çocuklarını kabullenen ve bunun doğal bir süreç olduğunu bilen ailelerin varlığını ve bunun doğrallığını anlatmaya çalışıyoruz. Yine bu yüzden, son üç yıldır Onur Yürüyüşlerinde yürüyoruz aileler olarak; "annenim, babam, yanımdayım" yazılı pankartlarımızı taşıyoruz. Bunun yanında, düzenlediğimiz tanışma ve buluşma amaçlı yemeklerimiz çok güzel geçiyor; çok duygu dolu oluyor. Bu uluslararası panelde de bazılarımızın dil bilmemesine rağmen; duygularımızla, yü-

reklerimizle diğer ülkelerden gelen aile bireyle-riyle bir bağ halindeyiz. Bizler küçücük bir grup olarak mücadele ediyoruz; ama koşulsuz sevgi enerjisi ile sayımızın dağ gibi büyüyeceğine inanıyorum.

Inge Breuling (BEFAH – Bundesverband der Eltern, Freunde und Angehörigen von Homosexuellen e.V./ Eşcinsel Ebeveynleri, Arkadaşları ve Akrabaları (Kayıtlı) Federal Birliği, Almanya): BEFAH organizasyonu, Hamburg'da, 1997 yılında, o zamanlar Almanya'da halihazırda var olan ebeveynler grubu vesilesiyle kuruldu. Bu grubun üyeleri bize, eğer birbirimizle yakın bağ kurarsak, fikirlerimizi değişik tokuş edebileceğimizi, problemlerimizi tartışabileceğimizi ve güçlerimizi birleştireceğimizi söyledi. BEFAH, politika alanında önemli insanlarla da bağı olan bir örgüttür. Biliyoruz ki, Yeşiller Partisi bizim yanımda, hiçbir problem yaşamıyoruz onlarla; ama diğerleri ile biraz daha zorlanıyoruz. Temas kurmaya çalıştığımız gruplar arasında kilise de var. Bu konuda da, din hakkında da, bir şeyler söylemeye çalışıyoruz. BEFAH, yerel ebeveyn gruplarını da destekliyor; diğer gey ve lezbiyen örgütleriyle temasa geçiyor. Örneğin, Almanya'da LSVD diye bir organizasyon var; onlarla da bağlantı kuruyoruz.

BEFAH bu sıralar 200 üyeye sahip ve bu sayının bu kadar olmasının nedeni, bazı grupların organizasyon üyeliğinin yanında bireysel olarak da üye olabiliyor olmaları. Örgütümüz hem üyelerine, hem de üye olmayan kişilere açık. Burada dersler veriliyor ve atölye çalışmaları yapılıyor. Farkına vardık ki, derslerle paneller arasındaki boşluklar, derslerin kendisi kadar önemli bizim için. Çünkü; bu aralıklar, kişilerin kişisel deneyim aktarımlarına, fikir değişik tokuşu yapmalarına olanak tanıyor. Bazı panellere politikacıları davet ediyoruz ve medyayı da bu sayede bilgilendirebiliyoruz. Almanya'da eşcinsel politikacıların varlığını da biliyoruz.

BEFAH'ın çok önemli bazı organizasyonlarından bahsetmek gerekirse, pek çok birey BEFAH'a genellikle çok umutsuz konumdayken gelirler. Örneğin; çocukları, kızları ya da oğullarının, gey ya da lezbiyen olduğunu öğrendiklerinde BEFAH'ı pek çok ebeveyn arıyor. Bu hallerde bazen örgütümüzün başkanı, eğer ara-

yanların yaşadıkları yer çok uzakta değilse, yerel bir örgütlenme oluşturmayı önerebiliyor, ama öncelikle bu tarihi orada oturan kişi ya da kişilerin vermesi gerekiyor; ilk buluşmayı onların ayarlaması gerekiyor. Sevindirici olan, çok sık karşılaşmasak da, yine de, bazı özgüvenli aileler var; bu aileler kendileri bir grup başlatmak istiyorlar ve BEFAH, onları destekliyor. Onlarla internet üzerinden ya da BEFAH'ın forumu yoluyla iletişim kurabiliyoruz.

Bir diğer etkinliğimizden söz edersek; her iki yılda bir Protestan ve Katolik kilisesi ya da kiliseler kongresi, sıradan insanlar tarafından organize edilen bazı faaliyetler düzenliyorlar ve bunlar genelde düzenlenen şehrin Agora'sı denilecek bir yerde oluyor; her tür organizasyon kendi sesini duyurabilmek için buraya davet ediliyor. BEFAH, bu agoradaki toplantılara çok uzun zamandır katılıyor ve bu yolla diğer insanlarla temas kurabiliyor. Hatta, söz gelimi, o sırada yoldan geçmekte olan insanlar da bu sayede BEFAH'a gelebiliyorlar; çok samimi bir yöntem olduğu için, genç bir sürü insan geliyor ve sürekli gelmelerine gerek olmadığından ya da kendilerini deklare etmelerine gerek olmadığından katılımları daha da kolaylaşıyor. Bazı aileler bu etkinliklere gayet gönül rahatlığıyla katılıyorlar; bazen de din insanları ya da politikacılar geliyor; aslında, her tür meslekten insan gelebiliyor. Bazı kasabalarda, BEFAH'ın da katıldığı, yuvarlak masa toplantıları yapıyor.

Özetleyecek olursak; BEFAH'nın temel amaçları, öncelikle aileleri desteklemek, özellikle de ebeveynleri desteklemek; bu özel çocuklara destek verebilsinler, onların yanında onurla durabilsinler ve gerekli olduğunda kızlarına ve oğullarına gerekli desteği verebilsinler diye. Ailelere, eşcinselliğe ilişkin en temel bilgilerin verildiği örgütümüzde, ayrıca, ayrımcılıkla savaşıma yöntemleri hakkında; lezbiyen ve gey bireylerin okullarda, dinsel kurumlarda, toplum içinde ya da spor aktivitelerinde karşı karşıya geldiği ayrımcılıkların nasıl üstesinden gelinebileceğine dair bilgiler veriyoruz. Pek çok ebeveyn den olumlu geri dönüşümler alıyoruz; bir kere çocuklarının farklılığını kabul ettiklerinde, toplumdaki tüm kenarda, kıyıda kalmış gruplara yönelik de tahammüllerinin arttığını söylüyorlar.

Rita De Santis (ALGEDO - Associazione di Genitori Omosessuali / Eşcinsellerin Anne ve Babaları Derneği, İtalya): Bu panel salonunu doldurmuş olan hepimiz gibi, burdaki bütün özel insanlar gibi, İtalya'da da lgbtt ailelerinin dahil olduğu belli oluşumlar var. İtalya, her zaman Avrupa'nın diğer ülkeleriyle ile denk değildir; çünkü, pek çok konuda olduğu gibi, eşcinsellik konusunda da farklı seviyelerdeyiz. Gün geçmiyor ki, bir gey, lezbiyen ya da transseksüelin taciz edildiğini ya da öldürüldüğünü duymayalım.

Biz 1993'te AGEDO ismiyle kurulduk ve bu tarihten beri, İtalya'nın pek çok yerinde çalışmalar yürütmekteyiz. Bizim de az sayıda transseksüel bireyimiz var; çünkü transseksüel bireylerin aileleriyle durum biraz daha farklı. Benim kişisel fikrim gey, lezbiyen veya transseksüel aileler arasında hiçbir fark yoktur; ama biz bu derneği açtığımızda, gözlemledik ki, gerçekten transseksüellerin aileleri bize göre daha farklılar. Çünkü bir gey veya bir lezbiyenin ailesi cinsiyet kimliği ile yüzleşmek zorunda kalmaz. Ama bir transseksüelin ailesi ister kadından erkeğe, ister erkekten kadına olsun, herşeyden önce bu cinsiyet kimliğinin mücadelesini yaşıyorlar. Çünkü; gey ve lezbiyen olmak zaten saklanabilir bir şey. Ama malumunuz transseksüellik çok saklanabilir bir şey değil ve bu yüzden transseksüellerin aileleri herşeyden önce toplumun baskısıyla birebir, birinci elden yüzleşmek zorunda kalan aileler oluyorlar. Şimdilerde, İtalya'da, "Gökkuşağı Aileleri" adında yeni bir grup kendini var etmeye çalışıyor. Bu grup lgbt ailelerden ya da evlat edinmek üzere Amerika'ya gitmiş ailelerden oluşuyor.

Malesef, biz İtalya'da çok laik bir durumda değiliz. Çünkü, devletin işleri ile kilisenin işleri birbirinden çok da ayrılmış değil. Ancak, benim AGEDO'ya girişimden beri anladığım şu ki, bizim aslında ne devlete ne de kiliseye; onlar tarafından tanınmaya ihtiyacımız var. Bizim ihtiyacımız daha alttan, daha kökten gelen bir şeydir. Ne kadar çok aile kazanırsak, o kadar gey, lezbiyen, biseksüel, travesti, transseksüel evladımız kendi benliklerini bulacak, o kadar rahat yaşayacaklar. Bence bir ailenin yapması gereken en önemli şey, yani onlara düşen en önemli görev, bu karşı karşıya geldiğimiz durumla yüzleşmektir. Çünkü, insanın sadece insan olmaktan kaynaklanan belli büyük hakları vardır. İnsanın en önemli haklarından

biri de, bir aileye sahip olmak, bir ailenin parçası olmaktır; çünkü sadece kendi varlığından dolayı dışlanan bir evlat nereye gidebilir? Bir anneye, bir teyze, bir halaya sahip olmadan ne yapabilir?

Şu an İtalya'da uğraşmakta olduğumuz başka bir problem de, Amerika'dan gelen bir adamın "Onarıcılar" adında bir grubu kurmuş olması ve cinsel yönelim konusunda özgürlük karşıtı çalışmalar yapıyor olmaları. Biz AGEDO olarak var gücümüzle bu gruba karşı savaş veriyoruz. Ancak bu gruba karşı savaşırken de eşcinselliğin bir hastalık olmadığını ve Dünya Sağlık Örgütü'nün zaten yıllar öncesinde bunu hastalık kategorisinden çıkardığını unutmuyoruz. Dilerim, hep beraber Türkiye'nin başka bölgelerine de gidebiliriz. Yüzleşmek ve yüzleştirmek için. Çünkü, bazı insanlar yüzleşmek istemiyorlar, aslında yüzleşemiyorlar.

Esther Nolla i Miró (AMPGYL - Asociación de Madres y Padres de Gays, Lesbianas, Bisexuales y Transexuales / Gey, Lezbiyen, Biseksüel Anne ve Babaları Birliği, İspanya): 10 yıl önce kurulmuş olan, İspanya merkezli, Gey, Lezbiyen Anneleri ve Babaları Derneği AMPGYL'in dışında, ayrıca, 15 yıldır Barselona'da Gey Babalar Derneği mevcut. O zamandan beri on farklı grup kuruldu; iki yıldır da transseksüel anne ve babalar, aynı zamanda 15 yaşındaki eşcinsel çocukların aileleri de, bu derneklere gitmeye başladı. İspanya'daki yasalar, birçok ülkede olmadığı şekilde özgür durumda; gey ve lezbiyenler çocuk sahibi olabiliyorlar ve evlenmeleri serbest. Ayrıca, birinin kimliğini değiştirebilmesi için operasyon geçirmesi gerekmiyor. Bu haklar kazanılmadan önce, İspanya'da, askeri yönetim çok zordu ve gey-lezbiyen hakları için mücadele çok önceden başlamıştı. Zapatero, şu anki başbakanımız, gey ve lezbiyenler için bir şey yapma konusunda çok cesur davrandı.

İspanya'da yasalar iyi durumda ama sosyal hayatta bunu takip etmek zor. Hükümet gey- lezbiyen hakları için ve evlatlık edinmek için yasalar çıkardı; ama yine de kilise çok sert bu konularda ve İspanya'daki sağ partiler bu yasaların geri çekilmesini istiyor. Buna rağmen, zamanla gey ve lezbiyen evlilikleri artıyor ve hatta, kilisede eşcinsellerden oluşan Hristiyan bir grup da mevcut. Katolik kilisesinin bir bölümü, bu gruplara, yani Hristiyan

gey ve lezbiyenlere, yardım ediyor; dahası, evlilikleri de destekliyor; Katolik kilisede düğün, aynı şekilde vaftiz de, yapılabilir. Fakat aslında, her şey değişmedi; yasalar değişti sadece ve bu yasalara rağmen, gey ve lezbiyenlerin hayatlarında birçok zorluk var.

Tüm aileler bir şekilde gey ve lezbiyen çocuğa sahip olabilir, bu ihtimal var, ama heteroseksüel aileler sürekli heteroseksüel çocuklara sahip olmak istiyor. Buna bağlı olarak, okullarda tüm çocukların heteroseksüel olduğu varsayımına göre eğitim veriliyor. Bu yüzden de küçük çocuklar okullarda çok yalnızlık çekiyorlar, birçok problemle karşılaşılıyorlar. Görünüyor ki, kanun değişti ama toplumun düşünceleri değişmedi. Bu nedenle de biz anne ve babaların görünür olması çok önemli; eşcinsel ailelerin görünürlüğü özellikle okullarda çok önemli. Bu sayede lgbt çocuklar kendilerini daha eşit hissediyorlar; çünkü, fark ettik ki, biz heteroseksüel aileler, anne ve babalar, öğretmenlerle kötü muamelelerle ilgili konuşursak, hocalar bunu değiştirebilirler.

Bu amaçla okullara, kapağında "Birbirimizden Hoşlanıyoruz" yazan hikaye kitapları götürüyoruz; çocuklar bu hikayeleri seviyorlar ve 6 yaşında bu kitapları okumaya başlıyorlar. Bir de, okullara, derslerde uygulamaları için aktiviteler önerdiğimiz bir kataloğumuz var. Kurumlar için hazırladığımız, üzerinde "Sizinleyiz Çocuklar!" yazan kitapçıklar var ve kitabın arka kapağında lezbiyen, gey çocuklar ve aileleri görünüyor. "Nasıl hissediyorsanız öyle olmak için kendinizi güçlü hissedin" yazıyor; "Biz sizinleyiz" mesajı veriyor. Üzerinde bebek resmi olan bir broşürümüz de var; altında da şöyle yazıyor: "herhangi bir çocuk doğduğunda, bu çocuk gey, lezbiyen, travesti ya da transseksüel olabilir. Yani, her hâlükârda, eşit haklara sahip olmalı; nasıl doğmuş olurlarsa olsun. Bizim temel prensibimiz, gey ve lezbiyen çocukların anne ve babalarıyla beraber olmak, onlara güç vermek, çocukların da sosyalleşmesine katkıda bulunmak. Temel prensibimiz de, eşcinsel aşkın, ilişkinin normal olduğunu göstermek. Görüyoruz ki, mücadelelerimiz sonucunda biz yetişkinlerin istediğimiz gibi yaşamasına dair kanunlar çıktı. Gençken çok acı çektiler birbirlerini severken, bu acıyı anne ve babalar olarak dindirmek istiyoruz. İstiyoruz ki ve bekliyoruz ki; herhangi birini sevmek acıyla dolu bir yol olmasın.

AÇILMA HİKAYELERİ

“Hikâye anlatmak temel bir ihtiyaçtır. Başarılarımızı ve mücadelelerimizi başkalarıyla paylaşarak, kendimizle gurur duyabilir ve çoğumuzun cinsel yönelimlerimiz ve cinsel kimliklerimizden dolayı yüzleşmek durumunda kaldığı sessizliğe meydan okuyabiliriz.” Bu çağrıyla Onur Haftası’nda, Sophia Starmack’ın moderatörlüğünde iki günlük “Açılma Hikayeleri” atölyesi gerçekleşti.

Katılımcılar bu çalışmada Lübnan, Bulgaristan, İtalya, Almanya, ABD, Azerbaycan, Türkiye arasındaki sınıfları kaldırdı. Atölyede paylaşılan öyküleri içeren ve katılımcıların yaptığı fanzinden seçtiklerimiz...

Anneme açıldığımda “umurumda değil, sen benim oğlumsun” dedi. Arkadaşlarıma açıldığımda “biz seni asla yargılamayız neden daha önce söylemedin” dediler.

Eğer benimle ilgili bu gerçeği görebilseydiler, cinselliğimin beni BEN yapan şey olduğunu da görebilirlerdi. Bu herhangi bir dış etken ile verilen bir şey değil. Onunla mücadele etmiyorum ya da onu değiştirmeye çalışmıyorum. Tam tersine tıpkı bir anne gibi şu an onu korumaya çalışıyorum.

Kızkardeşime açıldığımda, bana ‘Değişmen gerekiyor, seni tedavi etmesi için bir terapist bulacağım. Yapabileceğini biliyorum!’ dedi. Fakat keşke bana ‘Sorun yok. Seni hala seviyorum. Güvenli seks yapıyorsun değil mi?’ deseydi.

Babama açıldığımda, hiçbir şey söylemedi. Ama aslında bu hiç de iyi bir işaret değildi. Bana ‘Bu konu hakkında hiç düşünmemiştim daha önce,

ama bunu anlayabilirim. Bu bir cinsel kimlik o kadar. Buna saygı gösteriyorum ve seni anlıyorum. Bunlar senin duyguların.’ demesini dilerdim.

“Keşke küçük bir çocukken, biri bana cinsiyet denen şeyin toplumsal bir yapı olduğunu ve kadınlığı performe etmek zorunda olmadığımı anlatsaydı.

“Sorun derken neyi kastediyorsun? O kadar çok sorunum var ki:))”

“Ne bileyim, kızlarla ilişkine, evlenmene engel olacak bir sorun, sen daha iyi anlarsın”.

“Ya ne bileyim ne söylemek istediğini, biraz açık söylesene”.

Lafı kıvırdıkça daha da battığımı farkındayım, ama ne yapacağımı da bilmiyorum. “Lütfen ya, “cinsel zayıflığın falan mı var?” diye sorsun, ben de dürüstçe “hayır” deyip kapatalım bu konuyu!” artık diye dua ediyorum.

“Böyle lafı kıvırıyorsan, demek ki var benden sakladığın bir şey. Hissediyorum bunu zaten. Lütfen gerçeği söyle. Ne olursa olsun, anlarım ben”.

Anlar mıydı ki? Anlayamazdı.. Ama belki de gerçekten.. Bilmiyorum.. Ama daha fazla dayanmaya da gücüm yetmiyordu..

Bitanem, ben eşcinselim, geyim, yani “ibne”, “top” dedikleri şeylerden. Bu sağlıklı ilgili bir sorun, bir hastalık değil, “normal” erkeklerden bir farkım yok. Sadece tek farkım “aşk”, “sevgili”, “mutluluk” denince aklıma kızlar değil, erkekler geliyor. Ne olur ağlama. Yarın seni ararım, uzun uzun konuşuruz. Ama şimdi sakın ol ve uyu, çok geç oldu.”

•

Bir baba, dayı ya da erkek kardeş olmayacağım. Her zaman ben olarak kalacağım. Başka bir isme sahip olmak istemiyorum. ‘Dayı’nın çağrıştırdığı cinsiyeti içeren bir isim mi? Asla! Ben, benim ve böyle kalacağım.

•

Kız kardeşime açıldığımda “herşey güzel olacak, güzel olmak zorunda” dedi.

•

Çocukluğumda babamın benim feminenliğim üzerine baskı uygulamamasını isterdim. Babamın beni asla tanımadığını ve aramızdaki bağın yalan olduğunu söylemek isterdim. Benim onun kafasındaki Aytaç olmadığını, oğlundan öte Aytaç olduğunu bilmesini isterdim. Benim hakkımdaki gerçeği görebilseylerdi, yalandan sıyrılır, beni ben olduğum için sever, ikiyüzlü davranmaz, korkmazlardı.

•

Neden açıldığımı bilmiyorum. Belki hayat iyi gitmiyordu çünkü aileme, arkadaşlarıma yalan söylüyordum, herşey yalandı. Sanırım gerçekliği istedim. Belki bazı şeyler açıldıktan sonra daha zor olacak, ama gerçek olacak.

•

Şimdi de burda, yazı atölyesindeyim. Kardeşime açıldıktan sora içimde bu olayı herkese anlatmak isteği dolu bir mutluluk var.

•

Eğer anneme bir şey söyleyecek olsaydım, bu kadınları sevdiğim olurdu. Keşke yaşadığım tüm ilişkileri onunla kolaylıkla paylaşabilseydim. Onun desteğini ve esprilerini hissetseydim... tıpkı bir erkekle birlikte olduğumda olması gereken gibi.

•

Gey olduğumu dedeme ve anneanneme asla anlatamazdım, çünkü onların yaşadığı dünya çok başka. Onlara hala ortaçağ zamanlarında yaşıyorlar. Dedem öyle ataerkildir ki. Anlamadığı her şey ona göre tehlikelidir. Hemen duygusallaşır ve hiddetlenir. Yani sizce kim kurban olurdu? Tabiki ben. Ayrıca, hayatım hakkında hiçbir şey bilmiyorlar. Eğer onlara dürüst olacak olsaydım, onlara ‘Ben geyim, ateistim, Yeşil Genç Parti’denim. Ha, ve sanırım bir de anarşistim.’ demem gerekirdi. Eminim tüm bunları duyduklarında oracıkta kalp krizinden giderlerdi.

•

Çevirmek isteyen varsa şöyle bir öykü de var:

I’m a bit shy, but I’m looking forward to the warmth of the reading lamp and my mother’s arms and the cool of her hands when she smooths my forehead before I fall asleep, which she still does even though I’m 19 years old. I know she’s going to understand and I know she’s going to be happy for me, because I’m happy, finally!!! When her eye fill up with tears, I don’t know what to do. My stomach goes totally cold and I can smell the cold stink of fear in my armpits. Why is she crying?

Nefret Cinayetleri ve Trans Örgütlenmesi

Transgender Beden Geçiş Süreci

Trans Hareketi

NEFRET CİNAYETLERİ ve TRANS ÖRGÜTLENMESİ

Pınar Selek (Sosyolog, Yazar): Bu konu yıllar önce hayatımı, herşeyimi değiştirdi. Çalışmamı Ülker sokak olaylarının olduğu 1996 yılında yapmıştım. İnanamıyorum, aradan 15 yıl geçmiş. Sanırım hepimiz şunu söylüyoruz, 15 yılda geleneksel, siyasal mekanizma, patriyarkal-heteroseksist blok muhafazakarlığından, şiddetinden hiçbir şey kaybetmedi. Ama bugünkü örgütlülüğümüz o zaman olsaydı, mesela Hortum Süleyman bu kadar pervasız davranamazdı ya da medya bu kadar kışkırtıcı olamazdı. Şu anda tıpkı Ülker sokakta olduğu gibi ülkücüler yan sokakta Türk bayraklarıyla kaplı bir masa açsalar ve gelene geçene kimlik sorsalar, bence eskisi gibi kalmaz artık ortalık. Şimdi sanki daha çok kontrgerilla yöntemleriyle çalışıyorlar. Yani yıkıyorlar, yakıyorlar, öldürüyorlar, her türlü pislği yapıyorlar ama evleri yaktıktan sonra masa açıp öyle günlerce oturamıyorlar. Trans Pride etkinliği hayali bile kurulamaz bir şeydi bence. Transseksüeller o zamandan beri kendilerine çizilmiş kadere karşı politika yaparak özneleşme sürecine girdiler. Topluma ait olduklarını, ortak yaşamın bir parçası olduklarını, kendilerine konulan ismin sahibi olmadıklarını, akıl ve söylem sahibi varlıklar olduklarını gösteriyorlar. Kurulu dünyanın içine kendi dünyalarını sokuyorlar ve bunu kabul ettirmeye çalışıyorlar. Sizin de çok iyi bildiğiniz ama benim dikkat çekmek istediğim çok önemli bir nokta var. Transseksüeller ve travestilerin yaşadığı şiddet ve dışlanma, hem cinsiyetçiliğin, hem homofobinin zihniyetini çok açıkça hatta çok kabaca sergiliyor. İkisini tüm kaballığıyla ve açıklığıyla birleştiriyor. Bu yüzden transseksüellerin yaşadığı şiddete karşı mücadele verebilmek çok önemli.

Yaptığım araştırmadan pek çok sonuç çıktı. Paylaşacağım temel noktalardan biri bence nefret cınayetlerinin arkasındaki dinamikleri de aydınlatıyor. Bu dinamiklerden en önemlisi ataerkinin ve heteroseksizmin askerlik araştırmasında milliyetçilik ve militarizmle nasıl içkinleştiği. Bu ne demek? Toplumsal ya da kamusal alanlarda farklı olana, genel kabule uymayanlara yönelik aynı yöntemler, aynı söylemler, aynı üsluplar uygulanıyor. Üstelik

genellikle hepsi birbirine karışıyor. Çünkü bu sistemler birbirlerinin altında ya da üstünde değil. İç içe işlediği için tek tek yıkılması, aşılması da neredeyse imkansız. Mesela düşmanı öldürmek nasıl meşruysa, toplum için zararlı olduğu söylenen insanlar çok benzer yöntemlerle yok ediliyor ve bu çok meşru yani çok kabul gören bir şey. Bunu yapan da çok angaje oluyor o yüzden. O halde öncelikle bu zihniyete karşı mücadele şart.

İkincisi, şiddet bu yapılarda büyütülen insanların, genellikle erkeklerin tabi, gücünden çok, garip bir şekilde zayıflığına dayanıyor. Gerçekten en tehlikeli ve en durdurulamaz şiddet zayıflıktan, aşağılık kompleksinden ve hınçtan beslenen şiddet ve sadece transseksüeller, eşcinseller değil, kadınlar, çocuklar, Kürtler, Ermeniler, muhalifler, tüm dışlanan gruplar bu şiddetle karşı karşıyalar. O halde mücadele ettiğimiz iki şey var; hem iktidar ilişkilerinin içkinleşen gücü, hem de bu gücün yönlenmediği mekanizmaların zayıflığı, zavallılığı.

Özellikle vurgulamak istiyorum, son süreçte gözlemlediğim gelişme beni çok heyecanlandırıyor. Artık iktidar ilişkilerinin arasındaki bağlantılar daha çok görünüyor. Buna karşı daha bütünlüklü bir özgürlük arayışı geliyor. En azından on sene bu hareketin içinde olanlar bilir, feminist hareketin son altı-yedi yıldaki dönüşümü çok dikkate değer. Sol örgütlerin, partilerin dönüşümü daha da geriden geliyor ama bir şekilde gidiyor. Eskiden sosyalist partilerle LGBTT örgütlenmesi hayal bile edilemezdi. Şimdi bir şekilde oluyor, şöyle böyle ama başladı. Ama, on beş yılda bu kadar gelişti, her yerde örgütlenme var, bunca gelişmeye rağmen şiddet hiç de gerilemedi gibi bir umutsuzluğa kapılmayalım. Sanıyorum salondaki arkadaşlar arasında bunu söyleyen yoktur. Çünkü hepimiz biliyoruz ki bu kadar aceleci olmak çok saçma bir şey, gerçekten yolun başındayız. Eskiden kurmadığımız bağları kurmaya başladık ve bu bağlar, birbirine çok içkin bir şekilde işleyen iktidar yapılarının gücü karşısında çok zayıf henüz. Yine de çok önemli bir yola girdik, eşik atladık. Eğer adım atmayı sürdürürsek, eninde sonunda patriyarkayı,

heteroseksizmi somut olarak gerilettiğimizi konuşabilecekler ileriki bir toplantıda.

O açıdan geçmişten bugüne doğru bakarken gerçekten umutluyum ve bu umudumu şöyle dile getireceğim, Gramsci'yi bilirsiniz, onun son zamanlarda bana da çok yol gösteren bir sözü var, diyor ki, 'Aklımın karamsarlığı irademin iyimserliği'. Ben bugün bizi buluşturan iradenin bir sürü şeyleri değiştireceğine inanıyorum.

Selay (Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği): Her yıl Onur Haftası'na geliyorum. Yoğun, yorgun bir yolculuktan sonra sizinle burada beraber olmaktan çok gururluyum ve onurluyum. Seks işçisiyim, transseksüelim, aynı zamanda Kürdüm, Ermeniyim de, lezbiyenim de, geyim de, bundan çok onurluyum, çok gururluyum.

Nefreti kendim yaşarken, beraber olduğum insan da, ailem, çevrem, komşularım da yaşıyor. Ama en şiddetlisini, en hastalıklısını, en yoğun baskısını yaşayan birebir benim. Hep şunu düşünüyorum; kıçım Türkiye'de o kadar değerli ki, çalıştığım ortamda sokağın başına bir polis, ortasına bir polis, sonuna bir polis koyuyorlar, sırf kıcımı çalıştırmamak için. Ne kadar değerli benim kıçım. Oysa evimde, herhangi bir kolluk kuvvetine telefon açıp ben tehdit ediliyorum, beni koruma altına alır mısınız dediğimde kesinlikle kapımın önünde hiçbir polis görmüyorum.

Ben 98'den beri transeksüel seks işçisiyim, hep sorarlar bana "ne zaman kadın oldun", "ne diyon ayol sen" diyorum, "ne zaman kadın oldun diye bir şey mi var? Sen ne zaman erkek oldun? Veya ne zaman heteroseksüel oldun?"

Gerçekten transseksüel olarak, eşcinsel olarak, gey olarak, lezbiyen olarak bu ülkede yaşamak çok zor. Adam bana bakıyor, benim penisim büyük, onunki küçük, nefret duyuyor. Niye nefret duyuyorsun? Niye bana işkence çektiyorsun sen? "Eh, senin penisin büyük, benimki küçük". Bu bile nefret ve sonrasında sana şiddete dönüşebiliyor. Ben kafasına poşetler takılıp, çöplüklere atılan kadını. Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde defalarca polisler tarafından tecavüze uğrayan bir kadını. Şiddetin o kadar yoğununu yaşıyorum ki, düşü-

nüyorum, maddi olarak kazancım çok ama keşke hiçbir maddi olanağım olmasaydı ve özgürlükçü bir LGBT mücadelesine destek veren bir kurum olsaydı, bir kanun olsaydı. Ben bir ekmeği yiyip yine geçinir, karnımı doyurabilirim ama bir lokantaya girdiğimde, bana servis yapılmadığında işte en büyük psikolojik şiddeti yaşamış oluyorum. O çöküntüyü anlatamam.

15 gün içerisinde 3 tane polise mukavemet, hakaret ve kamu mallarına zarardan davam var. Açtığım davalar da var. 15 yıldır polislerden dayak yedim. Sustum, geldim, evimde kocamın altına yattım, ondan da dayak yedim. Hepsinden dayak yedim. Burada örgütlenme, mücadele istiyoruz değil mi? Evet, bu çok önemli. İyi ki bu örgütlülüğün içindeyim, gerçekten çok bilinçlendim.

12 yıl yalnızdım, çok dayaklar, tecavüzler, şiddetlere uğradım. Şu an hiç yalnız değilim. O zaman hiç davam yoktu, korkuyordum, şu an çok davam var ama korkmuyorum. Çok mutluyum, çok gururluyum. Karakolların camlarına, çerçevelerine, masalarına vuran, kıran bir transseksüelden sonra şimdi "haklarım, haklarım, haklarım" diyen bir transseksüelle karşı karşıya polis. Tanıyorlar beni. Herkes tanıyor. Çalıştığım ortamda ona göre hareket ediyorlar. O yüzden beraberliğin ve örgütlenmenin önemi çok büyük.

Birbirimize kenetlenmemiz çok önemli. Beni tanımayan, bana aş vermeyen, iş vermeyen, sosyal hak vermeyen, çalışma güvencesi vermeyen bir toplumda en çok vergi veren benim. Hem Kaba-hatler Kanunu günde 140 lira; ayrıca trafik cezası, arabama her gün 190 lira ceza kesiliyor, nedeni park eden arabam yolu tehlikeye sokuyor. Her gün 250 lira böyle cezalara mahkum kınıyorum.

Eryaman olaylarını anlatmak için de geldim, sonuçta şiddet her yerde şiddettir. Birini taciz etmek, birine devamlı telefon açmak, birini rahatsız etmek de nefrettir. Hiç fark etmiyor. Ankara'da 'Balyoz Timi'nden devamlı şiddet gören arkadaşlarım, evlerini barklarını terk edip, Ankara dışındaki Eryaman ilçesinde çalışmaya başladılar. Neden? Aç kalmamak için. Sonrasında ne oldu? Sistem, travesti ve transseksüeller üzerinde yoğun baskısını gösterdi ve travesti ve transseksüellerin

evlerini yağmalamaya başladılar, öldürmeye başladılar, gözlerimle gördüm. Çoğu arkadaşımın platinlerle hastanelerde tedavi altında olduğunu gördüm. Bir arkadaşım bana, “o kişilerin elinden ölmek için kendimi yolun ortasına attım” dedi. Bizlere de sallama satırılarla saldırdılar ama kolluk kuvvetleri ne yaptı? Onlara destek verdiler. Biz ne yaptık? Dernekleşme sürecimizde mumlu eylemler, basın açıklamaları yaptık. Saldıran kişilerin adresleri, telefonları, plakaları bilinmesine rağmen 1 ayda yakalanmadılar. Ama bir transseksüel, bir eşcinsel birine tokat atmış olsaydı, 10 dakikada evi basılırdı, yağmalanırdı kolluk kuvvetleri tarafından. Örgütlenmenin burada çok büyük rol oynadığını çok iyi biliyorum. Bizim basın açıklamalarımızdan dolayı Eryaman çetesindeki bazı psikopatlar dediğim kişiler yakalandı ve 2 yılda çıktılar. Kanundaki boşluğa bakar mısınız? O yüzden arkadaşlar hepimizi çok seviyorum. Transseksüel olmaktan, lgbtt olmaktan çok mutluyum.

Eylül Çevgen (MorEl Eskişehir LGBTT Oluşumu): Bugün burada sizlerle olmak benim için gerçekten çok değerli. İsmim Eylül, Eskişehir’de yaşıyorum. Anadolu Üniversitesi Aşçılık bölümü mezunuyum. Eskişehir MorEl LGBTT oluşumunun bir üyesiyim. MorEl’le yaklaşık 3 yıl önce tanıştım ve 1 yıldır MorEl LGBTT’de etkin olarak faaliyet yürütmekteyim. Aslında yeni bir trans bireyim, trans kimliğimi yaklaşık 7-8 ay önce kabullendim. Benim için, ailem için, arkadaşlarım için gerçekten zor bir süreçti. Aileye açılmanın ne kadar zor bir durum olduğunu biliyoruz. Yani bunu inkar edecek birisinin olduğunu sanmıyorum. Eşcinsel arkadaşlarımdan da duyuyorum, çok olumsuz tepkilerle karşılaşanlar oluyor.

Bir trans bireyin ailesine açılması, bir eşcinselin ailesine açılmasından çok daha zor bir durum olabiliyor. Eşcinsellik toplumumuzda ötekileştirilen bir durum, bu bir gerçek. Ama travesti ve transseksüellik toplumumuzda ötekisinin ötekisi durumuna geçebiliyor. Travesti ve transseksüel bireyler yani bizler sadece aile yaşantımızda zorluklar çekmiyoruz, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de toplum içerisinde büyük zorluklar yaşamaktayız.

Eskişehir’de yaşadığımız bazı olaylardan bahset-

mek istiyorum. Çok farklı şeyler söylemeyeceğim ama travesti ve transseksüel bireyler olarak Eskişehir’de ev bulma konusunda çok büyük sıkıntılar çekiyoruz. Kiralamak istediğimiz ya da satın almak istediğimiz bir eve gittiğimizde, ya biz travesti veya transseksüeliz diye fazla fiyatta vermeye kalkıyorlar ya da apartmanda rahatsız olan bireyler var diye bize ev vermek istemiyorlar. Arkadaşlarımız bu konuda Eskişehir’de çok büyük zorluklar çekmekte ve zannetmiyorum ki diğer şehirlerde de arkadaşlarımız aynı zorlukları çekmesinler.

İş bulamama konusunda, biliyoruz ki Türkiye’de hiçbir travesti ve transseksüel bireye iş istihdamı sağlanmıyor. Bu konudaki en büyük olayı da aslında kendim yaşadım, 2 yıldır çalıştığım iş yerinden transseksüel kimliğim üzerinden çıkarıldım. Aslında bu da transfobinin daha farklı, değişik bir yüzü çünkü ben iki yıl o işletmede eşcinsel kimliğimle çalıştım, eşcinsel olduğumu biliyorlardı. Ne zaman ki trans kimliğimi açıkladım, büyük bir transfobi göstererek beni o işletmeden çıkardılar. İşte bu da biraz önce bahsettiğim transfobinin, travesti ve transseksüel bireylerin aslında toplumda ötekisinin ötekisi durumuna geçmesinin kanıtıdır. Bunun dışında toplumda gördüğümüz devamlı baskı ve fiziksel, sözlü şiddetlerden de bahsetmek istiyorum.

Geçen yıl arkadaşlarımızın Eskişehir Ercan Sokak’ta yaşamış oldukları bir olay var. Yaşları 26-30 arasında değişen bir grup kişi, arkadaşlarımızın evlerine düzenli bir şekilde baskınlarda yani şiddette bulundular. Arkadaşlarımız bu süreç içerisinde dışarı çıkamadılar. Dışarı çıktıklarında şiddete maruz kaldılar ve tehdit edildiler. Bize ulaştıklarında biz MorEl olarak arkadaşlarımızın raporlaması yapmıştık ve yasal süreci başlattık. Ama bu süreç içerisinde arkadaşlarımız kesin çözüm istediği için, tabii Türkiye’de yasal süreçler gerçekten çok uzun sürüyor, bu süreci kabullenemeyip kendi aralarında çözmeye karar verdiler ve kendi yöntemleriyle çözdüler bu olayları.

Eskişehir’de MorEl’de etkinliklerimize katılan benim haricimde bir trans arkadaşım daha var. Eskişehir’de bu sayının aslında artmasını istiyoruz ama etkinliklere katılamama sebepleri var. Ger-

çekleştirdiğimiz eylemlerde trans arkadaşlarımız görünür oldukları için, daha sonra polisin şiddetine ve tehdidine maruz kaldıklarından dolayı artık eylemlere ve etkinliklere gelmeme kararı aldılar.

Şevval Kılıç (Kadın Kapısı) : Kadın Kapısı 1996 yılından beri cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve HIV Aids'in önlenmesiyle ilgili çalışmalar yapan bir program. Kadın Kapısı olarak çalışmalarımız ağırlıklı olarak seks işçilerinin sağlık ve hukuk konularında danışmanlık vermek üzere yoğunlaşıyor. Buna ek olarak 2004 yılından beri de seks işçilerinin insan hakları ihlalleri konusunda çalışmaktayız. Herhangi bir kısıtlamamız olmamasına rağmen talep yoğunluğu olduğu için de ağırlıklı olarak trans bireylerle çalışıyoruz. Ekonomik krizin tetiklediği, artan milliyetçilik ve muhafazakarlık etkilerini en çok da dezavantajlı grupların üzerinde göstermekte. Bu nedenledir ki nefret söylemleri ve nefret cinayetlerinin tavan yaptığı bir dönemden geçmekteyiz.

Kadın Kapısı olarak devletin nefret cinayetlerine karşı kayıtsız kalmasını ve polisin haksız uygulamalarını eleştirmek ve insanların bu konuya dikkatlerini çekebilmek için birçok eylem yapmaktayız. Bu eylemlerden biri de İstanbul Emniyet Müdürü hakkında yaptığımız suç duyurusu idi. Kabahatler Kanununu bahane ederek trans bireylere haksız yere kesilen para cezalarını önleyebilmek için yaptığımız bu suç duyurusunun geri bildirimini de akabinde aldık ve kısmen Beyoğlu'nda bu uygulamayı durdurduk. Örgütleri

olarak hareket edildiğinde taleplerimizi ve sorunlarımızı daha doğru ve kolay dile getirebildiğimizi görmekteyiz. LGBTT hareketinin öznelere olarak bizler, bundan sonra da örgütlü olarak, tek ses olarak heteroseksizme, genel ahlak kurallarına, tektipleştirilmeye karşı olacağız.

Türkiye'de kayıtlı seks işçisi 3000-3100 olarak biliniyor ama pek çok kadın geneleve girmek için başvuruda bulunmuş ve bekliyor. Bu rakam 30 bin civarında. Devletin bu kadınların güvenliği ve sağlıklı çalışma koşullarını tesis etmesi gerekiyor. Ancak bu konuda görevini yapmıyor. Bu yasayı sadece cinsel yolla bulaşan hastalıkları bahane ederek, baskı unsuru olarak kullanmayı tercih ediyor. Kayıtsız olarak çalışan seks işçisi sayısı ise 100 bin olarak tahmin ediliyor. Asıl sorun da bu kesimde yaşamakta. Bu insanlar hiçbir güvenceleri olmadan ve tehlikelere açık bir şekilde varolmaya çalışmaktalar. Bu konudaki yasaların uygulamadaki eksikliği her türden istismara ve zulme açık, son derece riskli bir konumda bırakıyor. Nasıl ki zincir en zayıf halkadan koparılıp, çözdürülürse topluma karşı savaş da en zayıf unsurlardan başlayarak yürütülür. Kimdir bunlar? Sokakta yatıp, kalkan insanlar, yaşlı ve kimsesiz insanlar, sokak çocukları, transseksüeller ve seks işçileri. Üstelik kadın cinayetleri de bildiğimiz gibi son dönemde oldukça arttı. Kısacası bizler demokrasinin ve özgürlüklerin barometresi gibiyiz. Bunu bir alarm sistemi gibi düşünün. Sadece kendimiz için değil. Trans bireylere yönelik şiddet arttığında anlayın ki o ülkede bir şeyler ters gidiyordur.

TRANSGENDER BEDEN GEÇİŞ SÜRECİ

Sinem Sinan Gökür *

Beden geçişi ve yeni kimlik çıkarma prosedürlerinde ülkeler arası ve hatta zaman zaman aynı ülke içindeki yerel yönetimler arasında bir takım standart eksiklikleri görüyoruz. Bu saptama “trans bedenler üzerindeki yasal kontrol mekanizmalarını dünya genelinde standartlaştırma” arzusundan ziyade uzmanlar ve yönetimlerin konu üzerindeki kafa karışıklığına ve sonuç olarak da keyfi veya rastgele denebilecek uygulamalarına işaret etmesi açısından ele alınabilir.

Yasal düzenlemelerdeki ayrılığın önemli sebeplerinden biri bireyi tam anlamıyla “kadın” veya tam anlamıyla “erkek” olarak kabul etme kriterlerinin yetkili kurumların inisiyatifine bırakılmış olması. Örneğin Türkiye’deki uygulamalar vajina derinliğini kadınlığın, penis uzunluğunu ise erkekliğin belirleyici kriterlerinden sayarken, Avrupa’nın pek çok ülkesinde ve Amerika’da bu ölçümler kriterler arasında tutulmamakta. Trans bedenler üzerinde beden geçiş ameliyatı esnasında diretilen bu ve benzeri kriterlerin, devletin arzuladığı vajina derinliğine sahip olmayan veya penis uzunluğuyla uzmanlarımızın göğsünü kabartmayan diğer vatandaşlarımızı nasıl etkilediği ayrı bir muamma.

Türkiye’de pek çok trans bireyin mağduru olduğu uygulamaların arasında zorunlu kısırlık, evli olmama, ameliyat için minimum iki yıllık terapi süreci, ameliyat izni için mahkeme kararı gerekliliği gibi dünya genelinde ya uygulamaya hiç girmemiş ya da son dönemde düzenlemelerden kalkmakta olan maddeleri sayabiliriz. İngiltere, İspanya başta olmak üzere Avrupa’da pek çok ülke kimlik geçişi sürecinde kısır olma koşulunu insan haklarına aykırı olması gerekçesiyle kaldırmaya başladı. Amerika’da telaffuz edilen terapi süreci ortalamada bir yılken, Harry Benjamin standartları enstitüsüne göre bu süreç, terapi gören trans bireyin ihtiyaçlarına ve sağlık durumuna bağlı olarak, iki ay kadar kısa bir süreye dahi inebilmekte. Bunların dışında, ülkemizde yeni kimlik çıkarma işleminin, 2002 yılı itibarıyla iki

aşamalı mahkeme kararına dayalı hale gelmesi Türkiye’deki trans bireylerin, benzerine diğer ülkelerde pek rastlanmayan türden bürokratik engellerle karşılaşmasına yol açıyor.

Obama hükümeti geçtiğimi yaz yeni bir yasayla Amerikan vatandaşlarının pasaportlarını yaşadıkları toplumsal cinsiyeti yansıtacak biçimde yenilemeleri için ameliyat olma ihtiyacı aramadığını ilan etti. Diğer yandan Avusturya ve Hollanda da yapılan son değişiklikler de aynı şekilde kimlik değişimi için ameliyat zorunluluğunu kaldırmış bulunuyor. Hormon ve ameliyat hizmetlerine erişim açısından gittikçe yaygınlaşan diğer bir olumlu uygulama örneği ise hormon veya ameliyat isteyen bireyin başlanacak tedavinin riskleri ve sonuçlarını anladığına dair bir seans sonrasında verilebilen bir psikoterapi raporuna sahip olması. Bu ve bunun gibi gelişmeler kimlik değişim süreci düzenlemelerini, devletin bedenlerimiz üzerindeki tahakküm gösterisi olmaktan çıkıp, bireyin ihtiyaçları temelinde devletin sağladığı temel destek ve hizmetler kategorisinde yapılandırabilmek için zemin hazırlıyor. Son yıllardaki değişim sadece kuzey Amerika ve Avrupa’da değil aynı zamanda güney Amerika, eski doğu bloku ve güney doğu Asya’daki bazı ülkelerde de yaşanmakta. Örneğin yaklaşık bir yıl önce Meksiko City trans bireylerin kimliklerini değiştirme izni çıkardı, değişim işleminin tek şartı ise iki tıp doktoru ya da psikolog tarafından hazırlanmış “bu kişi değişim sürecine başlamıştır” raporunun takdim edilmesi. Meksiko City’deki düzenleme net bir biçimde ameliyatların olmuşluğu veya olacak olduğu şartı yoktur diyor.

Amerikan Psikologlar Derneği (APA) 2012’de, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise 2014’te ruhsal bozukluklar listesini yeniden gözden geçirecek. Eşcinsellik ve biseksüellik 70li yıllarda hastalık listesinden çıkarılmış fakat transseksüellik bırakılmıştı. Yeni süreçte transseksüelliğin de hastalık kategorisinden çıkması yüksek ihtimal kabul edilirken, ucunun hormon, ameliyat, ve genel an-

lamda bir takım sağlık hizmetlerine dayanması itibariyle yeniden nasıl kategorilendirileceği büyük tartışma konusu. Trans aktivistlerin önemli bir kısmının önerdiği çözüm translğın ve beden geçiş sürecinin “doğum gibi hastalık olmamasına rağmen tıbbi destek isteyen durumlar” listesinde yer alması. Trans olma haline dair yasal düzenlemelerin (beden geçişi, kimlik çıkarma, vs) sağlık sektörüyle olan maddi bağı düşünülünce, yeni düzenleme sürecinde etkili olacak oyuncuların içeriden içeriye politik veya iktisadi olabilecek saiklerini takip etme gereği öne çıkıyor. Bu açıdan, APA ve WHO’nun kararı ardından gelecek yasal düzenleme süreçlerinin şeffaflığı ve sürecin sivil toplum kurumlarınca denetlenebilmesi talep edilmeli.

Özetle Türkiye’deki kanunların da dünyanın geri kalanında olan değişimler paralelinde tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Talebimiz bu gözden geçişin transseksüel insanların ve LGBT örgütlerin de bulunduğu, sadece otoritenin değil, aynı zamanda bu düzenlemelerden birebir etkilenecek bireylerin elle tutulur bir biçimde temsil edildiği bir komisyonca gerçekleştirilmesi. Hal buyken, devletin LGBT örgütlere kapatma davası açmayı bırakıp, Pembe Hayat, İstanbul LGBT, Lambda-istanbul, Kaos GL, Eskişehir Morel, Diyarbakır Hevjin gibi sivil toplum örgütlerinden oluşan bir platformu sürecin takipçisi olmaya davet etmesi, iddia ettiği demokratik yüzünü göstermesi açısından çok daha makul görünüyor.

*Sinem Sinan Gökür: Amerika’da yaşıyor, orada iki aylık terapi ardından sağlık sigortası sağolsun üst (göğüs) ameliyatı oldu, bu ameliyat sonrasında yaşadığı toplumsal cinsiyeti yansıması için kimliğini düzeltti, ancak hormon kullanmadığı ve penis yaptırmadığı için Türkiye’de mavi kimlik çıkaramıyor, bu sebeple de uluslararası bir karmaşa olarak hayatını idame ettiriyor, bu karışıklığın çözülmesi için mavi kimlik alabileceği günleri ipe çekiyor.

Sanat ve LGBTT

“Erkekler Ağlamaz” Söyleşiden geriye kalanlar

“Afrikalı, Gururlu ve Trangender” Gabrielle Le Roux ile söyleşi

Direnişin Ritimleri

Zeki Müren’i Seviniz

- Yakup Kadri Karaosmanoğlu Romanlarında Eşcinsel Duyarlılığın İmasıının Olasılıkları
- Yeni Türkiye Sinemasında LGBTT Temsilleri: İmalar, İmkanlar, Sınırlar
- Güncel Sanatta Terso Pratikler

Cadının Bohçası’ndan Çıkanlar Esmeray ile söyleşi

Voltrans “Kimyam Tenime Uymuyor” performansı

“ERKEKLER AĞLAMAZ” Söyleşiden geriye kalanlar

Aligül Arıkan

Orijinal ismi “Boys Don’t Cry” olan ve Türkiye sinemalarında 1999 yılında “Erkekler Ağlamaz” adıyla gösterilen filmi 18. LGBT Onur Haftası kapsamında tekrar seyrettim ve filmin yönetmeni Kimberly Pierce’la yapılan söyleşiye katıldım.

Bu filmi ilk seyrettiğimde kendime daha transgender olarak açılmamıştım. Dolayısıyla bugünkü gibi erkek giyim reyonundan alışveriş etmek, göğüslerimi sarmak, iç çamaşırdan dildo koymak gibi şeyler yapmıyordum. Brandon’un halini bilinçsizce kendimden uzaklaştırarak izlemiştim. Girişteki “gerçek yaşamdan alınmıştır” ibaresi bir yandan iyi hissettirirken o yıllarda Türkiye’de başka bir trans filmi olmadığı için sarsıcı, korkutucuydu. Şimdilerde Türkiye sinemalarında –festivaller hariç- belki yine bir trans erkek filmi yok ama trans kadınları konu eden filmler seyrettik.

Nefret cinayetleri sadece ABD’de olmuyor, bu topraklarda da işleniyor. Bence resmi tecavüz olan zorla evlendirme gibi daha başka şeyler de oluyor. Fakat doğmuş, büyümüş, travmaları olmuş ama bir şekilde mücadele etmiş, hayatta kalmış, sevdikleri ve sevenleriyle birlikte olan yani ortalama bir insan hayatı yaşayan translar da var. Sadece bu filmi seyretmişseniz, gerçek yaşamda başka bir transla tanışmamışsanız kendinize “sonum böyle mi olacak” sorusunu sorarken bulabiliyorsunuz. Cinsel kimliğinizle ilgili sorularınız varsa veya kendinizi transgender ve/veya transseksüel olarak tanımlıyorsanız seyredilecek ilk film olmamalı derim.

Seyretmemiş olanlar aşağıdaki ayrıntıları okumak istemeyebilirler. En kısa zamanda izlesinler derim. Film DVD, VCD gibi çeşitli formatlarda piyasada var. LGBTQI topluluğunun gözünden bakabilmiş, gayet güçlü bir film.

Söyleşide Kimberly Pierce filmdeki iki sahne yüzünden Amerika’nın RTÜK benzeri derece-

lendirme kurulundan zorlukla geçtiğini anlattı. Bu kurul farklı sosyal geçmişlerden insanlardan oluşuyormuş. Kurul Lena’nın Brandon’a yaptığı oral seks sahnesi ve Tom’un Brandon’a anal tecavüz sahnesinin çok uzun olduğunu ve bu sahneleri kısaltmasını söylemiş ve “17 yaş üstü seyredebilir” demiş. Bu kategori ise Amerika’da porno film kategorisine yakın olduğu için reklam alamazmış. Yapımcı için de filmin reklam alabilmesi önemliymiş. Aynı sene başka bir film ise, bir erkeğin bir kadına on dakika süren tecavüz sahnesine rağmen “herkes seyredebilir” izni almış. Gerçekten de insanı şaşırtan detaylar bunlar. Şiddetse ikisi de şiddet, neden farklı muamele gördüklerini aslında biliyoruz ama buna dikkat çekmek gerekiyor. Yönetmen allem etmiş kallem etmiş bazı boşlukları kullanarak filmi kırpmadan geçirebilmiş. Bu da toplumda trans erkekler, interseksler, biseksüeller ve lezbiyenler gibi her daim görünmez olan gruplarla ilgili ne kadar az filmin seyirci karşısına çıkabildiğini gösteriyor.

Yönetmen bu filmi çekmek için Brandon’un aile ve çevresinden birçok kişiyle konuşmuş. Uzun bir süreyi bir transgender grubuyla başka bir yerdeki eyleme birlikte giderken geçirmişler. Transgender ve transseksüel kişilerin kendilerini nasıl anlatırları, ne tür süreçlerden geçtiklerini bu kişilerden öğrenmiş. Hatta bir tanesi önceleri kendini butch lezbiyen olarak tanımlıyormuş fakat sonra bu tanımlamanın kendine yetmediğini anlamış ve cinsiyet geçişi sürecine başlamış. Kimberley Pierce bu hikayeden çok etkilenmiş ve Brandon’ı cinsel kimliğini sorgulayan biri olarak resmetmiş. Karşımıza bazen butch lezbiyen olarak bazen de bunu ret eden bir kimlikte çıkıyor.

Soru cevap bölümünde birisi “Neden Hilary Swank?” diye sordu. Oyuncu aradığını önce LGBTQI camiasına duyurmuş. Birçok kişi başvurmuş. Kendin olmak ile oyunculuğu meslek

olarak yapmak farklı şeyler olduğu için başvuranları beğenmemiş. En sıcak dedikodu ise seçmelere lezbiyen camiada dilden dile yayılan Amerikan dizisi L Word'deki Shane karakterini oynayan Katherine Moening de katılmışmış. Yönetmen onu beğenmiş fakat tam da içine sinmemiş. O sıralarda Hilary Swank'ın menajerinden Hilary Swank'ın bu rolü oynamak istediği teklifi gelmiş. Karaktere uygun şekilde saçlarını kestirmişler. Erkek berberi kesmemiş, kadın kuaförü otel odasına çağırıp kestirmişler. Bu benim her zaman başıma geliyor. İçim ısındı bunu duyunca. Bir bomba haber daha! Hilary Swank sarışınmış. Neyse ki saçlarını doğal görünecek şekilde boyayabilmişler. Üç ay boyunca nasıl yürüyeceği, davranacağı, giyineceği üzerine çalışmışlar. Kim-

berly "Brandon karşımda duruyordu", aradığım Hilary'di dedi. Hilary Swank bu rolüyle Oscar ödülü almıştı.

Son olarak, soru aklımda kalmamış ama Kimberly Pierce'in verdiği cevap aklımda kaldı. Onu paylaşmak istiyorum; Tom'un Brandon'a anal tecavüzünü "Tom'un kendi eşcinselliğinden korkuyor" olması olarak okuyabileceğimizi söyledi.

Genel olarak Onur Haftası etkinliklerinin büyük bir bölümüne –yürüyüş hariç- yoğunluk ve çalışma saatlerim dolayısıyla katılamamıştım fakat takip ettiklerim çok iyiydi. Emeği geçen arkadaşlara buradan çok teşekkür ediyorum.

AFRİKALI, GURURLU VE TRANSGENDER

Onur Haftası'na "Proudly African and Trangender" "Afrikalı, Gururlu ve Transgender" adlı sergisiyle konuk olan Güney Afrikalı sanatçı ve sosyal adalet aktivisti Gabrielle Le Roux ile illet'in söyleşisi*

"Transgender Afrikalılar uzun süre boyunca susturulduklar. Sanki yokmuşuz gibi görünmezdik. Bugün, pek çoğumuz konuşuyoruz, yüzlerimizi gösteriyoruz, kendimizi açık bir şekilde ifade ediyor ve yazıyoruz.

Bu sergi bunun bir uzantısı. Portreler bizim görüntülerimiz, bizim kelimelerimizi konuşuyorlar, hikayelerimizi anlatıyorlar, hislerimizi ifade ediyorlar, onurumuzu gösteriyorlar ve hatta korkularımızı, onlar bizim tarihimiz, bugünkü biziz ve gelecekteki Afrikalı transgender mücadelesinin tarihiler. Bu portreler, bizden sonraki nesiller için güç, onur ve umutlar.

Uzun süre boyunca kaybolmuş hissettim. Benim gibi başka kimsenin olmadığını sandım. Anormal olduğumu, garip olduğumu düşündüm ve bu beni güçsüz kıldı. Bir sonraki transgender nesil benim portreme bakacak ve güç, umut, iç huzur ve onur kazanacaklar. Daha önce başka bir transgenderın yaşadığını ve uyumsuz toplumsal cinsiyette olmanın sorun olmadığını bilecekler.

Dünya bizim portrelerimizi gördüğünde, Afrika'nın transgender insanları olduğunu ve kıtamızda adaletsizliklere karşı bir mücadele olduğunu bilmiş olacaklar."

Victor Mukasa, Ugandalı LGBTI insan hakları savunucusu, serginin amacını böyle özetliyor.

Sergi hakkında biraz bilgi verir misiniz?

Afrikalı, Gururlu ve Transgender sergisi, 10 Afrikalı transgender aktivistin portreleri ve hikayelerinden oluşan, sosyal adalet için yapılmış bir kültürel müdahaledir. Afrikalı transgender bireylerle ilk buluşma Aralık 2008'de Uluslararası Gey ve Lezbiyen İnsan Hakları Komisyonu tarafından Cape Town'da gerçekleşti. Serginin

parçası olmak isteyen her katılımcıyı davet ettik. Birlikte çalıştığım kişiler bu şekilde portrelerinin yapılmasını tercih ettiler çünkü dünyanın farklı yerlerinde yüzlerinin görünmesini ve seslerinin duyulmasını istediler. Hala serginin gelişimine bağlı ve ilgili haldeler. Mümkün olduğunda, bazen bizzat kendileri, bazen video bağlantısı ile sergide bulunuyorlar.

Sergi pek çok yer dolaştı, ziyaret ettiğiniz yerlere bağlı olarak, sergiyle ilgili tepkilerde ne gibi farklılıklar görüyorsunuz?

Bütün dünyada, ister trans olsunlar ister olmasınlar, transgender Afrikalıların olması ve hakları için organize olmaları hayret verici geliyor insanlara. Dolayısıyla sergi, evrensel olarak trans aktivistlerin çeşitliliğini hatırlatmaya hizmet ediyor. Genel olarak insanlar bu çalışmaya çok duygusal karşılık veriyorlar. Çalışmayı dokunaklı buluyorlar ve portrelerdeki kişilerin insaniyetleriyle bağ kuruyorlar.

İlk olarak Af Örgütü'nün Amsterdam'daki genel merkezinde beş hafta boyunca sergilendi. Bu, trans haklarının öneminin, evrensel bir insan hakları konusu olarak kayda değer bir şekilde tanınmasıydı. Uluslararası bir trans konferansında sergilendiğinde - pek çok kez olduğu gibi, o zaman insanlar kendi kimliklerini açıklayarak karşılık verdiler.

67 ülkeden trans aktivistleri bir araya getiren tarihi bir buluşma olan Barselona'daki CON-GENID konferansında, portrelerdeki 10 aktivisten altısı bizzat oradaydılar ve bu, çalışmalarını için oldukça görünür bir platform sağladı. Aynı yıl içinde daha sonra Amsterdam merkez kütüphanesinde, uluslararası lezbiyen ve gey arşivi IHLIA kapsamında 3 ay boyunca gösterildi. O süreçte pek çok insanın çalışmayı görme fırsatı

oldu, Hollandalı ve uluslararası sıradan kütüphane misafirleri, Queer Çalışmalar öğrencileri, LGBT aktivistleri, Queer sanatçılar ve biz, sergi ile ilgili pek çok etkinliğe dahil olduk.

İsveç Malmö'de, TGEU Transgender Avrupa Konseyi buluşmasında, portrelerdeki kişilerden biri olan Namıbyalı Silva Skinny Dux Eiseb benimle birlikte sergiyi sundu. 2010 yılı boyunca sergi, Amsterdam, Barselona, Madrid, Malmö, İstanbul, Ankara ve Den Haag'da sergilendi.

Aktivizm geçmişinizden bahseder misiniz?

20 yılı aşkın süre boyunca ırkçılıkla, seksizm ile, sınıf ayrımcılığıyla, homofobiyle mücadele eden pek çok örgütte çalıştım. Güney Afrika'daki Kadınların Medya Takibi'nin kurucularından biriydim ve 5 yıl boyunca yöneticilik yaptım, oldukça çeşitli ve kapsamlı bir baskı grubu yaratmayı ve sahip olmayı başardık. Benim portrelerle ve hikayelerle olan güncel çalışmamın kökleri, hikayelerimizle birbirimizin yaşamlarını değiştirdiğimize ve bir konu hakkında birinci elden konuşabilen kişilerin en yakından dinlenmesi gerekenler olduğuna dair ikna olmamdadır.

Trans aktivizm ile ilgilenmem 2006'da başladı, iki arkadaşımın geçiş yaşaması ve trans bireylerin ne kadar aşırı bir toplumsal dışlamayla karşılaştıklarını fark etmem ile oldu. Trans arkadaşlarımdan görünürlüğüne, sadece kendilerine karşı doğru olarak toplumsal dönüşümün temsilcileri olmalarının, onları nasıl hükmen aktivist yaptığını gördüm. Onların deneyimleriyle karşılaşmak beni tekrardan toplumsal cinsiyet ve kimlik üzerine düşünmeye zorladı. Ne kadar bilgisiz olduğumu fark etmemi de sağladı ve şimdi dünyayı farklı görmemi sağlayan öğrendiğim şeyleri paylaşmak için sorumlu hissediyorum. Trans ve interseks hakları için mücadelenin, hepimiz için daha fazla özgürlük mücadelesi olduğuna hissediyorum. Hepimiz toplumsal cinsiyet normları ile eziliyoruz ve toplumsal cinsiyeti ikili olarak düşündüğümüz sürece, konuyu anlayamadığımızı düşünüyorum.

Farklı yerlerde tanıştığınız yeni insanlar, yeni LGBTT gruplar, ileriki işlerinize nasıl yansıyorlar?

Şu anda, dünyanın pek çok farklı yerinde benzer projeler yapmak için davet ediliyorum çünkü portrelerin ve hikayelerin bir arada olması, bu konunun ulaşılabilir olmasını sağladığı için insanlar heyecanlanıyorlar. İlk Türkiye'de olacak, halihazırda bunu planlıyoruz, bu konuda çok mutluyum.

Serginin başlığına baktığımızda, iki ağır konuyu içeriyor, bununla gelen bazı önyargılar olabilir, bu konuda hiç tepki aldınız mı?

İnsanlar, dikkatlerini çektiğine dair yorum yaptılar. İnsanların ön yargılarıyla yüzleşmelerine hazırlanacakları çok açık bir başlık seçtim. Hem Afrikalılar hem translarla ilgili stereotipleri kırıyor. "Gururlu" kelimesini eklemek ise izleyicilerin mağdur hikayeleriyle karşılaşmayacaklarının bilgisini veriyor. Sempatî beklentisinde değiliz ama alan istiyoruz. LGBT örgütlerinde ve dünya genelinde tüm toplumda çok fazla ırkçılık ve transların dışlanması durumu var. Sergi bununla baş etmenin yollarından biri.

Serginiz trans bireylerle ilgili olduğu için hiç transfobik tepkiler aldınız mı?

Trans olmayan bir trans hakları aktivisti olarak deneyimlediğim transfobi değil ama toplumsal cinsiyet kimliği konuları etrafında insanların bilgisizliği ve varsayımları. Pek çok insan, translık hakkında düşündüğünde ameliyatı düşünüyor, örneğin insanların ameliyatları ya da hormon tedavileri gibi trans olmayan kişilere sormayı akıllarından bile geçirmeyecekleri kişisel soruları sorabileceklerini düşünüyorlar. Sanki farklılık, aşırı merakla izin verebilirmiş gibi.

Ayrıca sanıyorlar ki A'dan Z'ye bir cinsiyet değişimi var ve bütün trans bireyler bunu 'normal' olabilmek için yapıyorlar. Örneğin, bütün trans bireylerin heteroseksüel olduğunu sanıyorlar. Daha ana akım yerlerde sergilendiğinde aldığım yanıtlardan bahsediyorum. İki'den fazla, pek çok toplumsal cinsiyet oluşu gerçekten insanları hayrete düşürüyor.

Bir trans bireyin yanlış bir toplumda değil de, "yanlış bir bedende tutsak olduğu" fikri de aynı şekilde varsayılıyor. Sergi, tartışmak ve eğitim

için bir alana dönüşüyor. Neyse ki, şimdiye kadar sergiye ya da ziyaretçilerine herhangi bir saldırı olmadı.

Yakın zamanda Ankara'da sergilendiğinde, görüşe bakılırsa şehirde alan tanınan pek az queer sanat fırsatlarından biriydi, gerçekten aktif bir transfobik tepki alabileceğimizi düşündüm. Ama orada bile gayet iyi karşılandı ve yorum kitabında olumlu tepkiler birikmeye devam etti.

Umarım yerel queer sanatın daha çok görülmesine alan açar. Anadolu trans aktivistlerin portreleri ve hikayeleri olduğunda tepkiler değişecek mi göreceğiz.

İstanbul Onur Haftası boyunca neler yaşadınız, hissettiniz?

İstanbul Onur Haftası'ndan çok keyif aldım, ne kadar muhteşem bir tanıtım bu şehir için! Buradaki queer camiyi çok misafirperver ve ilham verici buluyorum.

Etkinliklerde, tartışmaların ve etkinliklerin çeşitliliği ve derinliği beni çok etkiledi, pek çok harika aktivist var burada. İnsanları biraraya getirme ve tartışmalar oluşturup herkesin sesinin duyulabilmesini sağlama süreci, oldukça dönüştürücü.

Yürüyüşe bayıldım. Buradaki mücadele, o kadar güçlü homofobi ve transfobi karşısında çok toy hissettiriyor. Buradaki Onur Haftası sadece partiler için bir bahane değil (tabi partiler de çok hoştu!), bu bir kutlama, politik bir söylem. İnsanların taşıdıkları pankartlar ve mesajlar güçlü ve açık.

() illet - Lezbiyen, biseksüel, queer, interseks, trans odaklı antiotoriter haz ve direniş otonomu*

Proudly African & Transgender

<http://blacklooks.org/2010/02/proudly-african-transgender/>

Gabrielle Le Roux: livingancestors@gmail.com

Victor Mukasa için portresi bkznz. sayfa ..

DİRENİŞİN RİTİMLERİ

Dans edemeyeceksem bu benim devrimim değil!

Bizler, sambayı politik bir eylem olarak kullanan, sınırlar ötesi bir ağa dahil anti-militarist, anti-kapitalist ve anti-otoriter aktivistleriz. Karnavalardan esinlenip, taktiksel eğlenceyi kullanarak, hâkimiyet kurmuş sistemleri eleştirir ve karşı dururuz. Sömürüye, ayrımcılığa ve baskıya karşı mücadele eden herkesi doğrudan destekleriz, dayanırız.

Rhythms of Resistance (RoR) - Direnişin Ritimleri, sanat ve politikanın, karnaval ve protestonun arasındaki bağı irdelleyen bir yoldadır. Bizim yaptığımız, müzik ve politikayı karıştıran geleneği sürdürürken, aynı anda da sağlam kahkahalar atmaktır. Pembe, gümüş, rengarenk kıyafetler giymek ve tüyden eşarplar takmak eğlenceli olduğu kadar politiktir de.

Nefret cinayetlerinin, polis şiddetinin, bu coğrafyada yaşanan onca olumsuzluğun içinde farklı dillerden farklı renklerden binlerce insanla birarada aynı derdin dilinden haykırarak, dans ederek, ritimlerimizi çalarak başladık yürüyüşümüze. İsrail'den gelen ve bu kolektif sürece bizimle çalarak katılan Tel Aviv samba grubuyla onur yürüyüşünün coşkusuyla yaşadık.

Bu şekilde, beraber müzik yapmanın hiyerarşisi yoktur çünkü ritimleri tutturmak için birlikte

çalarız, birbirimizi tamamlarız. Bizler sokak aktivistleri, karnaval grubuyuz. Eylemlerimiz kapitalizmin, sömürünün, homofobinin, transfobinin, türçülüğün, ayrımcılığın, savaşın, baskının, ırkçılığın ve cinsiyetçiliğin antitezidir.

Lübnan ve İsraili yoldaşlar ve bir çok ülkeden katılan aktivistlerle Toronto Onur Haftası'nda yürümesi yasaklanan (sonradan izin verilen) "Queers Against İsrail Apartheid" grubunun pankartıyla yürüdük. Pankartın bir ucundan Filistinli diğer ucundan İsraili aktivistlerin tutuyor olması o anın güzelliğini anlatmaya yeter. Tabii ki, çoğumuz "devletsiz bir çözüm" istiyoruz. Ayrımın her türlüüne karşıyız ve nereye inşa edilirse edilsin duvarlara karşıyız. Her zaman mücadelemiz biridir; eşcinsel hakları, cinsel özgürlük, bedene yönelik baskı, kapitalist baskı, hayvan hakları, kadın hakları... Bunların hepsini, performansımızla birleştirmeye çalışıyoruz. Ritimlerimizle dans eden aktivistler bu performansın bir parçasıdır. Bu dans için yaptığımız atölyeye gelen aktivistler haricinde de dansa katılanlar, sloganları haykıranlar, birlikte dans eden binlerce insanın yarattığı coşku Beyoğlu İstiklal Caddesi'nin ancak yılda bir kez görebileceği dayanışmanın ürünüdür.

Bizimle gelin! Birlikte müzik yapmak için her şeyimiz var.

direnisinritimleri.blogspot.com

ZEKİ M×RENDİ SEVİNİZ!

Küratöryel kolektif “ğ” olarak, Türkiye yerelinde edebiyat, güncel sanat ve sinema gibi farklı disiplinlerde heteronormatif olmayan pratiklerin izleğini sürmek ve hafıza tazelemek için eleştirel bir platform olarak tasarladığımız “Zeki Müren’i seviniz!” başlıklı paneli 2010 İstanbul Onur Haftası aktivistleriyle beraber örgütledik. En geniş anlamıyla LGBT politika ile sanatın kesişim kümesine bakarken, yazın tarihinde terso bir duruşa sahip olduğu uzun süre yadsınagelmış Arkadaş Z. Özger’i hatırlamanın elzem olduğunu düşünerek yola başladık ve onun bir mısrasını kendimize

başlık olarak seçtik. Özger’in şiirlerinde uzun süre atlanmış mısra aralarında olduğu gibi Türkiye sanat tarihinin birçok anında queer bir potansiyelin olduğunu düşünerek bir zihin alıştırmayı başlatmak istemiştik. Böyle bir tartışmanın yakıcılığı hepimizi uzun zamandır susuz bırakmış olmalı ki, panel günü saati oturacak yer bulmakta zorlandık. ğ olarak İstanbul’daki ikinci etkinliğimiz ise küratör Övül Durmuşoğlu’nun katılımıyla Amargi’de gerçekleşti. Dileğimiz çok öznel bir tartışmanın bıraktığımız yerden devam etmesi...

Aykan Savaşlı

dipnot: İsmi Türk Alfabesinin 9. Harfi olan ‘yumuşak ge’den alan küratöryel kolektif “ğ” queer politika üzerine çalışan bir birlikteliktir. Üyeleri Aykan Savaşlı ve Adnan Yıldız eleştirel ve performatif bir küratörlük yaklaşımı ile 2010 haziran ayında Galeri NON’da AH OH isimli grup sergisini gerçekleştirdiler.

Zeki M, reni Seviniz!

YAKUP KADRI KARAOSMANOĞLU ROMANLARINDA EŞCİNSEL DUYARLILIĞIN İMASININ OLASILIKLARI

Fatih Özgüven / Yazar

Bu konuşma kitap okuyan, film seyreden, sadece kendi cinsel kimliğinin değil, farklılığının da ayır-dına varma sürecini, kitap okuma ve film seyretme eşliğinde karanlık bir odada gerçekleştiren bütün çocuklara adanmıştır. Bir zamanlar benim de ol-duğum çocuk.

Gey kimlik ve edebiyat konularına çokça kafa yor-muş ve sevdiğim bir edebiyat kuramcısı olan Eve Kosofsky Sedgwick, Oscar Wilde'ın açık sözlü ve 'earnest' bir erkek üzerine yazdığı The Importance of Being Earnest adlı oyununu incelerken bunun üzerine yazdığı bir yazıda, bu oyunda neden bu kadar çok teyze ya da amcadan bahsedilir diye so-rar. Ve gey çocuklarda sosyal kimlik bilinci, nereye aidim, kimim, yerim ne, belki de ille de anne baba üzerinden değil, ailedeki özellikle evlenmemiş akrabalar üzerinden de yürür gibi çok ilginç bir sonuca varır. 'Onlar, gey olsunlar ya da olmasın-lar, bilsinler ya da bilmesinler, çocuklara üreme üzerinden yürümeyen bir kimlik de olabileceğini sezdirirler' der. Teyzelerin, amcaların, halaların, dayıların, gey çocuklar ya da farklı çocuklar söz konusu olduğunda, ailedeki dolaylı öğretmen-liği bu yoldan işler. Tam da aynı fikri, Kiralık Konak'ın genç kız kahramanı Seniha'nın ağzın-dan söylersek; büyükbabası, annesi ve hatta bazen babası ona insanların anlamadığı, hareketlerin-den ürktüğü, başka cinsten bir takım mahluklar gibi geliyordu. Tam da onun ağzından aynı fikir. Ben Sedgwick'in fikrini ilerleterek, kitapların ya da filmlerin de böyle bir işlev görebileceğini, bu vazifeyi yerine getirebileceklerini öne sürmek istiyorum. Kitapların ya da filmlerin bize bilgi ver-mekten öte, farklı dünyalar, yeni ufuklar açtığını söyleriz ya hep, bu konu tam da hepten böyledir. Diğer bir önemli kadın edebiyat kuramcısı Nur-dan Gürbilek de Kör Ayna, Kayıp Şark'da Türk romanı bağlamında roman okumak ya da allah korusun yazmanın, çoğunluğu erkek olan ilk Türk romancılarının yaşıttığı, kendilerinin de farkında

olmuş olabilecekleri, kadınsılaşıma endişesinden bahseder, bu endişeye dikkat çeker. Bu erkek ya-zarlar kadın okurun romana daha fazla kapılıp git-meye olan eğilimini, başka bir deyişle 'bovarizm'i, hem konu edinmiş, hem de tam da bundan türe-yen bir dişileşme korkusunu, Gürbilek'in Harold Bloom'dan ödünç alarak kendince yorumladığı bir etkilenme korkusunu da yaşamışlardır ona kalırsa. Çok önemli bir tespit bu. Nurdan Gür-bilek şöyle diyor: 'Ben zaten bunun böyle oldu-ğunu, bugün de böyle olduğunu, romanın esas okurunun değilse bile romandan esas etkilenenin kadın olduğu, kadının Boverist kapılmaya daha yatkın olduğunu varsaymak yerine, bunun kadın hakkında olduğundan çok, erkek yazarın kendi endişeleri hakkında fikir verdiğini söyleyeceğim. Neden Zehra Monte Cristo'yu yaşamaya kalkar? Dilber neden Paul ve Virginie'yi yaşamak ister?'

Başka bir alıntı: 'Ya da şöyle soralım: türün ku-ruluş döneminde bu ilk romanlarda etkilenme problemi neden özellikle kadın okur üzerinden kapılmaya yatkın, etkilenmeye fazlasıyla açık, hassas ve hülyalı kadın kalbi üzerinden konum-lanmıştır?'

Devam ediyor: 'Burda etkilenmeden doğan bir korku, etkilenme endişesi olduğunu söyleyeceğim ben. Kadın okur ya da kadınlamış erkek okur, efemine züppe okur, başından beri yazara kendi etkilenme endişesini bertaraf etme, roman yazı-yor olmanın yol açtığı kadınsılaşıma korkusundan kurtulma rahatlığını vermiş gibidir.'

Yine devam ediyor: Ahmet Cemil 'Kiralık Konak'ın bir diğer karakteri 'Ahmet Cemil'in ya-ratıcısı Yakup Kadri Osmanoğlu ve diğerleri çoğu yazarın kadınsılıkla özdeşleştirip kendilerinden uzaklaştırdığı bir borçlanmışlığı, kendi yazgıları olarak kabul ederek kadınsılaşıma endişesini de işin içine katarak, bu endişeye rağmen değil, bu endişe sayesinde, bu endişeyi romanın ana malze-

mesi yaparak daha iyi romanlar yazmışlardır.' Burada Gürbilek için kaçınılmaz olarak züppe ya da dandy figürü ortaya çıkıyor. Arkada Avni Lifij'nin otoportresini görüyorsunuz. Kusursuz bir Osmanlı Dandysi gibi gelir bana, onun için paylaşıyorum. 19. yy.'ın sosyal ve sanatsal bir tipi olarak karşımıza çıkan ve en iyi örneğini bütün ihtişam ve sefaletiyle Oscar Wilde vakasında ve karakterinde bulan Dandy, 'dekadan' ya da Türkçedeki daha ahlaklı tımsıyla 'züppe' figürü Gürbilek için, en azından Türk ve Osmanlı romancıları bağlamında bir ulusal ve kültürel endişenin, alafıngalaşmanın, bir cinsel endişe ile, yani kadınsılaşma ile içiçe geçmiş olduğunu farkettiler bize. Yeterince erkek olamamanın, karı gibi gülen erkeklerin bir uzantısı sayılabilecek, kız gibi roman okuyan, hatta aşk romanı okuyan, kız gibi roman düşkünü erkeklerin varlığına dikkatimizi çeker böylece ve roman yazan erkek öznenin bu durumu cisimleştirdiğini söyler. Bu yazarlar, roman okumaktan, roman yazmaktan ve romandan etkilenmekten dolayı duydukları endişeyi hem züppe, hem kadın, hem de bazen züppe kadın karakterlere yansıtarak bundan kurtulmaya çalışır. Nurdan Gürbilek'in deyişiyle, 'Züppe ben değilim, züppe öteki!' diyerek kadın kahramanlara işaret ederler. Yani Emma Bovary benim diyen, diyebilen, aslında hepsinin ön örneği olan Gustave Flaubert'in yaptığıın tam tersini yaparlar.

Ben burada bir ara örnekten, daha doğrusu hibrit bir örnekten bahsedeceğim. Ya da mitolojideki gibi iki başlı, yarısı kuş, yarısı at, yarısı insan vs. gibi figürlerden birinden. Ya da bunu mitolojideki başka bir hikaye ile, Amor ve Psike hikayesi ile birazcık bağlantılandırmaya çalışacağım. Aslında iki karakterden müteşekkil tek bir karakterden, ya da ikibaşlı kompose bir karakterden bahsediyorum. Kırallık Konak'ın kahramanları Dandy Seniha ile şair ruhlu hassas Hakkı Celis'ten. Seniha'nın züppe, kadın ve okur olarak üçlü bir ithamla konumlandırılabilceğini Gürbilek zaten keşfetmiş. Şöyle diyor:

'Bu romanlarda tam anlamıyla züppeleşmiştir kadın okur. Kırallık Konak'ta Seniha sabahın akşamı kadar ona ikinci bir ana, ikinci bir mürebbiye olan GİP'in romanlarını okur. Ama onun bu romanda keşfetmediği, ilgilenmediği, ya da bu romana özel bir önem atfeden; Selim İleri'nin de genel bir duyarlılık çerçevesinde görse de, çok altını çizmediği bir şey daha var: bu romanda farklı olan,

farklılığın kitap okuyan, canı sıkılan züppe kız ile, romantik edebiyata ait olan ama bizim edebiyatımızda da önemli bir yeri olan, hassas, şair ruhlu çocuk tipi arasında bölünmüş olmasıdır. İkincisi belki de bize ait bir formülasyondur ki daha çok, hassas ruhlu erkek çocuk her ne kadar endişe ile karşılsa da, aynı zamanda bir tahammülün, bir 'ileride değişir'in, belki de bir serbest bırakılmanın alanı olarak özel bir yer edinebilir kendine. Belki de bu panelin vurgusu olan Zeki Müren'in bu tipi bütün problematikliği ve kaçınılmazlığı, ve biraz da karikatür tadıyla popüler bilince kazıdığı da söylenebilir nihayet artık kaçınılmaz biçimde hassas şair ruhlu çocuğun görünmeyecek olduğu nokta. Kendisi de şair olan Arkadaş Özgen, onu sevmemizi hatırlatırken, belki de tipin tüm bu macerasına da işaret ediyordu.

Seniha'nın görünüşü dekadan bir portrenin bütün özelliklerini taşır. Alıntılıyorum:

'Gözlerinin etrafındaki esmer daire yanaklarına kadar genişlemişti. Ağzında olgun, sulu, serin ve taze bir meyvanın cazibesi vardı. Kızıla bakan saçları başörtüsünün altından bir alev gibi fışkırıyordu. Yeşil gözleri insana ta derinden ve bir pars bakışıyla bakıyordu.'

Bu herhangi sembolist bir ressamın görebileceği-niz resimlerinden biri kadar dekadan bir tablodur. Şöyle:

'Ruhu gençti. Tempereman sahibiydi. Frenklerin asır sonu diye vasıflandırdıkları bir genç kızdı. Tıplı gözlerinin bakışlarına benzeyen bir ruhu vardı. Kah ihtilaçlı, kederli, bulanık ve fena, kah berrak, durgun ve ekseriya bir havai fişek gibi şenlikli. Davranışları, şöyle:

'Büyükbaba siz hayat kadar bunaltıcısınız' dedi büyükbabasına. Sonra bir mahalle çocuğu tavırla ıslık çalarak uzaklaştı, gitti.'

Romanda bir erkek dandy de vardır: Faik bey. Fakat Gürbilek'in kız züppelerinin, ya da züppe kızlarının Osmanlı erkek romancı açısından manidarlığı düşünüldüğünde, o yüzeysel ve daha çok bir erkek manken gibidir. Kumral, zayıf, uzun ve saçları iyi taranmış bir gençti. Yüzünün hatları gayrimüntazamdı, ağzı büyüktü, gözlerinin yorgun ve aynı zamanda hummalı bir bakışı vardı. Esasen kadınların hoşuna giden tarafı da, en ziyade bu idi. Bu Faik bey Seniha ile cinsel bir aşk yaşayan bir figürdür. Klasik, yoz diyelim, bir dekadan Dandy

gibi çizilmiştir. Fakat Seniha kız Dandy, kız ve Osmanlı Dandy Seniha ile Faik Bey'i çok ortaklaştıran, ortak bir paydaya getiren paylaştıkları bir özellik de vardır. İkisi de sıkılırlar. Baoudleaire'den itibaren, ya da herkesi düşünün, bütün Dandyle- rin, Dekadanların sözkonusu ettiği can sıkıntısı, 'ennui'. İkisi de sıkılmaktan bahsederler değişik biçimlerde. Mesela Faik Bey'e şöyle bir soru soruyorlar: (az önce büyükbabasına cansıkıcı dediğini hatırlayın Seniha'nın) Faik bey dün gece neredeydiniz? Dün gece mi? Söyleyemem dedi Faik bey. Aman ne kadar can sıkıcısınız. Can sıkıcı asıl sizin sualiniz dedi ve uzaklaştı.

Hakkı Celiz ise sahneye çıktığı andan itibaren başka türlü tarif edilir. İçare genç, çok hassas, evet, lüzumundan fazla! Diye konuşur iki karakter kendi aralarında. Daha da karışıktr burada durum. Yakup Kadri onu sadece bir züppe, bir kadınlaşmış erkek olarak konumlamaz. Daha problematiktir durum. Ama aynı zamanda da kendi içinde başka bir durumun ipuçlarını verir. Hakkı Celiz utancından yerin dibine geçiyordu. Büsbütün sersemlemişti. Kadınlıktan, erkeklikten tiksiniyordu ve etteki sır ona korku veriyordu. Bu etteki sır meselesi daha sonra çeşitli biçimlerde formüle edilerek bizi diyelim ki Selim İleri'nin romanlarına kadar taşıyacak bir meseledir. Her gece bodrumdaki karaktere kadar gelebiliriz. Bu etteki sır meselesine çok doğrudan açık ve dürüst cevaplar veren Sırrı gibi yazarlar olmuş ancak onları da günümüzde yeniden değerlendirme imkanı oluyor. Hakkı Celiz güya Seniha'ya aşiktir ama etteki sır ona ciddi bir korku verdiği için, bu sevgi platoniktir ve platonik olmaktan daha çok da aslında bir birleşme, bütünleşme metaforudur. Aynı tezahürün iki ayrı yüzü gibidirler Seniha ve Hakkı Celiz aslında. Hakkı Celiz der roman Seniha'nın hakikatte mevcut olduğundan şüpheye düştü. Bu genç kız genç adam için kitaplarda tanıdığı hayali kızlar gibiydi. Bununla beraber Hakkı Celiz üzerindeki nüfuzundan bir şey kaybetmedi. Zira muhayyesiyle ve muhayyesi için yaşayan bu genç için kitaplardaki kızlar hayattaki kızlardan daha az canlı değildir. Belki eliyle tutmadığı, gözüyle görmediği, fakat ruhlarını öğrendiği bitkin o sahne ve roman örneklerinin kalbi ile alakalı, adı hayatta görüp tanıdığı, et ve kemikten mahlukların alakalarından pek çok ziyadeydi. Hakkı Celiz ile Seniha'nın son bir defa karşılaştıkları bir sahne var romanda. Belki bir durmadan ilerleyen tema olarak cinsellikten

bahsedilişi anabiliriz bu romanda. Hem hakkı Ceniz, hem Seniha açısından cinsellik daima bir yırtıcı kuş metaforu ile dile getirilir. 'Yırtıcı kuş etini parçaladı, didikledi, üstinde bir yırtıcı kuşun gezindiğini hissediyordu' vs. Bu ilgi çekici, belki daha psikoseksüel bir okuma için ilginç olabilecek bir not. Esas önemli olan Hakkı Celiz ile Seniha'nın son karşılaşmaları. Seniha bir Osmanlı genç kız dandysi olarak kendini sinikliğe vurur, kurtuluş savaşı sırasında İstanbul'da zevkü sefa sürenlere karışır. Hakkı Ceniz ise Çanakkale'ye savaşmaya gider ama bu etteki sır meselesini hala çözümlenememiş olarak ve aklının bir kenarında hala Seniha ile olan platonik ilişkisi de sürmekte olarak. Askerden izinle döndüğü bir noktada ilginç bir sahnede, Seniha'nın tuvalet masası önünde karşılaşırlar. Seniha tuvalet masasının başında oturmaktadır daha yüksekte, hakim bir pozda. Hakkı Celiz ise onun ayakları dibinde. Seniha Hakkı Celiz ile alay eder. 'Sen hiçbir zaman hayat adamı olamayacaksın. Zavallı hakkı Celiz. Hakkı Celiz romanın en ilginç cümlelerinden birini eder bunun üzerine: Öyleyse ölüm adamı olurum, der Hakkı Celiz. Hayat adamı olamayacaksam. Romanın sonu da Hakkı Celiz'in ölüm adamı olması, istiklal savaşı vs. bütün bunlara bağlanarak gider ama esas bu karşılaşma onların bir türlü birleşemeyen iki ayrı bütün olarak karşılaştıkları son sahnedir. Dediğim gibi bir tarafla sinik, alaycı bir kız olan Seniha, öte taraftan ezik, hassas ruhlu, etin sırlarından daima korkacak olan, hatta etin sırlarını keşfetmeden ölecek olan Hakkı Celiz, birbirlerini adeta adı konmamış bir biçimde tamamlarlar.

Amor ve Psike hikayesine bağlamak daima çok hoşuma gider benim bu hikayeyi. Psike ruh biliyorsunuz, amor, eros yani aşk tanrısı. Birleşirler, yalnız Psike'nin tek bir şartı vardır, Eros onu hiçbir zaman görmeyecek, hep karanlıkta buluşacaklar. Eros ise buna dayanamaz ve bir gece kandil ışığı ile Psike'nin yüzüne bakmaya çalışır. O zaman Psike ortadan kaybolur ve ayrılırlar. Sonra tekrar barışırlar vs. ama aslında vurgu buluşmadan çok bir ayrılığın ve buluşamamanın hikayesidir. Kırallık Konak'taki hakkı Celiz ile Seniha da aynı biçimde bir kavuşamamanın, yanyana gelememenin, bir tanesi hassas delikanlıda, bir tanesi kız dandyde billurlaşan iki tutumun tasviridir. Ve roman da şu cümleyle biter adeta Seniha'yı ve onu anlayışsız dandyliğini yargılcasına: 'Seniha ise sadece süslü ve uzaktı.'

Zeki M, ren'i Seviniz!

YENİ TÜRKİYE SİNEMASINDA LGBTT TEMSİLLERİ: İMALAR, İMKANLAR, SINIRLAR

Özlem Güçlü /Akademisyen

Daha önce üzerine pek çok kere konuşulduğu ve yazıldığı gibi, 1990'lı yılların ortalarından itibaren Türkiye sinemasındaki en önemli 'yeniliklerden' biri, bazı yazarların bu dönem filmlerini 'erkek sinema' ya da 'maço sinema' olarak tanımlamalarına yol açan kesif testosteron kokusudur. Bu dönemde, erkek karakter(ler)i merkezine alan, erkekler arası dostluğu ya da çatışmayı anlatan, erkek karakter(ler)in güvensizlikleri, korku, endişe ve bunalımlarını gösteren, erkeklik ve erkekliğin kanıtlanması ana mesele olduğu filmlerde bir artış söz konusudur. (Hetero) erkekliğin sürekli olarak altının çizildiği bu örneklerin, erkeklik kaybına, 'yeterince' erkek olamamaya dair bir korkuyu yansıttığını ve bu endişeyi bir şekilde yatıştırmaya çalıştığını söyleyebiliriz. Peki erkek homosoyallığının kol gezdiği, erkek karakterlerin sürekli yan yana bulunduğu bu filmlerde olası homoerotik çağrışımların önü nasıl kesi-liyor, ya da 'maksadını aşabilecek' eşcinsellik imalarının yarattığı parano-ya hangi manevralarla savuşturuluyor?

İlk olarak, erkek karakter(ler)in hetero olduğuna dair referanslarla bu çağrışımların önünün kesildiğini söyleyebiliriz. Nedir bu referanslar? Erkek karakterin karşısına eş, sevgili ya da aşk nesnesi bir kadın karakter koymak; homosoyallığı söz konusu erkek karakterler arasına akrabalık ilişkisi atamak –baba/oğul, ağabey/kardeş gibi. Tüm bunların elbette ki herhangi bir imayı toptan engellemesi mümkün değil. Bu yüzden esas engellenmeye çalışılan genellikle erkek karakterler arası temas ya da bakışma olduğunu görüyoruz. Aynı kare için girdikleri neredeyse her örnekte yanyana durduklarını, ama asla birbirle-rine dokunmadıklarını ya da yüzyüze/gözügöze hiç gelmediklerini görüyoruz. Bunun bilinçli yapıldığını iddia edemeyiz tabii ki, ancak sözünü ettiğim hetero erkeklik krizinin bir uzantısı olarak da pekala okuyabiliriz. Filmin eşcinsel bir erkek karakter içermesi ya da homofobik bir şaka yapması da, 'erkek olamama' paniğini ötekine yansıtarak –yani ben değilim, o eşcinsel bilgisini vererek- başroldeki

erkek karakterin heteroseksüelliğinin garantörlüğü işlevini yerine getirerek, olası ima ya da çağrışımları engelleyen bir diğer unsur. Bu bağlamda, Eşkya (Yavuz Turgul, 1996) filminin önemli bir örnek olduğunu düşünüyorum. 35 yıl sonra haptenden çıkan bir adam, Baran, sevdiği kadını, Keje'yi, bulmak için İstanbul'a gelir. Yolda Cumali adında genç bir adamla tanışır. Keje'yi bulduktan sonra bile hikaye bir şekilde Cumali-Baran ilişkisinde ilerler. Cumali'nin hayatını kurtarmak için Keje'yi bir kenara bırakır. Cumali'yi de kurtaramaz, Cumali bir açıdan onun yüzünden ölür. Eğer filmdeki hetero-referanslar –Kız Naci üzerinden yapılan şakalar, Cumali'nin arkadaşlarıyla arasındaki 'erkek' muhabbetleri, Baran'ın aşkı Keje- yerleştirilmemiş olsaydı, Cumali ve Baran arasında bir ikame 'baba-oğul' ilişkisinden 'daha ötesine' dair bir okuma çok rahat bir şekilde yapılabilirdi. Filmin sonundaki dam sahnesini düşündüğümüzde, o sahnede oğlu yerine koyduğu adamın öldüğünü gördüğü halde, ona asla dokunmadığını, aynı kareye girdikleri anda koşup uzağında durduğunu, temastan neredeyse özellikle kaçınıldığını görüyoruz. Yine de bütün bunlara rağmen, Cumali ölürken aralarında geçen 'öleceksin, toprak olacaksın, sonra bir çiçeğe can vereceksin, ben de o çiçeğe konan arı olacağım' cümlesinin, çok rahat bir şekilde bu 'imkansız' aşk hikayesinde bir birleşme metaforu olarak okunabileceğini ileri sürebiliriz.

Sözünü ettiğim, eşcinsel karakteri içirme ve böylelikle heteroseksüelliğin garantörlüğünü ona yüklemek meselesi aslında LGBTT temsillerinde çokça karşımıza çıkan bir durum. Eğer filmde bir eşcinsel karakter varsa, çoğunlukla bu karakter zıtlık ve değilleme görevini yerine getirir. Aynı şekilde homofobik şaka da benzer bir işlev görür. Buna örnek olarak, Recep İvedik (Togan Gökbakar, 2008) filminin en başındaki 'gey kamyoncu' şakasını düşünebiliriz. Ya da Her Şey Çok Güzel Olacak'da (Ömer Vargı, 1998) uzun yıllar sonra birbirini bulan ağabey- kardeşin el ele Bodrum'daki otele girdiği ve otelcinin onları eşcinsel zannettiği ve bu

yolla komedinin kotarıldığı sahneyi. Bu iki örnekte de 'gülünen' ve böylelikle de değillenen şey baş roldeki erkek karakterin eşcinsel olabilme ihtimalidir. Farklı bir örnek olarak Yahşi Batı filminde-ki kadın kovboy Van Dyke verilebilir. Adından da mütevellit, kendisi için başta lezbiyen imaları yapılan karakterin, sonra Cem Yılmaz ve Ozan Güven'in oynadığı ikiliden birisiyle aşk ilişkisine sokulduğunu görüyoruz. Bunu hem lezbiyen ka-rakterin heterolaştırılması ve içerilmesi olarak okuyabiliriz, hem de aynı zamanda Aziz Bey'le Lemi Bey arasındaki ilişkiden çıkartılabilecek herhangi bir eşcinsellik imasının önünün kesilmesi olarak da düşünebiliriz.

Bunun haricinde bir diğer temsil şeklinde, eşcinsel karakter, baş roldeki karakterin delikanlılığının, erkekliğinin altının çizilmesi -ki bu da bir nevi garantörlük hizmetidir- ona erkeklik payesinin verilmesi, bazen de iadesi için kullanılır. Ağır Roman'da (Mustafa Altıoklar, 1997) böyle bir karakter vardır. Ana karakter Salih, en yakın arkadaşı Tilki Selim'in eşcinsel olduğunu öğrenir. O anda: 'insanın en yakın arkadaşı da tekerlek olur mu? Ne biçim kaderim var!' gibi bir serzenişte bulunur. Bundan iki sahne sonra, tamirhanede bir yangın çıkar ve 'yok mu bir delikanlı, içeridekileri kurtaracak?' çağrısına uyarak alevlerin arasına dalar ve Selim'i kurtarır. Tam da bu şekilde bize aslında ne kadar delikanlı olduğunun mesajı verilir. Aynı mekanizma Yazı Tura (Uğur Yücel, 2004) filminde de karşımıza çıkar. Askerlik sonrası 'sakatlığı' nedeniyle erkeklik krizi içindeki Cevher, filmin sonunda eşcinsel kardeşini kurtarmak için kendini tehlikeye atmaktan kaçınmayarak 'delikanlılık' payesini geri alır.

Bunun haricindeki temsil stratejilerine baktığımızda, G.O.R.A (Ömer Faruk Sorak, 2004) filmindeki robot tiplemesinde olduğu gibi eşcinsel karakter heteroseksüel ilişkiler içerisinde bir çeşit arabuluculuk, çöpçatanlık vazifesi görür, ya da başka bir ihtimalle yine Yazı Tura filmindeki gibi ana karakterin başına gelen ve çoğunlukla onun erkeklik meselesiyle ilişkili bir dert, halledilmesi gereken bir problem olarak karşımıza çıkar.

Trans karakterlere baktığımızda onları genellikle Güneşi Gördüm (Mahsun Kırmızıgül, 2008) örneğine kadar bir Beyoğlu sahnesinde, mutlaka arkada bir motif olarak gördüğümüzü söyleyebiliriz. Kadın eşcinselliği ya da biseksüelliği temsilin-

de ise zaten kadın karakterler - ilk anlamıyla- o kadar tek bırakılmışlardır ki çevrelerinde bakışacakları ya da dokunacakları, böylelikle de bize bir imanın kapısını açacakları, başka bir kadın yoktur. Eğer varsa da, birazdan bahsedeceğim örnekteki gibi, bir erkek dolayımıyla, erkek karakter için ya da onun yüzünden eşcinsel bir ilişkiye girildiğinin sürekli altı çizilir.

Bunlar genel geçer temsil şekilleri olarak sıralanabilir varolan örnekler içerisinde. Bir de sanki yeni bir şey söylüyormuş, yeni bir vaatte bulunuyormuş gibi görünen, bu anlamda bazı imkanlar da taşıyan örnekler var. Bu imkanlara nereden bir sınırın çizildiğine bakmak istiyorum. İlk örnek İstanbul Kanatları'nın Altında (Mustafa Altıoklar, 1995) filminin yaklaşık sekizinci dakikasında IV.Murat-Musa Çelebi'nin berbarber içki içtikleri sahne. Bu örnek aslında hem biraz önce bahsettiklerim, hem de bundan sonra vereceğim örnekler açısından belirleyici. Bu sahnede hem bakışmaların, hem de temasın olduğunu görüyoruz. Artık sözlerle de desteklenen açık bir ima var. Bundan yaklaşık bir üç dakika sonra Musa Çelebi'nin boğularak öldürüldüğünü gördüğümüz sahne gelir, sanki tam da bize sınırın nereden çizildiğini hatırlatmak için. Bu homososyallik, homoerotizme kaydığı noktada, o sınırı geçme ihtimalinde, eşcinsel ka-rakter öykünün dışına atılır.

Benzer bir örnek Vicdan (Erden Kıral, 2008) filminde de var. Filmde üç karakter de çocukluk arkadaşısıdır. Kadın, diğer kadın ve kocası arasındaki ilişkiyi öğrendikten sonra iki kadının arasında bir yakınlaşma başlar. İlk başta bu bir homososyallik gibi görünür ama sürekli tırmandırılarak homoerotizm sınırına dayanan bir taraf da söz konusudur. Adamın karısının kafasına kiremit indirdiği sahneye kadar da bir vaatte ilerler, beraber aynı yatağa girdikleri, temaslarının olduğu, birbirlerine dokundukları, öptükleri sahneler vardır. Kiremit sahnesinden bir önceki sahnede 'beraber kaçalım, ben senin için her şeye varım' dedikleri bir bölüm vardır. İstanbul Kanatları'nın Altında ile benzer bir şekilde, karakterlerin homoerotizm sınırına dayandığı düğün sahnesinde, içlerinden biri kafasına kiremit vurularak öldürülür ve fil-min yarısında dışarı atılmış olur. Kiremitin kafaya gelişinden sonra, kadının kanlar içinde yürüyüp sonra yere yıktığı sahnenin ağır çekimle, tam bir seyirlik haline dönüştüğünü de hesaba katarsak, nereye kadar öykünün böyle bir ima içerebileceği, nerede karak-

teri dışarı atması gerektiği, krizde olan erkekliğin nerede tekrar onarıldığını bu sahne bize 'ağır ağır' gösterir. Bir de sürekli erkek bakışının üzerlerinde olması meselesinden bahsetmek gerekiyor. Her ne kadar iki kadın arasındaki bu ilişkinin erkek karakteri dışlayan bir tarafı varsa da, filmin içinde erkek karakterin bakışı sürekli kadınların üzerindedir, o bakışa göre kadınların konumlandığını –o bakış için ya da onun yüzünden- görürüz. Mesela, düğün sahnesinde de, Songül kocasını gördükten sonra sürekli ona bakarak, onun bakışına karşılık vererek Aydanur'la dans eder.

Güneşi Gördüm filmine gelirsek, bu filmin nefret cinayetlerini görünür kıldığı için olumlu eleştiriler almışlığı var. Bu önemli bir mesele, ama daha önemli iki şey var: birincisi son sahnede ağabeyi, trans karakter Kado'yu öldürüyor mu, öldürüyor; bir de üstüne -filmin herkese hak veren tavrı içerisinde- katil olan ağabeye film hak veriyor ve bizim de vermemizi istiyor mu, istiyor. Bu bağlamda, görünür kılması değil, nasıl görünür kıldığı esas mesele gibi duruyor. Her şeyden önce, 'Bu bizim ötemizde, ne yapalım sana söylemiştim' diye ağabeyin sarılıp ağladığı sahnede, katili sempatikleştiren, onu da 'anlamamızı' isteyen bir söylemi var filmin ve ben bunu çok tehlikeli buluyorum. İkinci olarak da, diğer ağabeyin 'bırak gitsin' dediği, tam varmaktan vazgeçer gibi olduğu sahnede, Kado arzusunu dillendiriyor. İşte o ne zaman ki zevk alan ve veren biri olarak ortaya çıkıyor, ne zaman ki 'her türlü muameleyi, aklına gelecek her şeyi yaptım ben' diyor, o anda kurşunu yiyor. Bu noktada az önceki örneklerden bir farkı kalmıyor. Bu filmler, normatif olmayan arzusunun görünür olduğu yerde sınırlarını çiziyorlar. O noktada artık karakteri içermeyecek hale geliyorlar ve dışarı atıyorlar.

Bunlar boşa çıkmış vaatler taşıyan örneklerdi. Biraz da gerçekten yeni bir şeyler söyleyen örneklerle bakabiliriz. Nurdan Gürbilek'in 'yapıtın endişesi' ile ilgili söylediği, endişeyi ötekine yansıtarak savuşturmaya çalışmak ya da endişeyi yapıtın sahnesi haline getirmek meselesi açısından bakarsak, şimdiye kadar saydığım tüm örnekler bu heteroseksüel paniği, bu yeterince erkek olamama endişesini, homofobiyi ve transfobiyi öteki karaktere yansıtarak kendisini temize çekmeye çalışan örnekler bana kalırsa. Bir şekilde bunu kendi sahnesi haline getiren filmler arasında ise, Kutluğ Ataman'ın 1999'da çektiği Lola ve Billy The Kid filmi, Gü-

neşi Gördüm örneğinin tersine, hem nefret cinayeti meselesini sorgulattığı, katiller herhangi bir sempati duygusuna sebebiyet vermediği için ilk olarak sayılabilir. Aileyi kurum olarak sorgulattığı için aynı zamanda önemli. Daha da önemlisi, ikili karşıtlıkları, kadın-erkek, homo-he-tero gibi karşıtlıkları kırabildiği ve bu karşıtlıkların kendisini karakterleri üzerinden sorgulatabildiği için ve bir de cinsiyet ve cinsel yönelim mevzusuna etnisite, ırk ve azınlık olma meselelerini de kattığı için bence ayrı bir yerde duruyor. Başka bir örnek İstanbul Film Festivali'nde gösterilen Teslimiyet (Emre Yalçın, 2010) filmi, tamamen trans karakterlerin hayatına odaklanan ve transların oynadığı bir film. Bu film son sahnesi açısından da ayrıca önemli. Benim verdiğim örneklerden sanki 'hiç bir filmin sonunda hiç kimse ölmemelî' gibi bir sonuç çıkıyor gibi anlaşılabilir. Tabi ki öyle değil, filmler mutsuz sonlarla bitebilir. Ancak bu mutsuz sonun bir dolayısıyla veriliyor olması ve bir paniği geçiştirmek için kullanılması tehlikeli olan taraf. Teslimiyet de mutsuz sonla bitiyor. Fakat bu mutsuz sonu trans olan karakter kendisi seçiyor, kurban rolü değil fail rolü ona düşüyor. Bunlardan başka, Anlat İstanbul (2006), bir külkedisi masalını trans bir karakter üzerinden anlatarak, farklı bir aşk imkanını bize hatırlattığı için özellikle yeni bir şey söyleyen bir örnek olarak düşünülebilir. Daha önce bahsettiğim örneklerde arzudan çizilen sınıra tam tersi bir şey yapıp, iki aşkın sevişmesini de bize gösterebildiği için diğer örneklerden ayrılıyor. Ümit Ünal'ın 9 (2002) filminden, genel ahlak anlayışı ile ilgili seyirciyi bir sorgulamaya götürebildiği, ailenin, mahallenin, ikiyüzlü ahlak anlayışının foyasını meydana çıkardığı için bahsedebiliriz. Başta bahsettiğim ima meselesini sonuna kadar ayakta tuttuğu için İki Genç Kız (Kutluğ Ataman, 2006) filmi örnek olarak verilebilir.

Sonuç olarak 'yeni Türkiye sineması'nda eşcinsel ve trans karakterlerin mevcudiyetine 'izin' olduğunu, ama arzularının ve cinselliklerinin görünür olduğu noktalarda sınıra çizildiğini görüyoruz. Bu kadar değillemeye ihtiyaç duyan bir erkeklik krizinin perdedeki mevcudiyedinin, homofobiyle birlikte, kendi eşcinsel arzusunu değilme/bastırma çabasını da ifşa ettiğini söyleyebiliriz. Ancak, son örnekler dışında, 'yeni Türkiye sineması'ndaki çoğu örneğin bize farklı hayatlar ve farklı bir ahlak anlayışı ihtimalini hatırlatmaması anlamında boşa çıkan vaatler olduğunu ileri sürebiliriz.

Zeki M, reni Seviniz!

GÜNCEL SANATTA TERSO PRATİKLER

Erden Kosova / Sanat Eleştirmeni

Sunum süresince kullanacağım görsel malzemelerden ilki, Muallim Ahmed Said adında, neredeyse anonim kalmış bir kişiye ait. (1) Osmanlı resim sanatı içindeki kategorilerden cam altı tekniğiyle geleneksel tekniğini sürdürerek yaptığı bir çalışma. 20. yy.'ın ilk yılları içinde yapılmış bu çalışmanın, içerik açısından Osmanlı resim geleneği ya da o dönemdeki Batılılaşma süreci içinde gerçekleştirilen resimlere pek benzemediği kolaylıkla görülebilir. Resmi yapan kişinin ne hikâyesi, ne de başka işleri hakkında mevcut fazla bilgi yok; bilinen sadece iki-üç yapıtı var. Bunlar da gümrükte, Türkiye'den çıkan bir Amerikalı turistin bavulu içerisinde bulunuyor; sanat yapıtı olduğu için el konuluyor ve daha sonra Galata Mevlevihanesi'ndeki Divan Eserleri Müzesi bünyesinde tutuluyor. Kişinin yaşam öyküsü ya da içerik üzerinden daha fazla bir bağlamsallaştırmayı sağlayacak malzeme yok elimizde. Ama bu türde bir görsel ürünün daha sonraki dönemlerde nasıl algılandığına bakmak ilginç veriler sunabilir bize. Yapıtı unutulmuşluğu içinden çıkarıp güncel kültürün hafızasına kazandırmak isteyen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi eski dekanı Hüsameddin Koçan'ın, bu işi tarif ederken kullandığı dili dikkatle takip etmeye çalışalım:

Muallim Ahmed Said kişisel eğilimlerinin doruğa tırmandığı, olağanüstü bir halk sanatçısı, kentli ya da kentte yaşamış birisi, bir gelenekçi, bir sporcu, bir sirk konuğu olabilir. Çünkü bu sanatçı resimlerinde sözünü ettiğim her şeye büyük bir yalınlıkla ve açık sözlülükle yer verebilmiş. Kendisine ilişkin ilk bulgular, gelenek ile ilgisini teknik bir boyutta tutmayı tercih eden, kişisel ilgilerine sınırlmış birisi olduğunu söylüyor. Tipik bir dönüşüm noktası sanatçısı.

Burada ek bir açıklama yapmaya gerek yok herhalde: yazıyı kaleme aldığı dönemin (1997) izin verdiği ölçüde söylemek istediği şeyin etrafında dönüp de adını koymamak üzerine bir cambazlık

yapmış, 'kişisel eğilimlerin doruğu' ifadesini kullanmış Hüsameddin Koçan.

Bir başka ressama geçiyoruz şimdi; yine Osmanlı'nın son evresindeki Batılılaşma ve buna eşlik eden figüratif resim geleneği oluşturma süreci içerisinde yer alan, ama bu gelenek içinde oldukça ayrıksı bir yere sahip olan başka bir isim: İzzet Ziya. (2) 1880 ve 1934 yılları arasında yaşamış ve çok uzun bir süre -belki de halen- sanat tarihi kanonunun içine dahil edilmemiş bir isim. Ferid Edgü, dikkatini çeken bu ismi, 2000 yılında 'P' dergisine yazdığı yazıda şöyle bir başlıkla tanıtıyor: 'İzzet Ziya'nın Çok Özel Çıplakları'. Ferit Edgü'den okuyorum. Yine dile, neyin adının tam olarak konulmadığına dikkat etmenizi rica ediyorum:

Resimde konunun büyük bir önemi olmadığını biliyoruz, ama her resimde değil. İzzet Ziya'nın resmi işte bu aykırı resimlerdenidir. Onun çıplakları genellikle ergenlik dönemindeki erkek çocuklarıdır. Çoğu ya deniz kıyısında tek başına, ya da arkadaşlarıyla kumlara uzanmış, ya da bir kayığın küpeçesini tutmuş, önden yandan arkadan resmedilmiş çıplaklardır. Bu resimlerden yansıyan açık bir erotizm yoktur. Tam tersine ilk bakışta bir saflığı, bir masumiyeti yansıtır. Ama bilinen tüm resimlerini bir filmin kareleri gibi yanyana koyduğumda bu saflık ve masumiyetin bozulduğunu görüyorum. Sanki onların tenine dokunmak isteyip dokunamayan eldir bu resimlerin yaratıcısı.

Edgü'den bir başka bir alıntı yapıyorum. Burada da, az önce Fatih Özgüven'in yaptığı sunumda olduğu gibi Avni Lifij'e bir gönderme var:

"Huyunu" ve 'suyunu' resimlerinde dile getiren İzzet Ziya, kanımca konuları kadar resim diliyle de Avni Lifij ile birlikte Batılı anlamda Türk resminin ikinci kuşağının en ilginç, en önemli ressamıdır."

İzzet Ziya'dan bugüne 20-25 civarında tablo kalmış. Başka ressamların üretimiyle kıyasladığımızda belki de yalnız bırakıldığı, kanonun içine dahil edilmediği, kendisine karşı mesafeli durulduğu için, bir noktadan sonra üretkenliğinin kesintiye uğramış olduğu çıkarsamasında bulunabiliriz. Gördüğünüz bu resimleri 1917 civarlarında yapıyor, yani 35 yaşlarında. 54 yaşında da hayatı son buluyor İzzet Ziya'nın. Ferit Edgü'nün çözümlemesinde ressamı farklı kılan boyut hem teknikte, hem de ışık kullanımında o döneme egemen olan İzlenimcilik'ten çok fazla etkilenmemiş olması ve Nordik resim geleneğinde görülen cinsten bir kuzey ışığı kullanıyor olması.

Şimdi aranızda şunu düşünenler vardır: bu adam 1917'lerden başladı, bugüne gelmesi 200 saat alır... Aslında bu örnekleri vermemin sebebi şu; aslında hiç de öyle bugüne uzanacak bir süreklilik çıkmıyor ortaya; çok uzun bir sessizlik, müthiş bir görünmezlik dönemine geçiliyor. Öyle tuhaf bir görünmezlik ki bu; 1980'lerin sonuna kadar sürecek, norm-dışı cinselliklerin hiç bir şekilde yüzeye vurmadığı onyıllar ardı ardına geliyor. Cumhuriyet'in kuruluş dönemi içinde 1950'lere kadar uzanan bir dönemde sanatçının devletin hizmetinde bir memur statüsünde olduğunu ve bu memuriyetin doğası gereği ifade alanının kısıtlı olduğunu hatırlamak lâzım. Devletin koruması altında yapılan bir üretim sözkonusu ve bu dönemde sanat öğrencileri sürekli olarak erkek çıplak bedenini çalışıyorlar etüt olarak. Ama bunlar hiç bir şekilde sergilenecek bir tablo düzeyine gelmiyor, getirilmiyor ve sergilenmiyor. Aykan'ın dikkatimizi çektiği üzere Arkadaş Zekai Özger'in varlığının geri okumalı bir biçimde bulunup, çıkarılıp, vurgulanıp görünür hale getirilmesi gibi sanat alanında da benzer isimlere, hikâyelere rastlamak mümkün olabilir belki, ama özellikle bugünkü güncel sanatın sosyolojik yapısı içinden baktığımızda, uzun sürmüş bu sessizlik, görünmezlik durumu gerçekten tuhaf geliyor; bugün bizim belirli bir lüks içinden konuştuğumuz hissini doğuruyor. Bugün sahip olduğumuz, görece, rahatlığa işaret edecek şeylerden biri yine bir kriz anı: Murat Morova 1989 yılında Urart Sanat Galerisi'nde kişisel bir sergi açıyor. Malesef imgeleri yok yanımda ama kısaca tariflemek gerekirse, sergideki resimler, o dönemin egemen stili

olan neo-ekspresyonist bir anlayış içinde renk ve biçim deformasyonu içeren erkek bedenleri üzerine kurulu. Şimdi gösterdiğim çalışmalar bu tür figürasyonların daha sonraki bir dönemde hat sanatının tekniklerine yaklaştığı çalışmalar. Sanırım Urart sergisi hakkında belirli bir fikir edinmeye yardımcı olabilir şimdi bize. Gördüğünüz örneklerin neo-ekspresyonist versiyonlarını gözünüzün önüne getirin. Her şey güzel, açık, sorunsuz biçimde geliyor, cumartesi açılış yapılıyor, pazar tatil, pazartesi ya da salı günü Murat, gazeteciye gidiyor. 'Hafta Sonu' gazetesini alıyor. Sekiz sütuna manşet: 'Atam, mezarından kalk, alnında ışığı ilk gördüğünü söylediğin adamlar ne tür sapıklıklara girmişler. Türk sanatı bu duruma düşecek miydi?' türünde ifadelerle dolu bir haber kendi sergisi hakkında. Aslında oldukça şüphe uyandıran da bir durum, gazetelere bu kadar çabuk yansması ilginç, sanat ortamının içinden birilerinin hazırladığı bir durum gibi görünüyor... O güne dek resminde eşcinsel ikonografinin herhangi bir öncelik taşımadığını düşünen Murat Morova birden fazla gazeteye yansıyan bu tür bir ifşa operasyonundan sonra acaba ben mi yanlış yapıyorum duygusuna kapıldığını ve çok büyük bir yanlışlık içinde bırakıldığını hatırlıyor. Bu yanlışlaştırılma sürecinde ilişki içinde olduğu sol camiadan ya da sanat camiasından bir dayanışma jesti gelmiyor. "Eyyvah ne yapacağız, bu resimleri kaldıralım mı, avukatları çağırın" diyor galeri sorumluları. Tuhaf ama sadece o dönemin çok güçlü tek ismi Sezer Tansuğ, "ben gittim gördüm sergiyi, öyle sapıklık filan yok" diyor. Tam da aynı dönemde Tansuğ'un güncel sanatta model olarak alınan Sarkis'e oldukça sert, ırkçılığa varan bir saldırı sürecine girdiği düşünüldüğünde ilginç bir durum tabii. O noktada Tansuğ'a karşı alınan tavır güncel sanat içinde anti-milliyetçi bir hassasiyet oluşmasını sağlamıştı mesela. Burada tabii eşcinsel kimlik ile Ermeni kökene gösterilen tepki ve hassasiyetlerin karşılaştırılması geliyor aklı. Geçen sene, sergisi esnasında Kezban Arca Batıbeki Türkiye'de güncel sanat alanında popüler olmak istiyorsanız ya gey ya da Ermeni sanatçı olmanız gerekiyor gibi bir ifadede bulunmuştu. Hangisi daha kötü seçebilirsiniz, size kalmış... Murat Morova'nın deneyiminde Sezer Tansuğ'u dikkate alırsak galiba Ermeni olmak daha kötü çıkmış ama genel sistem açısından da tersi söy-

lenebilir. Neden tersi, çünkü benim Murat Morova'nın gördüğüm ilk çalışması şuydu; 1996 yılında Dolmabahçe'de, Beral Madra'nın küratörlüğünü yaptığı İslam coğrafyasından insanları biraraya getiren bir sergide, büyük heykelsi bir obje biçiminde tasarlanmış Hamsa Eli'nin yani Ehli Beyt'in üzerine sendikal yayınların, fanzilerin, anarşist yayınların, KaosGL'nin çeşitli radikal yayınların görüntülerinin ekspozite edildiği Hay(ı) isimli çalışma. Orada da ters bir yönden, bu adam peygamberimizin mahremiyeti üzerine nasıl eşcinsellikle ilgili bir şey yapıstırabilir gibi bir tepki olmuştu hatırladığım kadarıyla. Kürtlülğe, işçi radikalliğine fazla takılmamışlar, eşcinsellik daha belirleyici bir çizgi haline gelmişti. Morova'nın yine kriz niteliğine ulaşmış bir başka çalışması, Selda Asal'ın Apartman Projesi'ndeki ilk grup sergilerinden birinde karşımıza çıkıyor. (3) 'Ayakkabı' ortak form olarak belirleniyor ve çeşitli sanatçılardan ayakkabı tasarımları geliştirmeleri isteniyor. Morova da burda imajını gördüğünüz işi hazırlıyor. Sadomazoşist çağrışımları olan dikenler bir topuklu ayakkabıya ekleniyor, ayrıca bir penis topuğun kendisini oluşturacak biçimde ekleniyor. Objeler vitrine yerleştiriliyor, fakat açılıştaki Murat işini göremiyor. Arkadaşlarımız arasında sansür, otosansür tartışmalarına sebep olmuş ve seneler geçmiş olmasına rağmen hala çok zor tartışabildiğimiz bir vakaydı bu. Selda Asal Asmalımesci'teki esnaf arasından MHP sempatisini insanların gelip, camı çerçeveyi aşağıya indiririz, seni burda barındırmayız gibi tehditleri üzerine işi olduğu gibi tutamayacağını düşünüyor ve serginin küratörü olarak ilk önce işe bir ekleme yapıyor ve topuk işlevini gören penise kondom takıyor. Daha sonra da, Morova böyle bir şeyin mümkün olamayacağını, işine müdahale edildiğini söyleyerek çalışmayı geri çekiyor.

1981 yılından Gülsün Karamustafa'nın 'Yarab-bim Sen Bilirsin' isimli çalışmasını görüyorsunuz: Bülent Ersoy'un iki ayrı kıyafette birbirine karşı şarkı söylediği bir kompozisyon. Birbirine bakan iki Bülent Ersoy: birisi ceket kravat, birisi de biraz daha flamboyant pozuyla, ve tüm o dönemki Ersoy'un kendi özgürlüğünü koruma mücadelesiyle cuntaya karşı cesur çıkışlarını sergiliyor. 12 Eylül'ün yarattığı ortam içinde Bülent Ersoy'un

yarattığı o tuhaflaştırıcı etkiye örnek gösterebileceğimiz bir diğer imaj ise, bir flyer olmaktan öte bir iş olduğunu düşündüğüm GaleriNon'da şu an gösterimde olan 'Ah Oh' sergisi için kullanılan sanatçının imgesinin siyah beyaz bir fotoğraf içinde pembeyle işaretlenmesi üzerine kurulu bir çalışma, Aykan Savaşlı tarafından gerçekleştirilmiş.

Cinsel kimliğin, fallosentrik iktidarın Türkiye'deki özgül yapısıyla alakalı birkaç iş göstermek istiyorum. Bunları güncel sanat içinde, henüz oluşmakta, gelişmekte olan alan içinde, sürekli olarak işleyen ve bu nedenle başları derde giren sanatçılar var. Bu gördüğünüz imaj bir duvar enstalasyonu, Hale Tenger'in 1992 Bienalinde gösterilen 'Böyle Tanıdıklarım Var II' çalışması: iki ayrı küçük heykelcik figürünün biraraya getirilmesiyle oluşturulmuş bu çalışmaya, bir şehit annesinin şikayeti üzerine Türk bayrağına hakaret suçlamasıyla dava açılmıştı. Figüre baktığınızda devasa bir fallusa sahip pre-helenistik dönemden alınmış bir tanrı figürü, ve de görmeyen, duymayan, konuşmayan üç maymun tiplemesini görüyorsunuz. İktidara sahip olanlarla, ona boyun eğenler arasındaki sürece dair bir iş.

Sıradaki imgede gördüğümüz işin güncel sanat macerası içindeki en radikal performans olduğunu düşünüyorum. (4) Jujin takma adını taşıyan bir sanatçı -sanatçı tanımını kullanmak ne kadar doğru bilmiyorum çünkü sadece bu işi üretti kendisi. Sinema alanında çalışıyor şu an bildiğim kadarıyla- Genç Etkinlik'lerden birinde önceden hazırlanmış boş bir kabinin içine geldi, kıyafetlerini çıkarttı, köşeye oturdu açılış gecesinde. Uzun saçlarını yüzünü kapayacak biçimde önüne bıraktı ve belirli bir noktadan sonrada kalktı ve gitti. Performans bundan ibaret ama bir detay var: bıraktığı köşedeki kan birikintisi. Jujin, 3-4 hafta boyunca reglini sürekli ilaç olarak geciktirerek, açılış anında birikmiş olan kanı o köşeye bıraktı. Jujin kelimesi Kürtçe'de 'dişi kirpi' anlamına geliyor. Burada pek çok çağrışım mevcut, Kürt dilinin kadınlar üzerinden konulması, kadının daha direngen bir aktör olarak algılanması üzerine kurulu. Burada göstermek istediğim şey, cinsel kimlik üzerinden gerçekleştirilen bir çalışmanın Türkiye özgüllüğü içinde siyasi bir ajandaya, gündeme oturtulmuş olması.

Canan'ın da, güncel sanat içinde kendi hamileliği süresince kadın bedeninin erkek imgelemi üzerine grotesk, korkutucu bir imgeye dönüştürme çabası önemli. Kendi bedenini görselleştirdiği, Kuran'dan kadını aşışıl原因 surelerin, Nisa suresinin birarada kullanıldığı işleri ve illüstrasyon üzerine kurulu da bir defteri vardı. Oldukça yasa-kaşmacı niteliğe sahip işlerdi bunlar da. O dönem de, 90'ların sonları 2000'lerin başları, cinselliğin daha fazla işin içine çekildiği, insanların kendi cinsellikleri üzerine daha fazla konuşabildiği, kendi bedenlerini daha fazla gösterebildiği, cinsellikle daha barışık hale geldiği, dışarıya açıldıkları, toptan bir coming out'un yaşandığı, sadece eşcinsellik üzerine kurulu değil, her tür cinsel pozisyonun kendini göstermeye, görünür kılmaya başladığı bir süreç yaşanmaktaydı. Halil Altındere'nin 2002 Dünya Kupası sırasında Türkiye'nin 3. olmasıyla her tarafın Türkiye tişörtleriyle dolduğu bir ortamda milliyetçi-muhafazakâr imgelemde bir yarılma yaratabilecek çalışması, ay-yıldız taşıyan t-shirtünü giymiş bir travesti görüyoruz fotoğrafı: (5) Türkiye ile, ulus aidiyetiyle özdeşleşen bu travesti bir vatan evladı olarak sahiplenilecek mi yoksa o kimliği kirlüten bir dış unsur olarak mı görülecek... Heteroseksüel olduğunu düşünebileceğimiz sanatçıların da erilliği konu edindikleri işlerle devreye girdiklerini görüyoruz. Duchamp'ın pisuarına ve Bruce Nauman'ın 'Çeşme Olarak Sanatçı' işine göndermeler içeren Serkan Özkaya'nın 'Tükenmek Bilmeyen bir Kaynak Olarak Sanatçı' isimli çalışması bir fellatio eyleminin sahnelenmesini içeriyor, erillik ile yaratıcılık arasında kurulagelmiş ilişkiye değiniyor. Diğer bir imaj yine Serkan Özkaya'nın Ahmet Öğüt yardımı ile yaptığı bir çalışma: burada heteroseksüalite içinden konuşan birinin sınırları ne kadar zorlayabileceği konusunu tartışabiliriz belki. İlk gördüğümde biraz rahatsız olduğumu söyleyebilirim. Klasik bir fıkra şablonu üzerine kurulmuş çalışma: bir İngiliz, Fransız, Japon ve Türk kaç tane karpuz taşıyabileceklerini tartışıyorlar. Türk kazanıyor. Neden, çünkü hem kafasına eline alacak hem de altı tane karpuz taşıyan Japon erkeğini de erekte olmuş penisine takarak diğer rakiplerini geçecek. Böyle bir fıkranın görselleştirilmesinden oluşuyor iş. Hem milliyetçi, hem seksist klişeler içeren bu işte, eşitirel pozisyonunun nerde olduğunun flulaştığı bir durumdan bahsedebiliriz, ironik biçimde ele alı-

nan klişenin nerde terkedildiğini göremiyoruz.

Sanat yapıtlarında normatif olmayan cinselliklere yer verme üzerindeki tikanıklığı açan isimlerden biri Kutluğ Ataman olmuştur. Bu adımların, hem 1998 tarihli 'Lola and Billy the Kid' ile sinema alanından gelen başarısıyla, hem de 1997 yılındaki ilk güncel sanat çalışması 'Semiha B. Unplugged'ı izleyen 1999 tarihli 'Peruk Takan Kadınlar' başlıklı çalışmasıyla atıldığını görüyoruz. Dört ayrı projeksiyon kanalından, farklı nedenlerle peruk takmak zorunda kalmış dört farklı kişinin hikâyesi anlatılıyor ve bunların arasında polis zulmü ile sürekli olarak kafası kazınan Demet Demir de yer alıyor. 2001 tarihli 'Ruhuma Asla / Never my Soul' işinde de, İsviçre'de yaşamakta olan bir travestinin kendi hikâyesini anlatışını izliyoruz, yarı belgesel yarı kurgusal bir biçimde; hem Kutluğ'nun hem Türkan Şoray'a benzerliğiyle Ceylan'ın son derece yaratıcı bir biçimde anlatıyı birlikte kurgulamalarıyla işin içine 12 Eylül de, Türkiye'nin yakın geçmişine, Yeşilçam klişelerine dair pek çok ayrıntı da giriyor. Bu dönemde Kutluğ Ataman'ın varlığının pek çok genç isim üzerinde bir rahatlatma, konuşabilme alanı açtığını söyleyebiliriz. Kendi sınıfsal formasyonu, dışarıda yaşamışlığı, sinemadan geliyor olması ona böyle bir adım atma cesareti veriyor belki de ve bir kapı açılmış oluyor.

Süremi harcadığım için esas anlatmam gereken dönemi, yakın geçmiş ve bugünü hızlı geçmem gerekiyor. Erinç Seymen'in işlerini görüyoruz şimdi: Erinç'in çalışmaları bu dönem içinde queer temaların oldukça radikal halleriyle, yeni sosyal çağrışımları, içerimleri de hesaba katarak devreye soktuğunu söyleyebiliriz; iki insan arasındaki gönüllü ya da zorunlu cinsel pratiğin, bunların toplumsal hiyerarşik ilişkiler konusundaki problemlerle olan ilişkilerinin yoğunluklu biçimde işlendiği çalışmalarından bahsedebiliriz. Kendi bedenini kullanan sanatçılardan bahsetmiştik. Viyana'daki eğitimini bitirdikten sonra New York'a geçmiş olan Nazım Ünal Yılmaz'ın biraz da Alman neo-expressyonizminin izinden giden Immendorf gibi isimlerin izinden giden çalışmalarından bahsedebiliriz.

Göstermek istediğim genç sanatçılar da vardı. Ama burada bırakmam gerekiyor. Kısaca, Aykan'ın açtık-

lış konuşmasının sonunda dikkate çektiği olgu üzerine son bir kaç kelime... Son 3-4 sene içinde belirli bir sinerji yakalandığını düşünüyorum, antimilitarizm, anarşizm, queer hareket, 19 Ocak Kolektifi, BEDİ gibi oluşumlar ve güncel sanatta siyasallığı yüklenen sanatçıların arasında bir diyalog süreci oluşmuş durumda. 2008'de Hafriyat'ta gerçekleştirilen 'Makul' sergisinden başlayarak, daha sonra Canan'ın hazırladığı 'Haksız Takrik' sergisi, geçen sene bu tarihlerde Stonewall'un 40. Yılı anısına trans-bireyler tarafından hazırlanmış 'İsyen ve Onur' sergisi bu anlamda önemli sergiler. Tabii burda çoğuna ev sahipliği yapması bağlamında, Hafriyat gibi bağımsız ve bütçesiz bir mekânın özgürlük alanı olarak ortaya çıkması da vurgulanmalı. Bu sinerjik ilişkinin, sürekli yan yana olma halinin, sadece sergilerde değil, Onur Yürüyüşü'nde, farklı eylemlerde, Hrant Dink'i anma birlikteliklerinde ve mahkeme sürecindeki toplanmalarda olma halinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. 1994-97 yılları arasında 'Genç Etkinlik' başlığıyla herkese açık, yüzlerce sanatçıyı biraraya getiren etkinlikler nasıl farklı alanlardan pek çok kişiyi, güncel sanat alanının içine çekmiş ve güncel sanat denen formu çekici hale getirmişse, bu sinerjinin de benzer bir hareketlenme ve açılmayı taşıdığını iddia edebilirim. Daha önce sanat yapıtı üretmemiş pek çok insan gayet hoş biçimde kendilerini bu alan içinde ifade edebileceklerini düşündüler ve profesyonelliğin getirdiği o atılışı aşan son derece radikal, nefes alma anları yaratan ortamlar yaratmayı başarabildiler.

SORU-CEVAP

Aykan: Erden'e önemli bir teşhiste bulunduğu için sormak istediğim bir soru var. Çok güzel anlattığın ve çerçevesini çizdiğin yanyanalıklar, biraradalıklar da herhangi kaybedilmiş bir an olduğunu düşünüyor musun? LGBT politikanın mecralarından herhangi birinde sanatçılarla bir işbirliğine gidiğinde yüzümüzü kara çıkartan örnekler var mı? Taner Ceylan'ın KaosGL'nin toplatılma hikayesinde sahip olduğu pozisyonu nasıl değerlendiriyorsun?

Erden: Taner Ceylan'ın işini ve sonrasındaki gelişimleri kısaca hatırlamaya çalışalım: Taner'in

homoerotik bir içeriği hiperrealist bir teknikle yeniden ürettiği bir dizisi vardı. Bu dizi içinde eleştirel pozisyonu ortaya koyan en ilginç işi kendini kendisi ile cinsel ilişki içinde resmettiği tabloydu. Çok ciddi tepkilere yol açmıştı. Bu bahsettiğim işi gördükten sonra, bildiğim kadarıyla, Yeditepe Üniversitesi'nde misafir öğretim görevlisi olarak çalışırken kontratı yenilenmedi. Daha sonra İstanbul Bienali'nin küratörü olan Dan Cameron bir dayanışma ifadesi olarak ya da estetik kriterler açısından o çalışmayı Bienal'de gösterme kararını verdi. Daha sonra bu çalışma KaosGL'nin pornografi kavramını eleştirel bir biçimde ele aldığı sayısında, iç sayfalarda görsel olarak yer aldı ve KaosGL'nin yazı işlerinden sorumlu arkadaşına, pornografik bir malzemeyi öngörülen standartlar içinde (yani bir poşet içinde) vermediği için, Taner Ceylan'ın bu çalışmasından dolayı dava açıldı. Aslında başta Taner'e dava açmak istiyorlar, fakat KaosGL, Ceylan'ın irtibatlarını vermiyor. Böyle olunca dava yazı işleri müdürlüğüne açılıyor. Orada beklenen şey, Ceylan'ın kendi sanatsal üretiminin hem niteliği hem de müstehcenlik standartlarına göre değerlendirilemeyeceği konusunda ısrarını bir savunu olarak getirmesi. Çünkü tek tanık o. Fakat Ceylan tersine KaosGL'yi zor durumda bırakan bir savunu yaparak, dergiye işi verirken 18 yaşından büyüklerin okuyabileceğine dair bir ibarenin konulması gerekliliğini ve öyle bir ibarenin olmadığının farkında olmadığını ve işinin insanlarda pornografik bir etki yaratabileceğini söylüyor ve bu durumun kendi ihmali, KaosGL'nin de hatası olduğunu savunuyor. Bu da işin kişisel faturasını ödemekten kaçınma ve cesaret eksikliği gibi bir duruma işaret ediyor. Burada bir zaaf ve problem olduğu açık, ama tüm bu hikâyenin kendi içinde de bir tarihselliği olduğunu söyleyebiliriz. Murat Morova'nın da neredeyse bir linç edilmişliğinden bahsettik. 1989 yılı çok da uzak bir tarih değil, yani insanlar yaptıkları şeyin sunum aşamasında arkasında duramayacak pozisyona girebiliyorlar. Böyle bir tedirginlik yavaş yavaş dağılıyor aslında. Bu dağılmayı yaratacak şeylerden birisi de dayanışma ve işin arkasında durabilme cesareti tabi. Başka politik alanlarda gösterilen dayanışma örneği eminim ki sanat alanında başarısız olmuş başka vakalarda, başka kriz anlarında başka örneklerde de gösterilecektir.

Aykan: Dava sürecine ilişkin küçük bir güncelleme yapmak istiyorum. KaosGL'nin böyle bir şekilde yargılandığı bu süreçte çıkan kararda KaosGL'nin toplatılması veya poşet içerisinde satılmasına karar verildi. Poşet içinde satılmasındansa derginin toplatılmasına rıza göstermek zorunda bırakıldı KaosGL. Bununla da bitmedi ve KaosGL, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurdu. AİHM, Türkiye'nin tanıklığını almak için gerekli temaslarda bulundu, yani süreç AİHM'de şu an.

Soru: Bir rahatsızlığımı dile getirmek istiyorum. Az önce Erden Bey'in verdiği Kezban Avcı örneğini bu kadar rahat dile getirmiş olması beni rahatsız eden bir şey oldu. Çünkü nasıl Murat Morova'nın uğradığı sosyal linç sağcı bir gazete haberine dayanarak veriliyorsa, Kezban Avcı'dan verdiğiniz Ermeni ve eşcinsellerle ilgili örnek de sadece bir gazete haberine dayanarak, oradan okuduğunuz bir haber üzerine verildi. Bunun doğru olmadığını

düşünüyorum. Bu, Kezban'ın röportajının sadece belirli bir bölümünden alıntılanmış bir haber. Röportajı yapan kişiye de belki söz vermek gerekiyor bu noktada.

Erden: Murat Morova'nı akış içinde önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum ve işlerini beğeniyorum. Sadece 'Hafta Sonu' gibi gazetelerin yarattığı provakasyon sonucunda yaşadığı hayal kırıklığının değil, bunun da ötesinde yalnız bırakılmış olma durumunun daha önemli olduğunu düşünüyorum. Bu yalnız bırakılmayı konu etmek istedim. Diğer konuya gelince, Kezban Avcı'nın gazeteyle bir yalanlama, deşilleme, düzeltme gönderdiğine rastlamadım. Eğer okusaydım daha temkinli bir yanıt verirdim kuşkusuz.

* Yazıda numaralandırılmış eserler için bkznz. sayfa...

CADININ BOHÇASI'NDAN ÇIKANLAR

Üç yıldır bohçasındakileri döküyor, “bir travestinin ezberinizi bozmasına izin verecek kadar” cesur olanlara kadınlık-erkeklik rollerini, transeksüel yaşamı, doğudan İstanbul’a bir yolculuk hikayesini, sokakları, lubunyalari, barları, kadınları, erkekleri anlatıyor Esmeray. Bu yılki Onur Haftası’na Franca Rame-Dario Fo’nun “Yalnız Kadın” oyunuyla konuk oldu. Feminist bir aktivist olarak yaşamla politikanın, politikayla sanatın her saat iç içe olduğunu söylüyor. Esmeray bu işlere nasıl bulaştığını, tiyatroya bakışını ve yeni oyununu anlattı.

İstanbul’a gelip bir süre seks işçiliği yaptıktan sonra lokantalarda çalıştım, sokaklarda midye sattım. Cadının Bohçası tek kişilik gösterisi ve sonrasında tiyatro yapmaya nasıl başladım?

Tiyatro aslında benim için yeni değil. Üç yıldır profesyonel olarak tiyatro yapıyorum, profesyonel diyorum; çünkü bununla geçimimi sağlıyorum. Öncesinde, 12 yıldır tiyatroyla ilgileniyordum, küçük oyunlarda rol aldım, sokak atölyesi döneminde de sokak sanatçıları yaşam tiyatrosundaydım. Sonrasında Amargi’de bir tiyatro grubu kurduk ve orda oynadım. Mezopotamya Kültür Merkezi’nde iki yıl tiyatro kursuna gittim. Ama stand-up yapmaya karar vermem üç yıl önce oldu. Etrafımdakilere anlattığım bir sürü hikaye vardı, niye bunları insanların önünde anlatmıyorsun, sahneye çıkmıyorsun, yapabilirsin diyordu herkes. Zaten insanlara söyleyecek çok fazla sözüm

vardı, niye yapmayayım dedim. “Cadının Bohçası” böyle doğdu.

Stand-up daha zor mu tiyatrodan? Doğaçlama işin içine giriyor...

Daha kolay geliyor bana. Şu anda Dario Fo’nun iki oyununu oynuyorum, stand-up’ta o kadar heyecanlanmıyorum ama oyunlarda heyecanlanıyorum, çünkü orada teatral bir gözle bakıyorlar sana. Stand-up öyle değil, daha kolay geliyor bana tabii ki onun da başka zorlukları var. Bir de çocukluğumdan beri bir anlatma halim var insanlara, öyle olduğu için, o anlamda, rahatım, hiç zorluk çekmiyorum doğaçlamada.

Seni feminist kimliğinle de tanıyoruz, bunu tiyatroya nasıl yansıtıyorsun? Ya da feminist tiyatro yapılabilir mi sana göre?

Eğer feminist olacaksanız, 24 saat feminist olmak zorundasınız. Sisteme alternatif olan herkesin şöyle bir hatası vardır: ya masa başında ya da olduğu kurumda muhalif ama dışarı çıkıp sistemin bütün nimetlerinden yararlanıp öyle yaşamına devam etmek çok yanlış, o zaman neyi değiştireceksiniz? O anlamda, 24 saat olmak zorundasınız.

Kadın bakış açısıyla hayatın bütün alanlarına girmek, bütün alanlarını sorgulamak gerekiyor; çünkü, sistemi var eden bütün kurum ve kuruluşlar erkeklerin elinde var olmuş ve hepsi ataerkil sistemle çalışıyor. Dolayısıyla, sanat da, tiyatro da böyle. Sanata ve tiyatroya da feminist bir dili nasıl oturtalım üzerine çok yoğunlaştım ve çalıştım. Mesela, erkeklerin kullandığı dili kullanmıyorum, küfrü reddediyorum. Erkeklerin, ataerkil dilin kullandıkları standupçıların genelde kullandıkları şeyler... Cinsellik, cinsiyet üzerine espriler yapıp kahkahalar atıyorlar; bunlar yok benim oyunlarımda. Zaten tiyatrocular, tiyatro eleştirmenleri de oyunu izledikten sonra, “sende böyle bir şey yok, oyun nasıl tutuldu bu kadar?” diye soruyorlar. Bir tiyatrocuyu, kendimi övmek anlamında söylemiyorum, “ben 40 yıldır tiyatrocuyum senden çok şey aldım” demişti ve bu çok ünlü bir sanatçı. Bakıyorsunuz, bir program var, “Çok güzel hareketler bunlar”, “ibne” ve “top” üzerine kelime üretiyorlar, ya da “aptal” kadınlık üzerine...Başka hiçbir esprileri yok.

Feminist tiyatro deyince dil dışında başka neler giriyor işin içine, kadınların kendi hikayelerinden bahsetmeleri gibi...

Benim hikayem feminist bir hikayedir aslında. Ve o hikayede kadınlığa biçilen toplumsal rolle karşılaştığımdaki çelişkili durumları anlatıyorum; o şaşkınlıkları, hani kadın masayı kaldıramaz filan... gösteride de anlatıyorum ya, “işçiler, dur yenge sen kaldırma biz alırız” diyorlar... Aslında, doğal olarak ben feminist olmuşum o zaman; çünkü ona tepki göstermişim. Ama adını koymuyordum.

Seyirciyle iletişime giriyorsun oynarken. Niye böyle bir yolu seçtin?

Bu pek metin oyunlarında mümkün olmuyor,

stand-up da interaktif olmalı; çünkü bir şovdur aynı zamanda, kaidesidir; olması zorunludur. Sahneye çıkıyorsun ve salonda kaç kişi varsa hepsini kontrolün altına almak zorundasın. Almadın mı yapamıyorsun, tek bir kişiyi gözden kaçırdın mı çok etkiliyor.

Kendini nasıl geliştirdin bu konuda?

Hiç bunları bilmiyordum, sahnede öğrendim. Çıkarken herkesi görmek zorunda olmak... Tek kişilik bütün sahneler öyledir, ses sanatçıları da öyledir, şarkı söyleyen birisi yalnız sahneye çıktığı zaman o da herkesi kontrolü altına almak zorundadır, yoksa yapamıyorsun, kalıyorsun, bir kişiyi kaçırdın mı bitti.

Bu bir ego yükselmesi de getirmiyor mu peki?

İşte ona çok dikkat etmek lazım. İnşallah ben öyle olmam, çok korkuyorum bundan. İnsanın egosu inanılmaz kabarıyor, korkunç birşey, herkes senin altında, üsttesin, yönetiyorsun, alt ediyorsun herkesi, ama ben çok dikkat ediyorum, öyle olmam.

Peki sen nasıl değiştin bu süreçte teatral anlamda, en başta hiç bilmiyordum bunları sonradan öğrendim dedin, bir çok anlamda, kişisel anlamda da olabilir.

Nasıl değiştiğimi, kendimi anlatamam ama çok deneyim aldığımı söyleyebilirim tiyatroyla ilgili. Sahne nasıl kullanılır, izleyiciyle ilişkiler örneğin, onlarla nasıl iletişime geçilebilir, geçişleri nasıl daha dikkatli yaparım, vurgular nasıl olmalı. Bunları söyleyebilirim ama Esmeray olarak ne kadar değiştim onu ben anlatamam size, bilmiyorum. Aynıyım diye düşünüyorum. Bütün yaşamımda yaptığım deneyimler gibi bir şey bu da, orada da bir sürü deneyim aldım, sokakta da bir sürü deneyim aldım. Sokaktaki aldığım deneyimde ne kadar değiştiysem, burada da o kadar değiştim, yani ekstra bir değişim yapmadı.

Sanatla politika birleşince işin niteliği değişiyor mu, kalitesi düşüyor mu? Çok politiksiniz ya da kendinizi öne çok çıkarıyorsunuz gibi eleştiriler yapılır ve bunlardan herhangi birinin iyi olmadığı dile getirilir. Sen, kendi yaptığın işle ala-

kalı yorumlarsan, bunun aksini ispatlamış bir insansın. Ne düşünüyorsun politik olanın sanat formuna dönüşmesi konusuna?

Dediğim gibi, hayat, 24 saat feminist, politik olmayı gerektiriyor. Politikayı hayattan çok ayrı bir yerde tutmamak lazım, politika dendiğinde sokağa çıktığınızda aklınıza ne geliyor? Parlamento geliyor, oysa hayatın kendisi politik. Özel alan politiktir, özel alanımıza girebilirsek politik anlamda; zaten bunların hiçbirisi zor olmaz.

Politikayı nerede yapacağız? Bir mekanda yapacağız, ondan sonra gideceğiz, sevgilimizin kolu-na gireceğiz, sinemaya gideceğiz, konuşacağız, ya da eve gideceğiz, komşumuz karısını döverken bir şey yapmayacak mıyız? Ya da çocuğunun eşcinsel olduğunu öğrenen aileler çocuğunu dışlarken bir şey yapmayacak mıyız? Sadece gelip Lambda'da ya da Amargi'de mi yapacağız? Orada da yapmalıyız, dolayısıyla sanatta da yapmamız gerekiyor.

Bundan sonraki çalışmaların neler olacak?

Cadının Bohçası'na gün geçtikçe, yıllar geçtikçe talep geliyor ve bu oyun devam edecek gibi görü-

nüyor. Çünkü, bir misyon oyunudur ve bu hikayeyi bilmeyen hala bir sürü insan olduğu için devam edecek, cepte olacak. Onun dışında yeni bir proje var önümüzde. İlk defa iki kişilik bir oyun hazırlanıyor; bir erkekle yapıyorum. Ocak ayı sonuna yetiştireceğiz, Muzaffer İzgü'nün "Sınır" isimli bir oyunu. Herhangi bir ülkenin bir sınırında iki askerin dostluğunu anlatan mizahi bir oyun. Biz bunu uyarladık tabii; oraya da feminizm soktuk. Kadın askeri oynayacağım ben, Ermeni kadın asker. Şahin Adıgüzel Azerbaycan'dan askeri oynayacak. Ben Azerice biliyorum. Diyalogların yüzde yetmiş Azerice olacak ve oyun zaten savaşı protesto ediyor ve bunu daha feminen, politik bir kurguyla hazırladık; öyle bir dramaturji çıkardık. Antimilitarist bir oyun da olacak; oyunun sonunda ya silahları kıracağız ya da kıyafetlerimizi çıkarıp atacağız.

Cadının Bohçası'nı uzun zaman oynayınca kendi hayatından uzaklaşıyor musun gibi hissediyor musun?

Yok, uzaklaşmıyorum, tam tersi içine giriyorum.

Röportaj: Özge & Özge

KİMYAM TENİME UYMUYOR

Kanno (Voltrans: Trans Erkek İnisiyatifi)

Önceki Onur Haftası'nda yapmış olduğumuz atölyenin bizim açımızdan başarısız olması ve aslında anlatmak istediğimizi anlatamamış olmanın ağırlığıyla bu yılki Onur Haftası'nda kendimizi daha iyi anlatabilme çabası içine düştük. Voltrans üyeleri ve Voltrans sevenleri olarak bir dizi toplanmadan sonra deneyimlerimizi hikaye haline getirip anlatma kararı aldık.

Anlattığımız hikayeleri aslında bir daha hatırlamamak üzere bilincimizin en altına itmiştik. Şimdi bu kadar ittiğimiz ve belki de hatırlamaktan korktuğumuz hikayeleri anlatmak üzere, provalarda tekrar tekrar hatırlamak ve yaşamak, daha da zor olanı bunu insanların karşısına çıkıp anlatmamız gerekiyordu. Elbette ki Esmeray'ın performansı bize güç vermiş, aynı zamanda yol göstermiştir. Hiçbirimizin daha önce böyle bir deneyime sahip olmaması işleri zorlaştırıyordu.

Yazdığımız hikayeler arasında elemeler yaptık. Ortak yaşadığımız hikayeler de vardı, ayrı yaşadığımız hikayeler de. Bazılarını anlatmaya cesaretimiz yetmedi, bazı hikayelerin içinden kesintiler yaptık. Onca provaya rağmen her anlatışımızda tekrar tekrar yaşıyorduk... O günü ve o anı taze-liyorduk. Buda bizim işimizi zorlaştırıyordu. Öyleyse cesaretimizin yettiği kadarını anlatacaktık. Biz profesyonel değiliz. Yapacağımız şey kendi hikayelerimizi anlatmak. Bu kadarı bile bize zor gelmişti. Bu hikayeler bizi yani trans erkekleri anlatacak ve başkalarıyla ortaklaştıracak, bizi izleyen ve dinleyenlerle bir birimize dokunmamızı sağlayacaktı. Beden düzeltme ameliyatları, aile ilişkileri ve açılma, cinsel deneyimler, yolculuk sorunları, tuvaletlerde yaşananlar, kıyafet seçimleri, resmi günler ve çocukluk hikayeleri içeren bir dolu, komik, hüznünlü, bazen de şaşırtıcı anlatımlar.

Onca uğraştan sonra nihayet performans anı geldi. Tabi ki heyecanlıyız. İçerde bekleme salonunda beklerken kısa bir top oynama, paslaşmayla heyecanımızı yatıştırmaya çalıştık.

Işıklar altındayız. Şu an biz görünüyoruz. Görünür olmakta amacımız. Çünkü trans erkekler bu güne kadar görünür olmamanın sıkıntısını yaşadılar. İşte buradayız. Yaşadıklarımızın küçük bir kısmını sizinle paylaşmak için. Işığı en çok kendimize tuttuk. Bizi görmenizi ve anlamanızı, kendinizle ortaklaştırmanızı istiyoruz. Derdimiz daha çok bize uygulanan transfobiye anlatmak. Bedenler sadece ikili cinsiyete sıkıştırılamaz diyerek başlıyoruz anlatmaya.

Tabi ki derdimiz sadece sahip olduğumuz biyolojik cinsiyeti ters yüz etmek değil. Buradan çıkarken nereye gideceğimiz. Cinsiyet kimliğimize kendimiz bir şekil verebilir yada, sabitlemeden kendiliğinden bir akışla hayatımıza devam edebiliriz. Kurallı yada kurlsız, kimliğimiz hakkında hiç kimseyi ikna etmeye ihtiyaç duymadan varolabiliriz.

Bunu Berk arkadaşımızın anlatımında daha iyi anlayabiliriz; Çocukluğunuzda sizinle ilgili hikayeler o kadar çok anlatılır ki en eski anınızın hangisi olduğunu tespit etmekte zorlanırsınız. Anlatılan bir şeyin bir süre sonra aklınızda belirmiş hayalini mi yoksa o anla ilgili zihninizde kalanımı hatırladığınızı tespit etmek hayli zordur. Bazen de anılarınız ve anlatılar birbirini besler. Benim çocukluğumla ilgili gülerек anlatılan hikayelerin çoğu erkek zannedilmemele ilgilidir, bunlardan bir kısmını bende hatırlıyorsam da, bazılarının da anlatının üzerine kurgulanmış bir slayt gösterisi olduğunu da kabul etmem gerekir. Bu yüzden kendimi erkek algılayışımı ilgili hatırladığım en eski anıyı bulmaya çalışmaktan artık vazgeçtim. Bu mitolojiye ihtiyaç duymuyorum! Kendimi ne kadar zamandır erkeklikle özdeşleştirdiğime dair ispatlar, aslında yıllardır sinyallerini verdiğim şeyi artık açıkça söylediğimi açıklayan flashback'ler benim için anlamını yitirmeye başladı. Yıllarca bir "dişi" olduğumu bana ve çevreye ispatlamaya çalıştıktan sonra şimdi sıra "erkek"likte mi?? Teşekkür, ederim ben almayayım!

Cinsellik Atölyeleri

Kendi dildonu kendin yap

cins'el'liğimizi 'dil'lendirelim

Feminist bir haz aktivitesi olarak seks shop ziyareti

Kendi dildonu kendin yap

Milen Nae

Tarih boyunca insanlar kendi haz objelerini kendi elleriyle yaptılar. Biz bugünün hazırıcı, ustası yapsın ben parasını verip alayım dünyasında, kendi bedenimizin birçok değerli ihtiyacını kendi yeteneklerimiz ve emeğimizle karşılama kapasitemiz olduğunu bile unutturken, herhangi birşeyi kendimiz yapma sürecinde elde edebileceğimiz birçok başka değerli bilgiyi de görmezden geliyoruz. Kendi dildo'nu kendin yap atölyesi 18. İstanbul Onur Haftası dahilindeki birçok atölyeden biri olarak birkaç farklı değeri ele aldı ve sanırım bu değerleri katılanlar ile paylaşma konusunda başarılıydı.

İlk olarak, cinsel haz deneyimlerimizi kendi arzu ve taleplerimize göre yönlendirme idaresini elimize almamıza yardımcı, değerli bir öge olan oyuncacı, 'kişisel objem', 'benim haz oyuncacıım' kavramını hayatımıza, para değil emek vererek sokma fırsatını yarattı. Bu haz oyuncacığının yaratım sürecinde dildoların üretiminin zorlu basamaklarında, havalandırma borularına kumaş sarıp dikme, ince ve belirsiz dikişler atma, renk ve model, boy ve genişlik seçme, lateksleme süreçlerini muzipçe paylaşma fırsatımız oldu.

Bu süreci birbirimizle paylaşırken, hem bu haz

oyuncağından mahrem beklentilerimize, hem de dikiş dikmek ince el işi yapmaktan ilkokuldaki el işi derslerinden beri çekindiğimize dair birçok zayıf noktamızı birbirimizle paylaştık. Hangisinin bir ötekiyle paylaşması daha zor bir bilgi olduğu üzerine konuşma fırsatı bulduk ve kendimizi daha önceden tanışmamış olsak da arzu ve merak ortaklığıyla girdiğimiz bu oyunu paylaştığımız dostlarımıza açmanın hazzını yaşadık.

Ayrıca bir el işi atölyesi rahatlığında, çay ve kahve eşliğinde kendi fallusumuzu yaratma ona şekil verme ve arzumuzu dillendirme sayesinde toplumun fallusa yüklediği, feminist ve cinsiyetçilik karşıtı bakış açımıza rağmen her an içine düşme eğilimimiz olan fallus merkezçiliğe karşı bir paylaşım alanı geliştirdik. Yani internette sipariş versek partnerimiz veya en yakın dostumuzdan başkasıyla paylaşmayacağımız arzu nesnemizi seçme sürecinde gözümüzde büyüyecek olan, ona olan arzumuz yüzünden suçlu hissetme potansiyelimiz olan dildomuz fiziksel gerçekliği haz değerinin yanında değersiz varlığıyla her an ellerimizdeydi. Çay muhabbetimize meze oldu ve atölye gününden beri haz oyunlarımıza yoldaş.

cins'el'liğimizi 'dil'lendirelim atölyesi ardından

Ecem Dalgakıranlar

“Eşcinsel” ya da “lezbiyen” gibi kelimeler toplumdaki birçok insan için “sapkın” cinsel fantezileri ya da özgür ve doyarsıya yaşanan bir cinsel hayatı imliyor olabilir ancak bu hayatların öznesi olan bizler için cinsellik en az Heteroseksüel bireyler kadar kara deliklere sahip, konuşulması zor ve birçok tabuyu barındırıyor. Hatta hareketlerin, barların veya camiaların içerisinde kendilerine sosyal alanlar yaratan bizler, bu alanların toplumdaki diğer alanlardan daha özgür olduğunu düşünüyor, içindeki insanların da bu doğrultuda daha özgür cinsel hayatlara sahip olduğu yanlışına düşebiliyoruz. Sevişmemelerimizden çok sevişmelerimizi paylaştığımızdan, meraklarımızı gidermekten çok cinsellikle ilgili gullüm yaptığımızdan; performansların (kendimizinki de dahil) arasında sıkışıp kendimizi bir tür aşkınlık grubu içerisinde hissettiğimiz de oluyor. Hal böyle olunca ilişkilerimizin, bedenimizin, arzularımızın ve yaptığımız politikanın merkezinde yer alan kısmı; cinselliğimiz aynı dünyanın çekirdeği gibi ulaşılması en zor ve karanlık noktaya konumlanıyor.

İşte böyle bir hisle bir grup kadın/trans olarak bir araya geldiğimizde ve cinsellik atölyesini hazırlamaya başladığımızda, aslında bu atölye çoktan başlamıştı çünkü biz her toplantıda cinselliğimizi, bedenimizi konuşmaya başlamıştık. Sanırım bir kıvılcım yakmak ve “ben de senin gibi cinselliğimi konuşmakta problem yaşıyorum, benim de problemlerim var ve o sandığın havalı Casanova değilim” demek önemli. “Orgazm olamıyorum” demek ya da “klitoris nerde?” diye sormak, açılmak kadar zor ama bunları paylaştıktan sonra aynı soruların ya da sorunların başka insanlar tarafından da paylaşıldığını görüyorsun. Bu rahat ortamı yakaladıktan sonra ise yakılan bu kıvılcım bir aleve dönüşüyor. Cinselliği konuşmaya o kadar açız ki! Kendi içimdeki ve hareketteki açlığı fark etmek bu atölyenin benim için en önemli kazancı. Ve oluşmaya başlayan İllet grubu da ileriki dönemlerde bu ihtiyacın üzerine gidileceğinin bir göstergesi.

Atölye sırasında fark ettiğimiz bu “hepimizin aslında tabuları var” duygusu ortak sorunlarımızı da ortaya çıkardı. Mesela birçoğumuzun başkasını taciz etme korkusuna sahip olduğunu öğrendik. Flört ederken yaşadığımız ikilemlerin, yan yana yatarken kimin dokunmaya başlayacağını bilememelerin ve kadın sosyalliği içindeki çekingenliğimizin sebeplerini bulmaya çabaladık. Bazen farkında olmadan “taciz eden” pozisyonuna düşebildiğimiz gibi hareket içinde de tacizin tole edilebildiğini ve gündemlemediğini, bir yandan da feminizmin bizi bu konu ile ilgili olarak hassaslaştırdığını ancak bu hassaslaşmanın bir korkuya dönüşüp özgüvenimizi düşürebildiğini konuştuk. Taciz üzerine yeterince konuşmadığımızın farkına varırken, o güne kadar belki de kişisel bir özgüven sorunu olarak düşündüğümüz deneyimlerimizin aslında hepimizin yaşadığı politik sorunlar olduğunu fark etmek, bize yalnız olmadığımızı gösterdi ve özgüvenimizin de gelişmesine vesile oldu. O gece atölye sonrasındaki partide birbirimize korkmadan yaklaşabilmenin ve performans kaygısı duymadan özgürce dans edebilmenin ve dayanışabilmenin keyfini yaşadık.

Atölye ile ilgili bahsedilmesi gereken bir diğer önemli kısım ise atölyenin merkezini oluşturan ve sohbet kısmında kolaylaştırıcı olarak kullanılan “Kadınlar Arasında” broşürü. Bu broşürün doğru cinselliği bize öğreten bir cinsellik rehberi niteliğinde olmayışı, bizim gibi kadın/transların deneyimlerini içeriyor ve farklı cinsellik perspektiflerini bize sunuyor oluşu, bu broşürü kolaylaştırıcı olarak seçmemizin ve çevirmemizin başlıca nedenleriydi*.

Atölyenin bir diğer bölümünde ise seks oyuncaklarının genel bir tanıtımını yaptık. Seks oyuncaklarının erkeklere yönelik ve erkek bakış açısı ile satışının yapıldığı ülkemizde çeşitleri görmek oldukça zor ve dildo deyince de akla sadece realistik penis şekilli olanları geliyor. Bunun ötesindeki bulletleri, yumurtaları, realistik olmayan vibratör

ve dildoları, değişik renkler, boyut ve şekillerdeki, sadece hayalgücü ile sınırlandırılabilir bu haz oyuncaklarını tanıtım ve sağlıklı materyeller, güvenli kullanımları gibi konularda bilgi vermek istedik. “İki kadının sevişmesi arada penis olmadan olmaz” mantığı ile savaştığımız bir dünyada, penetrasyona ve seks oyuncaklarına önyargılı olabiliyoruz. Evet seks için ne penis, ne oyuncak ne de penetrasyon gerekiyor ama bedenimizle ve cinselliğimizle ilgili bir keşfe çıkıyorsak eğer, seks oyuncaklarını ya da aksesuarları ve oyunları da düşünebiliriz bence. Bu anlamda ördek şeklindeki vibratörden, buz dolabında soğutulabilen dildoya, g-noktası oyuncaklarından, vajinal kasları çalıştıran toplara seks oyuncaklarının hayal gücümüzde yaratacağı genişlemeden yararlanabiliriz.

Queer porno dan bazı bölümler izleyerek birtirdiğimiz atölyede, birçoğumuz daha önce pay-

laşamadığını paylaştı, sormadığını sordu, farklı deneyimleri duydu, benzer problemlere çözüm üretmeye çalıştı. Ne olursa olsun ortaklıklarımız ve farklılıklarımız birbirimize çok şey kattı. Bu atölyeye katıldık diye hiç birimiz cinselliğin sırlarına ermedik; daha konuşmaya, paylaşmaya çok ihtiyacımız var. Ancak yine de inanıyorum ki Onur Haftası’ndaki bu atölye çok güzel şeylerin habercisi. İlk defa etkinliklere kadın katılımının da bu denli yüksek oluşu ve kadın merkezli etkinliklerin varlığı trans hareketin hız kazanması; hareketin gey erkek merke-zinden uzaklaştığının ve gökkuşağının renklerinin belirginleşmeye başladığının göstergesi diye düşünüyorum.

* “Kadınlar Arasında” broşürünü Lambda-istanbul’dan temin edebilir ya da PDF formatını İllet grubuna mail atarak edinebilirsiniz. Mail adresi: illetler@gmail.com

Feminist bir haz aktivitesi olarak seks shop ziyareti

2010 Onur Haftası Kadın/Transgender Komisyonu'nun onur haftasına hazırlanırken yaptığı toplantılarda kadın kadına cinsellik üzerine birlikte düşünme sürecinden doğan bir yazıyı da sizlerle paylaşıyoruz..

“bir nisan akşamüstü onurhaftasının onuru da pek ipelemeyen ama varoluşlarında farklı farklı güzellikler taşıyan kadınları ve transgenderları”nın Tarlabası ve şişhane dolaylarında yaptığı seks shop ziyaretine ve genel olarak “sex shop ziyaret etmek” üzerine kes-yapıştır kolajı...

“... beni birlikte gidişimizde heyecanlandırıyor şey...oraya LBT deneyimden gelmiş bizlerin birlikte gitmesiydi... yasak, tabu, erkeklere mahsus mekanların kadınlarca ziyareti istem dışı heyecan yaratıyor bende... bakılanın, nesneleştirilenin, oyuncaklaştırılanın ters bir hamleyle bakan hale gelmesinde yapı sökücü bir etki olduğunu düşünüyorum... hınzır bir tat yok mu bunda?”

“Beklediğim şatafatlı, kırmızı - pembeli, tüllü - pamuklu, ışıktandırılmış cezbedici yatakodası havası yerine, soğuk, duvarın yettiğince raflarla donanmış malzeme deposunun içinde buldum kendimi. iç bayıcı ve çirkindi oldukça, daha fonksiyonel yaklaşım ‘ürün’lere odaklanınca, bu defa çeşitsizlikten dem vurmaca. sağ köşe yapma vajina, sol köşe yapma penis köşesi. ortada plastikinden silikonuna uyarıcılar ülkesi. eee, bu kadarcık mı yani?”

“bunun anlamı neydi benim için? Daha önce Türkiye’deki seks shoplara gitmişim.. Hakikaten dangul dungul, estetikten yoksun mekanlar.. Malzemeler %90 heteroseksüel lezzetlere yönelik...

Ötesinde çok normatif detaylar... ilk bakışta feci itici... Ama farklı farklı deneyimlere empati yapmaya başlayınca bende “yok artık bunu kim ne yapsın” dediğim şeylerin bile kimi insanların deneyimlerinde onları güçlendirmek için olumlu katkıları olduğunu işittim...”

“...hem neden gerçeği varken ‘ürün’ olarak bu uzuvlara ihtiyaç duyuyoruz?”

“Kadın cinselliği sürekli penis üzerinden, “giren” şey üzerinden tanımlandığından; benim cinselliğimin de dildo ile tanımlanacağını düşünüyor, bundan korkuyordum sanırım. şimdi yani ben bi penisle de yatabilir miyim diye düşündüğüm de oluyordu. Erkek bedenini sevmiyordum ama penetrasyonu - içime bir şey girmesini de seviyordum. Bu bir çelişki miydi?”

“...Aslında, ne yalan söyliyim, ben oyuncığa “ihtiyacım” olmayacağını düşünüyordum hep, böyle “iyiydi.” Hiç kullanmam demiyordum ama gerekli bulmuyordum diyordum. Sonra şöyle bir geriye dönüp baktım. 4-5 yaşından beri masturbasyon yapıyorum (Sırf bu yüzden biraz “otoseksüel” bile sayılırım:)) ve sıklıkla “bir şeylere” ihtiyaç duydum parmaklarıma ek olarak. Önce yastık, sonra salatalık, havuç vs, bazen çeşitli roll-on ve krem tüpleri... Yani pekala da “sex toy”lar eğlenceli bir şeyler olabilir de cinselliğimde dedim ve önyargım kırıldı...”

“...Bedenin gerçek uzuvları hangisi? Bedenin sınırları nerede başlıyor nerede bitiyor? Oysa bambaşka deneyimler de işittim... Bakire bir kadının kendi cinselliğini keşfinin, trans bir kadının ameliyat sonrası vajinal kaslarına egzersizinin, hamile bir biseksüelin aylar boyunca yalnız arzularının yoldaşlığının, trans erkek ve bir dünya lezbiyenin hatta heteroseksüel kadının kendine, sevdiğine penetrasyonuna yoldaşlığının, v.b bir dolu deneyimin sürekli yada değişken uzuvları olduğunu...”

“Kimi ülkelerdeki seks shopların feminist ve queer olanları var... bunlar hakikaten her anlamda buradakilere benzemiyorlar...”

“Londra’da ise durum çok farklıydı.... Bana çay içer misin diye sorup çay ikram ettiler. Ben de o sırada açıkta, masada duran vibratörlerin hepsini tek tek çalıştırıp, inceledim. Hepsinin üzerinde kartlar var. Hangi malzemeden olduğu, alerjiklik derecesi, su geçirme özelliği, kuvveti hepsi bir bir yazıyor. İçeri bir sürü insan girip çıkıyor. Kayganlaştırıcılar, uyarıcı kremler, fetiş kıyafetler, sağlık ürünleri, erotik kitaplar; her şey var. Ayrıca haftada 1 gün erkeklere açık, diğer günler sadece kadınlar için. Hem kadınlara özel hem de erkekler için “g noktası nasıl bulunur?” gibi atölye çalışmaları var.”

“...Mesela aldığım latex eldivenler sayesinde ilk defa bir kadınla regl iken seviştim...”

“....Tabiat en önemli şey gibi düşünüyordum.. ama ...bu düşünce içinde çelişki var... hala böyle şeyler hakkında konuşmam zor gelir ama bu sex shop’a ziyaret etmekten zevk aldım....zaten oyuncakları hayatımda hiç kullanmadım .. sex shop’a çekinmeden gittim...benim için bu demek ki ziyaretimiz başarılı oldu ve şimdi oyuncakları kullanmasını merak ettim....”

“...bir gün LBT’lerin keyifli bir pazar günü... kapitalistik dükkanlardan alışveriş yerine oyuncaklarını takas ettikleri, deneyim aktarımlarının olduğu... bir cinsel özgürlük anı hayal ediyorum...”

Göç ve LGBTT

Göç ve LGBTT

Türkiye bağlamında LGBTT mülteciler

GÖÇ ve LGBT

Kaya Fırat - Hevjin Diyarbakır LGBT Oluşumu:

Göç, bir çok disiplini kendisi hakkında konuştu-rabilecek derecede neden-sonuç ilişkileri içeren, çok boyutlu bir kavram. Türkiye örneğindeki gibi uzun yıllara yayılmış ve çözümü ertelenmiş bir sorun olarak göçü tartışırken, aslında bugün yapmak istediğimiz göçe dair nostaljik bir yolculuk değil, halihazırda sorunlarını korunaklı bir şekilde sürdüren bu meseleye dair aynı zamanda güncel tespitlerde de bulunmak. Göç tartışmaları Türkiye’de uzun zamandır yapıyor; fakat LGBT bireylerin sorunlarını dillendirmek noktasında göç tartışmaları, daha çok tartışmaya katılan

kitlelerin ya da kişilerin politik pozisyonlarını konumlandığı bir alana da taşınmış oluyor ve mevcut bütünün aktarımındaki lgbt faktörü çoğu tartışmada es geçiliyor. Bugün derdimiz göç ve göç-LGBT ilişkisi üzerine bir şeyler söylemek. Konuğumuz hepimizin meclis çalışmalarıyla yakından tanıdığımız Barış ve Demokrasi Partisi İstanbul Milletvekili Sebahat Tuncel, ki Hevjin Derginin ilk sayısına verdiği röportajla bize desteklerini esirgemedi, bu konuşmasında da göç üzerine genel bir değerlendirme yapacak.

Sebahat Tuncel - BDP İstanbul Milletvekili:

İlk çağrıldığımda lgbt ve göç meselesinin bağlan-tısını nasıl kuracağım diye düşündüm. Zorunlu göç üzerine çok söz söyleyen bir noktadayız ama lgbt bireylerin göç meselesinden ne kadar etkilendiği konusunda biraz cahil olduğumu ifade etmek isityorum. Çok şey biliyormuş gibi konuşmak hoşuma giden bir tarz değil. O açıdan da nasıl bir bağlantı kuracağım konusunda çoğu zaman arkadaşlara da sordum. Genel olarak göç meselesine kısa bir değerlendirme yapıp, özellikle zorunlu göçün ortaya çıkardığı sorunları değerlendirsek, sanırım orada kısmen lgbt de yaşadığı sorunlar ortaklaşıyor. Sonuçta, bazı konuların cinsel kimlikten ziyade toplumsal olarak yaşanan sorunlar olarak da vuku bulduğunu düşünüyorum.

Lgbt bireylerin son yıllarda vermiş olduğu örgütlü mücadele, sorunların gündemleştirilmesi konusunda oldukça iyi bir noktada. Feminist kadın örgütlerinin, lgbt bireylerle ortak mücadelesinin de bunda etkisi var. Bazı medya organlarında lgbt bireylerin sorunlarına yer veriliyor olmasıyla, en azından, tartışabilme zemini ortaya çıkarmış durumda. Bundan sonraki süreçte bu örgütlü mücadeleyi biraz daha yükseltmek, bütün alanlarda toplumsal cinsiyetçiliğin ortadan kaldırılmasına da yol açacak.

Biz Barış ve Demokrasi Partisi olarak, programında bu konuda Türkiye’deki partilerin en iyisi durumundayız. Ama tabanımız toplumsal cinsiyetçiliği ne kadar aşmış diye baktığımızda aynı derecede değil, yani bu da bir mücadele meselesi. Ancak programda dahi farklı cinsel yönelimleri olanların hak ve özgürlüklerini savunmak önemli bir nokta. Tabii geliştirilmesi ve genel olarak topluma, daha geniş tabana yayılması gerekiyor.

Göç meselesini ekonomik, kültürel sorunlardan kaynaklı insan hareketi olarak değerlendirebiliriz. Bunun da tabii bazı sıkıntıları olabilir ; iş olanakları, farklı bir yaşam, farklı bir kültür... Ancak insanlar bu yer değiştirmeyi isteyerek ve bilinçli şekilde yaptığından yaşadığı sorunlarla baş edebilmesi kısmen mümkün olabiliyor. Baş edemediği zaman da geri dönüşler olabiliyor. Türkiye’de önemli bir sorun olan zorunlu göç meselesi var ve çok daha ciddi tahribatlara neden oluyor. Özellikle 90’lı yıllarda yaşanan köy yakmaları, köy boşaltmalarından kaynaklı bir göç durumu var. Resmi olarak devletin yaptığı bir araştırma yok. Tesev’in ve Göç-der’in yaptığı araştırmalar var. Göç-der’in 4 binden fazla köyün savaştan kaynaklı boşaltıldığını, bazılarının yakıldığını ve 4 milyona yakın Kürdün yerinden zorla edildiği üzerine raporları var. Bun-

ların bir kısmı İstanbul, İzmir, Ankara gibi metropollere, bir kısmı da yurt dışına, yani Almanya, İngiltere, hatta Amerika'ya göç ediyor. Tabii bu insanlar yerlerini yurtlarını hazırlıksız ve zorunlu olarak terk ettikleri için çok ciddi sorunlar yaşıyor. Kendi coğrafyasından kopmuş olmaktan kaynaklı yaşadığı sorunlar, ve geldikleri yerlerde, yerleştikleri yerlerde sorunlarla karşılaşılıyorlar.

Genelde Kürtler akrabası, arkadaşı, en yakınında kim varsa oraları tercih ediyor. Beyoğlu, örneğin, Mardinlilerin çok yoğun olduğu bir yer. Başka bir yerde Siirtliler, Diyarbakırlılar, Sivaslılar, yani memleketine göre belirlenen bir durum var. Yaşanılan yerde zorla edilmeden kaynaklı bir güven meselesi nedeniyle, akrabalık ilişkileri içerisinde kendisini daha güvende hissetme bunun nedeni olabilir. Toplumsal ilişkilerini kaybetmek istemiyor; ama zorunlu olarak geldikleri yerlerde bir kaç şeyle karşılaşılıyorlar. Yoksulluk, yoksunluk, milliyetçilik, ırkçılık var; bununla bir şekilde mücadele etmek durumunda. Örneğin, İzmir'de son dönemlerde milliyetçilik ve Kürtlere karşı tahammülsüzlük çok daha fazla. "Kürtler gelmeden sorunlar yaşanmıyordu" ya da "Kürtler iyi değildir" üzerinden yaratılan bir tahammülsüzlük bu. Bu bir devlet politikası tabii, Türklerle ya da orada yaşayan Araplarla alakalı bir sorun değil; ama bu insanlar hazırlıksız çıkıp geliyor. Mesela çoğu Türk, Kürtlere ev vermek istemiyor çoğu zaman. Ya "çok kalabalıksınız", "sizin çok misafiriniz geliyor" diyor ya da Kürt olduğu için vermek istemiyor. Örneğin, bazı yerlerde Kürt de demiyor, yeni yeni konuşuluyor Kürt kelimesi, Doğululara ev verilmiyor. Farklı kimlikten, kültürden birleriyle karşılaşmak, tanışmak, hele Türkiye'de yaşanan savaşın anlatım biçimi, Kürt sorununu terör sorunu olarak gören bakış, ister istemez Doğulu olmalarına, Kürt olmalarına şüpheli bakmak ya da güvenmemeyi de beraberinde getiriyor. Ankara merkezde yapılan politikalar da çoğu zaman bunu besleyen noktada oluyor.

Türkiye'de yaşanan savaşın çok ciddi sorunları var. Bugünlerde bunu çok daha yakıcı hissediyoruz. Medyada yeni bir dil yaratmak gerekirken aslında eski dilin devamını ve milliyetçiliğin körüklenmesini de beraberinde getiriyor. Oysa yetmiş iki milyona karşı sorumluluğumuz var deniyor ya, peki bu insanların bir arada yaşamasının koşullarını birilerine terörist diyerek, birilerine ırkçı diyerek

mi yapacaksın ya da birilerini eşcinsel olduğu için ötekileştirerek mi?

Dolayısıyla, Kürt sorununun çözümü meselesi bizim açımızdan oldukça önemli. Bunun tüm boyutları, sosyal, ekonomik, kültürel boyutları, zorunlu göç boyutu önemli. Mesela Türkiye'de Kürt sorunu çözülürse, demokratik anlamda bir çözüm olursa, zorunlu göç mağdurlarının büyük bir kısmının geri döneceğini düşünüyoruz. Böyle bir dönüşte burada 20-30 yıldır bir yaşam kurmuş gençler gitmek istemiyor oraya, buraya alışmış durumda; ama yeniden dönüşler sağlandığında, hem ekonomik olarak, hem sosyal olarak, hem de kültürel olarak daha rahat, daha etkin bir yaşam olacaktır. Bu, elbette, haydi sizi köyünüze gönderiyoruz şeklinde olmaz, ancak yaşam koşullarını da hazırlayabilecek bir projeye bu gerçekleşebilir.

Son olarak şunu ifade etmek istiyorum. Lgbt bireyi olma meselesi çoğu zaman gizli yaşanan bir durum. Yani ailesine, çevresine söylenemeyen. Çok az cesur arkadaşımız var bunu ailesiyle paylaşan, kaldı ki Batmanlı bir lgbt bireyi ailesine söyledi ve namus cinayetine kurban gitti ailesi tarafından. Cinsiyetçi ve homofobik bir toplumda yaşıyoruz. Kendi açımızdan bile baktığımızda ne kadar kabul edip, ne kadar farkındayız bu işin ya da ne kadar doğal görebiliyorsun... Büyük şehirlerde bu tür şeyler yaşanıyor ama yaşam alanı bırakılmayınca, seks işçisi olmak zorunda kalan insanlar var. Ya da bu işle baş edemeyen, ya da doğalmış gibi ve heteroseksüel gibi yaşamayı tercih eden, bu kimliği kendisine konduramayanlar var. Yani çok kolay bir durum değil.

Kürt lgbt bireyleri, doğal olarak göçle geldiği yerlerde de benzer sorunlar yaşıyor. Hatta buralarda daha farklı bir şey açığa çıkıyor olabilir. Çok daha sorunlu, çok daha zor bir durum olabilir. Zaten göçten kaynaklı yaşanan sorunlar, sıkıntılar, bu defa bir de lgbt bireyi olmaktan kaynaklı ikinci kez bir ezilme durumuna dönüşebiliyor. Yine ekonomik mesele, yoksulluk meselesi lgbt bireyleri açısından da ciddi bir problem. Bu konuda çok az arkadaş var akademisyen, eğitimci olan ya da bulunduğu alanda bu kimliğiyle iş yapabilen. Belki de devletin kaynaklarında böyle bir soru sormak lazım, ne kadar birey var bu kimliğiyle çalışabilen, çalışma ortamı sağlanabilen. Ya da ne kadar lgbt birey var?

Kaya Fırat: Yüzde 10 genelleme...

Sebahat Tuncel: Öyle düşündüğünüzde 7 milyon 300 bin lgbt bireyi, bu çok ciddi bir rakam. Bu insanlar bu kimliğiyle okulda, üniversitede ne kadar kalabiliyor? Ya da bir evde ne kadar kalabiliyor? Kendi evinde bile kalamıyor, ailesi bile çoğu zaman kabul etmiyor ya da anlamlandırmakta zorlanıyor. Ankara'daki bir toplantıda Ufuk Uras'a sormuşlardı "senin çocuğun eşcinsel olduğunu düşündüğünde ne yaparsın?" Demişti "heralde anlayışla karşılarım". Sonrasında konuştuk, dedi ki bana "çok zor bir soru", "şimdi bana bu soruyu sordular, genel bir politik cevap verdim; ama acaba böyle olsa çok insani bir yerden ne hissederim". Bu açıdan insanların düşüncelerini değiştirmek, toplumsal yaşamda lgbt bireylerin eşit ve özgür yurttaş olmalarını sağlamak önemli. Biz bunu hep Kürtler için de söylüyoruz; eşit ve özgür yurttaş olma meselesini toplumda ne kadar var edebilecek, bu önemli. Bu olmadığı sürece yaşamın bütün alanlarında çok ciddi sorunlar yaşanacağını düşünüyorum.

Göçle bitireyim, sonuçta zorunlu göç meselesi ciddi bir sorun, göçün bir de bu mülteci olma hali var, dolayısıyla işimiz çok kolay değil. Göçle ilgilenirken Türkiye'deki göçün nitelik fark nedeniyle, Kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümünü sağlayabilirsek, arışıl bir çözümün adımlarını atabilirsek, en azından yaşadıkları coğrafyaya, alanlarına döndüklerinde, hem daha demokratik, daha ekolojik ve cinsiyet özgürlükçü bir yaşamı paylaşabilirler. Biz, bunun mümkün olduğunu düşünüyoruz; ama çok kolay olmadığını, hemen bugünden yarına olmadığını da düşünüyoruz. Sanırım bunun için de ortak mücadele edeceğiz.

Kaya Fırat: Sebahat Hanım, "göç ve lgbt arasında nasıl bir ilişki kurabiliriz?" diye sordu. Aslında, göç bilgisi, lgbt bireyler için çok da yabancı bir bilgi değil. Türkiye'nin periferideki bir çok kentinden, bir çok lgbt birey metropollere göç ediyor. Hatta, öyle ki, bu bir yaşam şekli halini alıyor ve göç bir şekilde kendini bize unutturuyor.

Bu lgbt bireylerle ilgili ne tür bir genelleme yapılabilir? Bir örnek verirsek, Kırşehir'den göç eden bir bireyle Diyarbakır'dan göç eden bir lgbt bireyin politik ya da sosyolojik noktalarda göçe katı-

lımı ne şekilde oluyor. Aynı mı, değil mi? Şöyle bir özdeşlik kurulabilir belki, tüm lgbt bireylerinin göçüne dair. Minör bir coğrafyada kendi derdinde demlenmek, sıkışmak, aile ve mahalle baskısının ya da denetlemesinin birebir muhatabı olmak, o dayatmacı tavrı çok yakından hissetmek gibi sebepler; etiketlenirim, cinsel yönelimim ailem tarafından öğrenilebilir, öğrenilirse psikolojik veya fiziksel şiddete maruz kalabilirim gibi korkular; hatta Ahmet Yıldız örneğindeki gibi öldürülebilirim korkusu, bir çok lgbt bireyi için metropollerde göçün aslında ortak gerekçeleri sayılabilir. Hayatı daha özgür yaşayabilir, metropoldeki kalabalıklara karışıp kaybolabilir ve cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği daha rahat yaşayabilirim gibi umutlar silsilesi göçü pekiştiren. Metropoller bunların yanı sıra, sektörel yanlarıyla da lgbt göçünü olur kılan bir yaşamlar biçimini çağırıyor. Gey barlar, oteller, evler, lgbt jargonunda "kasap" diye adlandırılan illegal cinsiyet, beden değiştirme operasyonlarının yapıldığı yerler... Seks işçiliği de lgbtgöçünde çok önemli bir faktör. Özellikle çok küçük şehirlerde seks işçiliği yapan, yapmak zorunda bırakılan ve hayatını idame ettirmek zorunda kalan bireyler, metropollerde daha geniş bir alanda seks işçiliği yapıyorlar. Yine periferdeki lgbt bireyler partner bulmakta, hatta biz Hevjin olarak bunu Diyarbakır'da çok rahat deneyimliyoruz, görünürlük problemi yüzünden lgbt organizasyonlarıyla gönül rahatlığıyla ilişki kurmakta bile güçlük çekiyorlar. Bu da özellikle periferde örgütlenen lgbt organizasyonları için oldukça sıkıntılı bir durum.

Göç ediyoruz, bir çoğumuzun daha özgür bir hayat beklentisi var. Daha rahat partner bulabiliyoruz, ya da en azından cinsel yönelimimizi ve cinsiyet kimliğimizi çok daha rahat yaşamak için metropollere göç ediyoruz; fakat göçün başka bir yönü de var. Sürekli haberlerini aldığımız ve ana akım medyanın kasaplığını yaptığı nefret cinayetlerine maruz kalan bir çok lgbt bireyi var metropollerde. Neredeyse ayda bir, başı, boğazı kesilmiş, kafasına sıkılmış bir transseksüel haberi alıyoruz, bilmediklerimiz cabası... Nefret cinayetlerinin kriminal niceliği metropollerde daha fazla. Çünkü, periferideki bir şehirdeki lgbt bireyi niceliğiyle metropoller arasında büyük farklar var. Diğer bir neden kriminal potansiyelin periferde şehrin küçük olması ve zanlının yakalanma riskinin fazla

olması nedeniyle daha aşağıya çekilmesi ya da kaybettirilmesi...

Sebahat hanımın bahsettiği zorunlu göçe dair bilgiler aslında Kürt lgbt bireylerini de ilgilendiren, onların da tarihi derdi olan bilgiler. O dönem zorunlu göç yaptırılmış insanların içinde kesinlikle lgbt bireyleri de vardı. Ve zorunlu göçün lgbt jenerasyonu, kendi kaderdaşı olan diğer göç mağduru insanlar tarafından da dışlandığında olay daha dramatik bir hale geldi. Aradaki makas açıldı. Göç ettirilen şehirlerin demografik, sosyo-ekonomik yapısında meydana gelen harabiyet Kürt lgbt bireylerin de işsiz, eğitimsiz hatta sınıfsız kaldıkları bir enkaz yarattı... Kürt lgbt bireyleri eğitimden mahrum bırakılma, işsizlik, yoksulluk ve yoksullukla cebelleşmek zorunda kalırken tüm bunların yanında bir de cinsel yönelim ve cinsiyet ayrımcılığına uğradılar. Hal böyle olunca lgbt bireyleri daha çok içe kapanmaya ve kendilerini daha kötü hissetmeye başlıyorlar. Bu noktada, aslında, o lgbt bireyler ikinci bir göçü düşünmeye başlamış oluyorlar. Yani daha batıya olan göçü...

Tüm bu gerçeklikler Türkiye’de metropolde organize olan LGBT hareketlerinin gündemlerine almaları gereken ciddi sıkıntılar. Lgbt çatısı altında birbirimizi anlama çabasını ortak kılarak, periferdeki şehirlerde, küçük yerleşim birimlerinde zorluk çeken lgbt bireylerin sorunlarını da tartışmalıyız. Judith Butler’in geçen yıl beyaz Avrupalılar tarafından verilen ödülü reddetmesinin arka planındaki politik endişeyi önemsemek gerekiyor. Ödülün ret gerekçeleri olan Lgbt hareketinin ticarileştirildiği vurgusu, dahası LGBT harekete sızan ırkçılık ve milliyetçilik üzerine düşünmemiz ve gereken önlemleri almamız gerekiyor. Unutmayalım ki, biz farkına bile varmadan başka bir Judith Butler gelir ve aynı politik hedefi içeren bir benzeri bir çıkışın nesnesi olabiliriz. Evet lgbt partnerliğinin eşitlendiği noktada Kürt lgbt bireylerin, Türkiye’liliğimizden midir, kürtfobiyle karşılaşmaları manidar... İrkçılık ve ırkçılıktan doğan ayrımcılık, Avrupa’dan doğuya doğru belli belirsiz bir hiyerarşiyi seyrederken ilerliyor. Beyaz Avrupalıların ırkçı lgbt zihniyeti göçmenlere, Türkler Kürtlere ya da Kürt lgbt'lere, onlar da İran’dan ya da başka bir doğu ülkesinden gelen mültecilere ayrımcılık yapıyor. Kürt lgbt bireylerini kuşatan kürtfobi-lgbtfobi sarmalından uzak tutmak hem kürt poli-

tikacılarına ve akli başında insanlara hem LGBT aktivistlerine önemli sorumluluklar düşüyor.

Şöyle diyebilirsiniz, “e ne olacak, çözüm ne olabilir?” Ben bu konuda açıkçası şunu düşünüyorum. Lgbt organizasyonlarının metropollerden çıkması, çıkmasa bile periferde örgütlenmeye çalışan daha küçük lgbt organizasyonlarına olan desteklerini artırmaları çok önemli. Hevjin olarak da aslında Diyarbakır’da yapmaya çalıştığımız şey bu. O mevcut algıyı, mevcut önyargıyı sağlıklı bir şekilde kırarak, insanlara toplumsal cinsiyeti, cinsiyet rollerini, cinsel yönelimini ya da cinsiyet ayrımcılığını anlatıp böyle bir kamuoyu oluşturup, en azından uzun vadede yaptırımların sektirliğini azaltabilecek, söyleşiler, atölyeler yaparak, bölgeyi lgbt bireyleri için daha rahat nefes alınabilir bir ortam haline getirmeye çalışıyoruz.

SORULAR – YORUMLAR

SORU: Yoğun olmasa da nicel olarak lgbt nüfusundan bahsediyoruz Türkiye’de. Cinsel yönelimle alakalı olarak nasıl bir bilinçlenme tahayyül ediyorsunuz?

S.T.: Politik alandan kazanmadan hiçbir alandan kazanım sağlamak mümkün değil. Dolayısıyla lgbt bireylerin de politik örgütlenmesinin önemli olduğunu düşünüyorum. Sadece lgbt bireyleri açısından değil, kadın özgürlük mücadelesi de politik olarak örgütlenip mücadelesini yükselttikçe ve erkek egemen sisteme karşı güçlü bir mücadele yürüttükçe, alanı da genişliyor. Şu da çok önemli, sonuçta lgbt bireylerinin sorunları değil bu sorunlar, bireylerin bu meseleye yaklaşımını değiştirmek, sonuçta yaşam da birlikteyse onların bu dışlayıcı, ötekileştirici tavırlarını değiştirmek için onların da değişmesi gerekiyor, yani örgütlü mücadelenin, politik mücadelenin böyle bir avantajı var. Kendi deneyimlerimizden, kadın hareketi deneyiminden yola çıkarak bunu söylüyorum, çünkü o deneyimler gerçekten bize çok şey kazandırdı, bir çok erkek arkadaş kadın meselesinde, kadınlarla birlikte mücadele etmeye başladı ya da en azından bizim koyduğumuz ilkelere uyum sağladı. Örneğin yüzde 40 cinsiyet kotası uyguluyoruz, eş başkanlık gibi bir sistemimiz var, kadına yönelik şiddet mutlaka disiplin sorunu, geçen dönem dtp’deyken ikinci eş aldı diye bir belediye başkanımızı ihraç

ettik. Bu bizim ilkelerimize aykırı. Bu çok kolay oluşmadı, birlikte, hatta çoğu zaman, çok eşliliği parti tüzüğümüzde kadına yönelik bir şiddet olarak da algıladık.

O açıdan politik mesele önemli, lgbt bireyleri de politik olarak nerden bakıyor, dünyaya nasıl bakıyor, erkek egemen sistemi nerden sorguluyor? Yani bunu nasıl açacak, hangi mekanizmayla, hangi yaklaşımla söylüyor? Politik bir mücadele daha çok insanın gelip orada mücadele etmesini de sağlar gibi düşünüyorum.

Kaya Fırat: Bizim Hevjin olarak yaptığımız şey, biraz aslında hem dünyadaki, LGBT hareketinin bir parçası olmak, hem de daha yeni yeni “gey” nedir, “biseksüel” nedir, transseksüel nedir” diye temel cinsel kimlik ya da cinsel yönelimin abc’sini bölgede tartışmak, insanlara aktarmak. Bu yılki 8 Mart deneyimini aktarmak istiyorum. 8 Mart’ta Kürt kadın hareketi bir yürüyüş yaptı Diyarbakır’da. Yürüyüş konsepti için şöyle bir karar almışlardı, biyolojik erkekler katılmayacaktı; sadece kadınlar yürüyecekti. Biz de görevli arkadaşlarla görüşmeye gittik, Hevjin LGBT olarak katılma talebinde bulunduk. Çok şaşırdılar. Mutlaka bir yerlerde duyuyorlardı lgbt varlığını; ama kendileriyle aynı havayı soluyan kanlı canlı Kürt eşcinsellerle karşılaşınca açıkçası biraz şaşırdılar. Talebi reddetmelerinin nedenini şöyle açıkladılar: “Bizim derdimiz eşcinselleri yürüyüşe katmamak değil, biz biyolojik erkekleri istemiyoruz”. Biz de transseksüel arkadaşlarımız var, onlar yürümek istiyorlar diye sürdürdük talebimizi. Neyse sonuçta Hevjin’in transseksüelleri 8 Mart kadın yürüyüşünde Kürt kadın hareketiyle birlikte yürüdü. Alanda Hevjin adı deklare edildi...

SORU: Hevjin’in hikayesini biraz daha anlatır mısınız? İkincisi şu. Mecliste sıkı bir şey yapıyorsunuz. Belediyelerle ilgili bir şey var mı? Mesela sizi dinlerken şunu düşündüm. Biliyoruz ki zorunlu olarak seks işçiliği yapmak zorunda kalan travesti ve transseksüel dostlarımız var. Belediyelerde işe girebilirler mi? Bunun çok yol açacağını, İstanbul’u da Ankara’yı da etkileyeceğini düşünüyorum.

Kaya Fırat: Diyarbakır’daki politik atmosfer çok farklı, politik dinamikler, gündem sürekli değişiyor.

Süren bir savaş var. Öncelikler değişiyor. Biz de özellikle belediyeye yönelik taleplerimizi erteliyoruz...Yani gündem yaratma noktasında bize bağlı olmayan başka dinamikler etkili. Hevjin’in hikayesine gelince... 3 yıl önce Piramit adıyla örgütlenmeye başladık... Üçer dörder kişi buluşup, ev toplantıları yapıp, Diyarbakır’da tanıdığımız ne kadar lgbt varsa onlara ulaşmaya çalıştık. Küçük şehirlerde görünürlük çok büyük bir problem, ki bir çok insan gizli ilişkiler ağında yaşıyor. Örgütlenme, azımsanmayacak kertede görünürlük sorunu nedeniyle güdük kalıyor. Tuhaf bir anım da var, Hevjin’in ilk örgütlenme toplantılarından birinde yaklaşık 30 lgbt arkadaş vardı ve odaya ilk girdiğimde birisi apar topar kaçıp gitti diğer odaya. Merakla gidip baktım. Çok yakın bir akrabam çıktı. Diğerleri bunu görünce onlar da etkilendi. İşte o ortamda bir tanıdığım karşılaşılabirim, benim için tehlikeli olabilecek bir insanla da karşılaşılabirim gibisinden bir sürü kaygı örgütlenmeyi engelliyor.

Örgütlenme noktasında sıkıntılarımızı şimdilik bir kenara bırakarak, doğrudan yüz yüze örgütlenmeden çok, Kürtçe-Türkçe bir dergi çıkararak dergi etrafında örgütlenmek gibi bir strateji belirledik. Böylece hem Kürt lgbt gerçeğiyle ilgili kuramsal bir bütün oluşturacak hem dergileri ve lgbt gündemi paylaşıcağımız bir web sitesine aktararak daha çok insanın bize ulaşmasını sağlayacaktık. Diyarbakır’da bir çok STK’nın desteğini de alarak Hevjin dergiyi çıkardık. Büyük ölçüde tanındı dergi, hem bölgeden hem dünyanın birçok şehrinde tebrik ve destek mesajları almaya başladık.

Sebahat Tuncel: Belediyeler meselesine ilişkin, belediyelerde işçi alım meselesi genelde bir problem. Bölgede çok ciddi bir işsizlik, yoksulluk var. Arkadaşlar bölgenin politik gündemini söylediler. Gerçekten şimdi çok can yakıcı. Bir yandan asker cenazeleri geliyor; bir yandan gerilla cenazeleri geliyor. Ölümün olduğu yerlerde yaşamı konuşmaya çalışıyoruz. Ama kota ya da pozitif ayrımcılık uygulanabilir. Belediye başkanlarımızı tabii tutuklamaya devam etmezlerse.

SORU: Heteroseksüel olmayan kadınlar, yani lezbiyen, biseksüel ve transseksüel kadınlar, Kürt kadın hareketinde, feminist mücadelede açık

kimlikleriyle varolabiliyorlar mı? Varolabilmesi için Kürt kadın hareketi kendi içerisindeki heteroseksizmi, feminist mücadelesinin bir unsuru haline getirmek için neler yapabilir? Hevjinde lezbiyen ve biseksüel kadın arkadaşlarımız var mı? Eğer yoksa, insanlara ulaşma sorunları çektiğinizi söylediniz, bölgede yaşayan lezbiyen, biseksüel ve transseksüel kadınların sizinle birlikte örgütlenmesi için neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Kaya Fırat: Sanırım lezbiyen yaşantısının konvansiyonel yapısından mı kaynaklanıyor nedir, çok daha kapalı, kendi içlerinde yaşayan bir kitle. İki lezbiyen arkadaşımız var; ama onlar da dışarıdan, başkaları aracılığıyla tanıştırıldığımız arkadaşlar. O noktada açıkçası zorluk çekiyoruz. Küçük sohbet toplantıları yapılabilir ama ama çok zor. Küçük bir yer olduğu için insanlar bir kez daha düşünüyorlar gelmeyi. Daha uzaktan ilişkilenecek şimdilik daha sağlıklı görünüyor sanırım onlara. Bir de Hevjin yeni bir oluşum sayılır, lgbt bireylerinin zamanla güvenini kazandıkça katılımın artacağını düşünüyoruz.

SORU: Kürt hareketinden gelen biri olarak söylüyorum. Birçok lezbiyen ve biseksüel kadın arkadaşla karşılaştım ama sert mücadeleden dolayı açılmaktan yana değiller.

Sebahat Tuncel: 14 yıldır kadın hareketi içerisinde mücadele ediyorum., 3-4 arkadaşımız var açılan; ama onun dışındakiler kendileri de ifade etme durumunda hissetmiyorlar. Sonuçta bizim çalışma alanımız açısından da çok kolay değil. Genelde bu kimlikleriyle öne çıkan arkadaşımız yok denecek kadar az.

Sadece çalışma arkadaşları, çok dar bir grup açısından biliniyor; ama genel olarak cinsel kimliğiyle çalışma yapma konusunda bir zayıflık var. Toplumsal algı açısından çok ciddi zorlukları var, mesela kitle çalışması yapıyor, gittiğinde karşılaştığı sorunlar doğal olarak çok oluyor, öyle tanışmak istemiyor muhtemelen. Nasıl bir duyguyla yaptığını çok bilmiyorum; sadece yorumluyorum. Bildiği şu ki, Kürt kadın hareketi açısından, lezbiyen kimliğimle ben çalışma yürütüyorum diyen arkadaş yok.

SORU: Diyarbakır'da lgbt örgütü olarak örgütlenme deneyimlerinden bahsettiniz. Bahsettiğiniz bir çok şeyi İstanbul'da biz de yaşıyoruz. Biz burda çok rahatız, her gün burda bu kadar insan birlikte etkinlikler yapıyoruz gibi bir yanılsama olabiliyor. İstanbul'un büyük şehir olma durumundan faydalanarak değil, onun kocamanlığı içinde bir takım hapishanelere kapatılmış bir şekilde yaşıyoruz. Sadece Taksim gibi sınırlı çevrelerde açıklar. Hala Lambda'nın kapısına birisi geldiğinde, bu benim ilk gelişim, nihayet bugün cesaret ettim de zile bastım diyorlar. Bu tür deneyimlerimiz çok benzer. Birbirimizi farklı zannedip ayrışabiliriz diye korkuyorum. Biz İstanbul-Ankara'daki lgbt örgütlerinin içindeki bütün bireyler, sürekli kendini sorgulayan, belli bir deneyimde olan insanlardır gibi bir kaide yok.

Fırat: Hevjin'in varlığı lgbt organizasyonlarında bir nitelik ayrışması ifade etmiyor aslında. Tam tersi farklı bir renk olarak ve en azından bölgedeki sosyopolitik düzenin farklılığından yararlanarak belki birçoklarımız için lgbt politikasına dair farklı deneyimlerin araçsallaştırılması noktasında da önemli bir örnek olabilir. Belki Türkiye'deki LGBT hareketine örnek olabilecek, ezber bozabilecek, umutlarımızı artırabilecek bizi heyecanlandıracak bir deneyim yaşanacak Doğu'da. Hevjin'in varlığını lgbt hareketinin ayrışması olarak gören ırkçı eleştiriler aldık bazı lgbt bireylerinden. Neden isminiz Kürtçe, neden Kürt lgbt olarak ayrıca tanımlıyorsunuz kendinizi gibi sorular.. Açıkçası salt birer lgbt bireyi olmanın bizleri bir arada tutabilecek algısı safdil ve ruhsuz.

Hevjin'i belli politik dinamikleri destekleyen tek tip bir Kürt lgbt topluluğu olarak gören ve ırkçılıklarına bahane arayan insanlar da var. Tabii ki içimizde BDP'li arkadaşlarımız var. Ama aynı zamanda anarşist, liberal, apolitik Kürt lgbt arkadaşlarımız da var. Bu detayları iyi değerlendirmek, daha sağlıklı bir koordinasyon için önemli bence.

Sebahat Tuncel: İlk kez bu kadar sabırlı bir dinleyici kitlesiyle karşılaştım, hiç kimse kalkmadı, teşekkür ediyorum. Sanırım bir daha Diyarbakır'da görüşürüz.

TÜRKİYE BAĞLAMINDA LGBTT MÜLTECİLER

ORAM (International Organization for Refuge, Asylum & Migration) katkılarıyla

ORAM – Uluslararası Mülteci, Sığınma ve Göç Organizasyonu, toplumsal cinsiyet odaklı veya cinsel şiddete maruz kalan mültecilere avukatlık hizmeti temin eden, ABD San Francisco temelli kar amacı gütmeyen uluslararası bir organizasyondur.

Tüm dünyada lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler devlete bağlı kişiler tarafından eziyet ve şiddetle karşılaşılıyorlar. Bu durum onları uluslararası korunma ve güvenli yer arayışıyla kendi memleketlerinden kaçmaya zorluyor. Bu bireylerin çoğu, cinsel yönelimleri veya toplumsal cinsiyet kimlikleri dolayısıyla mültecilik statüsü için başvuruda bulunuyorlar. Türkiye son on yıllık süre içinde, yoğun bir artışla Afrika ve Asya'dan Avrupa'ya doğru olan karışık göç akımları için bir kavşak olarak hizmet etmektedir. Aynı şekilde, LGBT sığınmacı sayısında da bir artış olmuştur – bu sığınmaların büyük kısmı, 1979'dan beri devletin binlerce geyi infaz ettiğine inanılan İran'daki LGBT'lere yönelik politik ve sosyal ortamdan dolayı olmaktadır. Türkiye'ye gerçekleşen LGBT göçü sadece İranlılarla sınırlı değildir, Türkiye aynı zamanda Filistin, Irak, Sudan, Afganistan ve Orta Asya milletlerinden de mültecileri barındırır.

Pek çok LGBT mülteci, kendi geleneksel ailevi ya da sosyal bağlarının desteği olmaksızın, mültecilik durumlarından dolayı iş bulma imkanlarından yoksun olarak, Türkiye'de sığınma yerleri olarak geçen LGBT bireylere yönelik düşmanca bir sosyal ve politik ortamın bulunduğu muhafazakar “uydu kentlere” yerleştiriliyorlar. Bu mültecilerin çoğu, 2 veya daha fazla yıl boyunca tanınmayı ve yeni bir yere yerleştirilmeyi bekliyor, ve bu süre içinde fiziksel güvenlikleriyle ilgili tehditlerle ve çok büyük mali ve psikolojik zorluklarla karşılaşılıyorlar.

İki yaz önce, Helsinki Yurttaşlar Derneği - Türkiye Mülteci, Sığınmacı ve Göçmen Ağı,

Türkiye'deki LGBT'lerin durumlarıyla ilgili bir araştırma yürüttü ve bunun için çoğunluğu İranlı olan 46 LGBT sığınmacı ve mülteci ile görüşmeler yaptı. Bu görüşmeleri takip eden ‘Güvenliksiz Cennet/Unsafe Heaven’ isimli rapor, LGBT bireylerin korunmaları konusundaki ciddi açıklara ışık tutuyor. Görüşülen LGBT mültecilerden pek çoğu, sürekli olarak ve çoğu zaman yerel halk tarafından şiddet içeren tacize maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda, şiddet ve tacize dair yaptıkları şikayetlerde, yetersiz bir polis koruması olduğunu da belirtmişlerdir. Mesela hedef olmamak için evde kalmaları ve ‘daha erkek gibi giyinmeleri’ de polis tarafından tembihlenmiştir. Diğerleri ise, cinsel yönelimleri veya cinsel kimlikleri dolayısıyla evlerinden çıkartıldıklarını belirtmişlerdir. İş bulabilen az kesim ise, LGBT durumları açığa çıktığında şiddetli bir şekilde işlerinden çıkartılmış olduklarını ve işverenler tarafından sömürüldüklerini aktarmışlardır. Bazıları da, sosyal hizmetlere ve eğitime ulaşımında kimlik temelli engellerle karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

‘Güvenliksiz Cennet’ yayınlandığından beri bu LGBT sığınmacıların ve mültecilerin durumunda ciddi anlamda bir değişim olmamıştır. LGBT sığınmacılar ve mülteciler hayatın anahtar alanlarında onur kırıcı bir marjinalleştirilmeyle karşılaşmaya devam etmektedirler. Bu durum yardım ve iş bulmalarını engellemekte ve Türkiye'de kaldıkları süreç içinde en temel güvenlik haklarından bile mahrum kalmalarına neden olmaktadır. Bu bireylerin çoğu Türkiye'de bulundukları zamanı yoksulluk ve keder içinde geçirmektedirler.

Türkiye'deki LGBT sığınmacıların ve mültecilerin kötü durumunun iyileştirilmesi için ciddi adımlar atılmalıdır. İlk olarak ve en önemlisi, fiziksel güvenliklerini güvence altına almak ve tacizden korunabilmelerini sağlamak için acil adımlar gereklidir. Bu, yerel polisin yoğun şekilde eğitilmesini ve özel olarak eğitilmiş polis bağlan-

tılarının yapılandırılmasını gerektirir. Aynı zamanda, LGBT sığınmacıların daha az düşmanca olan yerlere yerleştirilmeleri de gerekmektedir.

İkinci olarak, Türkiye hükümeti ve yerleştirilen bölgelerin, UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği) tarafından yönlendirilerek, LGBT'lerin maruz kaldıkları şiddeti en aza indirmek için acil önlem almaları şarttır. Bu ilgili kişiler, LGBT bazlı başvuruların değerlendirilmesi esnasında düzgün yöntemlerin kullanıldığını da garanti etmelidirler. UNHCR, durumu hızlandırmak ve LGBT görüşmelerini göstermek için önemli aşamalar kaydetmiştir ve bu uygulamaya bu alandaki en iyi uygulama olarak bakılmalıdır. Buna rağmen, hem UNHCR'de, hem yerel polis ağı içerisinde, hem sağlık hizmeti sağlayan yerlerde, halk desteğinde ve eğitim sektöründe devam-

lılığı olan bir eğitim hala çok gereklidir. Bu eğitim yerel LGBT savunucusu örgütlere danışılarak yapılmalı ve geliştirilmelidir.

Ayrıca, LGBT mültecileri daha geniş olan Türkiyeli LGBT camiası içine dahil edebilmek ve ortaklaşabilmeleri ve mümkün olduğu kadar desteğin ve korumanın genişletilmesi için de adımlar atılmalıdır. Özellikle Kaos GL, tüm ülkedeki LGBT mültecilere destek sağlanması için çok büyük çaba göstermiştir. Diğer örgütlerin, bireylerin ve resmi olmayan bağların da, LGBT mülteciler ile ilişki kurmak, dayanışma içinde olmak ve bu mültecilerin Türkiye'deki ikametlerini güvensizlik ve izolasyon şeklinde değil, aksine korunma ve saygı çerçevesinde sürdürebilmeleri için benzer adımlar atmaları gerekmektedir.

Dünyada LGBTT

Dünyada LGBTT Hareketi'nin Kazanımları ve Eleştiriler

LGBTT Hareketi Mediste

Lübnan'dan LBTQ Kadın Öyküleri

DÜNYADA LGBTT HAREKETİNİN KAZANIMLARI VE ELEŞTİRİLER

Koray Yılmaz Çalışkan (GLADT - Selbst-Organisation von türkeistämmigen Lesben, Schwulen, Bi- und Transsexuellen und Transgendern (LSBTT) außerhalb der Türkei/ Türkiyeli, Türkiye dışından gelen Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel ve Transgender bireylerin öz örgütü, Almanya):

İki Almanya'nın birleşmesinden sonra, lezbiyen ve özellikle gey hareketi, Almanya'da, daha önce görülmemiş bir normalleşme sürecine girdi ve bu süreçte birçok insan, birçok kimlik, birçok gerçeklik kayboldu. Eşcinsel evlilikle ilgili bir şeyler söylemeden önce, GLADT hakkında bilgi vermek gerekirse GLADT, Türkiyeli eşcinsellerin 90'lı yılların sonunda kurduğu bir grup. Başlangıçta, grubun adı "Türkgey" idi; fakat hem "Türk" hem "gay" kısmı birçok eleştiriye yol açtı ve, nitekim, derneğin ismi bugün olduğu gibi, "Türkiyeli Eşcinseller Derneği" oldu. Bugün derneğimiz ortalama 100 kişiden oluşuyor ve toplumsal cinsiyet, cinsiyet ya da cinsiyet kimliği yüzünden, etnik köken yüzünden, anadili yüzünden ve birçok başka şey yüzünden azınlık durumuna itilen insanların bir araya geldikleri bir yer. Derneğe gelenler, sadece göçmenler değil, aynı zamanda siyah Almanlar, Romanlar, ayrıca artık göçmenlikle ilgisi olmayan birçok insan...

Bizim kesişme noktalarında çalışmamızın bize şöyle bir getirisi var: çok modern bir örgütüz, başka eşcinsel örgütlerin yapamadığını yapıyoruz. Örneğin; sadece homofobiyi değil, aynı zamanda, transfobiyi, cinsiyetçiliği ve ırkçılığı ele almak zorundayız; çünkü üyelerimizin çok büyük bir kısmı sadece lezbiyen olduğu için ve gey olduğu için özellikle ayrımcılığa uğramıyor; ondan önce saç rengi, ten rengi, boyu, vatandaşlığı, ismi ve birçok başka şeyden dolayı ırkçılıkla karşılaşıyorlar.

Bugün Almanya'da ırkçılığın yapılanma biçimlerinden birisi, eşcinsel haklarını ve kadın haklarını özellikle savunmak oluyor. Buna bağlı olarak, yurtdışından gelen ya da yurtdışından geldiği var sayılan insanlar üzerinden homofobi ve cinsiyetçilik ele alınabiliyor. Deniliyor ki, "Biz bu sorunları

hallettik, bizim böyle bir sorununuz yok; fakat bu iğrenç göçmenler – göçmen olsunlar ya da olmasınlar- bu konuları tekrar Almanya'ya getiriyorlar" ya da "Modernite öncesi insanlar, barbarlar, aydınlanmamış insanlar..." şeklinde ifadeler mevcut. Dolayısıyla, cinsiyeti, cinsel yönelimi, etnik, dini herhangi bir kimliği ön plana çıkarmadan, bunların kesiştiği noktalarda hareket eden insanlar olarak tarif etmek istiyoruz kendimizi.

Almanya'daki eşcinsel evlilik meselesine geldiğimizde, bakıyoruz ki, iki Almanya'nın birleşmesinden sonra birçok önemli şey olmaya başlıyor. 80'li yıllarda da elbette eşcinsel hareketi var Almanya'da. Bu dönemde, 70'li yıllarda olduğu gibi, daha çok travestiler, transseksüeller en ön saflarda, savaş şeklinde mücadele verirken; 90'lı yıllarda daha temiz, saf, normal bir gey ve lezbiyen kimliği çıkıyor ortaya ve bu kimlikler, 1992 yılında hak mücadelesine başlıyorlar; daha önce hiç olmamış gibi. Almanya çapında yaklaşık 250 eşcinsel çift evlendirme dairelerine gidiyor ve diyor ki: "Biz nikâh kıydırmak istiyoruz." Bu, Almanya'da erkekler arası eşcinselliğin henüz yasak olduğu bir dönemde gerçekleşiyor ve sonra 1994'te yasa, Alman ceza kanununda yürürlükten kalkıyor; ama 1998'e kadar silinmiyor. Yasak kalktıktan sonra, sivil toplum örgütlerinde, parlamentolarda, siyasi partilerde ve birçok yerde "eşcinsellerle ne yapacağız?" konusu gündem haline geliyor. Birkaç yıl boyunca "evlilik hakkı olsun, birliktelik yasası olsun" gibi gerçekten çok samimi ve çok ciddi tartışmalar oluyor ve bir akım baskın çıkıyor. O akım da diyor ki: "Biz aslında gayet normal insanlarız, ikili monogam ilişkiler yaşarız, çok beyaz yakalı kimliklerimiz vardır." Bu grup, eşcinsel evlilik yasasını çıkarıyor. 2007 yılında yapılan küçük bir nüfus sayımına göre eşcinsel çiftlerin birlikte yaşayanla-

rının yüzde 22'si bu haktan faydalanıyor. Yasanın özelliklerine gelince, göze çarpan en önemli şey, yeni bir medeni durum tarif ediliyor. Buna göre, bu birliktelikte, karı ya da koca olunmuyor; hayat arkadaşı olunuyor. Bu yüzden, adına eşcinsel evliliği demek yanlış olabilir; çünkü, bu yasadın faydalanmak için eşcinsel olmak gerekmiyor. Örneğin, iki tane yaşlı kadın, Almanya'nın kuzeyinde birbirlerinin dul maaşından faydalanabilmek için evleniyorlar. Yani burada heteroseksüel ya da eşcinsel olmanız belirleyici değil; sorulmuyor da zaten. Ama, monogami önemseniyor; daha önce, daha sonra ya da yanı sıra başka bir insanla evlilik ya da eşcinsel evlilik yapmamanız öngörülüyor; dahası, bu yasak. Benzer bir şekilde, enest de yasak; yakın akrabalarınızla böyle bir eşcinsel evlilik yapamazsınız. Ayrıca, heteroseksüel evlilik için 16 yaşını doldurmuş olmak gerekli iken, eşcinsel evliliklerde 18 yaşını doldurmuş olmak gerekir deniyor, ki bu göze çarpan bir durum. Bir başka göze çarpan çok önemli ayrıntı da, yasanın göçmenler için farklı ve aslında ikinci sınıf denebilecek uygulamaları. Örneğin, evlenebilmek için evinizin büyüklüğü, daha önce hapisanede olup olmadığınız ve gelirin önemli olabiliyor. Onun dışında, yasa, heteroseksüel evliliğine tanınan neredeyse tüm haklar eşcinsel evliliklerine de tanıyor. Fakat, eşcinsel evliliği, evlilikten farklı kılan şeyler de var. Bunun birincisi, anayasada yer almaması; yani, devletin yükümlülüklerinden birisi evli olan insanları korumak, eşcinsel evlilikleri için geçerli değil; bir yasa çerçevesinde düzenleniyor. Bu yüzden, bu yasa geldiği gibi her an gidebilir de; bu ihtimal var; bunun anayasal bir hak olmadığının altını çizmek gerekiyor. Öte yandan, Avrupa Birliği sınırları içerisinde sadece Almanya'da evli sayılıyor olduğunuz da belirtmeliyim; eğer taşındığınız bir başka Avrupa Birliği ülkesinde özel olarak tanınmıyorsa, evliliğiniz sona eriyor ve bir çift olarak evlatlık edinmiyorsunuz. Sadece bireysel olarak edinebiliyorsunuz; o da yeterince zor zaten. Heteroseksüel evliliklere tanınan ama bu birliktelik formuna tanınmayan ve birçok insanı evlenmekten soğutan bir başka şey olarak, vergi indiriminden faydalanamıyorsunuz. Yine de, bu yasanın Alman ceza kanununun 175. Maddesi, yani "erkekler arası eşcinsellik yasaktır" diyen madde kalktıktan sonra, eşcinsellere farklı muamele öngören ilk yasa olmasını bir kazanım olarak da değerlendirebiliriz; veya

sürekli bir şekilde ötekileşmeyi kabul etmek olarak da kabul edebiliriz.

Avrupa Birliği'nde, birçok ülkede çok farklı yasalar çıktı; ama bu yasalar, evlilik hakkı olsa dahi, sadece o ülke çapında geçerli oluyor. Buradaki ilginç soru şu: Avrupa Birliği içerisinde başka bir yere ya da Avrupa Birliği dışına taşınırsanız ne oluyor? Ben, Almanya perspektifinden bakarak başka bir ülkede evlenen çift Almanya'ya geldiğinde ne olduğunu sorduğumda, üç farklı olasılık çıkıyor. Birincisi, geline ülkedeki yasal uygulama Almanya'dakine benziyorsa hayat arkadaşlığı olarak evliliğinizi kayıt ettirebiliyorsunuz. Öte yandan, geldiğiniz ülkedeki yasa hayat arkadaşlığına benzemiyorsa, daha az hak tanıyorsa size, bu hayat arkadaşlığı yasasından faydalanarak, birazcık daha fazla hak sahibi olabiliyorsunuz. Ya da örneğin İspanya'dan, Belçika'dan ya da Portekiz'den geliyorsanız, evliliğiniz iptal ediliyor; çünkü Almanya'da hemcinslerin evlenmesi öngörülüyor; ama, daha sonra, eğer istiyorsanız, eşcinsel evlilik denen ya da hayat birlikteliği denen yasadın faydalanarak ayrı bir şey kurabiliyorsunuz.

Daha dikkatli bakıldığında, trans olmak konusuna, bu yasa kapsamında, hiç girilmedi. Çok ilginçtir, resmen transseksüel olabilmek için Almanya'da artık bekâr ya da dul olunması gerekmiyor. Dolayısıyla evli iseniz de, sanırım bir seneden beridir, transseksüelliğinizi yasal olarak kabul ettirebiliyorsunuz; ve gerçekten Almanya'da evli olup da cinsiyet düzeltme ameliyatı yaptıran, hemcinsiyetli evli bir kişi var şu anda; daha doğrusu, eşcinsel bir çift var. Fakat, maalesef, yasadaki bu açıklık pek yakında kapatılacaktır ve çok büyük bir ihtimalle, transların aleyhine kapatılacaktır. İlaveten, Almanya'daki transların durumundan söz edeceksek, şunu da belirtmeliyim; örneğin, Berlin'de trans seks işçilerinin çalıştığı bir sokak var; çalışanların neredeyse hemen hepsi göçmen ve bu insanlar, göçmen olmalarından, kadın olmalarından, trans olmalarından ve seks işçisi olmalarından dolayı sürekli şiddetle karşı karşıyalar. Bu yaşanan şiddete dair, onlarla birlikte çözüm üretmek zorundayız; ama teorik manada değil, gayet gündelik hayatta çözüm olabilecek bir seviyede. Kapitalist sistemin insanlar üzerine yüklediği ağır yükler var, hayatta kalma kavgaları var ve bizlerin bunlara karşı bir şeyler üretmemiz gerekiyor.

Raquel Freire (Panteras Rosa/Pembe Panterler üyesi ve Film Yapımcısı, Portekiz):

Biz, Pembe Panterler olarak, feminist, radikal bir queer grubuz ve cinsiyet ayrımcılığına, lezbofobi, bifobi ve geyfobiye karşı, beş senedir mücadele veriyoruz; açık kamusal ve politik eylemler yapıyoruz. Bunun yanında, Barselona'da üyesi olduğum GafàTriaBalaca isimli grup da, yine cinsiyet ayrımcılığına ve bu türden ayrımcılıklara karşı çıkıyor. Şimdilerde uluslararası bir ağır parçasıyım; trans kimliğinin tanınması konusunda mücadele veren bir örgüt bu; uluslararası bir kampanya yürütüyoruz.

Portekiz'deki çalışmalarımızdan kısaca bahsetmek gerekirse, Pembe Panterler, çalışmalarına 2004 yılında homofobiye karşı öpücük kampanyasıyla başladı. Bunu kamusal bir alanda gerçekleştirdik; çünkü temel stratejimiz, mümkün olduğunca açık ve doğrudan siyasi eylemler yapmaktır. Bunun için, bu tür eylemleri kamusal alanda yapıyoruz ve bütün televizyonları davet ediyoruz; stratejimiz, ne kadar görünür olursanız o kadar hakkınızı alırsınız düşüncesi üzerine kurulu. Yaklaşık bir ay önce, eşcinsellerin hastanelerde kan vermesine izin verilmemesi şeklinde ilerleyen ayrımcılık üzerine başka bir mücadelemiz oldu.

Portekiz'de kürtaj üzerine büyük bir mücadelemiz daha oldu. Kürtaj, Portekiz'de 2007 yılına kadar suç sayıldı. Feminist-queer bir grup olarak, bu mücadeleye katılmak bizim için çok önemliydi. Kürtaj hakkında 10 yıl önce ülkede yapılan ilk referandumu kaybetmiştik; 2007 yılında yeni bir ulusal referandum oldu; bu referandumda stratejimizi iki şekilde değiştirmeye karar verdik. Öncelikle, diğer yerel ve uluslararası organizasyonlardan, Amerikan örgütlerinden, kadın örgütlerinden bazı müttefikler bulmaya çalıştık ve onları, bizimle beraber mücadele etsinler, bu sayede en iyi stratejileri belirleyelim diye Portekiz'e davet ettik. Dolayısıyla, düşündük ki, sokağa çıkmanın yanında, başka şekillerde de mücadele etmek çok faydalı olacak; sistemin içinde sürdürülen bir mücadele gibi. Bu kampanyada ilk olarak feminist, queer, LGBT olan, bu mücadeleye katılmak isteyen, o hafta içinde kürtaja evet oyu toparlayabilecek doktorları bulmaya çalıştık ve bulduk da. Bunun bizim için büyük bir önemi vardı; çünkü daha önce denemediğimiz yeni bir stratejidi. Aynı mücadele içinde olduğumuz insanlarla ittifak kurmak istedik; ama bunlar aynı zamanda

sistemin içinde olan insanlardı; her gün kadınlarla ilgilenen doktorlardı ve hastaneye gelmeden, evlerinde yaptıkları, çok ağır koşullarda gerçekleştirilen, illegal kürtajlar nedeniyle ölen kadınların varlığı söz konusuydu.

Bu mücadelenin sonucunda kürtajın legalleştirilmesi için çalışan, birbirinden ayrı, beş büyük hareket ortaya çıktı. Bunlardan bir tanesi "Seçim İçin Doktorlar" adlı dernekti, Pembe Panterler bunun içine dâhil oldu. Zaten, Pembe Panterler, hep sanki diğer hareketlerin içine sızmış, bunların kesişim noktasını oluşturan bir hareket gibiydi. Bu çalışmada, illegal kürtaj kurbanlarının hikayelerini içeren video kampanyalarını biz yürüttük. Bu videolarda, "36 yaşında üç çocuk annesi bir kadın yasadışı kürtaj nedeniyle öldü!" diyerek kişiselleştirmemiz mümkün oluyordu; şöyle dedi: "Yasadışı kürtaj öldürür!". Başka bir stratejimiz daha vardı; sticker'a benzeyen pankartlar, "Ben bir kürtaj yaptırıldım!" diyordu ve bunları her yere koyduk; billboardlara, elbiselerimize... Böylece referandumda, doğru strateji izlenmiş oldu; öyle ki, kazandık. Artık Portekiz'de kürtaj yasal ve yalnızca kadının iradesi göz önünde bulunduruluyor; kadın 10 hafta içinde kürtaj olabiliyor.

Verdiğimiz mücadelelerden bir başkası da, lezbiyenler ve geyler için yasal evliliğin kabulüydü. Bununla ilgili çalışmaya başladığımızda 2008 yılıydı ve içeride bu kanun için oylama yapılıyordu. Biliyorduk ki, kaybedecektik; bu yüzden bir eylem yapmanın etkili olacağına karar verdik. Bir düğün mizansenini hazırladık; tüm televizyonları, herkesi davet ettik. Tresa ve Liena isimli iki lezbiyen bireyden oluşan bu çiftin evlenmesini destekledik. Bu çift, çok fakirdi; açıldıkları zaman işlerinden atılmışlardı; ikisi de daha önceki ilişkileri sebebiyle annelerdi ve ikisi de mahkemede çocuklarını yanlarında tutabilmek için mücadele vermişlerdi; evlerinden kovulmuşlardı; ellerinde olan her şey alınmıştı ve, en nihayetinde, geçen hafta evlendiler. Hepimiz için çok büyük bir mücadele oldu bu; zira bir hayalimiz gerçek olmuştu; bir mücadeleyi kazanmıştık ve bunu yalnızca gey, zengin, beyaz adamlar için yapmamıştık. Aksine, asla üniversiteye gitmemiş ya da bizim sahip olduğumuz sosyal ayrıcalıkların çoğuna sahip olmayan iki kadın için yapmıştık. Şu anda, ırkçılığa karşı ve illegal göçmenlerin ayrımcılığa uğratılmasına karşı ku-

rumuş iki örgütle birlikte sürdürdüğümüz başka bir mücadeleimiz var. Bu, ırkçılıkla, göçmenlerle, belgeleri olmayan illegal insanlarla ilgili.

Tüm bunların yanında, geçen sene, seks işçileriyle birlikte çalışmaya başladık. Bu kişilerin çoğu, belgeleri olmayan, illegal göçmenlerden oluşuyordu. 4 sene önce her cuma ve cumartesi gecesi onların sokaklarda çalıştığı mekânlara gitmeye başladık; hala gidiyoruz; onlarla konuşup prezervatif ve kayganlaştırıcılar veriyoruz. Bu ziyaretler sonucu, organize olmak, kendi aralarında örgütlenmek isteyip istemediklerini de öğrenmiş olduk. Ve oldu gerçekten de; geçen sene 1 Mayıs'ta Pembe Panterler olarak seks işçilerinin kırmızı şemsiye sembolüyle birlikte yürüyüşteydik. Onlarla birlikte çalıştık, şimdi kendi örgütleri var.

Seks işçileri ile yürüttüğümüz bu çalışmaya ek olarak, yine trans bireylere uygulanan ayrımcılığa karşı, başka büyük bir mücadeleimiz daha oldu; çünkü trans kimliklerin patolojik olma durumundan çıkartılması bizim için önemliydi. Amerika'dan ve dünyanın her yerinden psikiyatristlerin toplanmış olduğu cinsel tıp kongresine gittik ve manifesto-muzu ortaya koyduk. Bu; doğrudan yaptığımız eylemlerden bir tanesiydi ve katılımcılar gerçekten şaşırmışlardı. Bu kampanyada temel olarak, trans kimliklerin dışlanmasına karşı çıkıyoruz; DSM'in 2012 itibarıyla değişmesini istiyoruz. Bizim hedefimiz transseksüelliği, transcinsiyetçiliği bir sonraki -tüm dünyadaki doktorları yönlendiren- Amerikan zihinsel patoloji rehberinden çıkartmak; çünkü bütün insanlar birbirinden farklıdır ve doktorların diğer trans kimlikleri, diğer bütün farklı kimlikleri zihinsel, ruhsal hastalık olarak sınıflandırmasına izin veremeyiz. Bu, aslında hepimizin ortak mücadelesi; kadınların kendi kimlikleri için daha önceden vermiş oldukları bir mücadeleye çok benzer bir mücadele. Nihayetinde, kapitalizm hepimize aynı şeyi yapıyor; son yüzyıl boyunca hepimiz aynı muameleye maruz kaldık; kalıyoruz. Benzer bir şekilde, yine, interseks mücadelesinin de içerisindeyiz. Bebeklere cinsiyetler tayin edilen cerrahi operasyonlara son verilmesini talep ediyoruz.

Son stratejimiz de bir kimlik kanununun çıkartılması için pek çok farklı grupta birlikte çalışmak oldu. Bu kampanyada, tüm insanların nüfus cüzdanlarındaki isimlerini değiştirme hakkı olduğunu ve bunu yaparken hiçbir yasal prosedürün olmaması gerektiğini söyledik; zira, Portekiz'de, insanların isimlerinin değişmesi için 8 yıl bekle-

meleri gerekiyor; ki bu çok uzun bir süreç. Ayrıca, psikiyatri hastanelerinde "tedavi" görmemiz gerekiyor; bunun ardından bir hâkimin karşısına çıkıyoruz. Buna karşı bizim meclise sunduğumuz öneri şuydu: İnsanlar isimlerini doktordan aldıkları kâğıtla değiştirebilirler; doktorlar "Bu kişinin zihinsel bir rahatsızlığı yoktur" yazmalı bu kâğıtlara; çünkü insanların cinsiyetlerini değiştirmesinin zihinsel rahatsızlıkla ilgili bir durum olmadığını düşünüyoruz ve söylüyoruz. Bu metin parlamentoya bir sonraki hafta verilecek; parlamentodan geçirilmeyeceğini elbette biliyoruz. Şu anda var olan hükümetin ve sosyalist partinin de bir şeyler yapıyor olduğunu; bir kanun çıkarmaya çalışıyor olduğunu biliyoruz ve düşündük ki buna katkımız olabilir; bizim önerimizden bazı şeyleri beş- altı yıl içerisinde kendi kanunlarına entegre edebilirler. Bizce, bu mücadeleyi kazanmamamızın hiçbir nedeni yok.

Özetle şunu söyleyebilirim ki, tüm bu farklı mücadeleler bize farklı ittifaklarımızın olması gerektiği bilincini verdi. Hak mücadelesi, aynı zamanda, tüm sosyal hareketlerle kesişen bir şey ve, bu nedenle, farklı stratejiler ve ortak mücadelenin ortak hedeflerini yaratmak çok önemli. Tarihsel olarak bizler kendi kimliklerimizi savunuyoruz ve lezbiyen, trans, gey, siyah ya da kadın olduğumuz için gurur duyuyoruz elbette, ama bir queer hareketi olarak bunu sorgulamaya başladık. Fark ettik ki, kimliklerimiz, aynı zamanda, bizi bölen bir şeydir. Eğer kimliklerimize bu kadar çok sıkırsak, hapishanelerimiz haline; bizi ortak mücadelelerimizden ayıran bir şey haline gelebilirler. Kalıplara sokarak bize sahip olma, kapitalizmin bir tuzağıdır ve bunu kabul edemeyiz. Şunu da belirtmeliyim, radikal bir feminist olarak, benim için özel olan politiktir. Nasıl yaşadığınız, nasıl sevdiğiniz, insanlara günlük hayatınızda nasıl yer verdiğiniz, hepsi politiktir.

Hepimiz sosyal dışlanmaya karşı kendi gruplarımızın içinde ve dışında kendi mücadelemizi veriyoruz. Günlük yaşamımızı yaşama biçimimiz, bu kapitalist ve heteronormatif sisteme karşı mücadele etmenin en iyi yöntemidir. Bu ilişkileri nasıl kurduğumuz en önemli mücadelemizdir ve bunun da tek yolu sevmek ve saygı duymaktır. Bırakalım bütün insanlar seslerini yükseltip kendileri için konuşsunlar. Çünkü, en önemli şey aşktır. Ve her zaman aşkla bir mücadeleyi kazanıyoruz. Ne zaman sevssek, ne zaman âşık olsak, o zaman kazanıyoruz.

Sara (Meem- a support community in Lebanon for Lesbians, Bisexuals, Queers, Questioning women, and Transgender persons/ Lezbiyen, Biseksüel, Queer ve Yönelimini Sorgulayan kadınlar ve trans bireyler için Lübnan'da bir destek grubu, Lübnan):

Meem, Beyrut'ta yeraltında çalışmakta olan, henüz kamuya açık olmayan bir kadın dayanışma ve destek grubudur. Lübnan'da biraraya geldiğimiz küçük bir evimiz var ve burada bir çok etkinlik gerçekleştiriyoruz; cinsellik, queer teorisi ve feminizm hakkında atölyeler yapıyoruz; danışmak isteyenlere yardımcı oluyoruz.

Lübnan ve Lübnan'da LGBT olmak hakkında konuştuğumuzda, esasında, tek bir yerde yan yana 17 tane etnisite ve mezhep, alt kültürün var olduğu bir ülkeden söz ediyoruz. Aynı zamanda, öyle bir ülke hakkında konuşuyoruz ki, yıllardır iç savaş halinde yaşıyor. Ve bu ülkede, eşcinsellik, ceza yasasındaki özel maddeler tarafından suç sayılıyor. Bu bağlamı hayal etmeniz lazım; iç savaşın olduğu, alt kültürler ve aynı zamanda eşcinselliğin yasak olduğu bir ülke...

Lübnan'da gey ya da lezbiyen olduğunuza bakılmaksızın, esasen, hükümetle doğrudan, yakından bir ilişkiniz yoktur; araçlarınız vardır. Bu aracı da sizin dininizdir. Mesela, Müslümanınız ve evlenmek istiyorsanız, Müslüman bir şekilde evlenmek zorundasınız ve Müslüman olmayan biriyle evlenmek için de Kıbrıs'a gitmeniz gerekmektedir. Yani, hükümetle, bu anlamda, kişisel haklar anlamında doğrudan bir ilişkimiz yok. Bu da bütün yurttaşlık fikrini aslında zorlaştıran bir konu haline geliyor.

Lübnan'da eşcinsellik yasal değil. Eşcinsel bir ilişki içerisinde yakalanırsanız; yasa size 'Doğaya karşı seks' diye bir maddeyi ihlal ettiğinizi söylüyor. Bu anlamda insanların kendi günlük yaşamlarını güvenli yaşayabilmeleri için bir sınır var.

Lübnan'da queer olmak hakkında konuşacaksak, öncelikle, yürürlükteki yasaların LGBT bireyleri kriminalize ettiğini söylemeliyiz; ülkede LGBT bireylerin özgürce hareket edebileceği alanlar yok. Dahası, hükümetin bize nasıl davrandığı, bizi maruz bıraktığı bütün baskı biçimleri kim olduğunuza göre değişiyor. Yoksul insanlar, seks işçisi olarak çalışanlar, özellikle, kadın veya erkek olsun, yoksul bölgelerde çalışanlar tutuklanabiliyor; ama zenginler barlara gidebilir, çeşitli şeyler satın alabilirler, her istediklerini yapabilirler. Hükümet çok

da onlarla uğraşmaz; çünkü onlar Beyrut'un simgesini oluşturuyorlar! Beyrut moderndir, demokrasinin merkezidir gibi gerçek dışı bir imaj...

Şiddet meselesine değinirsek; queer kişilerin Lübnan'da karşılaştığı şiddetin miktarı ve çeşidi çok fazla. Seks işçisi iseniz ya da tehlikeli bir bölgeye giden geyseniz; dövülebilirsiniz, homofobiyle karşılaşabilirsiniz, soyulabilirsiniz. Öte yandan, başka bir tür şiddet de var: Her gün sizi suçlu gibi gören bir kanunun varlığından haberdar olarak uyanıyorsunuz. Kahve içiyorsunuz; işyerinde çalışıyorsunuz; bunları hep suçlu olarak yapıyorsunuz ve şunu hissediyorum: Bu sizi duygusal olarak çok aşağıya çekiyor, ikili bir hayat sürdürmenize yol açıyor; kapalı bir hayat sürmeniz gerekiyor ve ben de bu, mevcut şiddetin en üst boyutu. Polis genç insanları tutukluyor; çünkü onlar zengin değiller, rüşvet veremiyorlar. Bu tutuklamalar sonucunda hapisanede yatmaları gerekiyor; dövülüyorlar; anüslerinin kontrol edilmesi gerekiyor. Maalesef, onların gey olup olmadığını anlamak için anüslerine uygulanan bazı ilaçlar ve araçlar var. Çok zarar verici ve çok küçük düşürücü bir şey olduğunu biliyorum. Eğer geyseniz, eğer fakirseniz, ah yandınız! Kadınlar için de durum farklı değil. Çoğunlukla insanlar yakalandığında haberimiz olmuyor ve olayın üstü hemen örtülüyor. İki kadın yakalanmıştı; ama o iki kadına ne olduğunu bilmiyoruz ve bu yakalanmalar sonucunda bu durum bir suç işlemiş olarak kayıtlarına, sicillerine işleniyor. Örneğin; hapisanede cinsel ilişki sırasında yakalanmışsanız da bu sizin sicilinize işliyor ve gelecekte bu sicille herhangi bir işe başvurmanız söz konusu olmuyor.

Lübnan'da eşcinsel olmayı ben bir tür algı kimliği olarak görüyorum. Bu, sadece kabul ettiğiniz bir kimlik değil; her zaman sorgulanan bir kimlik. Bu şu demek: biz, queer insanlar olarak, sürekli, kendimizi, kendi cinsel yönelimimizi savunmak zorunda hissediyoruz: Bu hastalık değildir; akıl hastalığı değildir; bizi bu yüzden cinsel açıdan taciz etmek zorunda değiller! Bu, aynı zamanda, yorucu bir süreç de. Kendi cinsel yönelimimizi sürekli olarak savunmak- üstelik ben tacize falan da maruz kalmadım- bir tükenme sürecine sebep

oluyor ve LGBT insanların önemli bir kısmı, belki de, çok fazla politikleşmeme kararı veriyorlar. Dolayısıyla queer-politik bir hareketimiz yok. Bizim örgütümüz, esasında, yer altındaki bir destek örgütü; sokaklarda eylemler gerçekleştirebilecek bir aşamaya gelemedik henüz; farklı çerçeveleri ve farklı grupları kullanamıyoruz; gey barlar ve kulüpler olacak raddeye getiremiyoruz. Bu da, tabii, insanın kimliği bakımından karmaşalara yol açıyor.

Lübnan mezheplere dayalı bir ülke olduğu için, herkesin hükümetle mezhebi aracılığı ile ilişki kurması gerekiyor. Mesela, Sünni ise Sünni temsilciler, Şii iseniz Şii temsilciler aracılığıyla ilişki kuruyorsunuz. Ama eğer geyseniz, hem gey olmak hem dini ilişkilerinizin olması mümkün değil; aslında hükümetle bir ilişkimiz yok. Hükümetin mezhepler arasındaki talep ve eşitlikleri korumak-

la ilgileniyor olması ve eşcinsellerin talepleriyle uğraşmıyor olması, bence, bizim için iyi bir şey; esasında, bu kaosu kullanabiliyoruz; mezhepsel sınırları kullanıp bunların dışına çıkabiliyoruz ve kendi mekânlarımızda queer bir varlık sürdürebiliyoruz.

Beyrut'ta 2001'den itibaren beri örgütleniyoruz. Dışarı çıkmaya başladık; etkinlikler düzenlemeye başladık. Burada eleştirim şu, dokuz yıldır yasal süreçleri etkilemek anlamda herhangi bir başarı elde edemedik ve şu anda anlıyorum ki, bu, bir parça hayal kırıklığı yaratıyor. Çünkü, ne yazık ki, şöyle hissediyorum: Lübnan'daki LGBT hareketi, aslında, Batı ana akımının içine düşmüş durumda; benzer bir LGBT yaşam tarzımız var. Bu, harekete yönelik eleştirilerden bir tanesi. Küçük gruplar var; ama hala kadın olmak ve LGBT olmak zor bir şey Lübnan'da.

Candan Yasan (Akademişyen, İstanbul Bilgi Üniversitesi):

20. yüzyılın son çeyreğinde yaşanan toplumsal değişimler, insan hakları alanındaki gelişmeler, aile ve evlilik kavramlarının özünde köklü değişiklikler meydana getirdi; birçok ülke hukuku eşcinsel evlilikleri ve evlilik dışı birliktelikleri kendi kanunlarında düzenlemiş bulunmakta. Eşcinsel birliktelikleri düzenleyen bu ülkelerden bazıları eşcinsellerin birlikte evlat edinmelerine de imkân tanımakta. Örneğin Belçika, Hollanda, İsveç, İspanya ve İngiltere'de eşcinsel çiftler birlikte evlat edinebiliyorlar. Bazı ülkelerde ise birliktelik kurmuş eşcinsellerden eşlerden birinin, diğer eşin çocuğunu evlat edinmesine imkân tanıyor. Bu bağlamda, Belçika, Danimarka, Hollanda ve Almanya'da bu imkân mevcut.

Türk hukuku ise maalesef modern hukuk sistemlerinde yaşanan bu gelişmelerin oldukça gerisinde kalmış durumda. Kanunlarımızda eşcinsellerin evliliği düzenlenmediği gibi, eşcinsellerin evlilik dışı bir birliktelik kurmalarına, yani "partnership" kurmalarına da imkân tanınmamakta. Bunun nedeni olarak, Türkiye'nin sosyal ve ahlaki yapısının eşcinsel birlikteliklere hukuki bir sonuçla bağlanmasına uygun olmadığı ifade ediliyor. Nitekim Yargıtay'ın verdiği çeşitli kararlarda da bu görüş vurgulanmış. Örneğin, Yargıtay'ın 1999 yılında vermiş olduğu kararı aktaracak olursak; "Aynı evde karı-koca hayatı sürdüren iki erkek arasındaki ilişki bir metres hayatıdır. Bu ilişki yasalarımız tarafından korunmaz; Türk toplumunun ahlakına

aykırı bir birlikteliktir" demek-tedir. Fakat Yargıtay, kararlarında, 2002 yılına geldiğinde bir ölçüde daha umut verici ifadelerle imza atmış. İlk derece mahkemesi, Yargıtay kararına geçmiş bu görüşünde şu ifadelerle yer veriyor: "Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde aynı cinsiyetten eşlerin farklı cinsiyetten olan eşlerle medeni ve sosyal açıdan eşit haklara sahip olması yönünde yasal düzenlemeler yapılmaktadır. Cinsel yönelime dayalı yapılan ayrımcılığı yasaklayan düzenlemeler; Avrupa Parlamentosu gündeminde ve bu ülkelerde eşcinsellere hukuki himaye sağlanılmaktadır."

Evlat edinme kapsamında konuya yaklaştığımızda, Türkiye'de bir birliktelik kurmuş, fiilen aile hayatı sürdüren eşcinsellerin evlat edinme bakımından başvurabilecekleri tek yol, tek başına evlat edinmedir. Çünkü, Medeni Kanunumuz, birlikte evlat edinmeyi, yani iki kişinin bir çocuğu birlikte evlat edinerek o çocuk üzerinde birlikte velayet dâhil her türlü hak ve yükümlülüğe sahip olmasını, ancak evli çiftlere bir hak olarak tanıyor, ve bildiği gibi Türk kanunlarında ancak bir kadınla bir erkeğin evliliği mümkün. Bunun bazı negatif sonuçları olabilir. Örneğin, birlikte evlat edinme mümkün olmayacağı için, çiftlerden biri tek başına evlat edindiğinde, diğer eşin evlat edinilen çocuk üzerinde hiç bir hak ve söz sahibi olması mümkün olmaz. Aynı zamanda, evlat edinilen çocuk, evlat edinmeyen diğer eşe karşı yasal mirasçı da olamaz.

Geçtiğimiz hafta, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile yaptığım görüşmede, bireylerin cinsel yönelimlerinin evlat edinme sürecinde ne derecede etkili olduğunu, nasıl bir rol oynadığını öğrenmeye çalıştım. Kurum, bunun tek başına evlat edinme başvurusunun reddi için geçerli bir gerekçe olmayacağını, önemli olanın çocuğun yararının sağlanması olduğunu ve eğer bu çocuğun yararına olabilecek bir süreç olacaksa, evlat edinmenin olumlu sonuçlanacağını bildirdi. Fakat, yine mahkeme uygulamalarına baktığımızda, eşcinsellerin Türkiye’de tek başına da olsa evlat edinmelerinin bu kadar da kolay gerçekleşmeyeceğini düşünüyorum. Çünkü, mahkemelerimiz, eşcinsel çiftlerin çocuk ile hukuki ilişki kurmasına karşı katı bir tutum benimsiyorlar. 1982 yılında –eski bir tarih olsa da- Yargıtay’ın boşanma ile ilgili verdiği bir karar var. Annenin lezbiyen olması sonucunda çift boşanıyor; çocuğun velayeti anneye veriliyor; fakat baba karara itiraz ediyor ve mesele Yargıtay önüne taşınıyor. Yargıtay eşcinsel olan bir annenin velayet hakkına sahip olması halinde çocuğun geleceğinin tehlikeye düşeceğine karar veriyor. Yine karardan aynen aktarmak gerekirse, vardığı sonucu da Yargıtay şöyle destekliyor: “Eşcinsellik toplumun asla hoş görmeyeceği hasatalık derecesine varan bir alışkanlık olduğundan, eşcinsel bir anneye çocuğun velayeti verilemez.” İlginçtir ki, bu olayın başka bir versiyonu, babanın eşcinsel olması sebebiyle, çiftin boşanması sonucu Portekiz mahkemeleri önüne geliyor ve yine babanın eşcinsel olması sebebiyle, çocuğun velayeti babaya verilmiyor. Olay, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne taşınıyor ve 1999 tarihli Silva Muta Portekiz kararında mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Portekiz’i ayrımcılık yasağına ve aile hayatının korunmasını düzenleyen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin – ki Türkiye’de taraf bu sözleşmeye- 8. ve 14. maddelerini ihlal ettiğine, sırf bir kişinin eşcinsel olması sebebiyle çocuğun velayetinin ona verilmesinin reddinin geçerli bir gerekçe olmayacağını belirterek, Portekiz’i, mahkûm ediyor. Kurgu aslında aynı; fakat bizim henüz Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önüne taşınan bu şekilde bir kararımız ve olayımız mevcut değil.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin diğer kararlarına baktığımızda, 1999 yılında Portekiz’e karşı verilen bu karar bir dönüm noktası teşkil ediyor. Fakat, mahkeme, 2002 yılına gelindiğinde, bu sefer, evlat edinme ile ilgili Fransa’ya karşı olan bir kararda tam tersine bir tutum benimsiyor. 2002

yılındaki bu kararla -Fretta kararı- Fransa’daki yetkili birimler, eşcinsel olması sebebiyle kişinin evlat edinmeyeceği kararını veriyor. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Fransa’nın yaptığı bu uygulamanın ayrımcılık taşımadığını; kişinin kendi cinsel yönelimi doğrultusunda bir hayat sürdürmekle çocuk edinme hakkının ve aile kurma hakkının birbirinden farklı kavramlar olduğunu vurguluyor. 2008 yılında, umut verici bir şekilde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu kararından geri dönüyor ve Fransa’ya karşı açılan bir davada eşcinsel olması sebebiyle bir eşcinsel bireyin evlat edinmesi yine reddediliyor; mahkeme bu kez bunun cinsel yönelime dayalı ayrımcılık olduğunu ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ayrımcılık yasağına ve aile kurma ve özel hayatın korunması haklarına aykırılık taşıdığına karar veriyor.

Türkiye’deki eşcinsellerin, tek başına, Türkiye yasalarının onlara tanıdıkları haklar çerçevesinde, evlat edinme imkânları dışında, bunu gerçekleştirmenin başka bir yolu da vatandaşların kendilerine evlilik veya birliktelik hakkı tanıyan ülkelere giderek bu ülkelerde bir birliktelik kurup burada evlat edinme olanağını denemeleri olabilir. Yine de, bu yol zor bir süreç olabilir; çünkü pek çok ülke, eşlerin bu yönde bir birliktelik kurabilmesi için ya eşlerden birinin o ülkenin vatandaşı olması ya da o ülkede daimi bir oturma süresi geçirmesi şartını arıyor. Dolayısıyla, bu koşullardan biri yerine gelmeli ki eşcinsel eşler geçerli bir birliktelik kurabilsin. Fakat, bu yolla gerçekleşmiş evlilik ya da birlikteliklerde de şöyle bir sorun ortaya çıkacaktır: Yurtdışında evlat edinmiş eşcinsel eşler, Türkiye’ye geldiklerinde ya da kendi nüfus sicillerine bu evlat edinme kararını işletmek istediklerinde, yabancı bir ülkede alınmış bir mahkeme kararının Türkiye’de tanınması gerekecek; bu da yeni bir dava yoluyla yapılacak ve bu süreçte de dava açıldığı takdirde, mahkeme yabancı ülkede alınan kararın Türk kamu düzenine aykırı olup olmadığını denetleyecek. Benim bu noktada temenim, Türk kamu düzenine aykırılık denetlenirken, hâkimin kendi kişisel ahlak anlayışından ziyade, çocuğun yararı çerçevesinde bir denetim yapması ve çocuğun yararına olan bir evlat edinme işlemi söz konusu ise - ki muhtemelen yurtdışındaki makamlar buna izin verdiği için öyle olacak - Türk mahkemelerinin de bu kararı bu şekilde tanımları ve eşlerin nüfus sicillerine bu kararın işletilerek çocuğun onlara soy bağı ile bağlanmasının sağlanması olacaktır.

LGBT HAREKETİ MECLİSTE

Stefan Liebich (Almanya Sol Parti - Die Linke milletvekili):

Berlin eyaletinden yola çıkıp tüm Almanya'daki lezbiyenlerin, geylerin, biseksüellerin ve trans bireylerin durumu konusunda edindiğim deneyimlerden ve Alman parlamentosundan bahsettiğimizde, uzaktan bakıldığında, Almanya'nın çok hoşgörülü ve ilerici bir ülke olduğu düşünülebilir; ama, bir kaç yıl öncesine kadar, bu böyle değildi ve aslında metropollerin dışında da hiç bir zaman böyle olmadı. Hatta, özel olarak, sol parti içerisinde ayrımcılık ve homofobi konularında çok ilerici bir pozisyon almak da o kadar kolay bir süreç değildi.

Örnek vermek gerekirse, geçtiğimiz hafta Berlin'de olan ve yüz binlerin katıldığı Gay Pride'a bakarak oradan yanlış bir izlenim edinmemeliyiz. Evet, kabul ediyorum, Sol Parti parlamentoda çok ileri pozisyonlara sahip bir parti elbette; ama kendi bünyesinde, özellikle Doğu Almanya kaynaklı bir parti olduğu için ve üyeler arasında yaş ortalaması çok yüksek ve çok önyargılı yaklaşan insanlar da var olduğundan; çok açıkça dile getirilmese dahi yavaş ilerleme yanlısı bir akım da var.

1998'de çok önemli bir şey oldu Almanya'da; sosyal demokratlardan ve yeşillerden oluşan bir hükümet geldi ve bu hükümet çok önemli adımlar attı. Bu kırmızı-yeşil hükümetle, özellikle, eşcinsellerin, travestilerin, transseksüellerin eşitliği konusunda, sanki yeni bir başlangıç oldu. Fakat, elbette, muhalefette duran bir politikacı olarak, bu hükümetin attığı olumsuz adımları da görüyorum; örneğin, sosyal hakların kısıtlanması; Alman ordusunun yurt dışında da görev alabilmesi bu hükümetle tekrar gündeme geldi. Yine de eşcinsellerin eşitliği konusunda gerçekten çok önemli adımlar attı bu hükümet. Örneğin, eşcinsel evlilik yasası çok önemli bir adım oldu; eşcinsel evliliğinin daha fazla kabulünü sağladı; fakat, aynı zamanda da, tam eşitliği engellemiş oldu; çünkü evlilik kurumu gevşetilmedi; ayrı bir yasa çıkartıldı eşcinseller için. Bu da bize atılacak daha bir çok adımın olduğunu gösteriyor.

Berlin eyaleti üzerinden baktığımızda, ki ben o

dönemde sol parti başkanıydım ve 2002 yılında sosyal demokratlarla koalisyon görüşmelerini de ben yürüttüm, Clause Kobery't'i belediye başkanı olarak görüyoruz; kendisi eşcinselliğini açıkça telaffuz eden bir politikacı olarak, eşcinsellerin kabul görmesi anlamında da çok önemli bir adım attı. Eyalet düzeyinde, elimizden gelen her şeyi yaptık ve eşcinsel evlilikleri diğer evliliklerle eşit duruma getirdik ve 2009 yılının Mart ayında homofobi ile ilgili bir eylem planı hazırlandı; Berlin parlamentosundaki bütün partiler, Hristiyan demokratlar hariç, bu eylem planını kabul etti. Bu bize yakın gelecekte çok somut adımlar getirecek.

Eşcinsellikle alakalı olarak, eylem planının büyük bir kısmı eğitimle ilgili hazırlandı. Örneğin, öğretmenler konularla mücadele etmek için eğitilecekler; hatta, açılma sürecinde olan gençleri ciddi bir şekilde destekleyecek hale getirilmeleri hedefleniyor. Onun dışında, eşcinsel tarihini Berlin eyaletinde görünür kılmak istiyoruz. Biliyorsunuz, nasıyon sosyalizm zamanında inanılmaz kötü şeyler oldu; o suçların görünür olması gerekiyor. Zaten, eylem planı da önyargılardan beslenen suçlar konusunda mücadele edilmesini öngörüyor.

Önemli bir şeyin altını çizersek, Almanya'da göçmenlerin yaşadığı mahallelerde, eşcinsel düşmanı saldırılar yaşanıyor ve burada homofobi ile mücadele edelim derken, bazen ırkçılığın sınırları da zorlanıyor. Bu konuda da adımlar atılacak; bunların hepsi eylem planında yazıyor. Bununla ilgili olarak, Berlin parlamentosunun, Berlin hükümetine böyle bir görev vermesi bizi çok sevindirdi ve böylece, aslında, ilk adımlar atılmaya başlandı. Fakat, maalesef, federal düzeyde çok ilerici bir şey yok şu anda. Biliyorsunuz, son seçimlerden galip çıkan Hristiyan demokratlar ve liberaller, eşcinsel hareketle en az ilintili partiler durumunda ve bu tartışmaları bir hayli güçleştiriyor. Bu durumla ilintili iki örnek vermek yerinde olur: Birincisi, anayasanın ayrımcılıkları gözeten 3. maddesine cinsiyet kimliğinin ve cinsel yönelimin eklenmesini öneren çok büyük bir kitle var iken, maalesef, hükümet partileri bunu kabul etmediler. Doğru-

su, seçim öncesinde de zaten öyle bir şeyi kabul etmeyeceklerini açıkça telaffuz etmişlerdi, biliyorduk; hiç bir şey kaybedilmiş değil. Fakat, sanırım bu yasama döneminde, bu konuda, çok fazla bir şey bekleyemeyeceğiz.

İkinci bir konu ise, henüz bir karara bağlanmamış olan, evlilik kurumunun açılması konusu. Bu konuda, elbette, çok farklı perspektifler var; ben evliyim örneğin; ama evlenmek istemeyen kişilere de saygım sonsuz. Yine de, böyle bir kurum var olduğu müddetçe, aslında, herkesin eşit şartlarda evlenebilmesini istemeliyiz. Bu konuda, Barbra Holl isimli bir milletvekilimiz parlamentoya yasa taslağı sundu ve çok güzel bir şiirden yola çıkarak argümanlarını sürdürüyor. Şiir diyor ki, aşk aşktır, yani kimin kimi sevdiğine çok fazla bakmamalı; zira kimin kimi ne için sevdiğini ya da sevmediğini değerlendirmek devletin görevi değildir. Şu anda, Sol Parti'nin bu yasa taslağını Yeşiller de Sosyal Demokratlar da desteklerken, hükümet partilerinin küçük ortağı liberaller sadece kısmen destekliyor. Hükümetin büyük ortağı Hristiyan birlik partileri, kendi bünyelerindeki eşcinsel örgütlenmeye rağmen, muhafazakâr partiler olarak, buna karşı çıkıyorlar.

Bitirirken, ileriye dönük olarak, iyimser bir şeyler söylemek istiyorum. Şu anda Hristiyan birlik partileri, ki rengi siyahtır, ve liberaller, onların da rengi sarıdır, hükümeti kuruyorlar; ama sosyal demokratlar içerisinde de, Yeşil Parti içerisinde de, Sol Parti içerisinde de, "hayat siyahtan ve sarıdan ibaret değildir" diyenlerin sayısı gittikçe artıyor. Dolayısı ile, sol, sosyal demokrat ve yeşil partiden kurulacak bir hükümete gittikçe daha fazla insan sıcak bakıyor.

SORU-CEVAP:

Soru: Almanya'da sosyalistler LGBTT hareketinin gündemini hangi kanallar aracılığı ile takip ediyorlar? Kendi alt LGBT grupları mı var? LGBT hareketi de Almanya da farklı gündemlere sahip; şu anda biraz bölünmüş durumda; farklı konuları gündemleştiriyorlar. Bunları kendi aralarında gündeme sokmak için hangi mekanizmaları kullanıyorlar? Bizim şu anda Türkiye'deki farklı sosyalist partilerle olan iletişimimiz açısından da belki bir yol gösterici, bir fikir verici olabilir.

Leibeich: Sol Parti içerisinde, Almanya çapında

çalışan "queer" isimli bir çalışma grubu var. Sosyal demokrat parti içerisinde de başka bir alt örgütlenme var; aynı konularla ilgilenen. Bizim partimizin tüzüğü gereği çalışma gruplarının bir takım hakları var. Örneğin, kurultaylara başvuru gönderebiliyorlar; parti içinde bağlayıcı karar çıkarabilecek toplantılara temsilci gönderebiliyorlar ve partinin genel politikasını etkileyebiliyorlar. Diyelim ki, Berlin'de bir eyalet komitesi kurulacaksa, koalisyon görüşmelerinde bir koalisyon sözleşmesi hazırlanıyorsa, ki o koalisyon sözleşmesi 4 yada 5 yıl için politikaların temelini oluşturan bir şey, her iki parti içerisindeki LGBT örgütleri bu müzakerelere dâhil oluyorlar; eşcinsellerin daha eşit olması için bu hükümet neyi öngörecektir gibisinden bir soru soruyorlar ve diğer partinin LGBTT örgütlenmesiyle birlikte aynı şeyleri istiyorlar. Dolayısıyla bu partilere her iki taraftan bir baskı oluşturulmuş oluyor. Aynı zamanda, vaat ettiğimiz şeylere ulaşamadığımızda da, ilk olarak, onlardan güçlü ve sesli bir şekilde eleştiriler yağıyor; "bu konuda çok az çalışmışsınız, bir şey yapamadınız" gibi... Bu da parti için ve hükümet için çok önemli bir görev. Hatta, altı çizilmesi gereken bir başka önemli şey daha var, o da şu ki, bu örgütlenmeler sayesinde partiler şunu anlıyor: kendim eşcinsel olmasam, kişi olarak yada çoğunluk olarak eşcinsel olmasak dahi, eşcinsel hakları ile ilgili bir pozisyona sahip olmak, herkes için eşit hak talep etmek bir sol partiye yaraşır bir şey ve bu parti için de geçerli, meclis grupları için de geçerli.

Soru: Almanya'da nefret suçları var mı ve nefret suçlarını kapsayan kanunlar çıktı mı? Ve de çok pratik bir soru: Bahsettiğiniz evlilikle evlenmiş bir eşcinsel çift, 2 tane kadın veya 2 erkek, Almanya'nın herhangi bir eyaletinin küçük bir köyünde veya kasabasında, diyelim Bavyera'nın ufak bir kasabasında, rahatlıkla yaşayabilirler mi? Yaşayamazlarsa başlarına gelebilecek, saldırı ve her türlü şiddete karşı polisten ve de kanunlardan ne gibi bir koruma bekleyebiliyorlar?

Leibeich: İyi haber şu ki, fiziksel saldırıya uğrayan bir kişi, mevcut yasalardan faydalanıp polisten yardım isteyebilir; polis müdahale etmek zorundadır ve müdahale ediyor da. Benzer şekilde, toplumun daha muhafazakâr olduğu bölgelerde de yasalar, elbette ki, geçerliliğini koruyor ve polis gerektiğinde müdahale ediyor. Fakat, şunu da görmek lazım, polisten polise de fark var; onlar toplumdaki dağılımı bir şekilde temsil ediyorlar.

Bu yüzden, Berlin senatosu, Berlin eyalet hükümeti, polis eğitimine ek olarak polisler verilen bir eğitim programı başlattı. Daha duyarlı olmak için, belki de farkındalık yaratmak için, eşcinsellerin saldırıya uğradıklarında arayabilecekleri bir telefon hattını destekliyorlar.

Diğer sorunun cevabına gelirsek, nefret suçları ile ilgili bir yasa yok Almanya'da ve bana sorarsanız, ben olmasını istemem de, yani özel gruplara hitap eden yasaları desteklemem; çünkü bence yasa herkes için geçerli olmalıdır; polis çağırılması gerektiğinde polis herkese eşit muamelede bulunmalıdır. Bu olmazsa eğer, ileride, politikacıların neyin nefret suçu olduğunu, kime karşı işlenen suçun nefret suçu olduğunu farklı bir şekilde tanımlama ihtimalleri var ve, belki de bu, istemediğimiz şeylere de yol açabilir. Bildiğim kadarıyla, Almanya'da ayrımcılığa karşı bir yasa zaten var; eşit muamele yasası. Bu demek oluyor ki, yasal çerçeve, aslında, gayet yeterli; insanların kafasının içindekini değiştirmek durumundayız diye düşünüyorum.

Bir de Bavyera ile ilgili bir yorumdan bahsedilmişti. Ben Bavyeralıyım ve Bavyera'da, tabii ki, Hristiyan sosyal birlik var. Hristiyan demokrat çizgisinin biraz sağına kayan bir parti bu ve bundan dolayı Bavyera'da her şey çok daha zormuş gibi düşünülür. Oysa ben, bu eyaletten gelen birisi olarak, orada çok daha fazla saldırı olduğunu ve LGBT örgütünde çalışan biri olarak, orda daha fazla saldırı olduğunu düşünmüyorum. Elbette, her türlü insana karşı saldırı oluyor; fakat burada eşcinsellere ağırlık verilecek bir durum yok.

Soru: Almanya gey-lezbiyen birliğinin Berlin'de yürütmüş olduğu "Sevgi Saygıyı Hak Eder" isimli kampanyanın sadece Neukölln, Kreuzberg gibi göçmenlerin yaşadığı ilçelerde, billboardlarda yer alması hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu kampanyanın aslında benim için ırkçı bir tonu olduğunu düşünüyorum, sizin için de böyle mi? İkinci sorum ise, kendisi bir solcu olduğu için şöyle bir soru sormak istiyorum: Evlilikten bahsederken, evliliğin, heteroseksüel evliliğin, ne olduğundan bahsediyoruz ve eşcinseller arasında bir yaşam birlikteliği olarak geçen partnerlikten bahsederken de, ikisinin arasındaki farkların daha çok finansal temelde olduğunu unutmazsak, bir sermaye birleşimi olarak görülen evliliğin lağvedilmesi gibi bir şeyi Almanya için düşünebilir miyiz; bunu merak ediyorum. Yani, sermaye birleşimi olarak,

aslında, ben kendi açımdan heteroseksüel evliliği Almanya'da daha çok finansal bir şey olarak görüyorum; bir sürü hakkın vs. yanında vergi indirimleri vs. söz konusu; burada, daha çok, eşit vatandaşlık gibi bir şeyden bahsedeceksek eğer, evliliği desteklemekten ziyade lağvetmek gibi bir durum olabilir mi ilerde bir gün?

Soru: Eşcinseller sadece eşcinsel oldukları için öldürülürken, nefret cinayeti kistasının kendi anayasalarında getirilmemesi bu suça yönelik caydırıcılığı kaldırmaz mı? Yaptırımı ne ölçüde olur?

Soru: Göçmenlerin yoğunlukla oturduğu ilçelerden bahsetmiştiniz. Bu biraz komik bir tanı bence; neyi kastettiğinizi anlamıyorum ve bunu anlamamakla birlikte, aslında, böyle bir söylemin çok tehlikeli bir istikamete gittiğini seziyorum. Bu konuyu açabilirsenez sevinirim. Bir diğer sorum da şu: Sol Parti olarak Judith Butler'in Berlin Onur Yürüyüşü'nün medeni cesaret ödülünü reddetmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Leibich: LSB'nin afiş kampanyasının Arapça ve Türkçe de yapılmasını, prensipte doğru buluyorum. Eşcinsel birlikteliklerin yadırganacak bir şey olmadığını söylemek çok doğru bir şey; ama aynı zamanda, duyarlı davranmak gerekiyor. Hoşgörü-süzlük toplumun her kesiminde var elbette; aynı her göçmen grubunda da olduğu gibi ve, bunu söylemekten kaçınmıyorum, çok zor bir konu olmasına rağmen: Eşcinsel örgütler uydurmuyorlar ki bunu; bazı ilçelerde aşırı sağcı Almanlar tarafından gelen şiddet eylemleri, başka ilçelerde göçmen gençlerinden geliyor ve bunu sol parti içinde de aslında böyle dile getirmeyelim, ırkçılığı körükleyeceğiz diyen insanlar var; fakat, madem benim fikrimi sordunuz; benim fikrim çok net. Kanımca, bunu adlandırmak gerekiyor; görmek gerekiyor ve bununla ilgili cevaplar üretmek gerekiyor. Çünkü, aynı zamanda, sol parti, Berlin genelinde konuşacaksa, göçmenlerin katılımını en çok arttırmak isteyen partidir. Açıkçası, bu konuyu konuşmazsak eğer, konu başkalarına kalacak ve, belki de, aslında, eşcinsel hakları ile ilgilenmeyen, sadece, özelde Berlin'e, genelde Almanya'ya göçü sınırlamak isteyen insanlara kalacak ve ben bunu bir tehlike olarak değerlendiriyorum. Doğu Avrupa'dan insanların ülkemize, şehrimize gelmesini, Avrupa Birliği'ne katılmasını ben bir sorun olarak görmüyorum. Tabii ki, orda aşırı sağcı hükümetler var ve Avrupa Birliği düzeyinde olsun,

Almanya'da olsun, bir takım şeyleri zorlaştırıyorlar; fakat göçü engellemek çok saçma bir şey olur; bunu engellemek için duvar örmek gerekir ve biz duvarlarla çok iyi şeyler yaşamadık. Bence, bununla baş etmeyi öğrenmek zorundayız; toplumun değiştiğini, değişeceğini, değişmesi gerektiğini göz önünde bulundurmalıyız. O yüzden, benim partim örneğin, Avrupa Birliği'nin genişletilmesine de karşı çıkmıyor; Türkiye'nin Avrupa birliğine katılmasını istiyor örneğin. Sonuçta bir kıtada yaşıyoruz ve o kıtanın dışında yaşayan insanlarla da benzerliklerimiz, beraberliklerimiz var; bunu gösterebilmek gerekiyor. Burada konuştuğumuz konuların, cezaların ağırlaştırılmasıyla çözümlenebilecek sorunlar olduğunu düşünmüyorum; mevcut yasalarla halledebileceğimiz sorunlar bunlar. Cezalar yeterince yüksek ya da ağır ve Almanya'da öyle bir şey var ki, icabında hakim, töre ya da namus cinayeti mi diyorsunuz, bir cezayı arttırıyor, öyle bir şey Almanya'da da var ve bu mahkemelerde gayet uygun bir şekilde uygulanıyor. Dolayısı ile, daha fazla yasa çıkaralım, cezaları ağırlaştırı-

lım demezdim ben; katılmıyorum. Ben, solcuların çoğunluğu evlilik kurumuna karşı olduğu için eşcinsellere evliliği yasaklamak istemem doğrusunu isterseniz; ama, tabii ki, evlenmek için tek sebep ve gerekçe vardır: Birbirini seversin, romantik bulursun, evlenirsin; aksi takdirde, evlenmezsın. Biz, sol parti olarak, bütün vergi indirimleri de dahil olmak üzere, her türlü avantajın evli insanlardan alınmasını istiyoruz; ama burada daha yürünmesi gereken uzun bir yol var. Aslında burada uzun bir süreçten yola çıkmak gerekiyor; çünkü, görülüyor ki, insanlar sadece romantik sebeplerden ya da aşktan ötürü evlenmiyorlar; vergi indiriminden yararlanmak için evleniyorlar. Almanya' da ve dünyanın birçok yerinde muhafazakar partiler bundan vazgeçmeyeceklerdir; ama, aslında, gerçekliklere bakarsanız, evlilik modeli şu an için bile bugünün gerçeklikleri ile fazla bağlantısı olmayan, geride kalmış bir model. Böyle olmasına rağmen, yine de, uzun bir süreci göze almamız gerekiyor galiba.

LÜBNAN'DAN LBTQ KADIN ÖYKÜLERİ

“Bareed Mista3jil”, Lübnan’ın Beyrut kentinde Meem tarafından yayınlanmış yeni ve cesur bir kitap. Kitap, Lübnan’ın her yerinden lezbiyen, biseksüel ve (yönelimini) sorgulayan kadınlar ve trans bireyler tarafından yazılmış, gerçek (ve kişisel) 41 öyküden oluşuyor. Kitabın giriş bölümü, öykülerde sunulan ana temaların 30 sayfalık bir analizi.

Kitaptan seçilmiş hikâyeler, Türkiye’den ve Lübnan’dan LBTQ kadınlar ve Trans erkekler tarafından 18. İstanbul LGTT Onur Haftası’nda İngilizce ve Türkçe olarak okundu. Okunan metinlerin İngilizce aslından Öner Ceylan’ın çevirisiyle ve kitabı hazırlayanların izniyle yayımlıyoruz.

OLMAK

(Becoming, s. 53)

1982’de doğdum.

Maruni Hristiyan bir ailede büyüdüğümünden, çok dindar bir ergendim. Günde üç kez İncil okurdum. Sabahları ilahilerden ilham verici deyişler okurdum. Okuldan sonra, ödevimi yapmadan önce, İsa’nın öğretilerinden bir bölüm, ve yatmadan önce de havarilerin mektuplarından bir bölüm okurdum. İncil’e bayılırdım. Bana güç, umut ve neşe verirdi. Büyüyünce misyoner olmak istiyordum, hatta küçük yaşta bile tutkulu bir vaizdim.

Aynı zamanda, altı yaşından beri eşcinsel olduğumu biliyordum. O zamanlar kendimi “farklı” olarak tanımlıyordum. Tipik bir erkek fatmaydım, hep oğlanlarla takılır, kızlarla alay eder, saçlarımı çok kısa keser, fistan ya da kız ayakkabısı giymeyi reddederdim. İnsanlardan, bana “Pol” demelerini isterdim, tıpkı havari Pol gibi, onlar da derlerdi. Çocukken hiç sorun olmazdı. Annemler beni severdi, arkadaşlarım severdi, derslerim de süperdi. Piyano çalardım, bir sürü değişik spor yapardım, ağlak şiirler yazar, ayda on kitap okur, herkese falanca ya da filanca kıza yanık olduğumu söylerdim ve herkes de bunu şirin bulurdu. Yedi yıl boyunca dünyada en sevdiğim şey İzci Kızlar’dı. Her fırsatta kampa gidiyor, izciliğe herşeyden çok emek sarfediyordum. Eşcinselliğim, ona bir ad koymasam da, bana hiç de doğal değilmiş gibi geliyordu. Varlığımın en doğal, en normal parçasıydı.

Sonra 6. sınıfla 7. sınıf arasındaki o yaz geldi çattı; bütün kızların birdenbire sütyen takarak bacakları ağdalı, kaşları alınmış, bütün oğlanların da boyları

uzamış, sesleri kalınlaşmış, bıyıkları terlemiş halde okula döndüğü o yaz. Birdenbire olay, kızlarla oğlanlar değil, kız arkadaşlar ve erkek arkadaşlara dönmüştü. Sınıf arkadaşlarım değişti. Bana “daha kız gibi” davranmamı ve bir çocukla çıkmamı söylemeye başladılar. Ben de gülüp, onlara “saçmalamayın,” diyordum, “aslında ben kızlardan hoşlanıyorum”. Bazıları beni çocuk görüyor, ciddiye almıyordu. Yakın arkadaşlarım çok saygılı davranıyor, beni kabulleniyordu. Beni eskiden beri tanıyor ve yargılamıyorlardı. Bana ettikleri tek tavsiye, bunu insanlara ilân etmekten vazgeçmemdi, çünkü bu sorun yaratırdı. “Sorun mu?” diye düşünüyordum. Niye sorun olsun ki? Ben böyleyim. Gerçekten eşcinselliğin sorun olduğuna inanmıyordum. Bana gayet doğal geliyordu ve sorun olmadığına emindim.

Ama tavsiyelerine uydum ve bu konuda sessiz kaldım. Yine de görünüşümü ya da davranışlarımı değiştirmedim. Oğlan çocuğu görüntümü ve giysilerimi seviyordum, etrafımdaki kimsenin de bununla sorunu varmış gibi görünmüyordu. İnsanlar genelde bunu kişiliğimle bağdaştırıyordu. “Kendini derslerine ve faaliyetlerine vermiş. Aklındaki son şey ilişkiler.” Ben de kendimi kabullenilmiş hissediyordum.

Ancak aylar geçtikçe kendimi çevremde gitgide rahatsız hissetmeye başladım. Partiler artık zevk vermiyordu; kızlarla oğlanların flörtleşip oynamasına dönüşmüştü. Etkinlikler ve özel eğlenceler de kızların giyinip süslenip makyaj yapmasından ibaretti. Uyum sağlamak, benim için bir

mücadeleye dönüşmüştü. Giderek daha mutsuz ve kendime güvensiz olmaya başladım. Hoşlandığım kızlar tarafından ucube muamelesi görüp reddediliyordum. Annemin, benim erkek fatma dönemime olan sabrı tükeniyordu. “Artık değişmenin vakti gelmedi mi?” diyordu. Ama yine de beni seviyordu ve beni mutlu etmek için elinden geleni yapıyordu. Benim okuduğum okulda ilköğretmeniydi ve okuldaki başarılarımla hep gurur duyuyordu. Babam Körfez’de çalışıyordu, sadece her yaz gelip bir ay bizimle kalıyordu. Annem beni ve kız kardeşimi kendi başına büyüttü. Ben annemin hayatının ışığıydım ve ona aşırı ve inanılmaz derecede düşkündüm.

Sonra, 14 yaşında, hayatımın şokunu yaşadım. Günlük İncil okumalarım sırasında, Romalılar 1’de bir bölüme denk geldim, yıllarca aklımdan çıkmayacak bir bölüme:

“İşte böylece Tanrı onları utanç verici tutkulara teslim etti. Kadınları bile doğal ilişki yerine doğal olmayana yeğlediler. Aynı şekilde erkekler de kadınlara doğal ilişkilerini bırakıp birbirleri için şehvetle yanıp tutuştilar. Erkekler erkeklerle utanç verici ilişkilere girdiler ve kendi bedenlerinde sapıklıklarına yaraşan karşılığı aldılar.

Tanrı’yı tanımakta yarar görmedikleri için Tanrı onları yararsız düşüncelere, yakışsız davranışlara teslim etti. Her türlü haksızlık, kötülük, açgözlülük ve kinle doldular. Kıskançlık, öldürme hırsı, çekişme, hile, kötü niyetle doludurlar. Dedikoducu, yeric, Tanrı’dan nefret eden, küstah, kibirli, övünge, kötülük üreten, anne baba sözü dinlemeyen, anlayışsız, sözünde durmaz, sevgiden yoksun, acımasız insanlardır. Böyle davrananların ölümü hak ettiğine ilişkin Tanrı buyruğunu bildikleri halde, bunları yalnız yapmakla kalmaz, yapanları da onaylarlar.”

Birşeyleri yanlış okumuş olmayı umarak, bölümü tekrar tekrar okudum. Ama oradaydı işte, durmuş bana bakıyordu. Arapça İncil’imi alıp oradaki deyişlere baktım, onlar da aynı şeyi söylüyordu: Allah onları bıraktı.

Dehşete kapılmışım ve müthiş utanmışım. Kadınları sevdiğim için Allah’ın beni bıraktığı düşüncesi beni şoke etmişti. Nasıl olabilirdi? Bu çok saçmaydı. Allah neden beni bıraksındı ki? “Hatamın cezası”nı çekeceğim fikrine kafamı tak-

mıştım. Hayatım acı içinde geçmeye mahkûmdu, böyle düşünüyordum. Ama bu kadar kötü ne yapmıştım? Ben nasıl kötü ve açgözlü ve kinci ve canî ve kötü niyetli olabilirdim? Ben bunların hiçbirini değildim. Acaba kendimi kandırıyordum da Allah benim hakkımda aslında bunları mı düşünüyordu?

Panikledim. Ağladım. Dua edemiyordum. İncil’imi kaldırdım. Kendimi lânetli hissediyordum. Allah benden vazgeçmişti. Haftalarca tek düşünebildiğim şey buydu, ama içimde, bunun bir hata olması gerektiğini biliyordum. Bir terslik olmalıydı. Benim kötü bir insan olmam ve Allah’ın beni sevmemesi imkânsızdı. Niye İncil böyle korkunç bir şey söylüyordu?

Kısa bir süre sonra, işkenceli sorularımın yanıtını aldım. LBC’de Dr. Ziyad Njeim’le “El-Şater Yi7ki” programının, Allah’ın benimle konuştuğuna inandığım bir bölümüne rastladım. Eşcinsellik hakkındaydı. Stüdyoda yüzlerinde maskelerle veya perdelerin ardındaki gölgeler halinde eşcinsel erkekler oturuyordu. Konuklar arasındaysa psikologlar, sosyologlar, avukatlar, ve çeşitli dinlerden din adamları vardı. Programın büyük bir bölümü çok olumsuzdu, eşcinsel erkek konuklara bağırılıyor, sapık, pedofil deniyor, ve alay ediliyordu. Sonra rahiplerden biri konuştu. Sevinç göz yaşları içinde, eşcinselliğin normal olduğunu, Hristiyanlığın eşcinsellere karşı hoşgörülü olduğunu söylediğini duydum. Sodom ve Gomora hikâyesinin eşcinsel karşıtı bir hikâye olarak yanlış yorumlandığını ancak aslında kanunsuz, insanlık dışı, ruhaniyetsiz yaşayan bir toplum hakkında olduğunu söyledi.

Diğer rahip onunla alay etti ve “Bu kadar onaylıyorsan neden sen de eşcinsel oluyorsun?” dedi.

Rahip hâlâ gülümseyerek cevap verdi: “Hayır, ben eşcinsel olamam, tıpkı bir eşcinselin karşıcinsel olamayacağı gibi.” Barışçıl ve sâkindi ve benim hayatımı değiştirdi. Sevince boğulmuştum. Bugün bile, o programdan 12 yıl sonra, onu bulup teşekkür etmek ve kocaman kucaklamak isterdim. Hemen koşup İncil’imi aldım, aynı bölüme tekrar baktım. Tabii ki, diye bağırardım. Tabii ki Allah benden vazgeçmez! Tabii ki ben kötü değilim!

Yeniden mutlu ve kendime güvenli oldum. Hâlâ okuldaki sosyal ortama uyum sağlamakta güçlük çekiyordum ama çoğunlukla mizahı kullanarak

idare ediyordum. Dalga geçiyor, gülüyor, ders çalışıyor ve kampa gidiyordum. İncil’imi okumaya da devam ediyordum.

Sonra, 16 yaşındayken, hayatım boyunca pişman olacağım birşey yaptım. Safiyâne ve düşünmeden, iyi arkadaşım olan, okulun İncil öğretmeniyle konuşuyordum ve ona, eşcinselliğim ve inancımın ilgili güçlük çekmiş olduğumu söyledim. Suratı bembeyaz kesildi. “Ne?” dedi. “Evet, ama korkma,” diye onu rahatlattım. “Artık iyiyim, biliyorum ki Allah beni olduğum gibi seviyor.” “Ne?” dedi tekrar, “ne demek ‘olduğum gibi’?” “Ben eşcinselim.” dedim. İnanılmaz başarımdan ötürü beni niye kutlayamadığına şaşırmıştım.

“Hayır,” dedi, “eşcinseller günahkârdır. Allah eşcinsellerden nefret eder.”

“Hayır, etmez,” dedim.

Kalktı, odanın etrafında turladı. Paniklemiş bir hâli vardı, sanki aniden ölümcül bir hastalığa yakalanmış gibi. “Hayır, hayır, hayır,” diyordu sürekli. “Bu imkânsız! Bu büyük bir sorun. Odamdan çık. Bundan sonra İncil derslerine gelemezsin.”

“Ama... gelmemelik edemem... misyoner olmak istiyorum ben,” dedim.

“Yeter! Çık dışarı!”

Bir saat içinde müdüre, gözetmenlere ve öğretmenlere söylemişti. Hatırlarsanız annem de benim okulumda öğretmendi.

O gün eve dönerken annem hiçbir şey söylemedi, tek kelime bile, ama suratında korkunç asık bir ifade vardı. Yüziime bile bakmıyordu. İncil öğretmeninim ona birşeyler söylemiş olduğunu ve büyük bir sorun çıkacağını derhal anladım.

Evde, mutfakta yemek yemek için bir tabak spagetti ısıttım. Tam o sırada annem aniden sinir krizi geçirdi. Tabakları, bardakları yere atıp kırmaya başladı, bir yandan da bağırıyordu: “Bunu bana nasıl yaparsın? Sen normal değilsin. Senin için herşeyi yaptım. Sense sürtük çıktın!” Sarsıldım. Titriyordum. Orada hareketsiz dururken yaşlar yüzümden aşağı akıyordu. Camdan kapı kacak etrafımda kırılıyordu, yiyecekler kafamın üzerinde uçuşuyordu. Hayatımda ilk kez annem bana bağırı-

rıyor, ağzına geleni söylüyordu.

“Odana git!” diye bağırıyor, saçımdan tutup beni odama sürükledi. Hayatımda ilk kez annem fiziksel olarak canımı yaktı. Kapıyı çarparak kapatıp beni içeri kilitledi. Saatlerce, daha önce hayatımda ağlamadığım kadar ağladım. Ağlamamı durduramıyordum. Kapıdan annemin ağlayıp bağırmasını, birşeyler kırışını duyabiliyordum.

“Onu okulda böyle feci bir şekilde küçük düşürmüş olmam ne korkunç” diye düşünüyordum. Ben ne korkunçtum. Dünyadaki en büyük hayal kırıklığı olduğumu düşünüyordum.

Akşam kapıdan içeri daldı ve beni banyoya sürükledi. Küveti sıcak su ve başka birşeyle doldurmuştu, ne olduğunu bilmediğim birşeyle. Giysilerimi çıkarıp beni küvete soktu. “Senin içinde anormal birşey var, seni pis kız, temizlenene kadar seni bu suda bekleteceğim.” Banyonun kapısını kilitledi, ben de küvette üç saat boyunca ağlayarak oturdum. Saatler geçtikçe derim buruştu. Kendimi küvette boğmayı düşündüm. Suyun altında nefesimi tutmaya çalıştım ama olmadı. Ölmek istiyordum. Hayatım bitti diye düşünüyordum. Ölmek istiyordum. Annem en sonunda kapıyı açtı ve çıkıp odama dönmemi söyledi. Daha sakindi ama hâlâ kızgın ve üzgündü. Beni okuldan, İncil kursundan, İzci Kızlar’dan, basket takımından, herşeyden attıklarını, sonsuza dek odamda kitli kalacağımı söyledi.

12 gün boyunca odamda kaldım. Annem bana tek kelime etmedi. Kapıyı sadece Pikon marka bir sandviç bırakmak ya da tekrar küvete girmemi söylemek için açıyordu. 12 gün boyunca yataкта kalıp, ağlamaktan ve Pikon sandviç yemekten başka birşey yapmadım. Açlıktan ölüyordum, zayıf düşmüştüm. Şimdi düşünüyorum da, herhalde fiziksel bir rahatsızlığım olduğunu, bunu da Pikon sandviç ve sıcak suyla iyileştireceğini düşünmüştü. Ama ona hiç kızmadım; kendime kızdım, onu bu kadar kötü kırdığım için. Bu iki hafta boyunca beni aile doktoruna, çekapa götürdü. “Bak bakalım kızımın nesi varmış; hastalandı” dedi doktora. Adam da beni muayene etti, tahliller yaptı, birşey çıkmadı. Beni bir rahibe götürdü, o da bir saat boyunca bana mastürbasyondan, uyuşturucudan ve evlilik öncesi seksin dehşetinden bahsetti. Sonra annem beni yaşlı bir adama götürdü, herhalde psikiyatristti. O da bana bazı haplar yazdı. Ne

olduklarını bilmiyorum ama birkaç ayda 30 kilo aldım. Bütün bu süre boyunca zombi gibiydim. Hiç konuşmuyordum, sadece boş boş önüme bakıyordum ve annem nereye götürürse oraya gidiyordum.

13. günde beni sabah 7’de uyandırdı ve okula gitmek üzere hazırlanmamı söyledi. “Gitmek istemiyorum” dedi. “Kalk!” diye bağırdı.

Böylece okula gittim. İlk gün felâketi. Sandalyemi sınıfın arka tarafına, herkesten uzağa yerleştirmişlerdi. Kimseyle konuşmama izin yoktu. Sınıf arkadaşlarım afflamıştı, ama yakın arkadaşlarım neler döndüğünü anlamıştı.

Bahçede kimseyle oturmama izin yoktu. Gözetmenler beni izliyordu ve yalnız oturmamı istedikler. Tabii arkadaşlarım bunu saçma buldu ve yanıma oturdu. Azarlandılar ama aldırmadılar. “Senin hasta olduğunu söylediler” dedi arkadaşım. “Ne oldu? Kimse bize birşey söylemiyor. Seni evden aradık, annen hep uyuduğunu söyledi ve artık aramamızı istedi.” Ben birşey demedim. Gözüme yaşlar doldu. “Günlerce itiraz ettik” dedi. “Müdürün odasına gidip seninle konuşmayı talep ettik. Sürekli senin hasta olduğunu tekrar edip durdu. Ne oldu?”

“Annem benden nefret ediyor” dedim. Sustular ve beni sorularla sıkıştırmayı bıraktılar.

“Bunu sana yapamazlar” dedi bir tanesi. “Buna izin vermeyeceğiz. Ne yapacaklar yani? Hepimizi okuldan mı atacaklar?” Teneffüsten sonra sekiz sınıf arkadaşım benimle oturmak için sandalyesini

sınıfın arkasına taşıdı. Öğretmenler razı oldu. İlk kez grup desteği ve dayanışma sayesinde kendimi güçlenmiş hissediyordum. Tüm okul yılı boyunca etrafımdaki herkesten alay, tiksinti, sözlü ve fiziksel şiddet görürken arkadaşlarımla sevgi ve şefkati beni ayakta tuttu.

Mezun olup üniversiteye girmeyi başardım. Yıllar geçti, annem benimle konuşmadı. Yani konuşuyorduk ama gerçek anlamda değil. Zaman geçtikçe öfkesi azaldı, üzüntüsü arttı. Ben de bununla başa çıkmayı ve onu herşeyden ötürü affetmeyi öğrendim. Tüm yaptıklarını sadece sevgiden yaptığını öğrendim. Aslında benim mutsuz olmamdan endişe ettiğini, toplumun homofobisiyle uğraştığını öğrendim. Beni yalnızca olduğum gibi sevdiğini öğrendim. Ama öğrenmesi en zor olan, sevdiklerini hayal kırıklığına uğratmanın ezici duygusundan kurtulmaktı. Bu duygu bende bugüne dek kaldı.

Örgütlü dinlerin yalnızca insanları kontrol etmek istediğini, herhangi bir inancın tek doğru mesajının sevgi olduğunu öğrendim. İnsanlar sana ne kadar nefret yöneltirse yöneltsin, sen sadece teşekkür edip onlara sevgiyle karşılık vereceksin. Öğrendim ki, yanında iyi arkadaşların varsa, herşeyin üstesinden gelebilirsin. Arkadaşlarım, eşit muamele görme hakkımı talep etmek için okul yönetimine karşı çıktıkten dokuz yıl sonra, aynı dayanışma ve arkadaşlık ilkelerine dayalı Meem adında bir lezbiyen destek grubu kurdum.

O misyoner olmak isteyen küçük erkek fatma da toplumsal adalet aktivisti oldu. Her gün barış, sevgi ve cinsiyet eşitliği için mücadele ediyordum. Büyüyünce tam da hep olmak istediğim şeyi oldum.

BÜYÜK MUTLU AİLEM

(my big happy family s. 179)

O geceden sonra herşey çığ gibi büyüdü.

Başlangıçta kafayı yiyordum. O gece kızkardeşimi kuzenimin evinden alıp arabayla eve götürecektim ama kardeşim ortadan kayboldu. Saat geç oluyordu. Babam altı kere arayıp nerede olduğumuzu sordu.

Telefonu açamıyordum çünkü şarjım bitmişti. Babam da gittikçe daha da endişelenerek arayıp duruyordu. Çılgına dönmüş bir şekilde bütün evi

arıyordum. Kuzenim gidip gidip banyoya bakıyordu ama kardeşimin orada olmadığını ikimiz de biliyorduk. Seçenekler azaldıkça, yukarıda komşunun oğluyla olduğundan şüphelenmeye başladım. Sonra kuzenim itiraf etti: “Tamam! Kardeşin biryerlerde saklanmış, yapmaması gereken birşeyler yapıyor.” İşte o zaman kendimi kaybettim. En sonunda kardeşim benimle arabaya bindiğinde bağırmağa başladım. Bağırmağımın arasında biryerde eşcinsel olduğumu düşündüğümü söyledim. O da bana bağırarak, “E, ben de o yollardan

geçtim! Ama şimdi yukarıdaki çocuğa aşığım!”

Düşünün, gece ışığındaki bir Beyrut’a doğru yol alan bir arabanın içinde iki kızkardeş aniden sessizliğe gömülüyor. En sonunda birbirimize açılmıştık. O zamandan beri çok yakınlaştık. Bütün bir eve dönüş yolunda içten bir konuşma yaptık. Söyleyecek o kadar çok şeyimiz vardı ki, evin önüne park edip daha da konuşmamız gerekti. Ancak ben durumun boyutlarını yeni kavramaya başlıyordum. Kısa süre içinde ailemin yarısının eşcinsel olduğunu öğrendim.

Bir gün kuzenimle konuşurken, eşcinselliğin okul projesi için harika bir fikir olacağından bahsetti. Ben de bu lafı bir yere yazdım ve ona açılmak için biraz cesaret kazandım, daha sonra da açıldım. “Aman allahım!” dedi. “Ailede birisi daha eşcinsel!” Onun da lezbiyen olmasına çok şaşırmadım ama bir aile ferdinin daha eşcinsel olmasını eğlenceli buldum.

Bundan bir ay sonra, öbür kız kuzenim bana açılıp, benimle Meem’e gelip gelemeyeceğini sordu. Sonra da kızkardeşim onu Meem’e götürmemi istedi.

Kısa zaman sonra çembere erkek kuzenim de dahil oldu. Beni sorduklarında, “kızlara nasıl baktığını görüyorum” dedi. Yıllarca Britney Spears dinle-

yerek dans etmenin bir anlamı olması gerektiğini bildiğimden, ben de daha sonra ona “Peki sen ne zaman bir adam bulacaksın?” diyerek onu bana açılmaya zorladım.

Sanki bu yeterince çılgınca değilmiş gibi, MSN’den eski erkek arkadaşıma açıldım. Kalpler ve öpücükler ve yüz ifadesi simgeleriyle dolu bir yanıt vererek “Aman allahım! Yaşasın! Sağol! Ben de eşcinselim!” dedi. Sonra da bana erkek arkadaşını anlatmaya başladı, ben de kendi ilişkilerimi paylaştım. Geçen hafta birlikte yemek yedik ve sonra da erkek arkadaşıyla dans etmeye gittik.

Hep arkadaşlarıma espri yapıp, eğer gerçekten bir eşcinsel geni olsaydı, bunu burada bulacaklarını söylüyorum. Biz ailede koca bir nesil dolusu eşcinsel çocuk olsak da, hiçbirimiz anne-babamıza açık değiliz. Onlar kesinlikle anlamıyor. Geçen hafta annemi, benim düğünüm için davetli listesi hazırlarken buldum. Damadın kim olacağını sorduğumda, “Bilmiyorum, onu sonra düşünürüz!” dedi.

Benim gibi geniş ailelerinde eşcinsel akrabaları olan birçok eşcinselle tanıştım. Yani, belki tam olarak benim gibi değil; sanki benim ailem özelikle eşcinsel. Bu da gösteriyor ki, dışarıda bizden, düşündüğünüzden daha çok var.

TAKDİR-İ İLAHÎ

(God’s Will, s. 82)

Lezbiyen olarak kendime açıldığımda 17 yaşındaydım. Cinselliğimde bir tuhaflik olduğunu hep sezmiştim ama ancak 17 yaşında kendi kendime “ben lezbiyenim” diyebildim.

Kendime açılır açılmaz müthiş bir şekilde anneme açılmak istedim. O sıralar Suudi Arabistan’daydık, eşcinsel veb sitelerinde gezinirken, annem bunları görse ne der acaba diye merak ediyordum. Annemle ben çok yakınızdır. Birbirimizden hiç sır saklamazdık. Ona karşı her konuda daima açık ve dürüst oldum. Oğlansı özelliklerimi ya da büyüyünce evlenmek istemediğimi ondan hiç saklamaya çalışmadım.

Arkadaşlarıma fikirlerini sordum ve istisnasız herkes “Annene söyleme!” dedi. Benim için çok

erken olduğunu, henüz kendime yeni açıldığımı, annemin anlamayacağını, büyüyüp güçlenene ve olgunlaşana kadar beklememi söylediler. Ama ona yalan söyleyemezdik; saklanamayacak kadar büyük bir sırdı bu. Böylece, kendime açıldıktan yalnızca üç hafta sonra anneme eşcinsel olduğumu söyledim. Durumu gayet iyi hatırlıyorum. Korkudan titriyordum, hızlı hızlı konuştum. Annem, benim hayretime karşılık, haberi gayet sakin karşıladı. Beni dikkatle dinledi ve ilk söylediği şey şuydu: “Ben seni iyi yetiştirdim.” Soruyla açıklama arası bir tonda söylemişti bunu.

Sonra bana şunu sordu: “Seni yeterince sevmediğim için mi kadın sevgisi arıyorsun?” “Hayır!” dedim. “Tabii ki değil! Tam tersi!” (Annem beni hep şımartmıştı). Cinselliğim hakkında kısa ama

çok içten bir konuşma yaptık ve ben annemin tepkisine müthiş minnettar kaldım. Asıl büyük kaygısı, insanlara söylememem gerektiği; bundan utandığından değil, beni inciteceklerinden korktuğundan. Biz Kuzey’de çok küçük bir kasabada geliyoruz. Bu yüzden annem, ben bir kişiye söylersem bütün kasabanın öğreneceğinden endişe ediyordu. Tepkilerinin de pek destekler tarzda olmayacağını biliyordu.

Annem çok dindar bir Müslümandır. Allah inancı o kadar güçlüdür ki herşeyi onun takdirine teslim eder. Olan biten herşey, Allah öyle buyurduğu için öyle olur. Bu yüzden eşcinselliğimi sorgulayıp karşı çıkmadı. “Allah senin yazını böyle yazmış,” dedi. Takdir-i ilâhîyi değiştirmeye çalışmanın hiçbir anlamı olmadığını söyledi. Kısa süre sonra babama söyledim ve aynı tepkiyi aldım: “Takdir-i ilâhîyi değiştiremeyiz. Eğer değişmek kismetinde varsa, kendiliğinden değişirsin.” Bu, Müslüman ebeveynler için tuhaf bir tepki, çünkü Müslüman anne-babalar genelde çocuklarının günah işlemesinden korkarlar. Benim annem-babam değil ama. Bu konuyu düşünüp aralarında konuştuklarında, bir yalanı yaşamamın, cinselliğimden daha büyük bir günah olduğu sonucuna vardılar. Kendime ve aileme karşı dürüst olmanın, ikiyüzlü olmaktan daha iyi olduğunu söylediler.

Annem de, babam da geleceğimden endişe duyuyor. Ara sıra babam anneme değişip değişmediğimi soruyor. Yaşlanınca kızıma kim bakacak diye kaygılanıyor. Annemse hep toplumun bana yönelik homofobisinden endişe duyuyor. Fakat annemle babamın şefkatlerinin ve, bana ve tüm kardeşlerime olan koşulsuz sevgilerinin kaynağı, inançları.

Ben kendimi dindar bir kadın olarak görüyorum. Çoğu zaman başörtülü bir lezbiyen olmamla ilgili bir sürü eleştiri duyuyorum. Eşcinsel cemaatindeki insanlar pek anlamıyorlar; eşcinsellik ve dinin birbiriyle çelişen kimlikler olduğunu düşünüyorlar. Ama ben inancımın gayet barışçım, özellikle de annemle babamın bana örnek teşkil ettiği bu inançla. Sonuçta Allah’ın beni tanıdığına ve en derin yönlerimi anladığına olan güvenim tam. İnsanlar genelde İslâm’ın eşcinselliğe karşı en az hoşgörülü din olduğunu düşünüyor. Ama bu, Batı’nın tüm o İslamofobisi’yle son zamanlarda bize dayattığı üzücü bir kavram hatası. Tüm dinler gibi İslâm inancı da siyaset ve toplumsal kurumlar tarafından çarpıtılmış, ama aslında özünde, herşeyden önce sevgi, kabullenmiş, ve her bireyin insanlık onuruna verilen değer var.

YANDINMI

(my big happy family s. 179)

Ben alt sınıfa mensubum ve sınıfım cinselliğimle pek çok yönden keşiyor.

Anneme hiç açılmadım, mesela. Travma Sonrası Stres Bozukluğu geçirdi. Onu en az düzeyde etkiledi. Tarağını nereye koyduğunu falan unutturdu.

İç savaşa yakalanmış yoksul insanlar olarak ailesi çok aşığılanma ve travma yaşamış. Ülkeden kaçacak kaynakları olmadığından, yerinden edilmiş insanlar haline gelmişler. Yiyecek hiçbirşeyleri yokmuş. Sürekli bir yerden bir yere taşınıp, koridorlarda hayvanlar gibi yaşamak zorunda kalmışlar. Bir sürü köy dolusu insan bu şekilde yaşamış. Kimse umursamamış.

Annem köyde büyümüş. Okuldan sonra angarya yapmak ya da tütün tarlasında çalışmak ya da su getirmek zorundaymış. Kendi eliyle diktiği be-

beklerle oynayacak zamanı olmamış. Zaten onca şeyden mahrumken, savaş başlamış. 16 yaşında annem okulu bırakıp savaştan kaynaklı travma yüzünden hastaneye yatmış. Dört abisinin dördü de savaşa gitmiş. 17 yaşındaki abisini kaybetmiş. Annemle ailesinin köyden kaçtığı gün ölmüş. İnsanlar kaçacak zaman kazandırmaya çalışırken ölmüş.

Bu yüzden anneme açılmam sözkonusu değil. Evlenmeyeceğimi kabullenebilir. Sigara içmem düşüncesiyle başetti. Ateist olduğum gerçeğini si-neye çekti, ki onun için en büyük mesele buydu. Şimdi de ona gidip eşcinsel olduğumu söylememi mi istiyorsunuz? O bilmek istemiyor. Etrafında bütün işaretleri görüyor, Helem broşürleri, öpüşen kızların resimleri, hepsini gördü. Yatağımın altındaki naylon bir torbaya tikiyor hepsini. Benim bu şekilde toplumsal normlara karşı gelmem, “tuhaf

eğilimler”imin olması onu mahveder. Kafasında benim hakkımda bir resim oluşturdu, çünkü buna ihtiyacı var. Annemin tutunacak başka hiçbirşeyi yok. Hayatını bizim üzerimizden yaşıyor. Bize iyi bir yaşam ya da harika bir eğitim sağlayamadı. Bizi iyi yetiştirmiş olmaktan duyduğu gurur, bize verebildiği tek şey. Bunu ondan alamam.

Babam beni biliyor ve anneme söylemememi istedi. Benim gibi babam da bir sürü ümitsizlik ve depresyon sorunları yaşıyor. Yine de bir şekilde topluma ayak uydurdu. Benden topluma karşı gelmememi, açılmamamı, toplumun böyle olduğunu kabul etmemi istiyor. Sonuçta toplumla mücadele edemeyeceğimi biliyor, özellikle de bunun için imkânlarım olmadığından. Babam da okuldan ayrılmak zorunda kalmış. Dedem ailesine bakmamış. Kumar oynar, içermiş. Çocuk yaşında babam, altı kardeşini doyurabilmek için tam zamanlı çalışmak zorunda kalmış. Öğretmenleri kalsın diye yalvarmış, çünkü zekiymiş. Ama yoksul olduğun zaman belli bir utanma duygusu oluyor. Yapamayacağını biliyorsun, o yüzden de vazgeçiyorsun. Babam da öyle yaptı, vazgeçti. Bu fikir hayatıma damga vuruyor. Doğup büyüdüğün sınıfta kaldığını anladık. Yükselme şansı yok.

Tıpkı dedemin ailesini yoksulluktan çıkartamadığı gibi, babam da bizi yoksulluktan çıkartamadı. İşinde çok iyi ama para kazanamıyor. Ama biz köy mantığıyla yetiştirildik, para seni insan yapmaz mantığıyla. Paramız yok ama işçi sınıfı gururu aşılanmıştı bize. Hatta zenginlere karşı belli bir acıma duygusuyla yetiştirilmiştik. Bize derlerdi ki, “Bak, o kadar parası var ama zavallı adamın çocuğu sakat!” ya da “kızı evlenmeden hamile kaldı!” Bizim bütün bu sorunlarımız var ama bunları itiraf etmeyecek kadar gururluyuz. Gurur ve değerler, sahip olduğumuz tek şey.

Sınıf, benim Lübnan’daki lezbiyen camiasında karşılaştığım en güç sorunlardan biri. Bu yüzden ben onlarla pek bağ kurmuyorum, onlar da benle bağ kurmuyor. Savaşı alalım, mesela. Benim çekip gitme seçeneğim yok. Benim ailemin, bazı kızların aileleri gibi dışarı çıkmak için parası ya da yabancı pasaportları yok. Yine savaş başlarsa ben burada mahsur kalırım. Arkadaşıma ailemin siyasi görüşlerinden de söz edemem. Ailemin “aşırı” siyasi görüşleri varsa bunun nedeni, ölümle burun buruna kalmış olmaları, hayatta kalabilmek için mücadele ediyor olmalarıdır.

Arkadaşlardansa aileye derinden bağlılık, beni bazı eşcinsel arkadaşlarımdan ayıran bir diğer nokta. Benim geldiğim yerde, yanında sadece ailen vardır. Arkadaşların değil, başka kimse değil. Arkadaşların sen hayatta kalasın diye kıcını yırtmaz. Ailen yırtar ama. Bir ara biz düzgün bir hayat sürüp düzgün okullara gidelim diye babam günde 18 saat çalışıyordu. Bir yerden sonra başkalarını çok önemsememeyi öğreniyorsun, çünkü gerçekten senin yanında olacak olanlar sadece anne-baban ve ailendir, arkadaşların değil.

Artık Meem Evi var, para harcamadan orada takılabiliyoruz. Ev açılmadan önce, lezbiyen arkadaşlarımla takılmak zordu. Onlar biraya 5 lira ayırıbiliyorsa ben ayıramıyordum. Hem onların parası yoksa, sırf aileleri onlara vermek istemediği içindi, yoksa gücü yetmediğinden değil. Eğer bende 5 lira yoksa, evde beş lira olmadığı içindi, nokta. Yakın zamanda işe başlamadan önce bazı zamanlar eve gelirdim ve annem benden 1,5 lira isterdi. Kendi annenin senden 1,5 lira istediğini düşünebiliyor musun? Acı veriyor. Bu 1 dolar demek. Bir torba ekmek parası. Herhalde abim annemden sandviç istemiştir. Bazen haftalar geçer, evde diş macunu olmazdı. Annem, markete gitmeye üşeniyormuş gibi yapardı. Ama sen bilirsın ki asıl neden bu değil. Süpermarket evimize iki dakika mesafede.

Çocukken beni bu gerçeklerden korumaya çalışırlardı. Ama farketmemek elde değil. Büyüyünce annenle babanın ne kadar yorulduğunun farkına varırsın. Bunun bir geçiş dönemi olmadığını, sadece geçecek olan zor bir yıl olmadığını anlarsın. Bu kalıcıdır. Ne olursa olsun böyle doğdum, böyle öleceğim. Abim gibi teknik enstitüyü boylamayayım diye çok çalıştım. Şimdi tam zamanlı çalışırken bir yandan derslerimi vermek zorundayım. Ama bütün fedakârlıklarım, sonuç olarak daha fazla fedakârlığa yolaçıyor. Beni bir yere götürecekleri yok. Hiçbir zaman cidden iyi hissetmeyeceğim. Hiç olmazsa teknik enstitünün, abimin iş bulmasına yardımı oldu. Benim üniversiteden mezun olmam bir asır sürüyor ve kendi alanımda iş bile bulamıyorum.

Sonuçta hiçbirşeye değmezmiş gibi geliyor. Kariyer ya da sağlığım ya da hiçbirşey umrumda değil. Ne için? Bunu arkadaşlarıma açıklayıp duramam. Benim hüsrânımı ya da depresyonumu anlayamayacakları gibi, daha da derinleşiyor. Anlamıyorlar. Arkadaşıma bunu kabûl ettirmek benim için

önemli. Ben onlarla eşit şansa sahip değilim. Onlarla aynı olanaklara sahip olmadım. Tabii, kitap okumayı ve eğlenmeyi seviyorum. Ama onlar 16 yaşında kitap okurken, benim tek kitabım yoktu. Hiçbirşeyim yoktu. Depresyonumla, intihar girişimlerle tek başıyım. Kendinizi öldürmeye çalışıp da kimsenin farketmemesi nasıl bir duygu, bilir misiniz? Bununla yalnız baş etmek zorunda kaldım.

Bugün Meem'de birçok arkadaşım var ve onları seviyorum. Bir şekilde anlayan, ya da en azından anlamaya çalışan pek çokları var. Bir de benim gibi başka insanlar var. Ama gidip de sürekli onlarla konuşamam gibi geliyor. Bazen kafa ütölüyormuşum gibi geliyor. Depresyonumdan aylar (ya da yıllar) içinde sıyrılmadığım için yargılanıyormuşum gibi geliyor.

Meem'deki insanlar ve bağlantıları sayesinde bir aktivizm işine girdim. Tek umudum, daha üstteki sınıflardan insanlara tutunmaktı. Hep alt ya da bağımlı bir konumdayım ve bunun da farkındayım. İşimden ayrılırsam ne olacak? Aktivist ola-

rak çalışmaya bayılıyorum. Fikirlerimi ifade etme imkânı buluyorum. Farklı topluluklarla bağlantı kurma imkânım oluyor, sadece sınıf açısından değil. Düşünüyorum ve eleştiriyorum, ve bu da iyi birşey. Ama aynı zamanda hiçbir zaman bu toplumun bir parçası olamayacağım ve artık kendimin kine de dönemem. Edilgen hissediyorum. Olaylar hakkında fazla heyecana kapılmak istemiyorum çünkü sonra hayal kırıklığına uğrayacağım. Yine moralim bozulacak, biliyorum. Hem tükendim de. Arkadaşların da senden vazgeçiyor. En yakın arkadaşlarım bile artık ne yapacağını bilmiyor. Kimse bana gerçekten yardım edemez, biliyorum. Kimse gerçekte olduğum kişiden beni çekip çıkaramaz. Üstesinden gelme hırslım yok. Maddi açıdan bağımsız ya da kariyerimde başarılı olacağıma dair ümidim yok.

Yaratmayı umduğum tek değişim, Meem aracılığıyla, bu aktivizm aracılığıyla olan değişim. Hep gerginim, doğru düzgün yemek yemiyorum, çok fazla sigara içiyorum. Bu çaresizlik içinde uygulayabildiğim tek güç bu. O yüzden de aşırıya kaçıyorum. Diyorum ki: yandın mı tam yanacaksın.

YARISAYDAM DEĞİL TRANS

(Transgender Not Translucent s. 167)

Hiçbir zaman eşcinsel olarak görmedim. Çocukken, 10 yaşında, bir kızdan hoşlanıyorken bile, eşcinsel olmadığımı hep biliyordum. Kafamda hiç kendimi bir kadınla birlikte olan bir kadın olarak hayal etmedim. Kafamda kısa saçlı ve kaslıydım. Erkektim. Kızları seviyordum, bu da beni karşıcinsel yapıyordu. Lezbiyen olabileceğim aklımın köşesinden geçmedi.

Bunu eşcinsellere de, heterolara açıkladığım gibi açıklıyorum. Gey ve lezbiyenlerin, trans bir insanın ne olduğunu anlamalarını istiyorum. Çoğu lezbiyen, cinsiyet değişimi geçirmek isteyen bir kadını kabul etmek istemiyor. **Sadece kadın olmaktan gurur duysan olmaz mı?** Eşcinsel camiadan gelen, gerçek bir taciz değil, sadece umursamadığım bir cehalet.

Heterolarla, başlarda daha sinir bozucuydu. Piercing'im varken ya da yüzüm tam olarak erkek gibi durmuyorken, durdurup sorarlardı: erkek misin, kadın mı? Takip edilip kovalandığım oldu. Otobüste insanlar hakkımda konuşur, cinsiyetimi

merak ederler. Tanımadığım insanlar kaç yaşında olduğumu, gerçekten oğlan çocuğu olup olmadığımı sorar. Çoğunlukla sözlü taciz.

Onları düzeltsem de artık insanların beni kız zannetmesine aldırmiyorum. Galiba zamanla alışıp güçleniyorsun. Bence herkes kendisinin trans olup olmadığını bilir. Ben beş ya da altı yaşında farkettim. Çok küçük yaşta anlıyorsun. Araştırmalar da böyle söylüyor. Ama iş geçiş yapmaya ya da açılmaya geldiğinde, yetiştiriliş biçimine ve yaşadığın çevreye göre değişiyor. Duygularını değiştirmek ve aileden gizlemek istemediğinde, fiziksel, görünür bir dönüşüm haline geliyor. Kadından erkeğe trans olarak hormonları, sakalı ve kalın sesi saklayamazsın. Lezbiyenler daha kolay gizlenebilir. Lezbiyenler için evlilik, baskı gibi sorunlar vardır. Translar içinse, sonuna kadar gitmeyi bir kez kafana koyduğun dakikada, insanlarla, özellikle de anne-babanla uğraşmak kaçınılmaz gibidir.

Geçiş yapmayı seçenler, testosteronla birlikte farkedilir bir ruh hali değişikliği görülebilir. 13

yaşındaki bir oğlan çocuğunun ergenliğe girmesine benzer. Bir defa, seks dürtüsü dayanılmaz hâle gelir. Ama bir yıl içinde hormonlar kendisini dengeler. Olmayan testislerinizi telafi etmek için ömür boyu testosteron almaya devam etmeniz de, bazıları sonunda iğneleri bırakıp testosteron hapı almaya başlar. Fiziksel dönüşüm zordur. Yüksek oranda kanser ve başka hastalık riski vardır, bu yüzden düzenli olarak kan testi olmanız gerekir.

New York'a döner dönmez geçiş yapmaya başlayacağım. Ameliyatları Lübnan'da olurdum ama beni engelleyen birkaç şey var. Geçişe şimdi başlarsam, sakalım çıkar ve sesim kalınlaşır, o zaman da havaalanından, kimliğimde yazdığı gibi kadın olarak geçemem.

2006'da bir kızla çıkıyordum ve kafamı allak bulak etmişti. Bir süre ona aşkıttım, ama ona söyleyemiyordum. Ölümüne Hristiyan bir kızdı ve birlikte olduğumuz halde beni trans olarak ya da kendisini lezbiyen olarak kabul etmeyi reddediyordu. 2006'nın Temmuz'unda benden ayrıldı. O gün birşeyler koptu. Bende ilk kez şimşek çaktı.

Lisedeyken televizyonda, "Opra" programında translarla ilgili birşey görmüştüm; programa çıkarıldığı çocuklarla bir bağ hissetmişim. Ama annem ve kızkardeşlerim odadaydı, o yüzden utandım. Kızarıyordum. *Aman ne güzel* diye düşündüm, *şimdi anlayacaklar, ne derdim olduğunu söylecekler*. O yüzden derhal kanalı değiştirdim. Odama gittim. Özellikle bundan uzak durdum. Kafamda, *vay be*, dedim, *tek ben değilmişim!*

Yanlış bedene hapsediğimi hayatım boyunca kimseye söyleyememişim. *Beni hastaneye yollarlar. Annem beni öldürür*. Bu yüzden televizyonda benim gibileri görünce, *demek ki deli değilmişim*, diye düşündüm. *Bu işi çezeceğim*.

Böylece, ayrılmamızın gecesi ailemle beraber televizyon seyrediyorduk. Konusu transseksüellik olan bir program vardı: erkek bir öğretmen, kadınlığa geçiş yapıyordu. Program boyunca köşede gizlenmiş, annemi izliyordum. Aniden annem bana baktı ve dedi ki, *biliyor musun, İslâm'da transseksüellerin cinsiyetini değiştirmesine tamamen izin var*. Ona, inanmaz gözlerle baktım. *Evet*, diye devam etti. *Kendini olmadığın birşey olmaya zorlamak dine aykırıdır*.

O anda, *ben dünyanın en şanslı insanıyım*, diye düşünüyordum. *Annem beni anlıyor ve dinim de izin veriyor. Çok kolay olacak*. Ama yine de bunları kendime sakladım. Odama gidip İslâm'ın bu konuda neler düşündüğünü biraz daha araştırdım. Annemin takip ettiği din adamı Şeyh Fadılallah'ın transseksüel ameliyatlarını tamamen desteklediğini farkettim. *Ne kadar şanslı bir insanım*, diye düşündüm. *Öylece açılabilirim. İslâm kendinize acı çekirtmeyin diyor. Bedeninizde rahat değilseniz, içinden çıkın, yoksa bu intihar olur. Müslüman doğduğum için öyle mutluyum ki*.

Böylece, ertesi gün annemle konuşmaya karar verdim. Plajda bir gün, ben de huysuz fırlamanın biriyim, zırl zırl ağlıyorum. Annem beni kenara çekip soruyor: *ne oluyor?* Ona söylüyorum: *Hatırlıyor musun, hani televizyon seyrediyorduk da, sen de bana İslâm'da cinsiyet değiştirmenin mubah olduğunu söylemiştin?*

Kim bu? Arkadaşın mı? diyor.

Hayır, o değil, diyorum. *Ne düşünüyor allah aşkına*, diye merak ediyorum. *Ömrü boyunca benimle yaşadı. Hep erkek gibi giyindim. İnsanlar hep benim erkeksiliğimden bahsettiler. Şimdi bunun ben olduğumu anlamıyor bile*.

Sonra soruyor: *öbür arkadaşın mı?*

Hayır, öbür arkadaşım değil! diye cevap veriyorum. Nasıl olur da hâlâ anlamaz??

Kim peki? diye soruyor.

En sonunda patlıyorum. *Ben! Benim! Cinsiyetimi değiştirmek istiyorum. Erkek olmak istiyorum*.

Bir dakika boyunca sadece bana bakıyor. *Sen delisin. Baban bizi terk ettiği için erkek olmak istiyorsun. Sebebi bu*.

Orada durmuş düşünüyorum: *evet, bu benim düşündüğüm kadar harika geçmiyor*.

Eve dönüyoruz, kağıt kalem çıkarıp transseksüel olamayacağımı, çünkü doğuştan penisim olmadığını anlatıp nutuk çekiyor. Ben de ona, kadından erkeğe transseksüellerin fiziksel sorunu olmadığını, bebek bile yapabildiklerini, ama bunun, onla-

rın cinsiyet kimliği sorunları yok anlamına gelmediğini anlatıyorum. Erkek olabilmek için hormon iğnesi oluyorlar. Daha önce iki yıl boyunca bunları derinlemesine araştırmıştım. İslâm'ın bu konuda ne dediğini incelemeyeyse o hafta başlamıştım. Ama annem anlamıyor. New York'taki babamı arıyor, ikisi de anlamayı reddediyor. Aklımı kaçırdığımı düşünüyorlar. Anlamaya başlıyorum ki toplum, onların hayatında dinden daha büyük bir rol oynuyor.

Seni yetiştirebilmek için hayatımı feda ettim. Bunu da tek başıma yaptım. Annemle babam, ben sekiz yaşındayken boşanmıştı. **Bana böyle mi karşılık veriyorsun?**

Bunu ben seçmedim ki! Bir gün uyanıp da kız olmak istemediğime karar vermedim herhalde. Çabalayıp duruyorum ama mesajı iletmek imkânsız.

Altı ay sonra annemle Amerikan Üniversitesi Hastanesi'nin psikiyatri kliniğinde oturuyoruz. Doktor anneme kesinlikle görmezden gelinmeyecek bir cinsiyet kimliği sorunu olduğunu söylüyor. Annem, psikiyatristin önünde anlıyormuş gibi yapıyor. Psikiyatrist, Helem'in bu konuda bilgisi olacağını umarak bize örgütün numarasını veriyor ama ortaya çıkıyor ki onların da bilgisi yokmuş. Evde bambaşka bir hikâye. Anlıyorum ki annem destek olmayacak, ben de bu işi gerçekleştirmek için kendi başımın çaresine bakmaya karar veriyorum. Psikiyatristime bir kez daha gidiyorum, ama sonra bırakmak zorunda kalıyorum çünkü artık param yetmiyor. Bağ kurabileceğim insanlar bulma arayışına işte o zaman giriyorum, çünkü çevremde konuşabileceğim translar olmadığını biliyorum. Yine de ilk fırsatta okul gazetesinde trans meseleleriyle ilgili yazmaya karar veriyorum ve yavaşça kendimi açmaya başlıyorum.

Attığım ilk adım, bol giysilerdi. Yavaş yavaş saçlarımla ve saçlarımla uğraşmayı bıraktım. Şubat 2007 civarı uzun, kız saçı gibi olan saçlarımı çok kısa kestim. Kendime yeni bir isim seçtim. Bu aslında insanların bana hitap etmekte kullandığı

bir takma isimdi. İnternetteki trans gruplarına katılmaya başladım. İki piercing'im vardı, birini çıkardım. Bir yıldan az bir zaman sonra ikinciye de çıkardım. Bir ay sonra göğsümü bağlamaya başladım. Bu da insanların kafasını karıştırdı ama bana safi mutluluk verdi. İlk bağladığımda çok korkmuştum. Aynaya bakıyordum. Annem göğsümün düz olduğunu farkedecek ve sorun çıkaracak diye düşünmüştüm. Farketmesin diye arabada sargıyı aşağı indirdiğimi hatırlıyorum. Annemin yanında rahat hissetmek zor oluyordu.

Şimdilik beni desteklemiyor ama artık beni durduramayacağını da biliyor.

Yakın zamanda Facebook durumumu görene kadar kimseye söylememiştim. Üniversitede insanlar saçımı niye kestdiğimi soruyordu, ben de **böyle daha rahat** diyordum. Sonra, yavaş yavaş, **Ben transım**, demeye başladım. Bana bakıp, **Allah al-lah?** diye düşünüyorlardı. Ben de zaman ayırıp, kız doğduğumu, ama hep daha çok erkek hissettiğimi açıklıyordum. Bu konuda daha açık olmaya başladım. Birçok insan da şaşırtıcı şekilde buna saygı duydı. Artık bir kadın maskesinin ardına saklanmıyordum. Bir-iki arkadaş benimle konuşmayı kesti ama bu beni pek etkilemiyor. Diğerleri, konuşurken benim için eril zamir yerine dişil zamir kullanmaya başladı. Erkek zamirini tercih ettim çünkü cinsiyet kimliğimi en yakın biçimde ifade eden zamir o. Ama aslında ben erkek değil, transım. Trans olmaktan çok gurur duyuyorum. Tüm ameliyatlarımdan sonra bile, nasıl görünürsem görüneyim, daima kadından-erkeğe transseksüel olacağım. Benim için, eskiden olduğum şeyi inkâr etmemek çok önemli. Kadın olarak büyümekten ve yetiştirilmekten, kadınlarla bol vakit geçirmekten çok şey öğrendim. Adet sancısının nasıl olduğunu; sokakta onlara ısıklık çalındığında niye o kadar sinirlendiklerini biliyorum. Geçmişimden birşeyler öğrendim, bunu inkâr edemem.

Birkaç insanı kaybedip, birkaç insan kazanacaksınız, ama sonuçta her transın şunu anlaması önemli: cevap vereceğiniz tek kişi kendinizsiniz.

FORUM

Din ve LGBTT

DİN ve LGBTT POLİTİKA

Yasemin Öz:

Din ve LGBT meselesi, aslında Türkiye’de çok konuşulan, uzmanların ve aktivistlerin bir başlık olarak tartıştıkları bir durum değil. Girilmez bir alan kabul ediliyor olmasıyla, yani dinin tartışmaya açık olmamasıyla veya Türkiye’deki LGBTT aktivistlerin ajandasında daha farklı gündemler olduğu için olabilir.

Din ve LGBT meselesi deyince sanki iki ayrı kutup var, bir tarafta dindarlar diğer tarafta LGBT bireyler var gibi tartışılıyor. Oysa her iki grubun kesişim kümesi olan dindar LGBT bireyler var. Türkiye’de din ve LGBT daha önce tartışmaya dahi açılmayan başlıklardı. Aliye Kavaf’ın “Eşcinsellik hastalıktır” açıklamasının ardından dindar kesimden bazı gazeteci ve yazarlardan “eşcinselliğin bir hastalık olmadığı, günah olduğu”nun altı çizildi.

Dindar kesimin bu konuda argüman üreten düşünürlerine bakınca; onlara göre hastalık, “mazur görülmesi gereken, bireyin iradesi dışında gerçekleşen bir şey”. Bu argümanı sunan dindarlar “LGBT olmanın irade ile gerçekleşen, hastalık olmayan, iradeyle engellenen bir şey olduğunu; eğer hastalık denirse bunun mazur görülebileceğini, mazur görülmemesi gerektiğini” ifade ederek günah olduğunun altını çizdiler.

Kuşkusuz ki dindar insanlar var ve eşcinselliği, travesti ve transseksüelliği günah olarak kabul ediyorlar. Kuşkusuz ki LGBT bireyler var bunların bir kısmı dine inanıyorlar, bir kısmı da dine inanmıyorlar.

Aslında din bir bir yaşama şekli disiplini; bir kurallar bütünü ve bir var oluş çerçevesi çiziyor. Bireylerin bu çerçeve içerisinde yaşamasını ön görüyor. Bu nedenle dinle ilgili tartışmaların dindarlar tarafından önü kapatılıyor. “Bu kurallar bütünü, bu disiplinin karşı çıkılamaz olduğunu ve bunun sorgulanamayacağını” söylüyorlar. Bir anlamda LGBT bireyler doğaları, varoluşları gereği LGBT’ler. Hırsızlık gibi, cinayet gibi tek bir

davranıştan değil bir varoluş biçiminin kendisinden söz ediliyor “günah” denildiğinde. Varoluş biçiminin bütünü sorgulanıyor. Bu yüzden günah kabul edilen diğer eylemlerle aynı pozisyonda değil LGBT olmak.

Kuşkusuz ki birbirimizden farklıyız. LGBT olmayı günah kabul eden dindarlar da var bu toplumda; LGBT’lerin yaşadığı zulme karşı çıkan dindarlar da var. Dindar LGBT’ler de var; dine inanmayanlar da var. Peki birbirimizden farklı olduğumuz halde nasıl bir arada yaşayacağız? Birbirimize karşı nefret söylemi üretmeden, barışçıl bir toplum nasıl inşa edebileceğiz? Farklılıklarımızı görmezden gelmeyi değil, onlarla bir arada yaşama kültürünü nasıl inşa edebileceğimizi düşünmenin önemli olduğunu düşünüyorum.

Açıkçası bir gün dünya üzerindeki her bireyin LGBT bireyleri kabullenmesini beklemek gerçekçi değil. Bir gün bütün LGBT’lerin kendilerini günahkâr olarak addedip tövbe etmelerini beklemek de gerçekçi değil. Bu ikisi de olmayacak. Peki, bu ikisinin de olmadığı, olmayacağı bir dünyada biz birbirimizle nasıl yaşayacağız? Temel sorunun, ben kendimi günahkâr kabul ediyorum muyum, etmiyor muyum, eşcinsellik günah mıdır, Kuran’ın içinden, dinin içinden tartışmalar yürütmek veya dindarların bize ne söylediği üzerinden tartışmaktan geçmediğini düşünüyorum. Nefret söylemi üretilmeden, şiddet görmeden ruhsal ve bedensel bütünlüğüme zarar gelmeden, benim yaşama hakkım nasıl garanti altına alınacak, bu nasıl mümkün olacak? Mesele bu bence.

Konuşmacı 1:

Aliye Kavaf olayı sonrası, Mazlum-Der ve İHH açıklamalarında “eşcinselliğin günah olduğuna” dair ifade vardı. Bu örgütler insan hakları konusunda çalışan gruplar, tabi ki İslami değerlerle insan haklarına yaklaşıyorlar. Günah kavramı İslami hukuk içerisinde önemli bir kural. İslam’a inanan ve İslami değerleri, akideleri yerine getiren insanlar, günah kavramını uyguluyorlarsa bunu uygulamakta özgürler.

Ama biz Türkiye cumhuriyetinde her ne kadar çoğunluğu Müslüman olan bir toplumda yaşasak da laik bir sistemimiz var. Ve devlet demokrasi ile işletilen bir sistem. Muhafazakâr kesimin en büyük açmazlarından biri de zaten demokrasi kavramıyla İslami kuralları birbirine karıştırmış olması. Yani bir anayasayı değiştirebilme gücünü kendinde görenler, İslami değerleri yorumlama gücünü kendinde göremiyorlar. İşte bu aslında Türkiye'deki bazı Müslüman kesimlerin demokrasiyi özümsemekteki bazı sorunlarını gösteriyor.

Bu anlamda Fethullah Gülen bence iyi bir örnek, İslam içerisinde farklılıkların tek tipleştirilmesi önünde bir açılım olarak görüyorum. Çeşitli cemaatlerin de, demokrasiyi özümsemek anlamında farklı farklı inanç biçimlerini, farklı farklı yaşam biçimlerini demokrasi içerisinde çözebilecekleri bir imkân verildiği takdirde; eşcinsellik konusunun da bu demokrasi içerisinde gayet tartışılabilir bir şey olması doğal olacaktır. İslami kesim böyle düşünüyor, eşcinselleri şöyle görüyor gibi tek bir bakış açısı yok bence. Amacımız demokrasinin çitası daha nasıl yükseltebilir? Bizim büyük çoğunluğu olan bir toplumsal kesime tek bir gözlemlikle bakmamız, belki de siyaset adına en büyük hatayı yapmamız olur.

Yasemin Öz:

Türkiye İslam'ın uygulanması anlamında pek çok ülkeye göre farklılaşan bir ülke. İslam'da günah olarak tanımlanan pek çok şey, Türkiye'de gündelik hayatın bir parçası; içki içmek gibi, örtünmemek gibi... Ama bu tip İslam'ın günah olarak addettiği davranışlar kültürel olarak o kadar yerleşmiş ve karşı çıkılmaz durumda ki hani bu durumda tenkit edilse bile toplumsal bir çoğunluktan beslenmiyor ve bir tepki almıyor. Ama mesele eşcinselliğe gelince yalnızca dinin referansından dolayı değil bence, ataerkil bir kültürde yaşamının referansı ile -ve bu ataerkil kültür en sağından en soluna bütün kesimleri birleştirebildiği için- dindarlar eşcinselliğe günah dediklerinde toplumdan daha büyük bir destek ve sahiplenme görebiliyorlar. Hani alkol günah dediklerinde görmedikleri bir sahiplenmeyi... Aslında mesele biraz da tam da dini dışındaki bu ataerkil motiflerden besleniyor olması homofobinin.

Konuşmacı 2:

Bulunduğumuz coğrafyada egemen bir din var: İslamiyet. Ama "Hangi İslamiyet, hangi din?" sorusunu sormak gerekiyor. Fethullahçılık örneği verildi. Ben bu örneği "hangi din?" konusunda alternatif bir İslam olarak görmüyorum. Bizim karşımızda duran o İslam'ın o hiyerarşik yapısını, o Sünni, ortodoks yapısını gayet içinde barındıran bir model, akım sadece. Ama bu ana akımların dışında, bu dini iktidarlar tarafından bastırılmış, daha hümanistik. Batını akımlar gibi... Bunların incelenmesi gerektiğini, bunları referans alarak dinin üzerine bir eleştiri yapabileceğimizi düşünüyorum.

Konuşmacı 3:

"Farklıyız" dedik; eşcinseller ya da LGBTT bireyler kendi içerisinde farklılık gösteriyorken dindarlar da ya da herhangi bir dinin mensupları da kendi arasında farklılık gösteriyor. Dindarlar içerisinde sadece eşcinsellik günah deyip geçen bir kesim yok. Aynı zamanda eşcinselliği görünür hale getirmenin ya da ulu orta yerde bu cinselliği yaşamının da toplumdan dışlanması ya da aforoz edilmesi gerekliliğini sunan kesim de oldukça kalabalık. Benle tamamıyla zıt ve bana psikolojik ya da fiziki bir şiddet uygulayacak kesimle beraber nasıl yaşayabilirim? Bunu merak ediyorum ve çözüm önerisi bekliyorum.

Konuşmacı 4:

Diyanet İşleri diye bir kurum var ve maaşlı elemanlarıyla, her gün her saat bir yerlerde çalışıp, kendi resmi, tek ve biricik dinini yaymakla görevli insanlar. Zorunlu din dersi diye bir şey var. İnsanlar Alevi olması ya da herhangi başka bir dine mensup olmasını hiç kale almadan zorunlu din dersi almak zorundalar. Türkiye laik bir devlet değil. Solun da sağın da kesiştiği bir nokta var. Bu da onların ikisinin de ataerkil olduğu ve uzlaştığı için homofobik olması. Kadının bekâretini üzerine din de buna referans oluyorsa bizim hangi noktadan konuşmamız gerektiğini pek de bilmiyorum.

Konuşmacı 5:

Ben cinsiyet değiştirme ameliyatına girmeden önce, yani en son görev yaptığım okula erkek olarak gittiğim dönemde, okuldaki rehberlik öğretmeni beni her gördüğünde sanki öcü görmüş gibi

bakıyordu. Aynı okuldaki din kültürü öğretmeni bir gün beni karşısına aldı ve “sen içindeki bulunduğun durumdan hiçbir şekilde sorumlu değilsin, bu sana tanrıdan gelen bir şey, sen bir yanlışlığı düzeltiyorsun, sen özüne dönüyorsun ve sen cinsiyet değiştirme ameliyatından sonra İslam’da bir kadın neden sorumluydu, bir kadın hükmünde olacaksın. Bundan dolayı içini ferah tut” dedi. Şunu sevmedim: illa cinsiyetimi düzeltmek için, bir yanlış düzeltmek için sanki bir yerden fetva mı almak gerekiyor. Benden hesap sorulacak, peki ben yanlış bedende olmamın hesabını kime soracağım? Okuldaki kendini bilmez rehberlik hocası bana din anlamında tavır alırken, okulun gerçek branşı din kültürü olan bir insanın da beni desteklemesi ayrıca şaşırtıcı bir konu. Yasemin’in dediği gibi “ataerkillik işin içine girdiği zaman” kendi deneyimlerimizden, diğer transseksüel arkadaşların deneyimlerinden de bunu gördük: İş LGBT olmaya gelince sağcısı, solcusu, komünisti, Alevisi, Kürdü hepsi homofobik oluyor. Çok solcu ve demokrat olduğunu söyleyen insan bile, konu bize geldiği zaman sağcı ya da faşist diye nitelendirdiğimiz insanların yaptığı gibi gayet homofobik davranabiliyorlar.

Konuşmacı 6:

Bireysel kimliklerin bastırılıp, toplumsal kimliğin öne çıkartıldığı, sanki bizim yaşamımızın başlıca amacı toplumun var olan düzenini devam ettirmiş gibi olan bir sistem içerisindeyiz. Din de bu toplumsal kurgunun en temel sıvalarından bir tanesi. Bütün topluma dair olan inançların, olması gerektiği düşünülen kurguların içselleştirilmesini sağlıyor. O noktadan sonra tamam sen benim yaptığının günah olduğunu düşünüyor olabilirsin, ben farklı düşünüyorum, diyebiliriz. Ama bunun ötesinde din var. Ve her seferinde acaba benim birinden veya kitaptan fetva almam gerekebiliyor. Sonuçta kitabın referansiyel niteliğini sorgulamadığımız bir yöne doğru kayıyoruz. Din bu anlamda zehir aşıyor toplumun içine. Din var olduğu ve bu toplumsal kurgu sorgulanmadığı sürece sistem kendini yeniden üretecektir.

Konuşmacı 7:

The Celluloid Closet filminde, Amerikan sinema tarihine dair bir film vardı, orada bir lezbiyen yazar şöyle diyordu: “Ne kadar kendime güvensen, ne kadar her tarafıma stickerlar takıp kendimle

onur duyuyorum desem de, kafamın bir yerinde ben nasıl böyle oldum diye düşünmekten kendimi alamıyorum”. Özgüvenli olmasına rağmen hala bu şeyleri taşıyorsa, bunda demek ki büyük bir arkaik şey, büyük bir birikim var. Bence “dinin bize nasıl baktığından çok biz kendimize nasıl bakıyoruz”u sorgulamamız daha anlamlı. Kendimizle barışma sürecimizin bu yapıyla mücadele etmek için daha etkili bir yöntem olduğunu düşünüyorum.

Yasemin:

Bugün burada yalnızca “biz dine nasıl bakıyoruz, din bizi nasıl algılıyor, kendimizi dine karşı nasıl konumlandıracağız” dan çok, kendi içimizde o ilişkiyi nasıl kuracağız? konusunu da konuşuyoruz. Kendimizi ne kadar kabul ettiğimiz, barış sürecimizi nasıl yaşadığımız, kendimizi onarmaya çalışmamız ne kadar güçlü olursa olsun, bir yanda ondan çok daha büyük bir güçle, toplumsal olarak sorgulanma ve yargılanma deneyimini yaşıyoruz. Bu noktadan şunu da konuşmak gerekiyor; dindarlarla ilişkimizi, bireysel ilişkilerimizi nasıl kuracağız? Oradan çıkarak politik ilişkimizi nasıl kuracağız? Çünkü ister hastalık, ister günah olarak addedilsin; bunun önemi yok. Bir varoluş şekline olumsuz anlam yüklendiğinde, o varoluş şekli olumsuz olarak tanımlandığında, bu toplumsal ve bireysel olarak nasıl bir şiddet olarak geri dönüşüyor?

Konuşmacı 8:

İslam’ı biraz daha iyi okuyup anlayıp, “evet aslında eşcinselleri kast etmiyor şöyle de yorumlanabilir” gibi bir yola girmeyi kendi açımdan da, toplumsal dönüşüm açısından da gerçekleştirilebilir ve hareket için de çok pratik bulmuyorum. Burada gerçekten uzlaşmaz iki kutup varmış gibi geliyor. Bunun nedeni tutucu kesim ve bütün dinlerin de argüman olarak kullandığı, temel olarak korkutgu ve kısıtlamaya çalıştığı şey cinsellik, cinselliğin görünürlüğü. Bu tabi ki heteroseksüel olana daha çok alan bırakıyor. Ama heteroseksüel cinselliğin toplum içindeki görünürlüğünü de olabildiğince kısıtlamaya çalışıyor.

Biz aslında LGBTT hareketinde cinselliğin toplum içerisinde daha özgürce yaşanmasına dair bir söz de söylüyoruz. Sadece kimliklerimizi kurtarmaya çalışmıyoruz. Eşcinsellik İslam tarafından yorumlandığında yanına, cinsel olarak tasvip edilmeyen kavramlar yapıştırma ihtiyacı duyuyorlar.

Pornografi, sübyancılık gibi... Çünkü oradaki temel kaygı doğrudan eşcinselliğe odaklanmış değil, cinselliğe dair bir korku ve bilgilenecek istememe hali var. Aslında yaptıkları tamamen cinselliği baskılamak ve toplum içerisinde görünürlükten uzaklaştırmak. Dolayısıyla yaptıkları insanların cinsellik hakkında bilgileneceklerini engellemek oluyor. Tabii ki zıt olduğunu düşündüğüm için “Müslümanlara savaş açalım” demiyorum ama bunun alternatifi daha dolaylı yollardan bir mücadeledir. Mevzu biraz cinsellik ile ilgili bilgisizlik olduğu için, toplumu cinsellik konusunda bilgilendirmenin Müslümanlara doğrudan “eşcinseller vardır” diye direktmekten daha uzun vadede, tutucu insanları dönüştürmekte anlamlı olacağını düşünüyorum. En somut politik adımın ilk başta devlet tarafından okullarda cinsellik eğitimi zorunlu bir ders olarak koydurmak olduğunu düşünüyorum.

Konuşmacı 9:

Ben din bağlamında düşünmedim ama bu saldırılara maruz kaldığımızda kendimizi korumak anlamında ne yapılabilir? Varolmak özbenlikle ilgili bir şey ve toplumda özbenlik üzerine yüklenen erkeğin erkini kanıtlanması. Buradan kaynaklı çok büyük bir utanma duygusu çıkıyor ortaya çünkü erkimi kanıtlayamadığım noktada toplumun istediği gibi değilim ve bundan utanmalıyım. Bu utanma duygusu ciddi derecede kişinin özgüvenine zarar veriyor. Eşcinsellerin öncelikle kendi kimliklerini kabul etme süreçleri çok zor. Bunu kabullenip de kendilerinden kurtulup dışarıya bakmaları için cinsellik eğitimi doğru olabilir. Kendi cinselliğimizi öğrenmemiz gerekiyor ki bunları dışarıya da çok doğru bir şekilde aktaralım.

Konuşmacı 10:

Devlet dini nasıl öğretiyorsa cinselliği de kendi perspektifile öğretecek. Cinsellik eğitiminin olması bence daha büyük bir faciaya sebep olacak. Bizim meselemiz bu değil, en azından benim değil. Bize yönelik saldırılar konusunda bir politika üretmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Konuşmacı 11:

Ben ne dine ne de tanrıya inanan biriyim. Ama hiçbir zaman da dinlere bakışım, dinleri toptan yok saymak ve dinleri her şeyin kaynağı olarak göstermek değil. Herkes birbirinden çok farklı şeyler düşünebilir, farklı tercihleri, farklı yönelim-

leri; farklı dinleri olabilir. Bütün bu farklılıklarla bir ülkede ya da dünyada nasıl yaşayacağımızı sorgulamamız gerekiyor. Tabii ki biz devletleri dönüştürmek zorundayız. Örneğin cinsellik eğitimi vermek sivil toplum kuruluşlarından insanların talepleriyle gerçekleşecek. Bu anlamda devletleri çok soyutlamayalım ve üstün görmeyelim. Ama uzlaşma zemini olarak devletleri kabul etmemiz gerekiyor. Başka türlü demokrasiyi ve farklılığı koruyamayız.

Devletin dinle işi olmaz. Devlet bireyi, bireyin hakkını savunmalıdır. Birey haklarının üstün olduğunu savunup herkese eşit bir şekilde, vatandaşlık temelli davranmalıdır. Demokrasiyi bireyler için istemeliyiz ve devlet herkese eşit uzaklıkta bir demokrasiyi soğurmalı ki, hem Müslümanlarla hem Hristiyanlarla, hem transseksüellerle, hem Kürtlerle birlikte yaşayabilme şansımız olabilsin.

Konuşmacı 12:

Devletin vereceği bir cinsellik eğitiminin kulağa ne kadar korkutucu geldiği fikrine ben de katılıyorum. Ama sanırım başka çare de yok. Sivil toplum kuruluşları olarak o eğitimleri veren insanlara ulaşıp belki bir şeylerin değişmesini sağlayabiliriz. Bunun en güzel örneğini de biz aile grubunda (LİSTAG) gördük. CETAD’la birlikte yaptığımız tartışma gruplarında, ilk başlarda ebeveynlerin kendi çocukların cinselliğine dair konuştukları toplantının ismini daha sonra “Aileler cinselliği konuşuyor” olarak değiştirme durumunda kaldık. Çünkü fark ettik ki aslında bizim üzerimizden kendi cinselliklerini ve yaşadıklarını sorgulamaya, öğrendiklerini sorgulamaya başladılar.

Konuşmacı 13:

Bence cinsel bir eğitimin hiç verilmemesi en kötüsü. Ama tabii ki her şeyin başı gibi bu da bir faciayla başlayacaktır. Tabii ki sınıflar sadece devletin bize verdiği kitaplardan ve öğretmenlerden oluşmayacak. Sınıfta daha lisedeyken eşcinsel ya da transseksüel kimliklerini keşfedecek kadar şanslı insanlar olacaktır ve bu insanlar, bu kitapları sorgulayacaktır. Öğretmenlerini sorgulayacaktır. Ve bu da sınıflarda yine de öğretmenlerin ya da devletin de önünde duramayacağı farklı deneyimleri doğuracaktır. Faciayla başlar belki ama oradaki gelişimlerin önünde durulamaz.

Konuşmacı 14:

Sanki yol biraz liberalizm vurgusuna gitti. Yani bireylere eşit mesafede olan ve soyut bir devletten bahsediliyor. Ben buna karşı çıkıyorum. Çünkü Fransa'da İnsan Hakları Bildirgesi de soyut bir insandan bahsederken biz aslında onun Fransız, heteroseksüel, beyaz olduğunun farkındaydık. Dolayısıyla bireye referans verirken, herkes farklı olduğuna göre o referanslar, soyutluk, eşitlik liberalizmin hülyası olarak kalıyor benim nezdimde. Dolayısıyla devletin yasaları koyarken bahsettiği "vatandaş" dediği tanımın ne olduğuna bakmak lazım. Bu vatandaş eşcinsel vatandaş değil, açıktır.

Konuşmacı 15:

İnsanlar bilmedikleri şeylerden korkuyorlar ve bunun başında cinsellik geliyor. Toplumun sorununun çekirdek aileden alınan eğitimle ilgili olduğunu düşünüyorum. İnsanlar bir şeyleri öğrenmek istiyorlar, ama bunun özellikle gençlik çağlarında ortaya çıkmasından kaynaklı çocukların doğru yaptığına inanmıyorlar. Din çok baskınsa psikologa gitmiyorlar ama biraz açık görüşlülere gidiyorlar. Psikologlar ve psikiyatrlar şu an çok büyük yanlışlar yapıyorlar. Farklı hormon tedavileri vs. öneriyorlar. Bence bilimsel anlamda konuşan insanların eğitimi şart.

Konuşmacı 16:

Sekülerleşme çok önemli gibi geliyor bana. Mesele Fransa evlilik sözleşmesi yapılabilen bir ülke, eşcinsellerin belli sosyal hakları var. Fakat "Kiss-In" eylemi Katolik, Notr Dame'ın önünde yapılmak istendiği zaman, oradaki Katolikler karşı çıkarak saldırıya geçtiler. Aslında ne kadar sekülerleşirse sekülerleşsin, gündelik yaşamda dinin her zaman belli bir etkisi insanlarda olacak. Önemli olan galiba kamusal alanda eşitlik.

Konuşmacı 17:

Birinci sınıfa gittiğimde din dersim vardı, Din kelimesini ilk o zaman duydum. Anneme sordum, "Ben gidemiyorum, neden?" diye. O da "Sen Musevisin o yüzden" demişti. Doğuyorum, hiçbir şey bilmiyorum ama üstümde etiket gibi bir dinim var. Kendi dinimin öğrenimini bir şekilde, azınlık olduğum için daha fazla da alıyorum. Beni istemiyor bu çoğunluk, kendimle barışma sürecim git gide uzuyor ve din öyle garip bir şey oluyor ki bilmiyorum nasıl sonra dine inanıyor başka insanlar.

Hani ben inanmadım.(gülüşmeler)

Yasemin:

Hep bir kutuplaşma öngörerek tartışıyoruz gibi. "Din ve LGBT arasında bir kutuplaşma vardır algısından daha farklı bir şey konuşabilir miyiz?" demeye çalışıyorum. Çünkü LGBT hareketi kendini var ettiğinden beri mesela başörtülü kadınların eğitim hakkından mahrum bırakılmasına ve kamusal alandan, iş hayatından dışlanmasına karşı başörtülü kadınlara destek veriyor. Bu dini savunmak, dini yaşamı, o yaşam biçimini savunmak değil, herkesin istediği şekilde yaşam hakkını savunmak için yapılan bir şey. Din ve LGBT arasında gerçekten bizim gördüğümüz kadar bir kutuplaşma var mı, pratik yaşamımızda; yoksa aslında birlikte mi yaşıyoruz?

Konuşmacı 18:

Dini inançları ağır basan bir ebeveynseniz, yani bir LGBTT çocuğunuz varsa, bununla dinin söylediklerini bağdaştırmak çok zor. Ama aslında bütün dinler çok hoşgörülü, İslam dini çok hoşgörülüdür denir. Ve bu hoşgörü kendinden farklı olanı hoş görmeyi getirir. Aile grubu içinde annelerle, babalarla da sohbet ediyoruz ve dini öğretileri ağır basan insanlar da bunu söyleyince çok farklılaşıyorlar. Bir kutuplaşmayı varmış gibi yapmamak lazım.

Konuşmacı 19:

Dinler aslında toplumlara kurallar getirmek için var olmuş yüzyıllardan beri. Fakat bunu her insan kendi içselliğinde anlayabilmeli. Dışarıdan konulan baskılarla, öğretilerle tam anlaşılamamış insanlık tarafından. Fakat insan bunu tek başına içselleştirebilirse, bir şeyleri düşünerek, farklı düşünerek bulabiliyor. Bu da tabi zor bir yolculuk. Önüne konmuş olan fikirleri sorgulaması gerekiyor. Çünkü insanları ötekileştiren tarafta yaşamak daha kolay. Kendilerini daha güvende hissediyorlar. Bizim gibi insanlar da aykırı insanlar oluyor. Görüşmelerde bulunduğumuz ailelerde çok din-dar insanlarla da karşılaşabiliyoruz. Ben o görüşmelerimde şöyle diyorum: bir Allaha inanıyorsan, ondan habersiz hiçbir şey olmadığına da inanıyorsan ki inanıyorum diyor. O zaman bu çocuklar da böyle yaratılmış. Sen bir şey yaratabiliyor musun, ben yaratabiliyor muyum? Senin inancına göre sen Allaha da ters düşüyor, onun yarattığına da karşı geliyorsun. Bunu nasıl söyleyebiliyorsun? İnanın işe yapıyor böyle konuşmalar..

Konuşmacı 20:

Ben de dinin coğrafyalara göre nasıl şekillenip yaşamsallaştığını, hoşgörüyü nasıl sahip olduğuna değinmek istiyorum kendi pratiğimden... Okul sürecimde kız arkadaşlarımın bacaklarına jilet atıldığı, kezzap atıldığı bir tanıklıktan geliyorum. Burada nasıl yaşıyor, din nasıl yorumlanıyor ya da dine nasıl bir hoş görüşle bakmamız gerektiği konusunda tartışılabilir. Ama benim yaşadığım coğrafyada din insanların uğruna öldürüldüğü bir yerdi. Ben ateistim ve dini kabul edemiyorum.

Konuşmacı 21:

Konuştığımız şeyleri kendi içinde ayırdığımız zaman temelde şöyle bir problem görüyorum: konuştuğumuz din ya da dini uygulamalar gerçekten İslamiyet mi, gerçekten Musevilik mi yoksa Hristiyanlık mı? Tümüne baktığımızda aslında yerel güçlerin her üç dini de kullanmaya çalıştığı ve kendi amaçlarına yönelik manipüle etmeye çalıştıklarını görüyoruz. Dolayısıyla bunun dinin kendi özünü alakası yok.

Yasemin:

Mesela feminist hareket dine karşı kendi konumunu belli ediyor. Kadın bedeni ve cinselliği üzerinde denetim ve baskı yaratan kurumların karşısında yım diyerek mesafesini koruyor. Ama LGBT hareket bunu yapmıyor, bunun tartışmasını da yürütüyor. Çünkü LGBT hareket homojen değil. Yani dindarlar da var, dinle mesafeli olanlar da var. Dine karşı bir şey söyleme de, din nedeniyle kendi var oluşunu dahi kendisi baskılayan veya din uğruna katledilen bireylere karşı LGBTT hareketin bir şey söylemesi, bir politika yürütmesi gerekiyor.

Konuşmacı 22:

Burada asıl sorun bahsettiğimiz dinlerin ortodoks öğretiler olan dinler olması; gerek İslam, gerek Musevilik, gerek Katolikler. Ve ortodoks oldukları için de iletişime, tartışmaya pek açık olmayan dinler olmalarından kaynaklanıyor. Eğer amacımız bunları muhatap almak değilse, asıl yapılacak olan toplumu demokratikleştirip bu dinlere inanan kişilerin bizim üzerimizde etkisi olmamasını sağlamaktır. Amerika'da bazı Protestan mezhepler içerisinde lezbiyen ve gey oldukları halde "bishop" olan insanlar var. Tabi bu dinlere bağlı olarak yaşayan ailelerin çocukları da böyle sorunlar yaşamıyor. Dini muhatap almak istemiyorsak

yorumlanmasında fayda yoktur. Ama muhatap almak zorundaysak, o zaman dinin yeniden yorumlanması ve dine çok seslilik getirilmesi önemli ki dindar olmak isteyen insanlar da dinin içerisinde kendilerini reddetmeden bir yer bulabilsinler.

Konuşmacı 23:

Kendilerini normal diye değerlendiren insanlar ne zaman bizim yatak odamızı merak etmekten vazgeçerse, herkesin yaptığını yapmalıyım yoksa bu toplumda kabul göremem düşüncesinden sıyrılırsak o zaman her şey daha iyi olacak.

Konuşmacı 24:

Bence din herkesin bireysel kavramıdır. Benim kız kardeşim namaz kılıyor. Ben ona anlattığım zaman bana "sen cehenneme mi gideceksin?" dedi. Şimdi ben dedim ki "Bilmiyorum yani olabilir belki de". "Tamam yani o tanrının vereceği bir karar. Sen benim kardeşimsin. Ben senin kötü biri olduğunu düşünmüyorum. İnsanlara zarar vermiyorsun. Ben seni yargılayamam".

Konuşmacı 25:

Din dediğimiz olgu kültürle iç içe ve kültüre göre değişen bir olgu. İran'daki Müslümanlıkla Irak'taki, Türkiye'deki Müslümanlık farklı. Buradaki Müslümanlığın mezhepleri var... Bu noktada kendi yaptırımlarını ve kendi kurallarını da dinmiş gibi gösterip uygulayabiliyor; kol kesmek, bacak kesmek, kadını sünnet etmek gibi... O noktada dine koyu, fanatikçe inanan bir insanı muhatap aldığında zaten tartışma bir yerden sonra kısır döngüye giriyor.

Konuşmacı 26:

Din herkesi kabul ediyor. Yani ne olursak olalım herkesi kabul ediyor. Bunun yanı sıra ben çok dindar bir aileden gelen bir eşcinselim. Amcam müftü. Dedem hafızdı bana zorla çocukken Kuran'ı öğretmeye çalıştılar. Ama insanlara baskıyla hiçbir şeyi yaptırılamayacağını biliyorum. Dini yorumlamak yerine, ailelerimizi, Türk milletini eşcinselliğe alıştırmamız gerekiyor. Çünkü bizim problemi-miz dinle değil, eşcinsellikle.

Konuşmacı 27:

Din yorumlarına Türk halkı olabildiğine önem gösteriyor. Bana kalırsa Kuran-ı Kerim olabildiğine açıklamaları zor, yoruma kapalı bir kitap. Halk

kendi başına yorumlayamıyor Kuran'ı. Ben dinlediğim kadarıyla şunu söylemek istiyorum: İşte din ne yaptı? Etek giyen giyen kızlara patos makinesine eşcinselleri attı. Bence önce şunu anlamak gerek: din bunları yapmadı. Din "sen eşcinselsin, beni okuma ya da sen kesin evet cehennemliksin" diye bir tabirde bulunmadı. Dini böyle yorumlayan, böyle yapan din adamları ve kendini din adamı addeden sözde kişilerdir. Bunlar bizi dinden soğutan insanlar.

Konuşmacı 28:

Benim sorunun bizahiti dinle; hatta salt dört tane yazılmış kitapla. Yani aşırı anti-feminist, homofobik yazarlar tarafından yazılmış dört tane kitap var. Feminist hareket kadar, ne yazık ki cesur değiliz, din konusunda. Bugün feminist hareket kürtaç hakkını elde edebilmişse, 2002'deki medeni yasadaki zina suç kapsamından çıkarabilmişse; bu aslında dinin kurumsallaştığı alanlara feminist hareketin karşı duruşundan ileri geliyor. Bugün yasalarda dinle bağlantılı bir eşcinsel karşıtlığı yok. Ama olmaması bence daha tehlikeli. Ben hem feminist, hem LGBT bireyi olarak bu hareketin feminist hareketle beraber dine karşı ve o dört tane kitabın hükümlerine karşı, gerçekten açık yüreklilikle durmamız gerektiğini düşünüyorum.

Konuşmacı 29:

İslam'ın kesinlikle LGBTT bireyleri kabul ettiği ve onayladığı yorumlarından da ya da bunu günah olarak saydığı ya da öldürmesi gerektiğini düşündüğünü söylediğimiz yorumlardan da kaçınmamız gerekiyor. Çünkü aslında heterojen olduğun, tek tip bir İslam yorumu olmadığını, o dört kitabın da çok farklı şekilde yorumlandığını kabul etmek gerekiyor. "Hangisi hakiki İslam, hangisi yanlış İslam?" gibi tartışmalardan ziyade, temel hak ve özgürlükler meselesini önceliğe alıp bunun üstünden tartışmak daha faydalı. Ama biz "temel hak ve özgürlükler bir uzlaşma zemini olsun" dediğimiz noktada bazı Müslüman, Hristiyan ya da başka yorumlar diyebilir ki, "Ama biz bireysel bir şey kurgulamıyoruz, bizim toplum anlayışımız kolektif bir şey. Dolayısıyla biz İslam'ı ya da diğer dinleri günahın tekrarlanmaması için çabalayacağız. Çünkü bu bizim dini bir görevimiz". Temel hak ve özgürlükler meselesiyle bu tebliğ, doğruyu öğretme, yanlış engelleme noktalarında ciddi tartışmalar çıkıyor.

Konuşmacı 30:

Ben dini tam olarak karşıt almayı şu açıdan birazcık problematik buluyorum. Buradaki asıl meselelerin bu heteronormatif anlayışlar ya da kurumsal yapılara, bu din de olabilir aile de, ama bizim meselemiz dinse onun karşıtı olan şeyin de aynı oranda problematik olabileceğini düşünüyorum. O yüzden temel hak ve özgürlükler bağlamında oluşmalı bu bence.

Konuşmacı 31:

Özgürlüklerimize sahip çıkmak gerekiyorsa siyasi bir duruş olması lazım. Sonuçta oylama denilen bir şey var ve çoğunluğun dediği oluyor. Ben bilmiyorum arkadaşlarım sokaklarda nasıl yaşıyor ama ben baskıyı hissediyorum. Baskın partinin aşırı uçlarda ayrımcılık yaptığını görüyorum. Ben inançlı bir insan olarak dinden soğumaya başladığımı hissettiğim için söylüyorum. Kesinlikle iyi niyetli görmüyorum söylenenleri, yapılanları. Çok kullanıyorlar kapalı bireylerin özgürlüğünü. "Kapalı bireylerin özgürlüğünü de destekleyelim" derdim 10 yıl önce ama ben şimdi azınlığa düşünüyorum.

Konuşmacı 32:

Geçmişte beş vakit namaz kılıp oruç tutan bir insan olarak şu anda şunu söyleyebilirim ki; evet bence de dine karşı çıkılmalı. Çünkü dinle bir sorunuz yok diemiyoruz. Çünkü insanların böyle davranmasına neden olan şeyin temelinde din felsefesi bir dogma.

Din dersleri biliyoruz ki Hanefilik mezhebinden öteye gitmedi. Tek tip bir mezhep yaratma çabası var Türkiye'de. Eğer cinsellik eğitimi, hiç verilmesinden daha iyiye, Lambdaistanbul, Kaos GL, CETAD gibi derneklerin önerisi doğrultusunda ya da gerçekten otorite kabul edilebilecek, bilinçli insanlar tarafından yapılması gerekiyor..

Konuşmacı 33:

Herkes dine karşı çıkmaktan konuşuyor da bence dine karşı çıkmak, eşcinselliğe karşı çıkmakla aynıdır. Benim bir erkek arkadaşımın elinden tutup sokağa çıkmamamla birisinin türbanla okula gidememesi bence aynıdır. Yani ikisi de insan haklarının konusu. Onların da inanma ve bir şey tutunma hakları var.

Hormonlu Domates Homofobi - Transfobi Ödülli 2010

“Kazananlar Aslında Kaybediyorlar”

6. Geleneksel Hormonlu Domates Homofobi-Transfobi Ödülli 2010 adayları

Hormonlu Domates Homofobi-Transfobi Ödülleri 2010

“KAZANANLAR ASLINDA KAYBEDİYORLAR”

Bawer Çakır

Bir varmış bir yokmuş. Ülkenin birinde (Türkiye) eskiden eskiden hakem olan Erman Toroğlu diye bir futbol yorumcusu varmış. Bu yorumcu bir gün Türkiye Futbol Ligi'nde oynanan bir maçla ilgili konuşurken nedendir bilinmez, konuyla alakası hala meçhul şu “inci”yi buyurmuş: “Hormonlu tavuk yemeyin, homoseksüel olursunuz.”

Bunun üzerine, aynı ülkenin en büyük şehrinde (İstanbul) mücadelesini sürdüren lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüel (LGBT) örgütü Lambdaistanbul'un gönüllüleri “Yeter artık! Herkes sonuçlarını düşünmeden LGBT'ler hakkında konuşuyor. Buna karşı bir şeyler yapmalıyız” diyerek isyan etmişler. Yapılan beyin fırtınalarının sonucunda ortaya bir anti-ödüller vermek fikri atılmış. Herkesin katkılarıyla o ödüle önce bir simge (Toroğlu'nun kabızılal geçmişine gönderme olsun diye) Domates seçilmiş. Ancak domatesin faydalı ve gerekli bi sebze olması kamuoyunda beklenen etkiyi yapmayacağı ve o yıl (2005) hormonlu ürünlerin gündemde olması nedeniyle domatesin hormonlu olmasına karar verilmiş.

Ödüle ve ismine karar veren Lambdaistanbul gönüllüleri hemen ardından sıkı bir medya takibi yaparak o yıl kimler homofobik/transfobik açıklamalar yapmış, bir çırpıda listelemiş, aralarından ilk yılın da olması nedeniyle ses getirecek isimleri seçerek o yaz düzenlenen LGBT Onur Yürüyüşü'nün ardından Hormonlu Domatesleri ilk sahipleriyle buluşturmuşlar.

O günden bugüne altı yıldır süren ve Türkiye'nin haline bakarsak sürececek gibi de görünen “Hormonlu Domates Homofobi/Transfobi Ödülleri” işte böyle doğmuş.

Peki bu ödülü “kazanan” isimler arasında kimler var?

Aslında yok yok diyebiliriz. Bir nevi yıldızlar buluşması. Örneğin Toroğlu'yla birlikte ilk yıl ödül

kazananlar arasında Hülya Avşar, RTÜK, Mehmet Ali Erbil, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), Haydar Dümen, Galatasaray Lisesi gibi kişi ve kurumlar vardı.

Kazananların bu kez halk oylamasıyla belirlendiği 2006'nın “galipleri” Gazeteci Betül Âşık, siyasetçi Ayhan Zeynep Tekin Börü, LGBTT örgütlerine yönelik tutumları nedeniyle Ankara Valiliği, Bursa Valiliği, İstanbul Valiliği ve şarkıcı/oyuncu Alişan 2006 yılının en homofobik isimleri seçildiler. Aynı yılın adaylarından oyuncu Oktay Kaynarca da Kanal D'de yayınlanan ve Ömür Gedik'in sunduğu sinema programında “eşcinsel dernekleri beni yanlış anladı” diyerek günah çıkartmaya çalıştı.

2007 yılı hem aday bakımından hem de homofobik söylemler açısından ne yazık ki “zengin” bir yıl oldu. Beş dalda 29 adayın yarıştığı oylamada “gülen” isimler gazeteci/yazar Alev Alatlı, linçperver Bursasporlu Esnaf ve Sanatkarlar Derneği, şarkıcı Ebru Gündeş, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal ve yapımcı Erol Köse idi.

Kazananların açıklanmasının üzerinden çok geçmemiştik ki ilk yılın kazananlarından Hülya Avşar “Bana göre asıl bölücüler eşcinselleri saymayanlardır. Bunun başörtüsünden ne farkı var ki? Hem başörtülülerin hem eşcinsellerin arkasındayım. Ama bence eşcinsellerin problemleri daha büyük.” diyerek Kaynarca'dan sonra saf değiştiren ikinci isim oldu. Demek ki ödül işe yarıyordu.

Yeşilçam'ın efsane oyuncularından Ayşen Gruda malumunuz vaktiyle domates güzeli seçilmişti. Lambdaistanbul'un 2008'deki “domates güzelleri” Gazeteci Engin Ardıç, dernekleşmek istediği için Lambdaistanbul'u kapatmak isteyen Beyoğlu 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, televizyoncu Okan Bayülgen, “Eşcinseller de haklarını istiyor, verecek miyiz?” diyen AKP'li Burhan Kuzu ve televizyoncu Kadir Çelik'ti.

Hormonlu Domates Ödülleri için 2009 farklıydı. Çünkü o yıl tören Onur Yürüyüşü'nün sonunda değil, düzenlenen bir geceyle sahiplerini buldu. Sunuculuğunu oyuncular Esmeray ve Sanem Öge'nin yaptığı, gazeteci Yıldırım Türker, Doç. Dr. Hülya Uğur Tanrıöver, sanatçı Nilüfer Akbal'ın da aralarında bulunduğu isimlerin ödülleri açıkladığı gecenin kazananları şöyleydi: Zaman gazetesi yazarı Ali Bulaç, Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıf gazetesi, oyuncu Fikret Kuşkan, Kanal D'de ekrana gelen "Çok Güzel Hareketler Bunlar", psikiyatrist Nevzat Tarhan ile Papa ve Katolik Kilisesi.

Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı AKP'li Burhan Kuzu da aldığı ödülle hormonlu domateslerini ikiledi.

Kavaf'a bir tane yetmedi...

Yıllar su gibi geçti, gelindi 2010'a. Bu yılın assolisti hiç kuşkusuz Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı AKP'li Selma Aliye Kavaf'tı.

"Eşcinselliğin hastalık olduğunu" buyuran, LGBTT örgütlerinin protestolarının ardından aleni ayrımcılığını "bu benim ifade özgürlüğüm" diyerek "savunan" Kavaf'a "Yaşam Boyu Hormonlu Domates Ödülü" verildi. Zira eğer Kavaf ankete katılsaydı bu diğer adaylara "haksızlık" olurdu. Olmadı.

Kavaf'ın açıklamasına destek veren, aralarında MAZLUMDER'in de bulunduğu 24 "hak örgütü", yine Kavaf gibi düşünen ve bunu pratikte uygulayan ve çıktığı her programda eşcinselliği tedavi ettiği yalanını söyleyen Dr. Cem Keçe de 2010'un Hormonlu Domateslenenlerinden oldular.

Taraf Gazetesi yazarı Hilal Kaplan da ödülü basın dalında aldı. Kaplan köşesinde eşcinsel ve feminist

hareketi pornografik olmakla itham etti, açıkça karşı olduğunu yazdı. Peki ne oldu? Onun da bir domatesi oldu.

İki Ödüllü Kuzu'ya Vakıf de katıldı

Artık her türlü ayrımcılığın resmi gazetesi haline gelen Vakıf gazetesi 2010'da aldığı ödülle hormonlu domateslerini ikiledi.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ödül kazanma sebebi Mustafa Çaydaş imzalı MEB Yayınları Lise Sağlık Bilgisi ders kitabındaki homofobik bölümler oldu.

Kapılarını lgbt bireylere açmaktan haz etmeyen Beyoğlu'ndaki The Hall isimli mekan, travesti ve transseksüellere yönelik ayrımcı ve şiddet içeren yaklaşımları nedeniyle Emniyet Müdürlüğü, 2009 Belgrad Pride'ını iptal eden Sırbistan devleti ve polisi 2010'un diğer hormonlu domates sahipleri oldular.

Bu yıl atv'de yayınlanan evlilik programının sunucusu Esra Erol da lgbt'ler tarafından ödüllendirilenlerden biriydi. Birkaç hafta sonra programında "Ya! Bana homofobik diyorlar ya!" dedi. Ne dememizi beklerdi, kestiremedik.

Altı yılın sonunda, yazının bir yerinde de belirttiğimiz gibi, görünen o ki Lambdaistanbul bu "ödülü" daha uzun yıllar vermeye devam edecek. Ve geçmiş altı yılda olduğu gibi bu ödülleri "kazananlar" aslında insanlık adına çok şey kaybetmeye devam edecekler.

Homofobinin/transfobinin ve her türlü ayrımcılığın olmadığı günlere olan hayalimizi ve umudumuzu yenileyerek bitirelim bu yazıyı. Ve umalım ki gökten hormonlu domatesler değil, üç elma düşsün ve bu masal da mutlu sonla bitsin.